

BULETINUL UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

3/2014
IULIE - SEPTEMBRIE

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI - 2014

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

3 / 2014

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE PUBLICĂ” AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE, INDEXATĂ ÎN BAZA DE DATE INTERNAȚIONALĂ CEEOL

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2014

Coperta: *Elena PLEȘANU*

(Gravură aquaforte 40 x30 Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
Eugen ILINA, Uniunea Artiștilor Plastici, România)

© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea
taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor
revine în totalitate autorilor.

CUPRINS

- 7** **Editorial**
Col.prof.univ.dr.ing. Toma PLEȘANU
-
- 9** **Statele Unite ale Americii – promotor al democrației la nivel global într-o lume instabilă. Modalități de manifestare a puterii americane în sistemul relațiilor internaționale**
Col.lect.univ.dr. Alexandru STOICA
-
- 23** **Modalități de sprijin logistic în operațiile multinaționale conduse de către Uniunea Europeană**
Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU
Col.drd. Aurel ILIUȚĂ
-
- 29** **Despre conceptul de război hibrid în gândirea militară americană**
Col.dr. Valerică CRUCERU
-
- 34** **Riscuri de securitate în spațiul cibernetic**
Col.drd. Cătălin-Iulian BALOG
-
- 39** **Considerații privind conceptul de modelare și simulare (M&S)**
Lt.col.drd. Viorel CUCU
-
- 44** **Evaluarea experimentală a acțiunilor unei structuri tactice interarme folosind simularea constructivă. Stabilirea ipotezelor de lucru, a criteriilor de succes și a limitărilor**
Col.ing.drd. Manuel DOGARU
-
- 49** **Forța de Jandarmerie Europeană, organizație implicată în menținerea păcii**
Lt.col.drd. Ion-Marius NICOLAE

- 60** **Influențarea socială a securității naționale prin noile canale mediatice**
Instructor superior drd. Marius-Aurelian TOPOLNISKI
-
- 66** **Importanța și rolul Intelligence-ului în strategiile de securitate –
Studiu de caz: Marea Britanie și Franța**
Cercetător asociat dr. Tiberiu TĂNASE
Anca SAVU
-
- 74** **Recepția, staționarea și deplasarea către înainte, domeniu funcțional determinant
al sprijinului logistic în operațiile multinaționale**
Col.conf.univ.dr. Marilena Miorica MOROȘAN
-
- 79** **Managementul activităților de educație fizică militară în scopul eficientizării
pregătirii de luptă a militarilor din forțele terestre**
Asist.univ.drd. Carmen Liliana PRAOVEANU
Col.prof.univ.dr. Gelu ALEXANDRESCU
-
- 83** **Măsurarea și dimensiunile actuale ale migrației umane**
Lect.univ.dr. Maria STOICOVICI
-
- 91** **Considerații referitoare la apărarea antibalistică a Coreei de Sud și a Japoniei**
Col.drd. Leopold Cerassel LUNGU
Cdor.prof.univ.dr. Vasile BUCINSCHI
-
- 97** **Iran: de la Ahmadinejad la Rohani**
Cpt.dr. Ciprian IGNAT
-
- 101** **Comparație între capabilitățile tehnice ale avionului F-16 și aeronave de luptă
similare din dotarea forțelor aeriene ale altor puteri militare mondiale
(India și China)**
Lt. drd. Diana MANOLACHE
-
- 110** **Conflictul din Afganistan (2001 - prezent). O analiză geopolitică
a spațiului Afganistanului**
Drd. Cătălina TODOR
-
- 119** **Implicațiile spațiului de luptă modern asupra organismului uman**
Asist.univ.drd. Carmen Liliana PRAOVEANU

- 122** Factori care condiționează protecția infrastructurilor critice
Drd. Anca Ioana STĂNIȘTEANU
-
- 127** Modalități de utilizare a armamentului geofizic – agresiunea geofizică și modalitățile de identificare și contracarare a acesteia
Drd. Lucian Ștefan COZMA
-
- 134** Abordarea conceptuală din perspectivă sistemică și procesual-organică a crizei, conflictului și securității
Col.conf.univ.dr. Filofteia REPEZ
-
- 140** Abordări ale funcțiilor managementului activității de evaluare operațională CREVAL
Lt.col.drd. Jan-Florin GANEA
-
- 148** Percepția și responsabilitatea față de risc în organizația militară
Lt.col.ing.drd. Marian Ștefan ZAHARIA
-
- 154** Rolul Forțelor Navale Române în asigurarea protecției infrastructurilor critice din zona de coastă a Mării Negre și din zona economică exclusivă a României
Drd. Silvia-Alexandra MATACHE-ZAHARIA

EDITORIAL

Am încercat să mă desprind de ideile principale ale editorialului numărului 1 din 2014, dar una dintre fraze mi-a rămas agățată de retina memoriei: „Alături de dumneavoastră, cadre didactice, studenți, doctoranzi, personalități de conducere din sfera militară și politică, toți cei care ați scris articole în paginile Buletinului Universității Naționale de Apărare „Carol I”, avem speranța că demersurile de modernizare și de schimbare vor reuși, păstrând totodată continuitatea asupra analizelor făcute în domeniul științelor militare și în cel al informațiilor și securității naționale”.

Dar cine sunt cei care vor scrie?

Publicațiile de specialitate din întreaga lume continuă să fie pline cu articole care își au originea în zona crepusculară a cercetării academice, ceea ce poate conduce la ideea că o mare parte a muncii de cercetare se depune pentru teorie și o mult mai mică parte pentru aplicații practice. De aceea, foarte mulți specialiști, deopotrivă tineri sau în vârstă, sunt reticenți în a descrie experiențele lor, de teamă că ele vor fi expuse criticilor unor persoane competente.

Sunt mai multe motive pentru această reticență, dar unul este dominant în rândurile multor cercetători actuali, și anume că profesia lor a devenit fără îndoială de natură teoretică, cu un foarte ridicat nivel de rigoare. Ei știu că în propriile aplicații cotidiene asemenea rigoare nu este menținută, dar este necesară pentru a publica rezultatele muncii lor în publicații indexate. Mai mult, această atitudine de reticență îi separă pe cursanți, studenți (masteranzi și doctoranzi deopotrivă) de realitățile fenomenelor pe care le analizează și duce la consolidarea ideii că analizele teoretice sunt altceva decât aproximări conceptuale ale realității pe care o analizează.

Această teamă nu este, însă, justificată. Mulți dintre cei mai competenți specialiști sunt intens preocupați de aplicațiile practice, chiar când aceste aplicații implică o mare ramificare și diversificare a studiilor teoretice. Aceasta deoarece cercetarea teoretică este rezultatul muncii unor echipe comune, de cercetători și practicieni, conștienți fiecare că cine nu este într-o echipă, nu există!

Această publicație vine și în ajutorul viitorilor specialiști, aflați încă în perioada de formare, și a tinerilor specialiști, aflați în perioada de început a carierei lor științifice, care sigur se află în căutarea unui stil personal de redactare a lucrărilor proprii. Conștient de perisabilitatea teoriilor științifice, cercetătorul își oferă ideile sale, căutând confirmarea lor experimentală, inclusiv din partea comunităților academice. Cititorii Buletinului Universității Naționale de Apărare „Carol I” vor avea maturitatea intelectuală să aprecieze deopotrivă articolele experților ce vor avea ocazia să facă dovada robusteții gândirii lor, cât și a celor care explorează curajos misterele noilor domenii ale științei.

Dar despre ce vor scrie?

Noua formă a buletinului științific trebuie însoțită de un nou fond, contribuție a tuturor celor care vor scrie articole. Articolele din revistă se doresc a fi o recreație intelectuală, în care sunt prezentate preocupările noastre științifice, în care vorbim despre greutăți și modul în care le-am depășit, despre speranță și succes, dar și despre eșecurile inerente începuturilor.

Absolvenții programelor de licență, master și doctorat vor avea ocazia să facă mai bine legătura dintre teorie și practică, iar noi, dascălii, să înțelegem mai bine ceea ce înțeleptul indian Bhavabhūti spunea cu multe secole în urmă: „Învățătura este o perlă, o avere mare, pe care rudele nu o pot împărți între ele, nici hoții fura, și care nu se împuținează prin dăruire”.

Col.prof.univ.dr.ing. Toma PLEȘANU

STATELE UNITE ALE AMERICII – PROMOTOR AL DEMOCRAȚIEI LA NIVEL GLOBAL ÎNTR-O LUME INSTABILĂ. MODALITĂȚI DE MANIFESTARE A PUTERII AMERICANE ÎN SISTEMUL RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

THE UNITED STATES OF AMERICA – PROMOTER OF GLOBAL DEMOCRACY IN AN INSECURE WORLD. THE USA POWER IN INTERNATIONAL RELATIONS

Col.lect.univ.dr. Alexandru STOICA*

Acest articol se constituie într-o sinteză a ceea ce reprezintă Statele Unite ale Americii în mediul de securitate contemporan. De asemenea, articolul se constituie într-o analiză asupra resorturilor politicii externe americane în condițiile escaladării amenințărilor la adresa securității globale.

Practic, analiza mea se va concentra pe mecanismele de putere pe care le are la dispoziție Washingtonul pentru a-și desăvârși obiectivele în condițiile în care orice încercare de a face previziuni pentru viitorul secolului al XXI-lea, negând recunoașterea însușirilor extraordinare ale puterii americane, nu are niciun fundament real. Puterea Statelor Unite este așa de copleșitoare și așa de adânc înrădăcinată în economie, tehnologie și cultură, încât va continua să răzbată prin secolul al XXI-lea chiar dacă va fi lovită de războaie și crize.

This article is a synthesis of the USA's role in the contemporary security environment. It is also an analysis of American extend policy in the context of the increased threats to global security.

Practically, the analysis will concentrate on the power mechanisms that Washington has at its disposal in order to meet its objectives in a context in which making predictions about the future of the 21st century cannot be performed on real bases. The USA is so overwhelming in terms of economy, technology and culture, that it will continue to thrive through the 21st century even if it may be hit by wars and crises.

Cuvinte-cheie: SUA; securitate; arhitectură de securitate; mediu de securitate; puterea statelor; surse de putere; instrumente de putere; interese.

Keywords: USA; security; security architecture; security environment; power states; power supplies; power tools; interests.

Prezentare generală. Rol și perspective în arhitectura globală de securitate

Deși considerată de către unii istorici occidentali ca o țară tânără, lipsită de istorie, totuși Statele Unite ale Americii, prima masă continentală a continentului american, are cea mai veche și sănătoasă Constituție din lume, pentru că nu a fost contestată și anulată niciodată, de la nașterea ei și

până azi, fiind amendată de doar 27 de ori. SUA a parcurs un drum lung, sinuos și adesea presărat cu primejdii, un drum care a transformat-o din colonie britanică destul de bogată în cea mai mare putere militară, economică și politică a lumii. După destructurarea fostei Uniuni Sovietice, în anul 1991, Statele Unite au devenit, potrivit lui Samuel Huntington, „superputerea solitară”¹.

Primii coloniști ai Americii au dezvoltat, de-a lungul coastei Oceanului Atlantic, 13 colonii ale Coroanei Britanice, care, cu un flux constant

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: samisl3@yahoo.com

de imigranți, venind din Irlanda, Scoția, Olanda, Suedia, au atins trei milioane de locuitori în anul 1776.

Proclamându-și unilateral independența, în 1776, acești primi americani declară război Albionului. Pacea cu Anglia, semnată la Paris în anul 1783, a condus, de fapt, la un triplu război: împotriva naturii, împotriva monarhiilor europene și împotriva națiunilor indiene, numit „cucerirea Vestului”².

Marile fluvii și barierele montane sunt singurele care modifică geometria administrației SUA. Granițele dintre statele Uniunii sunt, de regulă, liniile meridianelor și paralelelor. Trasarea frontierelor interne după principiul egalității și nu după condițiile din teren, care presupunea „frontiere naturale”, a permis creșterea șanselor repartiției egale ale bogățiilor solului și subsolului.

De la est către vest, triburile indiene care trăiau în America erau divizate, fără putere centralizată, formând rar coalitii împotriva albilor. Teritoriile lor se reduceau, puțin câte puțin, pe măsura progresului poporului american. Statele Unite cuceresc, astfel, prin tratat, cumpărare sau război toate pământurile, ceea ce le-a permis formarea unui teritoriu continuu, mergând de la est la vest, de la Atlantic la Pacific, și de la nord la sud, adică de la Marile Lacuri la Rio Grande, în mai puțin de un secol (secolul al XX-lea).

Americanii i-au alungat pe indieni de pe pământurile lor strămoșești, dar și pe europeni – englezi, francezi, apoi spanioli – din coloniile lor nord-americane. *America americanilor*, aceasta a fost esența doctrinei Monroe la începutul secolului al XIX-lea. Doctrina Monroe, sau *Strategia Sferelor de Influență*, a fost fondată în 1823. În mesajul președintelui James Monroe (președinte între anii 1817 și 1825) privind starea națiunii se proclamă dreptul Statelor Unite de a lua atitudine pentru blocarea unor acțiuni ale unor state europene vizând recolonizarea diferitelor regiuni ale continentului american, precum și angajamentul american de a nu interveni în disputele dintre puterile europene și în cele cu coloniile lor. Respectarea acestor condiții a fost impusă prin amenințarea cu forța sau prin folosirea forței și a fost invocată pentru asigurarea dominației SUA în emisfera americană. Această doctrină a putut să fie utilizată ca motivație izolaționistă, atunci când Statele Unite nu au dorit să intervină în alte zone ale lumii. Principii ale acestei doctrine au fost aplicate și în perioada celui de-al Doilea Război Mondial³.

De-a lungul secolelor al XIX-lea și al XX-lea, națiunea americană s-a format și s-a extins pe o mare parte a Americii de Nord, astfel încât celor 13 state fondatoare ale Uniunii li s-au alăturat, sub o formă sau alta, alte 37 de state ori posesiuni de peste mări. Acum, SUA au în componere 50 de state și un district federal⁴, pe o suprafață de 9.826.675 km² (locul 3 în lume) și o populație de aproximativ 318,89 de milioane de locuitori (locul 4 în lume)⁵.

În istoria existenței sale, SUA au avut de-a face, pe propriul teritoriu, cu două experiențe „traumatizante”, Războiul Civil (1861-1865) și Marea Depresiune economică din anii '30.

În cele două conflagrații ale secolului al XX-lea, SUA au reprezentat factorul decisiv în balansarea victoriei către una dintre părți, iar în timpul Războiului Rece au fost una dintre cele două superputeri, alături de URSS, care își împărțeau hegemonia la nivel global. După prăbușirea URSS, a rămas singura superputere a lumii, statut pe care îl are și astăzi.

Statele Unite au cea mai puternică economie și cel mai ridicat grad de tehnologizare din lume. PIB-ul, la nivelul anului 2013, a fost de 16.720 de miliarde \$ (locul 1 în lume), iar pe cap de locuitor a fost calculat la 52.800 \$⁶.

Atentatele de la 11 septembrie 2001, războiul din Afganistan (2001), războiul din Irak (martie-aprilie 2003), ocuparea celor două țări și lupta globală împotriva terorismului internațional au necesitat eforturi și schimbări majore în alocarea resurselor naționale pentru domeniul militar, fapt confirmat și de creșterea mare a bugetului apărării, care, în anul 2012, a fost de 716,44 de miliarde \$ (cel mai mare dintre toate statele lumii)⁷.

Acest efort uriaș, pentru susținerea războiului împotriva terorismului, s-a suprapus peste recesiunea economică din anii 2008 și 2009, recesiune datorată declinului economic la nivel mondial, crizei creditelor ipotecare subprime, falimentelor fondurilor de investiții, scăderii prețurilor la bunurile de consum etc. Pentru a ieși din recesiunea economică, Guvernul SUA a alocat, în octombrie 2008, 700 de miliarde \$. De asemenea, în ianuarie 2009, Congresul SUA a adoptat, iar președintele Barack Obama a semnat un proiect de lege care oferea o suplimentare de 787 de miliarde \$, în scopul folosirii acestora pentru a crea noi locuri de muncă și de a susține relansarea economiei în următorii 10 ani⁸. Aproximativ două treimi din aceste fonduri au fost injectate în economie la

sfârșitul anului 2010⁹. Aceste elemente, la care s-au adăugat și alți factori, precum revenirea economiei globale, au determinat ca, în anul 2010, PIB-ul SUA să crească cu 1,6 procente, în condițiile în care, în anul 2008, se contractase cu 5 procente¹⁰.

La nivelul anului 2008, deficitul comercial al SUA a fost de 840 de miliarde \$, în anul următor a scăzut la 506 miliarde \$, în 2010 a crescut până la nivelul de 630 de miliarde \$, iar în 2012 a ajuns la 668,8 miliarde \$¹¹.

Într-o lume în care măsurile luate pentru a asigura securitatea într-o anumită parte sau zonă a planetei duc, în mod inevitabil, la crearea unui spațiu de insecuritate în altă parte a acesteia, respectând un echilibru universal valabil, se pune întrebarea: *Care este locul pe care îl ocupă SUA în această lume?*

Nu s-ar exagera dacă s-ar spune că această lume este tocmai creația SUA. Dacă europenii au fost capabili să dezvolte securitatea prin transparență, asta s-a întâmplat, deoarece în spatele acestui fenomen stau Statele Unite, adică întruchiparea securității prin forța militară și prin forța economică. Într-un fel, SUA a stat în afara sistemului european, dar și deasupra lui, în calitate de gardian.

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au descoperit multor americani un adevăr evident: puterea națională nu produce în mod necesar securitate – tehnologia sofisticată și dependența de comerțul internațional pot fi surse atât de putere, cât și de vulnerabilitate. Așa cum a fost conturat de către liderii politici americani, acest eveniment neașteptat a luat prin surprindere conștiința despre securitate și a condus către o profundă schimbare a culturii politice pe măsură ce terorismul a început să se strecoare în psihicul american în secolul al XXI-lea, similar cu erele sovietică și nazistă.

Atentatele din 11 septembrie constituie o provocare fără precedent pentru SUA și pentru întreaga umanitate. Confruntarea care a fost declanșată, războiul împotriva terorismului, este una de amploare și de lungă durată. Așa cum aprecia Alain Joxe, *deoarece terorismul nu este un adversar, ci doar o formă de violență politică, suprimarea acestuia nu este un scop politic clausewitzian, care se poate termina printr-o victorie și o încheiere a păcii*¹².

Construcția post 11 septembrie 2001 a administrației Bush a avut parte de un set de asumții de bază: promovarea democrației și a păcii constituie scopuri centrale ale identității americane și a politicii

externe; America este profund vulnerabilă la o serie de amenințări invizibile atât interne, cât și externe; lumea este împărțită în două mari tabere, definite, în general, ca „civilizație” versus „terorism” sau „barbarism”; indivizii din cadrul grupărilor teroriste sunt iraționali și, prin respingerea normelor civilizației, nu mai pot fi socotiți pe deplin umani; opoziția împotriva terorismului și a guvernelor nedemocratice reprezintă o continuare a opoziției istorice a SUA împotriva fascismului și a altor forme de totalitarism; celelalte state ar fi bine să se alinieze SUA și să recunoască datoria lor morală de a apăra libertatea; în orice condiții SUA vor acționa în virtutea obligațiilor sale morale, indiferent dacă se ajunge sau nu la un consens internațional în acest sens.

A afirma că Statele Unite și-au urmărit politicile pe baza exclusiv a *interesului național* este insuficient, deoarece lasă nedefinită identitatea SUA și relația acestora cu ceilalți actori din cadrul sistemului internațional și, din acest punct de vedere, asumțiile care animă concepțiile SUA despre interes.

Elementul central al geopoliticii de astăzi este puterea militară a Statelor Unite. America înseamnă 38% din cheltuielile militare de la nivelul întregii planete și chiar mai mult în termeni de capacitate militară¹³. La această oră nu există o forță militară convențională capabilă să poarte și să câștige un război total împotriva Americii. Într-adevăr, punând problema în termeni nerealiști, un atac combinat al tuturor celorlalte state ale planetei asupra Americii ar duce la înfrângerea acesteia.

Chestiunile legate de felul în care lumea este organizată sunt cel puțin parțial probleme legate de politica americană. SUA sunt singura putere cu o strategie globală, iar într-un sens sunt singura putere cu o strategie. Restul lumii reacționează la politica americană, se teme de America, trăiește sub protecția americană, conspiră împotriva acesteia, depinde de ea. Fiecare țară își definește strategia în relație cu SUA.

Scopul Americii, ca al oricărui stat, este de a-și prezerva securitatea națională și de a asigura prosperitatea pentru proprii cetățeni. Uneori comentarii aduc în discuție, puțin neîncrezători, dorința Americii de a fi invulnerabilă și afirmă, cu un aer de superioritate europeană, că locuitorii bătrânului continent, fiind mai experimentați, s-au obișnuit, de-a lungul anilor, să trăiască sub semnul riscului. Dar, atunci când e posibil, invulnerabilitatea

reprezintă ținta politicii de securitate a oricărui stat. Iar de-a lungul anilor, având o poziție geografică avantajoasă, americanii s-au obișnuit să se considere invulnerabili, nefiind deloc dispuși în a face compromisuri în privința securității naționale.

Întrucât în lume nu există nicio forță convențională capabilă să ducă un război victorios împotriva Americii, amenințările care îi preocupă pe americani sunt atât deasupra, cât și sub nivelul războiului convențional: pe de o parte, armele de distrugere în masă, pe de altă parte, terorismul. Împotriva armelor de distrugere în masă deținute de către alte state, strategia descurajării poate încă juca un rol important. Chiar și așa, însă, răspândirea acestor arme rămâne periculoasă și amenințătoare atât pentru SUA, cât și pentru alte țări. În primul rând, descurajarea funcționează pe două niveluri. Astfel, țările ce dețin arme de distrugere în masă ar obține un anumit grad de invulnerabilitate față de SUA, în special dacă dețin arme nucleare și mijloacele de a le arunca asupra New York-ului. Asta ar însemna că o parte a lumii, posibil ostilă, ar scăpa de sub controlul american, de aici derivând pericole serioase. În al doilea rând, cu cât este mai mare gradul în care aceste arme se răspândesc, cu atât cresc șansele ca anumite organizații teroriste să aibă acces la ele. Iar strategia descurajării este puțin probabil să se mai aplice unor indivizi care nu au adresă permanentă și care sunt pregătiți să moară pentru cauza lor.

De aici rezultă și dubla concentrare a SUA în domeniul securității: războiul împotriva terorismului și campania de prevenire a proliferării armelor de distrugere în masă. Cei ce sprijină și ajută America în această dublă confruntare își asigură protecția sa. Aceia care caută obținerea de arme de distrugere în masă sau care îi sprijină pe teroriști devin inamicii săi. În aceste condiții, inamicii vor fi supuși la „schimbări de regim” cu un nou guvern care nu manifestă ambiții în privința armelor de distrugere în masă sau care are o atitudine prietenoasă față de Statele Unite, preferabile fiind amândouă variantele.

America este un stat modern și robust. Este mai mult decât evident că nici executivul, nici Congresul american, nu acceptă necesitatea interdependenței sau a corolarelor sale, cum ar fi supravegherea reciprocă și interferența mutuală în afacerile interne, așa cum este cazul majorității statelor europene în clipa de față. Lipsa de voință a SUA în a accepta jurisdicția Curții Penale Internaționale, precum și

relativa reticență în ceea ce privește inspecțiile de verificare prevăzute de Convenția privind Armele Chimice sunt exemple bune referitoare la prudența americană față de conceptele postmoderne. Întrucât SUA sunt, de fapt, protectorul întregului sistem, acest lucru este probabil normal pentru moment.

Pe de altă parte, în condițiile în care este cel mai puternic stat din lume, SUA nu ar avea niciun motiv să se teamă de vreo altă țară și de aceea are cu atât mai puține motive în a accepta ideea securității bazate pe vulnerabilitate reciprocă, cu excepția evidentă a domeniului nuclear. La acest capitol, SUA sunt cu adevărat vulnerabile, de aici și o foarte convingătoare cantitate de diplomatie postmodernă într-un domeniu de altfel scos din sfera oricăror compromisuri politice: Tratatul START (Tratatul privind Reducerea Armamentului Strategic) și celelalte tratate referitoare la armele nucleare semnate cu URSS sau, mai nou, cu Rusia. De asemenea, ar putea fi amintit și Tratatul ABM (Tratatul privind Rachetele Balistice), care a fost negociat pentru a prezerva vulnerabilitatea reciprocă ca piesă centrală a unui postmodernism nuclear. Faptul că acest ultim tratat a ajuns depășit denotă preocupările americane față de noile amenințări și nu o schimbare a relațiilor față de Rusia.

În conformitate cu vocația sa modernistă, abordarea americană față de relațiile internaționale este încadrată de utilizarea forței militare și de alianțele militare. În ciuda dimensiunii uriașe a schimburilor și a investițiilor ce curg de-a lungul a două oceane, piatra de temelie a relațiilor Americii cu Europa și Japonia este de natură militară, respectiv NATO și Tratatul de Securitate cu cea din urmă.

În timp ce legăturile între SUA, Europa și Japonia se vor întări, cele cu Rusia și China vor căpăta noi conotații, deoarece aceste două țări vor deveni, pe termen lung, probabil, mai reticente față de intențiile americane. Având în vedere că și acestea tind să se afirme și să-și consolideze pozițiile ca mari puteri regionale, ambele își vor concentra eforturile pentru a atrage în sfera lor de influență noi adepți, concomitent cu soluționarea problemelor interne și din imediata lor apropiere.

Conștiente de deficiențele lor militare reziduale, ambele țări doresc evitarea unui conflict, de teama de a nu-și compromite dezvoltarea economică. Drept urmare, China și Rusia nu se vor opune în mod direct Statelor Unite, ci, mai degrabă, vor avea o abordare indirectă, prin care vor stimula o

concurență strategică de slabă intensitate cu SUA, cu scopul de a contracara influența americană în regiunile pe care acestea le consideră ca fiind propriile lor zone de influență. Cel puțin pentru deceniul următor, nici China, nici Rusia nu vor constitui un competitor de talie mondială pentru SUA. Cu toate acestea, ambele ar putea deveni un partener egal cu SUA (șanse foarte mari le are China) și ar putea pune probleme mult mai mari decât orice altă putere regională, având în vedere că acestea dețin rachete balistice intercontinentale, au acces la imagini trimise prin satelit și la comunicațiile planetare, au reprezentanți importanți în cadrul instituțiilor internaționale – sunt membre permanente ale Consiliului de Securitate – și, prin intermediul acestora, ar putea bloca acțiunile inițiate de SUA, care contravin intereselor lor.

Este America o putere imperială? Răspunsul e, desigur, nu, în sensul obișnuit al termenului, respectiv a căuta teritorii de ocupat. De-a lungul unei semnificative perioade din istoria lor, SUA au fost evident antiimperiale, începând cu propriul război de independență și apoi prin aplicarea Doctrinei Monroe. Este adevărat și că SUA s-au implicat semnificativ în America Centrală, că a ocupat teritorii prin forță sau prin cumpărare, că a fost implicată în declinul imperial de la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar este la fel de adevărat că a fost și una dintre primele puteri care a renunțat la coloniile sale. Totodată, a procedat în așa fel încât să fie sigură că imperiile francez și britanic vor fi dezmembrate. SUA sunt un stat fondat pe un sistem de idei, iar vocația sa este dată de răspândirea acestora. Țările europene sunt bazate pe ideea de națiune și istorie. Pentru americani, istoria este un fel de culcuș. Americanii ținesc, așa cum spunea scriitorul mexican Octavio Paz, la colonizarea timpului, adică a viitorului, nu la colonizarea spațiului¹⁴.

Cu toate că SUA au actualmente mai multe forțe militare desfășurate pe glob decât avea Imperiul Britanic la apogeul său, ele nu sunt destinate aceluiași scop. În general, scopul acestor trupe a fost și este de a apăra aliații SUA (Germania în timpul Războiului Rece, Coreea de Sud, Japonia sau Arabia Saudită până la eliminarea lui Saddam Hussein). Din punct de vedere geopolitic, un alt fel de a privi desfășurarea acestor trupe ar releva existența unui inel defensiv la periferia Eurasiei, respectiv o formă distantă de apărare avansată¹⁵. În majoritatea cazurilor, trupele americane rămân

închise în propriile baze militare și nu se amestecă în afacerile interne ale țării gazdă. De obicei, trupele americane sosesc atunci când izbucnește un conflict, însă se instalează pentru a asigura securitatea și, uneori, ulterior încheierii conflictului, pentru a întări forțele necesare bunei guvernări, deoarece, câteodată, cele două componente merg mână în mână. De multe ori, acest lucru se dovedește a fi o acțiune de durată.

Dacă America nu este imperială în sensul clasic al termenului, ea este totuși hegemonică. America nu dorește să guverneze, însă țintește către controlul afacerilor externe. Hegemonia este în mod esențial voluntară, parte a unei negocieri în urma căreia America oferă protecție, iar aliații săi oferă baze militare și sprijin. Din punctul de vedere american, statele pot alege să fie aliați sau să rămână irelevante, caz în care ele sunt lăsate să se descurce singure. Dacă însă astfel de state încep să fie o amenințare, atunci ele devin și potențiale ținte pentru SUA.

Într-un anumit fel, America nu seamănă cu statele moderne clasice. Există, astfel, o tendință imperială în politica americană în ceea ce privește dorința de a promova oriunde democrația. Această cauză îi atrage atât pe cei de la stânga, cât și pe cei de la dreapta politicii americane, pe wilsonieni și neoconservatori. Iar dacă acest aspect denotă o trăsătură imperială, în același timp are și o conotație antiimperială: pe de o parte, li se spune statelor cum ar trebui să fie guvernate, pe de altă parte, li se spune cum ar trebui să se autoguverneze.

Pax Romana a reprezentat un imperiu cu frontierele păzite de legiuni din ce în ce mai înstrăinate de centru. Pax Britannica a însemnat tot un imperiu, ținut laolaltă prin intermediul mărilor patrule de Marina Regală. Însă niciunul dintre cazuri nu a însemnat un imperiu global. În era globalizării, orice formă de Pax Americana trebuie să aibă acoperire globală, însă SUA nu pot face acest lucru, deoarece, chiar și pentru America, a gestiona afacerile întregului glob reprezintă un scop de neatins. Astfel, hegemonia globală americană nu va fi deloc pașnică, ci va fi presărată din când în când de conflicte, atunci când o amenințare reală sau potențială va fi identificată. Vom avea de-a face cu o alianță globală, dar nu cu un imperiu global.

În cele din urmă, este înțelept să te gândești la America în termeni de țară cel puțin la fel de impredictibilă ca oricare alta. America este țara care a ales de două ori în secolul al XX-lea

președinți pe baza unei campanii în favoare păcii, dar care mai apoi au implicat-o în război; țara care, deși declarase Coreea în afara perimetrului său de securitate, a purtat un război chiar în acel loc; țara care, pe baza experienței coreene, a fost decisă să nu mai poarte vreun război pe continentul asiatic, dar a făcut-o din nou în Vietnam; țara care a surprins o lume întreagă atunci când și-a revizuit complet, pe neașteptate, politica în urma vizitei lui Nixon în China¹⁶, iar la puțin timp după aceea a abandonat paritatea fixată pe dolar; țara care și-a ales un președinte de culoare, în persoana lui Barak Obama, un președinte cu rădăcini kenyene.

Mai puțin ideologic decât Bush, Obama abordează o perspectivă mai tradițională asupra afacerilor externe, marcată de o îngustare a definirii intereselor SUA. Din perspectiva lui Obama, lumea este marcată de două războaie, dintre care pe unul a decis să-l escaladeze pentru o perioadă limitată de timp. Este o lume în care SUA se vor confrunta cu un adversar nonstatal violent (terorismul internațional), care nu poate fi subiectul unui dialog sau unei negocieri, totuși într-o formă mai puțin ideologică decât predecesorul său. Este o lume a regimurilor care se străduiesc să dobândească armament nuclear, armament care ar trebui eradicat. SUA este percepută de către Obama ca având un rol unic, deși posedă mijloace finite în ceea ce privește puterea: este *rolul de conducător prin exemplu și nu prin impunere*. Astăzi, prin apariția amenințării numită Statul Islamic și prin agravarea conflictului din Ucraina, conflict marcat și de o creștere a agresivității Federației Ruse în sistemul relațiilor internaționale, lucrurile încep să devină din ce în ce mai puțin predictibile.

În timp ce, adesea, deciziile președintelui Bush au fost consecința unor certitudini ideologice și intuiții prezidențiale, Obama este perceput și vrea să fie perceput ca fiind un președinte deliberativ, care nu dorește impunerea unei identități, ci găsirea de soluții, chiar și în condițiile în care dă dovadă de inflexibilitate, în relația cu Rusia, în ceea ce privește scutul antirachetă¹⁷ și situația actuală din Ucraina.

Mulți analiști ezită încă să proclame o „doctrină Obama”, în sensul în care războiul preventiv și unilateralismul american au caracterizat „doctrina Bush”. Unii susțin că implicarea în dialog a adversarilor SUA este definitoriu pentru o potențială doctrină, alții se rezumă la a remarca o retragere din fața aspirațiilor globale către un set de scopuri mai realiste.

În ciuda creșterii antiamericanismului din ultima decadă, Statele Unite vor continua să fie văzute ca un foarte necesar factor de echilibru regional în Orientul Mijlociu și în Asia. Un studiu recent indică o creștere a neliniștii în rândul vecinilor Chinei odată cu ascensiunea ei și, în multe regiuni, o micșorare a antagonismului, dacă nu o îmbunătățire a atitudinii, față de SUA. Pe lângă creșterea puterii sale economice, programul de modernizare militară a Chinei este o sursă de îngrijorare pentru vecinii săi¹⁸. Nivelul îngrijorării poate crește chiar dacă securitatea Asiei se îmbunătățește. În Orientul Mijlociu, un Iran nuclear ar crește presiunea pentru extinderea umbrelei de securitate a SUA asupra Israelului și altor state. De asemenea, noua amenințare la adresa securității globale, Statul Islamic (SI), reprezintă un reper important în ceea ce privește menținerea stabilității lumii, fapt pentru care SUA se constituie un lider de urmat pentru coaliția multinațională care a declanșat o contraofensivă majoră asupra pozițiilor deținute de luptătorii SI în Siria și Irak. Deocamdată, aceste lovituri ale SUA, Franței și Marii Britanii, sunt date prin intermediul exclusiv al mijloacelor aeriene.

De asemenea, în ceea ce privește Administrația Obama se mai pot remarca câteva elemente definitorii: o evaluare realistă a resurselor, atunci când se iau noi angajamente; recunoașterea unui clivaj accelerat în distribuția de putere la nivel global, îndeosebi în favoarea Asiei, și o recunoaștere corelativă a limitelor puterii americane (a se vedea măsurile luate împotriva Federației Ruse pentru alipirea Peninsulei Crimeea și pentru acțiunile de destabilizare a Ucrainei). Recunoașterea acestor limite a condus către o reevaluare a rolului țărilor pe scena globală și a priorităților americane, de la încălzirea globală la proliferarea nucleară.

Era o vreme când două oceane păreau să ofere protecție împotriva problemelor din alte țări, lăsând America să conducă singură. Acele vremuri au trecut însă de mult. America nu poate să cunoască pacea și securitatea izolându-se, ea trebuie să conducă prin fapte și, de asemenea, prin exemple. Administrația Barak Obama are o sarcină importantă de realizat: refacerea prestigiului și încrederii opiniei publice mondiale în valorile americane, fără însă a abandona obiectivele de politică externă și geostrategice ale SUA, care vizează menținerea poziției hegemonice a acestora în structura de putere a lumii de azi.

Scopul declarat al Statelor Unite ale Americii nu mai este, în prezent, de a găsi putere pentru realizarea apărării, ci de a găsi angajamente pentru folosirea acestei puteri.

Rămâne de văzut care vor fi mișcările pe care le vor face americanii în arhitectura globală de securitate, în actualul context internațional, caracterizat, în special, de fragilitatea relansării economice și de persistența principalelor pericole pentru declanșarea unei noi crize financiare sau, și mai grav, a unei crize alimentare la nivel global. De asemenea, astăzi, suntem contemporani cu amplele mișcări din lumea arabă (în special creșterea agresivității din partea autointitulatului Stat Islamic), cu implementarea unor elemente ale scutului antirachetă în Europa de Est (în România și în Polonia), cu redislocarea forțelor NATO în țări din Europa de Est, cu escaladarea conflictului din Ucraina și cu dorința Statelor Unite de a câștiga războiul din Afganistan.

Acestea sunt doar o parte dintre problemele lumii contemporane (unele destul de complicate), care sunt pe punctul de a bulversa și mai mult relațiile internaționale.

Interese de securitate. Strategia de securitate națională și Strategia militară națională

Strategia de securitate a SUA este un document cuprinzător, care integrează puterea internă, angajamentul pentru securitatea națională, apărarea națională și politica externă a SUA.

În centrul eforturilor noastre va fi angajamentul de a reinnoi economia care servește ca sursă a puterii americane¹⁹, se arată în documentul oficial care prezintă obiectivele de securitate națională ale președintelui Barack Obama.

Trebuie să reinnoim bazele puterii Americii, iar o creștere economică sustenabilă va pune țara pe calea fiscalității sustenabile²⁰, se arată, de asemenea, în Strategie, care subliniază ca obiectiv și acela de reducere a dependenței de petrolul străin.

Strategia de securitate a SUA face oficială intenția președintelui Barack Obama de a insista mai curând asupra diplomației multilaterale decât asupra forței militare.

Noua strategie de securitate națională reafirmă obiectivul de a înfrânge organizația Al-Qaeda, dar insistă că, în acest proces, SUA trebuie să respecte și să promoveze drepturile omului și respinge tortura ca instrument al securității naționale a SUA.

Pe de altă parte, documentul insistă asupra faptului că America nu poate acționa singură în lume și trimite astfel un mesaj clar puterilor emergente că trebuie să-și asume partea lor de responsabilitate. În acest sens, în Strategie se specifică faptul că, pentru *a construi un parteneriat mai profund și mai eficient la nivel regional și la nivel global, America este în dialog și cooperează cu alte centre de influență-cheie, China, India și Rusia, precum și cu națiuni din ce în ce mai influente, cum ar fi Brazilia, Africa de Sud și Indonezia²¹*. De asemenea, se subliniază că *puterea, într-o lume interconectată, nu mai este un joc de sumă nulă²²*. În același timp, se subliniază că se va extinde cooperarea cu națiunile în curs de dezvoltare, în special cu cele care pot fi modele de succes și garanții ale stabilității regionale.

Lupta cu Al-Qaeda în Afghanistan și în Pakistan, neproliferarea nucleară (sunt evidențiate ca amenințare la adresa securității globale, prin dezvoltarea, în continuare, a programelor nucleare, Iranul și Coreea de Nord), dar și depășirea recesiunii globale sunt prioritățile de securitate anunțate de administrația Obama în Strategia de securitate națională a SUA din 2010.

Potrivit Strategiei de securitate, principala amenințare la adresa securității naționale a Statelor Unite ale Americii rămâne terorismul. Precedentele strategii făceau referire doar la amenințările care veneau din exteriorul statului american.

Strategia din 2010 evidențiază pericolul sporit ce ar putea veni chiar din interiorul țării. Documentul de 58 de pagini, făcut public în data de 5 mai 2010, stipulează că cei mai importanți parteneri ai SUA pentru viitor sunt Rusia, China și India. Restartarea relațiilor cu Federația Rusă reprezintă, de asemenea, un element imperativ al diplomației ruso-americane.

Președintele american, Barak Obama, consideră foarte importantă implicarea G 20 în găsirea unei soluții la criza economică mondială și pentru o dezvoltare economică susținută, reală și durabilă. Referitor la securitatea internațională, președintele american a declarat că va continua lupta împotriva dezvoltării arsenalelor nucleare în Orientul Mijlociu.

Pentru a-și menține poziția de lider mondial, Statele Unite trebuie să se adapteze unor profunde și dinamice schimbări la nivel global, astfel încât interesele pe termen lung să fie asigurate. Interesele fundamentale²³ ale Statelor Unite, prezentate în Strategia de securitate, sunt:

- asigurarea securității SUA, a cetățenilor săi, a aliaților și a partenerilor;
- creșterea puternică și solidă a economiei SUA pentru a asigura prosperitatea, într-un sistem economic global deschis;
- respectarea și asigurarea valorilor și drepturilor fundamentale ale omului, în interiorul și în afara SUA;
- o nouă ordine mondială, cu SUA în prim-plan, care să fie bazată pe promovarea păcii și stabilității globale.

Aceste interese sunt indiscutabil legate unul de celălalt. Nu se poate realiza un interes izolat de celelalte.

De asemenea, în Strategie se mai arată că, în funcție de situația din teren, începând cu luna iulie 2011, se vor reduce trupele din Afganistan²⁴. Se preconizează ca, până în anul 2014, acest proces să se încheie.

Acest lucru s-a și întâmplat. În 2011, primii 650 de militari americani au părăsit Afganistanul, fără a fi înlocuiți de alții, iar la finele anului 2013 mai rămăseseră 60.000 de militari dintr-un efectiv total de 100.000 de militari. Însă, așa cum s-a stabilit la Summitul de la Chicago din 2012, Afganistanul nu va fi abandonat de NATO, din 2015 începând misiunea Resolute Support, o misiune care prevede antrenarea și consilierea trupelor afgane, misiune la care vor participa între 10 și 15.000 de militari, dintre care două treimi vor fi americani.

Cele prezentate sunt doar câteva dintre elementele de conținut ale Strategiei de securitate națională a SUA din 2010.

Pentru a înțelege mai bine cum s-a ajuns la principiile stipulate în această strategie, trebuie prezentate câteva elemente din precedentele două strategii, din 2002 și din 2006, cu accent pe cea din urmă.

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 au constituit un motiv de accelerare a tuturor demersurilor de schimbare a fundamentelor doctrinei acțiunii internaționale a Statelor Unite. Discursul președintelui George W. Bush la Academia Militară West Point, din 1 iunie 2002, prefigura schimbarea. Vorbind pentru prima oară despre *noile amenințări care solicită o nouă gândire*, președintele american declara că *trebuie să înfruntăm dușmanul la el acasă, să-i dejucăm planurile și să distrugem cele mai grave amenințări, înainte ca ele să devină efective. În lumea în care am intrat, calea spre siguranță este*

*calea acțiunii. Și această națiune va acționa.*²⁵ Era semnalul apariției unei noi doctrine, a *supremației și atacului preventiv*, care se va alătura marilor doctrine ale președinților americani, de la „America americanilor” a lui Monroe la cea a „îngrădirii” a lui Truman sau cea a „noii frontiere” a lui Kennedy²⁶.

Strategia de securitate a SUA din 2002 reafirma idealurile democratice tradițional promovate de către americani. Ceea ce a surprins sau chiar a șocat, la vremea respectivă, au fost previziunile de acțiune: *SUA era hotărâtă să acționeze singură, preventiv, pentru a descuraja acțiunile dușmanului chiar la el acasă.*

Ridicând unilateralismul la rang de politică internațională, când administrația Bush și-a lansat *Noua strategie de securitate*, în septembrie 2002, ambițiile americane i-au lăsat pe mulți europeni, și chiar pe unii americani, fără respirație²⁷.

Europenii observau încălcarea flagrantă a prevederilor Cartei ONU, care recomandă membrilor ei abținerea de la *a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a vreunui stat*²⁸, și uitarea condamnării, în Procesul de la Nürnberg, a acțiunii preventive drept crimă de război. Mulți teoreticieni și oameni politici atenționau atunci asupra abdicării SUA de la principiile legalității și moralității acțiunilor sale.

Strategia de securitate din 2002 a marcat o schimbare majoră în politica externă americană, prin trecerea de la politica de descurajare și izolare a statelor ostile la o abordare mai agresivă, care permitea lovirea inamicilor înainte ca aceștia să poată ataca SUA. Prezentând prioritățile strategice americane și evidențiind poziția de lider mondial și responsabilitățile asumate de SUA pentru promovarea schimbărilor la nivel global, strategia se caracterizează ca *idealistă din punctul de vedere al obiectivelor și realistă din cel al mijloacelor.*²⁹

Strategia de Securitate Națională a SUA din 2006 a fost dezvoltată pe coordonatele celei din 2002.

În Strategia din 2006, doctrina loviturilor preventive era considerată drept o necesitate pentru SUA, în contextul situației internaționale de securitate. Abdicând de la unilateralismul dur din 2002, documentul subliniază necesitatea colaborării cu aliații și declară prioritară utilizarea mijloacelor diplomatice în soluționarea amenințării cu arme de distrugere în masă. Conform prevederilor acelei strategii de securitate, se poate face uz de forță înainte de producerea unui atac terorist, chiar

în condițiile unor incertitudini asupra datei și a locului acestuia.

În preambulul documentului se preciza că Strategia de securitate se întemeiază, filozofic și acțional, pe doi piloni. Primul pilon era reprezentat de acțiunile de promovare a libertății, justiției și demnității umane, deziderat major a cărui afirmare era posibilă prin înfrângerea tiraniei, încurajarea democrației efective și extinderea prosperității, susținută de un comerț liber și corect și de politici de dezvoltare înțelepte. Al doilea pilon era reprezentat de confruntarea provocărilor epocii actuale, angajare strategică prin asumarea pragmatică a leadershipului comunității de democrații aflate într-o convingătoare ascensiune.

Din perspectiva provocărilor, amenințărilor și pericolelor identificate și menționate, dar și din cea a răspunsurilor preconizate la acestea, Strategia de securitate din 2006 pare configurația unei strategii de criză, aceasta răspunzând, într-un fel, stărilor specifice *vremurilor de război*, vremuri pe care le traversează SUA și, odată cu ele, întreaga comunitate internațională, precizându-se chiar că *America este în război, iar acest document este de strategie pe timp de război, impusă de provocările grave cărora SUA trebuie să le facă față*³⁰.

În vederea îndeplinirii obiectivelor naționale de securitate, SUA își asuma următoarele responsabilități majore, fiecare dintre acestea fiind tratată într-un capitol separat al strategiei: lupta pentru aspirațiile la demnitate umană, promovarea libertății, a dreptății și pentru respectarea drepturilor omului; întărirea alianțelor în lupta pentru înfrângerea terorismului global și adoptarea măsurilor pentru prevenirea atacurilor îndreptate împotriva SUA și a aliaților acestora; întărirea cooperării în plan internațional, în vederea detensionării conflictelor regionale; prevenirea amenințărilor inamice cu arme de distrugere în masă atât la adresa SUA, cât și a statelor aliate și prietene ale acestora; declanșarea unui proces de creștere economică globală, prin intermediul comerțului liber și al piețelor libere; extinderea dezvoltării, prin stimularea societăților deschise și prin construirea infrastructurii democrației; dezvoltarea programelor privind acțiunile de cooperare cu alte centre principale de putere globală; transformarea instituțiilor de securitate națională ale SUA pentru a face față provocărilor secolului al XXI-lea; explorarea posibilităților și confruntarea cu provocările globalizării.

Strategia evidențiază decizia SUA de a denunța abuzurile împotriva drepturilor omului, de a susține forțele reformatoare din statele cu regimuri nedemocratice, de a utiliza ajutorul extern pentru a sprijini alegerile libere și societatea civilă și de a aplica sancțiuni regimurilor opresive. Este menționat și faptul că alegerile pot aduce la putere formațiuni politice care ar putea ignora principiile democratice de guvernare, ceea ce ar împiedica promovarea libertății, justiției și demnității umane.

Ca exemple de sisteme totalitare, sunt nominalizate cele din Coreea de Nord, Iran, Siria, Cuba, Belarus, Myanmar și Zimbabwe, fără a se face aprecieri privind posibile măsuri împotriva acestora.

În problematica Iranului, considerat cea mai mare amenințare la adresa securității SUA, se specifică faptul că se vor continua eforturile alături de aliații europeni pentru a determina Teheranul să renunțe la orice aspirație de a obține armament nuclear, menționându-se că efortul diplomatic trebuie orientat pentru a evita confruntarea armată.

O atenție specială era acordată Chinei, care era avertizată asupra necesității de a garanta libertatea politică a populației și de a-și îndeplini cu responsabilitate obligațiile internaționale, care constau în respectarea reglementărilor internaționale și a standardelor economice și politice, precum și în contribuția la stabilitatea și securitatea internațională. Chinei i se reproșa lipsa de transparență în domeniul militar, agresivitatea în domeniul comercial și susținerea acordată statelor nedemocratice deținătoare de resurse naturale. Deși aceste critici seamănă foarte mult cu cele pe care antiameericani europeni le fac publice, cel mai important este semnalul reprezentat de faptul că, încă din 2006, imaginea Chinei, de mare putere cu influență globală și de potențial contracandidat la dominarea agendei de securitate a Asiei de Sud-Est, începea să prindă din ce în ce mai mult contur, inclusiv prin intermediul documentelor oficiale.

Într-o abordare multilaterală, Strategia din 2006 accentua importanța alianțelor pentru SUA și utilizarea *diplomației transformationale*, care are drept scop conlucrarea cu statele lumii, pentru implementarea principiilor democratice și susținerea statelor aflate pe calea democratizării. Concomitent, se afirma posibilitatea obținerii unei mai mari eficiențe în cadrul coalițiilor de voință sau grupurilor constituite *ad-hoc*, pentru a răspunde unor situații particulare.

În vederea obținerii victoriei împotriva terorismului, se considera necesară atât întărirea alianțelor, prin conducerea comunității de democrații de către SUA, cât și înlăturarea cauzelor care generează fenomenul: alienarea politică, nemulțumirile populației, lipsa de informare și ideologia care motivează violența. Din acest motiv, pe lângă acțiunea militară împotriva terorismului, documentul accentuează nevoia de a combate ideile islamismului radical, a cărui retorică antiamericană a avut ecou într-o serie întregă de state ale lumii.

În ceea ce privește relațiile externe ale SUA, acestea aveau la bază principii care prevedeau: abordarea relațiilor bilaterale în contextul regional și global, susținerea acestora de către instituții internaționale adecvate, atitudinea statelor față de proprii cetățeni, influențarea deciziilor statelor și, la nevoie, desfășurarea de către SUA a unor acțiuni unilaterale³¹. Ca un semnal pentru partenerii europeni, documentul prezenta intențiile SUA de a adânci relațiile cu Canada și Mexic, de a strânge relațiile strategice cu liderii regionali cu orientări democratice din America Centrală și de Sud. Colaborarea cu statele europene se dezvoltă pe baza valorilor și intereselor comune și urmărirea realizarea unei Europe unite, libere și pașnice. NATO continua să fie un pilon esențial al politicii externe americane. Alianța va trebui să accelereze reforma internă pentru a-și îndeplini eficient misiunile. De asemenea, era necesar să își adâncească relațiile și cu celelalte instituții internaționale.

Înregistrând divergențele dintre cele două state, aprecierile la adresa Federației Ruse denotau un anumit scepticism, dar și o abordare mai fermă, aceasta fiind prezentată ca un stat care a regresat în ceea ce privește libertățile și instituțiile democratice. Documentul recunoaște influența globală a Rusiei și o încurajează să respecte valorile libertății și democrației atât pe teritoriul propriu, cât și în Orientul Mijlociu și Asia, avertizând că relațiile bilaterale vor fi influențate de deciziile de politică internă și externă ale Moscovei.

Afganistanul și Irakul erau considerate state aflate în linia întâi a războiului împotriva terorismului, menționându-se că SUA vor acorda sprijin consolidării democrației în Afganistan și că vor aplica strategia de neutralizare a insurgenței din Irak pe trei căi: politică, de securitate și economică. O secțiune a documentului este consacrată justificării deciziei de declanșare a intervenției militare în Irak. Astăzi, o parte dintre prevederile Strategiei din

2006, referitoare la Irak și Afganistan, reprezintă elemente ale realității factice.

Strategia de securitate din 2006 reafirma voința Statelor Unite de a rămâne lider mondial, prin întărirea puterii sale militare, economice și diplomatice. Admițând limitele posibilităților Statelor Unite de a acționa cu succes în mod individual, se avea în vedere configurarea unor parteneriate pentru atingerea obiectivelor naționale de securitate. Conținutul documentului evidențiază importanța problematicii războiului împotriva terorismului, în care sunt angajate Statele Unite ale Americii. Documentul constituia o expunere a fundamentelor politicii externe americane și a responsabilităților pe care Statele Unite și le asuma în plan internațional, un veritabil ghid pentru elaborarea politicilor din domeniul militar și diplomatic.

Acțiunea politico-militară prefigurată de Strategie se centra pe promovarea libertății, a dreptății și a demnității umane, înlăturarea tiraniei, susținerea democrațiilor eficiente și extinderea prosperității prin practici comerciale libere și corecte și prin aplicarea unor politici viabile de dezvoltare, abordând provocările actuale prin poziționarea Statelor Unite în fruntea unei comunități, tot mai numeroase, de state democratice.

Strategia de Securitate Națională din 2006, asemenea celei din 2002, avea ca element central al conținutului său doctrina acțiunilor militare preventive, cu multe aspecte de noutate printre care: sublinierea necesității constituirii unor instituții democratice care să confere eficiență noilor guverne instaurate pe baza unor alegeri democratice, sublinierea opțiunii pentru soluțiile diplomatice în îndepărtarea pericolelor potențiale, evidențierea disponibilității pentru dezvoltarea colaborării cu statele lumii în cadrul alianțelor tradiționale sau în cadrul celor care vor fi create pentru atingerea unor obiective de securitate, având în vedere caracterul transnațional al pericolelor actuale, importanța acordată problematicii întăririi alianțelor, cu referiri directe la Alianța Nord-Atlantică, afirmarea necesității de a duce lupta împotriva terorismului nu numai pe plan militar, ci și pe plan ideologic etc.

Dincolo de unilateralismul principal pe care îl presupune strategia preventivă, se observă o glisare spre abordările multilaterale, ceea ce pentru europeni reprezintă o punte de dialog.

O altă observație este deplasarea atenției de pe mijloacele militare pe cele nonmilitare cuprinse în abordarea multidimensională a securității.

După patru ani de la Strategia din 2002, schimbările apărute în mediul de securitate au determinat o re poziționare datorată unei raportări mai realiste la ceilalți *posibili actori ce dețin potențialul de a deveni competitori aproape egali*³². Aceștia au fost China, Rusia, și India. Dacă în 2002, *Statele Unite dispuneau de o putere și o influență fără precedent în lume*, în 2006, *Statele Unite aveau încă destulă forță și influență în arena internațională*, iar în 2010, *Statele Unite își reînnoiau statutul de lider mondial pe termen lung*.

O atenție specială era acordată conflictelor regionale, fenomene care pot inflama alianțe, reaprinde rivalitățile între actorii cu vocație globală și care pot aduce affronturi majore demnității umane. În acest sens, Strategia Administrației americane cu privire la gestionarea conflictelor regionale includea trei niveluri de angajare, dar și de responsabilitate geopolitică și geostrategică: prevenirea conflictului și rezolvarea acestuia; intervenția adecvată în conflict; stabilizarea și reconstrucția postconflict. Se apreciază că modalitatea-cheie a soluționării conflictelor regionale, dar și a crizelor pe care le pot declanșa, o reprezintă coalițiile de voință și aranjamentele de securitate cooperativă. Versiunea 2006 a Strategiei de securitate națională a SUA impune atenției procedurale *genocidul*, definit drept *intenția de a distruge total sau parțial o grupare națională, etnică, rasială sau religioasă*. Genocidul este preluat și în strategia din 2010.

O altă direcție de angajare strategică o reprezenta intensificarea coagulată a eforturilor de contracarare a proliferării armelor de distrugere în masă.

Capacitatea hotărârii de a se angaja într-un astfel de demers strategic a determinat reiterarea principiului și a logicii preempțiunii, considerându-se că „locul preempțiunii în strategia de securitate națională rămâne același”³³.

În același sens, se afirma că noile provocări care tensionează realitatea internațională sunt diferite organic de cele tradiționale, context în care se apreciază că: pregătirea pentru și gestionarea unor astfel de provocări necesită exercitarea totală a puterii naționale, incluzând și instrumentele tradiționale de securitate; tehnologia poate ajuta, însă cheia unui răspuns rapid și eficient consistă în atingerea unității de efort la nivelul întregii game de agenții; instituțiile internaționale cu vocația formală a stării de securitate au rolul de a dezangaja provocările și amenințările la adresa securității; acțiunile de răspuns și noile parteneriate dezvoltate

pe dimensiunea stabilității și securității pot să servească drept catalizator al schimbării condițiilor politice existente pentru abordarea celorlalte probleme.

De asemenea, se apreciază că adâncirea decalajelor de dezvoltare, induse de globalizare, și, implicit, a sărăciei, impune cu necesitate sporirea ajutorului pentru națiunile mai puțin dezvoltate și integrarea lor pozitivă în economia globală, în scopul construirii și consolidării unor societăți stabile, prospere și pașnice.

Mai mult, se consideră că problemele și provocările epocii actuale determină în mod necesar reformarea semnificativă a ONU; sporirea rolului democrațiilor și promovarea democrației prin toate instituțiile internaționale și multilaterale și stabilirea de parteneriate orientate spre rezultate.

În concluzie, Strategiile de securitate națională (2002, 2006 și 2010) sunt idealiste în obiective și realiste în mijloace, angajând un concept multidimensional al securității, care are în vedere atât mijloacele militare, cât și, mai ales, pe cele nonmilitare, reiterându-se și faptul că SUA are încă instrumentele necesare pentru a face față eficient provocărilor considerabile ale secolului al XXI-lea.

În general, principiile stipulate în Strategia de securitate națională din 2010 au fost preluate și de Strategia militară națională a SUA, document făcut public în data de 8 februarie 2011³⁴.

Strategia militară națională a Statelor Unite oferă o viziune asupra modului de folosire a forțelor și a capacităților militare pentru protejarea poporului american și pentru apărarea aliaților, iar într-un cadru mai larg, o viziune asupra modului de a construi pacea, securitatea și prosperitatea în lume.

Este subliniat faptul că puterea militară a SUA este mai eficientă atunci când este angajată în mod concertat cu alte elemente ale puterii.

Mediul internațional la începutul secolului al XXI-lea este considerat ca fiind încă nesigur, în condițiile în care dinamismul schimbărilor produse reprezintă o constantă fundamentală. Într-o epocă de constrângeri economice, SUA se află în fața unor opțiuni dificile, pe care trebuie să le ia într-un timp relativ scurt.

Se preconizează ca, în viitor, armata americană să nu mai poarte două mari războaie convenționale simultan, ci să se pregătească pentru conflicte de proporții mai mici, abordate în diferite moduri, care

vor fi aplicate în funcție de situație. Vechea doctrină era gândită în scopul câștigării de către militarii americani a două mari războaie convenționale în două locuri diferite.

Strategia militară națională a SUA pune mai mult accentul pe forța de luptă capabilă să protejeze interesele SUA, la scara globală, în fața unor agresiuni ce variază de la atacuri cibernetice la terorism. *Nu mai este potrivit să vorbim despre mari conflicte regionale ca fiind singurul sau chiar tiparul fundamental de a ajusta, contura și evalua forțele americane*³⁵.

Pentru a pune în aplicare principiile și obiectivele cuprinse în Strategia de securitate națională și în Strategia militară națională, Statele Unite au la dispoziție forțe și mijloace impresionante atât din punct de vedere al numărului, cât și al gradului de tehnologizare.

În anul 2013, la un buget destinat apărării de aproximativ 600 de miliarde de dolari, forțele militare³⁶ ale SUA aveau în componență: forțe active – 1.580.255 de oameni (US Army: 662.232; US Navy: 335.822 – include aviația navală: 98.588; US Air Force: 334.342; US Marine Corps: 204.261; US Coast Guard: 43.598), civili – 10.126 de oameni (în Comandamente de operații speciale: 3.376; Paza de coastă a SUA: 6.750) și forțe de rezervă – 864.547 de oameni (US Army: 447.203; US Navy: 109.222; US Air Force: 191.038; US Marine Corps: 109.600; US Coast Guard: 7.484).

Strategia de securitate a SUA din 2012 prevede reducerea cheltuielilor pentru securitatea națională cu peste 450 de miliarde de dolari în următorii 10 ani. De asemenea, personalul armatei terestre și marinei ar urma să fie redus cu 10% până la 15% în următorul deceniu, adică mai multe zeci de mii de militari. Astfel, armata terestră urmează să treacă la 520.000 de militari activi după 2014, dar ar putea scădea chiar sub 500.000, potrivit unor observatori citați de AFP, în vreme ce pușcașii marini vor fi cu 15-20.000 mai puțini.

În ceea ce privește armamentul nuclear, în aprilie 2010, administrația Obama a prezentat o revizuire a strategiei americane privind acest tip de arme, *Nuclear Posture Review*³⁷, din care rezultă, printre altele, că se exclude dezvoltarea de noi arme nucleare și de noi misiuni și capacități pentru cele existente. Prin noua doctrină de folosire a armelor nucleare se interzice, de asemenea, folosirea acestora împotriva statelor care nu dețin arme nucleare. Totodată, se menționează că SUA

și vor respecta obligațiile asumate prin Tratatul de Neoproliferare Nucleară. La 30 septembrie 2009, SUA dispuneau de 5.113 de focoase nucleare, ceea ce reprezintă o reducere cu 84 de procente față de anul 1967, când arsenalul nuclear american era reprezentat de 31.255 de lovituri nucleare.

Concluzii

Orice încercare de a face previziuni pentru viitorul secolului al XXI-lea, negând recunoașterea însușirilor extraordinare ale puterii americane, nu are niciun fundament real. Puterea Statelor Unite este așa de copleșitoare și așa de adânc înrădăcinată în economie, tehnologie și cultură, încât va continua să răzbată prin secolul al XXI-lea chiar dacă va fi lovită de războaie și crize.

În viitor, Statele Unite vor avea un impact mai mare asupra evoluției sistemului internațional decât orice alt actor, dar vor avea mai puțină putere într-o lume multipolară decât au avut până acum. Din cauza declinului relativ al economiei și, într-o mai mică măsură, al puterii militare, SUA nu vor mai avea aceeași flexibilitate în alegerea opțiunilor politice. Interesul și dorința SUA de a juca un rol de lider ar putea fi, de asemenea, mai restrânse, pe măsură ce costurile economice, militare și de oportunități de a fi liderul lumii sunt reevaluate de electoratul american³⁸.

Dezvoltările din restul lumii, inclusiv dezvoltările interne dintr-un număr de state-cheie, în special din China și Rusia, pot fi, de asemenea, cruciale pentru evoluția politicii SUA. O lume cu relativ puține conflicte cu alte puteri majore ar înlesni calea spre dezvoltarea unui sistem multipolar, în care SUA să fie „primul dintre egali”. Evenimentele vor da formă parametrilor politicii externe a SUA, însă împrejurările neprevăzute, precum utilizarea armelor nucleare sau terorismul armelor de distrugere în masă, ar putea convulsiona întregul sistem internațional și revizui rolul SUA³⁹.

În concluzie, cel mai simplu dintre multele răspunsuri existente la întrebarea *de ce este atât de puternică economia Statelor Unite?* este: puterea militară. Statele Unite domină complet un continent invulnerabil la invazii și ocupații, dispunând de o forță militară covârșitoare. Teoretic, toate puterile industriale din lume au avut de-a face cu situații de război devastatoare în secolul al XX-lea. Statele Unite au susținut războiul, dar America însăși nu l-a trăit practic niciodată. Puterea militară și realitatea geografică au creat o realitate economică.

Multe țări au pierdut timp încercând să-și revină de pe urma războaielor, nu însă și Statele Unite. Din contră, ele s-au dezvoltat de pe urma lor. Pe de altă parte, noile evenimente apărute la nivel global, alipirea Peninsulei Crimeea de către Federația Rusă, conflictul din Ucraina potențat, de asemenea, de Rusia și amplificarea amenințărilor teroriste prin apariția Statului Islamic, pot declanșa un nou Război Rece însoțit de o puternică cursă a înarmărilor, care poate fi susținută numai de economii foarte puternice. Și cum economia SUA este cea mai puternică și cu fundamentele cele mai solide, este ușor de presupus cine va avea câștig de cauză. Asta în condițiile unei evoluții liniare a evenimentelor la nivel global.

În ceea ce privește puterea militară, trebuie remarcat că flota militară a Statelor Unite controlează toate oceanele lumii. Prin comparație, flota militară unită a celorlalte state ale lumii nici măcar nu se apropie de egalarea celei a Statelor Unite. Aceasta este o situație fără precedent în istoria umanității. Au existat flote dominante regional, dar niciodată una care să domine la nivel global, cu o forță atât de copleșitoare. Mai mult, Statele Unite controlează comerțul mondial. Acesta constituie fundamentul securității și bogăției americane. Controlul apelor mării a debutat odată cu finalul celui de-al Doilea Război Mondial, s-a consolidat în timpul fazei finale a erei europene și reprezintă una dintre fațetele puterii economice americane, baza puterii sale militare.

În final, având în vedere și nivelul tehnologiilor din dotarea armatei SUA, se poate afirma că este puțin probabil ca, în următorii 20-30 de ani, o altă armată a unui alt mare actor statal să poată ajunge la acest nivel, iar Statele Unite nu își vor pierde prea curând rolul de lider al lumii. Dimpotrivă, vor domina lumea cu și mai mare forță, o forță combinată între „hard” și „soft”.

NOTE:

1 Stan Petrescu, *Călătorii geopolitice. Lumea văzută de la București*, Editura Militară, București, p. 150.

2 *Ibidem*.

3 *Ibidem*, p. 151.

4 Alabama, Alaska, Arizona, Arkansas, California, Colorado, Connecticut, Delaware, Florida, Georgia, Hawaii, Idaho, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Mississippi, Montana, Missouri, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, Carolina de Nord, Dakota de Nord, Ohio, Oklahoma, Oregon,

Pennsylvania, Rhode Island, Carolina de Sud, Dakota de Sud, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, Virginia de Vest, Wisconsin, Wyoming și Districtul Columbia. Domenii dependente: Samoa Americană, Insula Baker, Guam, Insula Howland, Insula Jarvis, Atolul Johnston, Reciful Kingman, Insulele Midway, Insula Navassa, Insulele Mariane de Nord, Atolul Palmyra, Puerto Rico, Insulele Virgine, Insula Wake.

5 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2014.

6 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2014.

7 *Ibidem*.

8 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2011.

9 *Ibidem*.

10 *Ibidem*.

11 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2014.

12 Alain Joxe, *Imperiul haosului. Republicile în fața dominației americane după Războiul Rece*, Editura Corint, 2003, București, p. 18.

13 The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2013*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2013.

14 Robert Cooper, *Destrămarea națiunilor. Geopolitica lumii secolului XXI*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007, p. 74.

15 *Ibidem*, p. 76.

16 Un rol important în reluarea legăturilor dintre SUA și China, la acea vreme, l-a avut și România. Americanii au folosit relația creată cu România, după vizita președintelui Nixon la București, în 1969, pentru a transmite mesaje chinezilor, în condițiile în care China nu avea reprezentanțe diplomatice în lume. Americanii au folosit România și Pakistanul ca state terțe și punte de legătură pentru reluarea dialogului cu marea putere a Orientului Îndepărtat.

17 Scutul antirachetă reprezintă o continuare a „Războiului stelelor”, lansat încă din anii 1980. Este vorba despre un sistem de interceptare a rachetelor (cu încărcături chimice sau nucleare) lansate spre teritoriul american și spre cel euroatlantic, adică împotriva statelor membre NATO. Ronald Reagan, în primul său mandat prezidențial, a încurajat Inițiativa de Apărare Strategică (Strategic Defence Initiative – SDI), cunoscută (datorită concentrării asupra apărării spațiale împotriva rachetelor intercontinentale sovietice) sub expresia de „Războiul stelelor”, în confruntarea cu Uniunea Sovietică, pe care o definea drept „Imperiul răului”. Inițiativa de Apărare Strategică presupunea introducerea în spațiul extraatmosferic a unui sistem de apărare antirachetă sprijinit, din punct de vedere tehnic, pe sisteme de arme cu energie dirijată – lasere de mare putere și instalații capabile să emită fascicule de particule. La baza creării acestui scut antirachetă, președintele Reagan a avut în vedere trei principii, și anume: primul a constat în refuzul acceptării vulnerabilității Statelor Unite; al doilea principiu era reprezentat de necesitatea de a acționa de pe o poziție de forță; al treilea principiu este acela de a recunoaște că teritoriul Statelor Unite nu va fi niciodată în siguranță, cât

timp orice potențial inamic este capabil să folosească spațiul pentru un eventual atac. Din 1983 și până astăzi, scutul antirachetă a suferit numeroase modificări, încercându-se adaptarea sa la premisele politico-economice considerate a fi de actualitate la momentul respectiv. Conform planurilor sale recente, scutul se vrea a fi un sistem de apărare, apt să doboare rachete balistice aflate în zbor, în spațiul extraatmosferic, cu ajutorul unor proiectile de interceptie lansate de la sol. Primele semnale privind un atac cu rachete balistice împotriva SUA sunt emise de către sateliții de detecție plasați pe o orbită geostaționară la 36.000 km deasupra ecuatorului. Sateliții vor detecta racheta încă din momentul lansării, o vor monitoriza pe parcursul fazei de urcare, timp în care vor depista locul lansării și vor furniza informații cu privire la traiectoria proiectilului și a zonei de impact. Sistemul de apărare antirachetă include componente capabile să intercepteze rachete balistice în toate fazele zborului.

18 Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.), *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 1.096.

19 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2010.

20 *Ibidem*.

21 *Ibidem*.

22 *Ibidem*.

23 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2010.

24 *Ibidem*.

25 Citat preluat din Cly de Prestowitz *The Roque nation. American Unilateralism and the Failure of Good Intentions*, Basic Books, New York, p. 21, *apud* Paul Dobrescu, *Geopolitica*, Editura Comunicare.ro, București, 2003, p. 255.

26 Paul Dobrescu, *op. cit.*, p. 255.

27 Robert Kagan, *Despre Paradis și putere – America și Europa în noua ordine mondială*, Editura Antet, București, 2003, p. 79.

28 http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/carta_natiunilor_unite/art.2.alin.4, accesat la 10.02.2014.

29 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2006.

30 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2006.

31 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2006.

32 Cristian Băhnăreanu, *Strategia de Securitate Națională a SUA 2006 – opțiuni geopolitice și geostrategice*, în *Impact Strategic*, nr. 2 (19), Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 69.

33 Cristian Băhnăreanu, *op. cit.*, p. 69.

34 *The National Military Strategy of the United States of America* (Redefining America’s Military Leadership), Washington, 2011.

35 *The National Military Strategy of the United States of America* (Redefining America’s Military Leadership), Washington, 2011.

36 The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2014*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2014.

37 http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_Fact_Sheet_US_Nuclear_Transparency__FINA_w_Date.pdf, accesat la 15.02.2014.

38 Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.), *op. cit.*, p. 1.096.

39 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

Alain Joxe, *Imperiul haosului. Republicile în fața dominației americane după Războiul Rece*, Editura Corint, 2003, București.

Cristian Băhnăreanu, *Strategia de Securitate Națională a SUA 2006 – opțiuni geopolitice și geostrategice*, în *Impact Strategic*, nr. 2 (19), Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

Paul Dobrescu, *Geopolitica*, Editura Comunicare.ro, București, 2003.

Robert Cooper, *Destrămarea națiunilor. Geopolitica lumilor secolului XXI*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007.

Robert Kagan, *Despre Paradis și putere – America și Europa în noua ordine mondială.*, Editura Antet, București, 2003.

Stan Petrescu, *Călătorii geopolitice. Lumea văzută de la București*, Editura Militară, București, p. 150.

Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.), *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.

The National security strategy of the United States of America, Washington, 2010.

The National security strategy of the United States of America, Washington, 2006.

The National Military Strategy of the United States of America (Redefining America’s Military Leadership), Washington, 2011.

The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2013*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2013.

The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2014*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2014.

http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/carta_natiunilor_unite/.

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>.

http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_Fact_Sheet_US_Nuclear_Transparency__FINA_w_Date.pdf.

MODALITĂȚI DE SPRIJIN LOGISTIC ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE CONDUSE DE CĂTRE UNIUNEA EUROPEANĂ

TYPES OF LOGISTIC SUPPORT IN MULTINATIONAL OPERATIONS LED BY THE EU

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*
Col.drd. Aurel ILIUȚĂ**

În funcție de tipul operației multinaționale conduse de către Uniunea Europeană, amploarea și mărimea unei operații, respectiv de resursele alocate acțiunilor militare, de către statele participante cu trupe sau, în ultimă instanță de caracteristicile și factorii care influențează sprijinul logistic, putem regăsi modalități de sprijin logistic în variante bine determinate sau combinații între acestea.

Depending on the type of EU-led multinational operations, scale and size of operations, namely the resources allocated to military actions by participating States' troops, and eventually on the characteristics and factors influencing logistic support, we can find ways to support logistic well-defined variants or combinations of these.

Cuvinte-cheie: Uniunea Europeană; operații multinaționale; proceduri; sprijin logistic; planificare; organizare.

Keywords: European Union; multinational operations; proceeding; logistic support; planning; organization.

Modalitățile de sprijin logistic, în operațiile multinaționale conduse de către Uniunea Europeană, în conformitate cu concepția de sprijin logistic a organizației, dar și cu mecanismele „tip Atena”, acoperă diverse situații, de la sprijinul logistic integrat multinațional, în dimensiune completă la sprijinul național (de aceeași dimensiune).

A. În ceea ce privește modalitatea de asigurare a sprijinului logistic în variantă națională, TCNs (Troop Contributing Nations – Țările Contribuitoare cu Trupe) sunt responsabile de felul în care forțele alocate operațiilor militare conduse de către UE sunt integral sprijinite și pregătite pentru misiune. Această opțiune nu ia în calcul aranjamente multinaționale, bi sau multilaterale și din această privință, costurile participării la astfel de acțiuni militare sunt destul de însemnate.

Un rol important în această opțiune de sprijin logistic o au Elementele de Sprijin Naționale care

dispun de resursele necesare în vederea asigurării sprijinului logistic pentru forțelor naționale dislocate în teatrul de operații. NSEs (Elementul de Sprijin Național) reprezintă structuri de sprijin logistic de linia a III-a de sprijin care asigură interfața dintre forțele naționale și structurile de forțe multinaționale, pe de o parte, iar pe de altă parte păstrează legătura cu țara trimițătoare.

Așa după cum menționam anterior, aceste structuri de tip NSEs nu au subordonare în teatrul de operații, ele fiind sub autoritatea de comandă și control a autorităților lor naționale.

Spre deosebire de operațiile conduse de către NATO, în acțiunile militare desfășurate sub comanda UE, NSEs trebuie să acționeze în strânsă coordonare și cooperare cu întreaga conducere a Forței Multinaționale, în special cu Comandantul Forței (*Force Commander/FCdr*), precum și cu autoritățile subordonate conceptului de Națiune Gazdă (*Host Nation/HN*). Pe baza acestor cerințe, UE recomandă TCNs să plaseze NSEs sub Controlul Logistic (Logistic Control LOGCON) al FCdr.

B. O altă opțiune de sprijin logistic în operațiile multinaționale conduse de către UE este Sprijinul

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: sorinpinz@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: floris 1989@yahoo.com

Logistic Multinațional. În acest caz, TCNs sunt îndemnate să ia în considerare implementarea aranjamentelor multinaționale. Soluțiile de sprijin logistic multinațional sunt, în cele mai multe cazuri, opțiuni eficiente care nu numai că asigură optimizarea efortului logistic (reducerea amprentei logistice) în JOA (aria de operație), dar asigură și reducerea efortului TCNs. Variantele care pot fi regăsite în cazul adoptării acestei opțiuni sunt: Națiunea Cadru; Națiunea Conducătoare Logistic și Națiunea Specializată cu Rol Logistic; Aranjamente Logistice Multinaționale; Unitatea Logistică Integrată Multinațională și Unitatea Logistică Multinațională.

B1. Națiunea Cadru (Framework Nation/FN) ia în considerare soluția oferită de o TCN sau un grup de state care se oferă voluntar sau pentru care Consiliul UE și-a dat acordul să dețină responsabilități specifice într-o operație asupra căreia UE exercită controlul politic. Din această perspectivă, FN asigură formarea și sprijinul Comandamentului Operației/Forței (*Operation Head Quarter/Force Head Quarter/ OHQ/FHQ*) și nucleul lanțului militar de comandă, împreună cu statul major, comunicațiile și informatica și sistemul logistic și, de asemenea, contribuie cu un număr semnificativ de bunuri și capacități la operația multinațională planificată să se desfășoare/află în curs de desfășurare.

B2. Națiunea Conducătoare Logistic și Națiunea Specializată cu Rol Logistic

În acest caz, o TCN este declarată Națiune Conducătoare din punct de vedere Logistic (*Logistic Lead Nation/LLN*) dacă își asumă responsabilitatea totală pentru organizarea și coordonarea unui spectru largit și convenit de sprijin logistic pentru întreaga sau o parte din structura Forței Multinaționale, inclusiv pentru comandamentele subordonate, aflate/situate/dislocate într-o anumită arie geografică și pentru o perioadă de timp determinată. Specific operațiilor multinaționale conduse de către UE, o LLN poate asigura simultan capacități și ca Națiunea Specializată cu Rol Logistic (*Logistic Role Specialised Nation/LRSN*). În cazul operațiilor conduse de către NATO, cel puțin din punct de vedere conceptual nu regăsim această situație. În realitate, situația operațională poate impune și adoptarea unei astfel de soluții, chiar și în cazul operațiilor conduse de către Alianță.

O TCN își asumă responsabilitatea de LRSN atunci când acceptă să asigure sau să furnizeze o capacitate logistică specifică și/sau sprijinul pentru toată sau o parte a Forței Multinaționale într-o arie geografică și pentru o perioadă de timp înainte stabilită. Pe timpul pregătirii unei operații militare conduse de UE este mai convenabilă identificarea unei LLN și una sau mai multe LRSN. Din punct de vedere al procesului de planificare, este reglementat rolul pe care îl are OpCdr în ceea ce privește desfășurarea Conferinței de Generare a Forței (*Force Generation/FG*) în care se analizează opțiunile de sprijin logistic a Forței Multinaționale.

Pentru identificarea LLN sau a LRSN, OpCdr poartă negocieri cu TCNs care solicită sprijinul, în scopul determinării cu certitudine a responsabilităților pentru LLN/LRSN și de a se asigura că Solicitarea Cerințelor (*Statement of Requirement/ SOR*) oferă acel nivel de libertate de mișcare pentru Forța Multinațională, în scopul ducerii la îndeplinire a concepției comandantului forței.

Se consideră că LLN (odată ce acceptă acest statut) trebuie să asigure¹:

- luarea în considerare a reglementărilor aplicabile care influențează sprijinul logistic al altor TCNs, sprijin condus de către acestea;
- să-și asume comanda pentru coordonarea sarcinilor și responsabilităților HN sau, dacă aceasta nu există, de către comandantul forței, cu consultarea și participarea TCNs;
- să-și asume comanda îndeplinirii unor sarcini specifice identificate de către Comandamentul pentru Operații al Centrului de Coordonare Logistică (*Operation Headquarter of Logistic Coordination Centre/OHQ LogCoC*);
- să-și asume responsabilitatea structurii de comandă și control logistic.

În ceea ce privește LRSN, aceasta trebuie să ia în considerare:

- reglementările aplicabile care influențează sprijinul logistic al altor forțe ale TCNs pentru care își asumă rolul de specialist;
- să aibă în vedere mecanismul de asigurare a compensațiilor sau a rambursării valorii serviciilor și/sau capacităților asigurate, obiect al acordurilor încheiate între părțile implicate. Din această perspectivă, modul

în care se realizează (asigură) rambursarea cheltuielilor generate de asigurarea sprijinului logistic este reglementat de prevederile UE, în materie de asigurare financiară.

B3. Aranjamentele de Sprijin Logistic Multinațional asigură obținerea susținerii necesare forțelor unei/unor TCNs, în situațiile în care nicio țară participantă la operația multinațională sub comanda UE nu își asumă rolul de LLN sau LRSN(s). O altă situație vizează cazul în care există o LLN sau LRSN, dar acestea nu sunt în măsură (nu dispun de capacitățile necesare) să asigure sprijinul logistic pentru îndeplinirea cerințelor operaționale. În cazul adoptării soluției aranjamentelor de sprijin logistic multinațional, cerințele esențiale pentru încheierea acestui tip de documente sunt eficiența și eficacitatea. Demn de evidențiat este că, pe timpul participării unor TCNs la operațiile multinaționale conduse de UE, încheierea aranjamentelor de sprijin logistic multinațional poate reprezenta singura opțiune (caz în care resursele fie sunt reduse, fie sunt insuficiente pentru participarea la operație).

Din perspectiva încheierii acordurilor de sprijin logistic, la nivelul UE se consideră că TCNs trebuie să ia în considerare, încheierea unor astfel de aranjamente bilaterale sau multilaterale pentru a partaja costurile operației sau chiar pentru a identifica căi și modalități de depășire a limitărilor și constrângerilor din punct de vedere logistic care pot apărea pe timpul desfășurării operațiilor multinaționale conduse de către UE. O condiție a încheierii acestor acorduri este generată întotdeauna de eficiența și eficacitatea din punct de vedere operațional.

La fel ca și în operațiile multinaționale conduse de către ONU sau NATO și în cele aflate sub comanda Uniunii Europene, încheierea unor aranjamente bi sau multilaterale de sprijin logistic reprezintă o cerință a procesului de planificare și ea trebuie luată în considerare încă din fazele inițiale ale demarării acestui efort cognitiv. Din punct de vedere practic, efectele unor astfel de acorduri de sprijin bilateral sau multinațional încheiate între un număr de TCNs trebuie să fie resimțite încă de la începutul operațiilor multinaționale.

Fiind o specificitate a operațiilor multinaționale conduse de către UE, TCNs, încă din fazele inițiale ale procesului de planificare, pot solicita coordonarea efortului de sprijin logistic în teatrul de

operații de către structuri de sprijin logistic activate în astfel de acțiuni militare, spre exemplu un OHQ LogCoC de nivel strategic sau un Comandament al Grupului Întrunit de Sprijin Logistic² (*Joint Logistic Support Group Headquarters/JLSG HQ*) sau a unui Centru de Coordonare Logistică în cadrul Comandamentului Forței (*FHQ Logistic Co-ordination Centre/ FHQ LogCoC*) de nivel operativ.

B4. Unități Logistice Integrate Multinaționale, Unități Logistice Multinaționale.

Din perspectiva operațiilor multinaționale conduse de către UE, Unitatea Logistică Integrată Multinațională (*Multinational Integrated Logistic Unit/MILU*) și Unitatea Logistică Multinațională (*Multinational Logistic Unit/MLU*) nu sunt altceva decât unități de sprijin logistic constituite prin efortul comun al două sau mai multe TCNs, în scopul asigurării sprijinului logistic de linia a III-a, unei forțe multinaționale aflate sub comandă unică. Diferențe majore între cele două tipuri de structuri nu sunt, cu excepția faptului că, spre deosebire de MILU, MLU este în mod normal sub control logistic în timp ce MILU se regăsește sub control operațional față de comandantul forței.

Conceptul de MILU nu reprezintă în mod deosebit o noutate el regăsindu-se și în concepția de sprijin logistic a NATO, după cum bine se poate observa din studiul documentelor specifice elaborate la nivelul Alianței. Noutate în domeniu este reprezentată de MLU (pe care nu o regăsim în operațiile multinaționale conduse de către NATO). Atât MILU, cât și MLU, în concepția UE sunt, în mod principal, elemente de sprijin logistic multinațional, în special în conflictele de mică intensitate sau pe timpul participării la operații multinaționale cu durată prelungită în care contribuția TCNs este redusă, iar sprijinul logistic se obține, în special, prin creșterea gradului de cooperare internațională.

MILU și MLU reprezintă, în fond, unități de sprijin logistic multinaționale, proiectate pentru acordarea susținerii necesare forțelor combatante în situațiile în care sprijinul logistic național nu este viabil sau este repartizat, într-o direcție diferită, în conformitate cu planul de sprijin logistic (anexa la planul de operații) aprobat de către OpCdr/FCdr.

Participarea TCNs la formarea, dotarea și instruirea MILU și MLU este încurajată de către UE, în condițiile în care acest tip de unități reprezintă un instrument important prin care TCNs

pot contribui eficient la efortul operațional general, la acțiunile militare conduse de către UE.

De regulă, comandanții MILU și MLU dețin, în mod normal, controlul operațional și controlul logistic (OPCON/LOGCON) asupra structurilor conduse. MILU și MLU, reprezintă, pe de altă parte, opțiuni de sprijin logistic atractive chiar și în situațiile în care o țară contribuitoare cu trupe este capabilă să asigure nucleul unității și/sau a structurii de comandă, ulterior, alte TCNs contribuie la augmentarea și/sau alăturarea unor unități complementare.

La nivelul UE este recomandat ca în cazul activării unor astfel de structuri, o națiune să asigure înființarea unității (prin realizarea cadrului structurii de comandă și control/C2 și a sistemelor de comunicații și informatică/CIS). Ulterior celelalte națiuni participante pot atașa structuri care să dea consistență MILU și MLU. Dorim să evidențiem, ca o particularitate, faptul că, în astfel de situații, Forța Multinațională nu are contribuție la stabilirea aranjamentelor de comandă și control, ele stabilindu-se între TCNs.

C. Sprijinul Națiunii Gazdă (Host Nation Support/HNS) reprezintă asistența civilă și militară acordată de către o țară gazdă altui stat și/sau organizație care are forțe dislocate pe, care operează pe/de pe sau tranzitează teritoriul aceluși stat. La baza acestui tip de asistență stau acordurile bilaterale și/sau multilaterale.

Prin HNS, Forța Multinațională aflată sub conducere UE poate să micșoreze și să eficientizeze efortul logistic propriu și cel al TCNs. HNS poate fi obținut atât sub forma materialelor, mijloacelor de transport, facilităților și serviciilor, cât și a serviciilor de securitate, translație, respectiv suport administrativ.

Pentru obținerea acestui tip de sprijin, fiecare TCNs sau un grup de TCNs trebuie să încheie cu țara gazdă aranjamente specifice, indiferent dacă prevederile lor au caracter bilateral sau multilateral. HNS nu trebuie confundat cu ceea ce reprezintă contractarea. Din acest punct de vedere dorim să evidențiem faptul că HNS nu include contractele încheiate de către TCNs pe plan local cu diverși operatori economici, respectiv cu cei din proximitatea teatrului de operații.

În conformitate cu experiența acumulată de către UE în operațiile conduse, în ultima perioadă de timp, abordarea corespunzătoare a procesului de planificare a HNS contribuie la asigurarea libertății

de mișcare și la sprijinul logistic eficient al forțelor la nivelul JOA. Extrem de important este faptul că HNS asigură derularea în condiții corespunzătoare a procesului de dislocare strategică (RSOI).

Din perspectiva gradului de suport oferit de către HNS, trebuie să scoatem în evidență faptul că acesta depinde de voința țării gazdă și de disponibilitatea resurselor locale în scopul sprijinirii structurilor de forțe multinaționale. Astfel, HNS, contribuie la fel ca alte soluții de sprijin logistic (complementar acestora) la reducerea amprentei logistice, în interiorul JOA.

Planificarea HNS reprezintă nu numai o parte integrantă și foarte importantă a procesului de planificare a sprijinului logistic, ci și un factor de influență asupra procesului de generare a forței. Procesul de planificare a HNS trebuie să se desfășoare cât mai exact, pentru a furniza nivelul dorit de sprijin la nivelul teatrului de operații. Din acest motiv, TCNs trebuie să asigure punerea în aplicare cât mai rapid a procedurilor de operare standard, astfel încât să permită țării gazdă să răspundă eficient și flexibil în cazul solicitărilor de sprijin, urmare firească a nevoilor operaționale.

Încheierea aranjamentelor de tip HNS reprezintă o responsabilitate comună atât a TCNs, cât și a OpCdr. În acest sens, încheierea unor aranjamente HNS poate fi făcută fie în numele Forței Multinaționale, fie în nume propriu, în numele TCNs. Datorită faptului că în JOA, resursele locale nu sunt suficiente, iar infrastructura sau serviciile asigurate de HNS pot fi deteriorate, respectiv inexistente, OpCdr trebuie să ia în considerare specificul situației politice și economice din țara respectivă și să urmărească să nu se intervină pe piața locală de maniera în care nevoile Forței Multinaționale să contribuie la creșterea competiției între TCNs și alți actori care se regăsesc în JOA.

D. Sprijinul Logistic al Contractorilor (Contractor Support to Operations/CSO) reprezintă o altă opțiune extrem de importantă de sprijin logistic în operațiile multinaționale conduse de către UE. Din punctul de vedere al planificatorilor, contractarea este privită mai mult ca o soluție de răspuns la cerințe de sprijin logistic care nu pot fi prevăzute, dar care apar, pe timpul desfășurării unei astfel de operații multinaționale. Un alt aspect al sprijinului logistic oferit de contractare privește procesul de externalizare a serviciilor către astfel de operatori economici în condițiile în care pe timpul procesului de planificare a sprijinului logistic au

fost identificate diverse capabilități care pot fi oferite Forței Multinaționale.

Aspectele rezultate (lecțiile identificate și cele învățate) au scos în evidență strânsa legătură dintre Sprijinul Oferit de Națiunea Gazdă și sprijinul oferit de contractare. Astfel, a devenit evident faptul că cele două soluții trebuie privite în complementaritate, deoarece desfășurarea unui proces eficient de planificare a CSO înainte de începerea operației contribuie la completarea sau chiar înlocuirea HNS. Pe de altă parte, CSO poate fi privit într-o relație de complementaritate și cu sprijinul logistic organic oferit de structurile de sprijin logistic proprii, deoarece el poate înlocui sau micșora amprenta logistică la teren a acestor entități. Planificarea din fazele inițiale ale operației a CSO nu numai că asigură reducerea costurilor, dar contribuie și la asigurarea încă de la dislocarea forțelor a serviciilor necesare trupelor.

Pe timpul desfășurării operațiilor multinaționale conduse de către UE, situațiile operaționale aflate în derulare pot contribui la încheierea de contracte, cu caracter ad-hoc, pentru soluționarea unor situații neprevăzute. Această capabilitate a comandantului Forței Multinaționale de reacționa rapid la cererile sosite de la trupe, oferă Forței Multinaționale flexibilitate și coerență în acțiune. Pe de altă parte, încheierea unor astfel de contracte arată că se pot înregistra costuri crescute și o livrare întârziată a materialelor sau a serviciilor solicitate. Din acest punct de vedere planificatorii de sprijin trebuie să ia în considerare avantajele și dezavantajele unei astfel de opțiuni, iar aspectele care țin de adoptarea acestei metode trebuie analizate, în mod corespunzător, pe timpul procesului de planificare a operațiilor.

Pentru derularea de contracte în teatrul de operații, comandantii militari ai UE, de la diverse eşaloane pot declanșa procesele aferente pe baza prevederilor mecanismului „Athena”, cu sprijinul agenției de contractare specifice, entitate aflată sub directa autoritate a Comitetului Special „Athena”. Pentru derularea de contracte în teatrele de operații, comandantii de la diverse eşaloane sau chiar administratorul „Athena” al operației pot utiliza platformele oferite de Agenția Europeană de Apărare (*European Defence Agency/EDA*), în acest sens. Astfel, încă de la începutul procesului de planificare, organismele abilitate pot determina și stabili bunurile, serviciile și/sau produsele care pot fi asigurate pe plan extern și ce standarde trebuie

respectate dacă se adoptă o astfel de modalitate de contractare.

Experiența acumulată în operațiile în care a fost sau este implicată Uniunea Europeană a demonstrat faptul că sprijinul oferit de contractare poate induce limitări și constrângeri, datorită angrenării unui număr mare de personal civil, în special pe considerente legate de protecția forței. Din acest motiv, restrângerea câmpului de activitate și sfera aplicațiilor subordonate contractării trebuie luată în considerare pe timpul procesului de planificare a operației.

Pe baza celor prezentate mai sus, o limitare deosebit de importantă poate surveni, în momentul în care, pe considerente de protecția forței, sprijinul contractat să nu fie livrat de către operatorul economic. Din acest motiv, planificatorii pe linia sprijinului logistic trebuie să analizeze în mod corespunzător acest tip de riscuri, astfel încât acțiunile desfășurate de trupe să nu fie influențate de lipsa sprijinului necesar. Nu în ultimul rând, astfel de lecții învățate trebuie să devină parte a procesului de planificare și să vizeze nivelul performanței și al siguranței operatorilor economici care derulează contracte în teatrele de operații.

E. Apelul la Bunurile Comune și Capabilitățile NATO reprezintă o ultimă, dar nu cea din urmă soluție de sprijin logistic, în operațiile multinaționale conduse de către UE. Această opțiune este reglementată de cele două organizații internaționale de securitate prin aranjamentele de tip „Berlin Plus”. Prin prevederi, NATO asigură accesul UE la capabilitățile de planificare ale Alianței, utilizarea opțiunilor de comandă europene ale NATO pentru operații conduse de UE (inclusiv postul european de loțiitor al SACEUR) și, nu în ultimul rând, folosirea de către UE a bunurilor comune și capabilităților NATO predefinite, în prealabil.

În situația în care UE face apel la bunurile comune și capabilitățile NATO pentru operații militare desfășurate sub comanda sa, Agenția NATO pentru Sprijin Logistic (*NATO Support Agency/NSPA*) devine responsabilă pentru contractarea serviciilor logistice și este considerată integrator de contract.

Referitor la locațiile din care Uniunea Europeană înțelege să își susțină operațiile multinaționale desfășurate sub comanda sa, opțiunile nu sunt foarte extinse. Astfel, alegerea locației de amplasare a Bazei Logistice în Teatrul (*Theatre Logistic Base TLB*), ca parte a sistemului

de sprijin logistic organizat de către UE reprezintă parte integrantă a Concepției de Sprijin Logistic.

La alegerea acestei locații, criteriile avute în vedere vor lua în considerare aspecte precum condițiile de securitate, disponibilitatea capacităților de depozitare, existența sau nu a HNS, natura operației etc.

Aspectele și criteriile de alegere a unei astfel de baze de dislocare pot fi diferite în funcție de specificul terenului, precum și de etapele operației. Adicional, cele două opțiuni menționate pot fi complementare între ele. În orice caz, acestea se vor adapta schimbărilor mediului operațional transformându-se în consecință, în funcție de situație³.

O altă opțiune de amplasare a acestei baze de sprijin logistic este reprezentată de capacitățile oferite de navele de transport maritime. Acest tip de sprijin (*Seaborne Logistics Support/SBLS*) ia în considerare utilizarea platformelor navale în scopul asigurării sprijinului logistic în cadrul Operațiilor Militare Navale Întrunite conduse de către UE. Dorim să menționăm că prevederile concepției de sprijin logistic în operațiile conduse de către UE ia în considerare definiția conceptului de sprijin logistic naval întrunit NATO, Uniunea neavând experiența necesară pentru dezvoltarea unei astfel de sintagme.

Din perspectiva eficientizării activităților de sprijin logistic, folosirea unora dintre platformele navale pentru scopul sprijinirii forțelor proprii asigură avantajul de a putea dispune navele pe mare, în raza de vedere a țărmlui, în port sau într-o combinație de locații, de unde se poate interveni relativ repede.

În cele din urmă, locațiile folosite de forțele aeriene, de tipul Bazei de operații aeriene dislocabilă a UE (*Air Deployable Operating Base/DOB*) pot să dețină un rol important în asigurarea sprijinului logistic a unei operații militare conduse de către UE, în particular prin executarea activităților specifice procesului de dislocare/redislocare strategică. Astfel, DOB poate servi ca bază de sprijin logistic înaintat. Nu în ultimul rând, anumite elemente din structură pot asigura facilități de depozitare a bunurilor logistice critice, indispensabile trupelor în situații deosebite.

În finalul acestui articol dorim să scoatem în evidență faptul că, în afară de câteva mici excepții, concepția de sprijin logistic a UE decurge din cea a NATO, asemănările între cele două concepte fiind destul de evidente. Ceea ce credem că le deosebesc sunt aranjamentele de comandă și control, diferite, precum și metodele, respectiv abordările în materie de sprijin logistic. Astfel, aplicarea în operațiile conduse de către Uniunea Europeană a

mecanismelor de tip „Berlin Plus” sau „Athena” arată faptul că acțiunile militare ale UE au încă, nevoie de un substanțial suport din partea NATO. De altfel și experiența celor două organizații este diferită chiar dacă în ultima perioadă de timp, prin faptul că utilizează aceleași pachete de forțe puse la dispoziție de TCNs, tendințele tind să se aplatizeze.

O altă concluzie este aceea conform căreia misiunile asumate de către Alianță sunt de departe, din cele de natura conflictelor de joasă intensitate, pe când cele conduse de către UE par mai degrabă din cele de natura prevenirii conflictului. Și unele și altele sunt desfășurate în spațiu multinațional și sunt asemănătoare din punct de vedere al abordărilor de sprijin logistic.

NOTE:

1 D. Antonie, *Concepția de sprijin logistic în operațiile multinaționale desfășurate sub egida ONU și comanda NATO (UE)*, referat, curs postuniversitar de conducere pentru lociitori tehnici, Academia Tehnică Militară, București, 2012, p. 27.

2 JLSG HQ este un comandament responsabil pentru asigurarea comenzii și controlului întregului spectru de funcții logistice la nivelul TO și include și capacitatea de dislocare, susținere și redislocare.

3 *Ibidem*, p. 32.

BIBLIOGRAFIE

SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite, București, 2008.

Metodologia planificării și organizării sprijinului logistic internațional al forțelor proprii, Statul Major General, București, 2008.

EU Concept for Logistic Support for EU-led Military Operations, Council Of The European Union, Brussels, 8641/11, COSDP 320, CSDP/PSDC 177, EEAS, 4 April 2011.

Antonie D., *Concepția de sprijin logistic în operațiile multinaționale desfășurate sub egida ONU și comanda NATO (UE)*, referat, curs postuniversitar de conducere pentru lociitori tehnici, Academia Tehnică Militară, București, 2012.

Zisu C., Scriciu L., Mocanu B.P., Dogaru M., *Coordonate ale sprijinului logistic în operațiile internaționale*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008.

DESPRE CONCEPTUL DE RĂZBOI HIBRID ÎN GÂNDIREA MILITARĂ AMERICANĂ

ON HYBRID WAR CONCEPT AS PRESENTED IN THE AMERICAN MILITARY THINKING

Col.dr. Valerică CRUCERU*

Tehnologia existentă și superioritatea militară convențională a SUA au condus la apariția amenințărilor hibride, materializate prin actori statali și nonstatali care întrebuițează o mare varietate de forțe și mijloace letale și nonletale, prin combinații tehnologice diverse și tactici neașteptate, în scopul obținerii unor avantaje strategice. În fața acestor amenințări, forțele americane trebuie să se adapteze și să răspundă printr-un continuum de acțiuni letale și nonletale de contracarare în toate domeniile (militar, economic, politic, informațional). A apărut astfel convergența oponentilor, metodelor și mijloacelor și fuziunea capacităților, manifestate prin războaie hibride. Aceste războaie sfidează categorisirea, încorporând capacități convenționale și neconvenționale, militare și nonmilitare, tactici combinate, terorism și dezordine criminală.

The existing technology and the US'conventional military superiority have led to the ignition of hybrid threats, materialized by state and nonstate actors which employ a large array of lethal and nonlethal forces and assets, through diverse technological combinations and unexpected tactics, in order to obtain some strategic advantages. Facing these threats, the American forces have to adapt and respond through a continuum of lethal and nonlethal actions in all domains (military, economical, political, informational). As a result, it appeared the convergence of opponents, methods and assets and the fusion of capabilities, manifested through hybrid wars. These wars defy categorization, incorporating conventional and unconventional, military and nonmilitary capabilities, combined tactics, terrorism and criminal disorder.

Cuvinte-cheie: război hibrid; amenințare hibridă; luptă hibridă; terorism; criminalitate.

Keywords: hybrid war; hybrid threat; hybrid warfare; terrorism; criminality.

Conflictele armate desfășurate în ultimele decenii au arătat că gândirea inovatoare și tehnologia constituie factori decisivi în proiectarea și în modelarea confruntării între beligeranți statali, suprastatali sau substatali. Revoluția IT și globalizarea asigură oportunități de care profită diverși actori statali și substatali, pentru a putea să-și susțină interesele în fața unor puteri, prin alte abordări decât confruntarea armată clasică. Acești actori și-au lărgit registrul operațional, s-au instruit și s-au dotat, dezvoltând capacități letale și neletale diverse, care au luat de multe ori prin surprindere grupările de forțe regulate ale puterilor lumii (SUA, Rusia etc.).

Analizând conflictele recente, specialiștii internaționali au căzut de acord că amenințările generatoare de războaie pot fi împărțite în

convenționale, neconvenționale și hibride, ultimele considerate a fi preponderente în viitorul imediat. Luând în considerare binomul cauză-efect, vom vedea că *amenințările hibride* sunt cele care generează *războaie hibride*.

Acest concept al *războiului hibrid* a apărut și s-a dezvoltat în gândirea militară americană a ultimului deceniu, ca un răspuns teoretic la necesitatea de adaptare a forțelor SUA la noile realități ale unui mediu neclar de confruntare.

Vârful de lance în dezvoltarea conceptului analizat l-a constituit o echipă din Corpul de Infanterie Marină al SUA, condusă de către Frank G. Hoffman și James N. Mattis, aceștia fiind considerați părinții conceptului de *război hibrid*¹.

Conceptul a fost lansat în lumea academică în anul 2005, prin publicarea articolului *Confruntări armate viitoare. Apariția războaielor hibride*². În opinia autorilor conflictele din Afganistan și Irak au influențat procesul de echilibrare a gândirii

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: valcruc@gmail.com

strategice americane, care ia acum în calcul modalități de răspuns în fața unei palete largi de amenințări la adresa intereselor SUA. Totuși se subliniază că amenințarea convențională nu va dispărea niciodată, iar forțele armate americane trebuie să-și mențină superioritatea în acest domeniu, pentru a fi gata să ducă oricând un război major, de înaltă intensitate.

Prezența capacităților americane superioare conduce la concentrarea gândirii unor posibili oponenți ai SUA, către identificarea unor capacități și capacități de nișă, materializate prin combinații tehnologice și tactici neașteptate, în scopul obținerii unor avantaje strategice; acestea constituie de fapt *amenințarea hibridă* care generează *războiul hibrid*.³

Amenințarea hibridă are o importantă componentă neregulată, deoarece prin terorism, tactici de gherilă, criminalitate, atacuri cibernetice, se pot afecta mai ușor interesele de securitate ale SUA; este materializată de un oponent care urmărește să acumuleze efectele tactice ale acțiunilor sale în domenii diverse, acestea căpătând magnitudine strategică prin operații de informații și cu sprijinul mass-media favorabilă, totul în scopul afectării voinței americanilor de a continua angajarea. Americanii trebuie deci să facă față simultan tuturor tipurilor de amenințări, să poată opera cu succes împotriva tuturor tipurilor de adversari, în cadrul unor conflicte complexe, în toate mediile posibile. Aceasta constituie, în opinia autorilor, esența războiului hibrid.⁴

În 2007, Frank Hoffman publică lucrarea *Conflict în secolul 21. Apariția războaielor hibride*, considerată piatra de temelie a conceptului. În lucrare se subliniază adaptabilitatea impresionantă a unor adversari, aceștia pregătind și întrebunțând, în mod inovator, diferite capacități și metode asimetrice. Drept urmare, conflictele viitorului nu vor putea fi clasificate drept convenționale sau neregulate, deoarece cei mai capabili oponenți vor urmări să combine o multitudine de capacități și capacități într-un amestec tipologic complex, neclaritatea modalităților de abordare devenind o constantă. Provocarea nu va veni de la un stat care selectează o anumită abordare, ci de la state sau grupuri care aleg din întregul arsenal aflat la dispoziție, tehnologii și tactici care se pretează strategic propriei geografii și culturi.⁵

Se consideră că viitorul va surprinde conflicte în cadrul cărora se va vedea *convergența oponenților, metodelor și mijloacelor*, materializându-se astfel

războaiele multimod, denumite conceptual „războaie hibride”, care adună la un loc letalitatea conflictului de tip statal, cu fervoarea fanatică și prelungită a războiului neregulat. Termenul de *hibrid* se referă atât la organizarea, cât și la mijloacele întrebunțate de către potențialii adversari. În războiul hibrid, adversarii (state, mișcări susținute de state, sau independente) vor exploata accesul la capacitățile militare moderne și vor sprijini mișcări insurgente, teroriste și criminale, precum și intervenția unor state care pot combina capacitățile militare de înaltă tehnologie, cu acțiunile teroriste și operațiile de război cibernetic împotriva țintelor de natură financiară.⁶

Specialistul american dă ca exemplu organizațiile Hezbollah și Hamas care pot întrebunța un set bogat de capacități și amintește migrația organizațională și tactică de la regulat, la neregulat a adversarilor SUA din Irak, începând cu 2003. Războaiele hibride încorporează deci o varietate de modalități de ducere a luptei, incluzând aici capacități convenționale, formațiuni și tactici neregulate, acțiuni teroriste (inclusiv violență și coerciție fără discriminare) și dezordine criminală. Aceste *acțiuni multimod* vor fi desfășurate astfel încât să se obțină efectul sinergic, la unul sau mai multe nivele ale războiului. În esență, oponenții care duc războaie hibride „urmăresc să obțină victoria prin fuziunea dintre tacticile neregulate și cele mai letale mijloace aflate la îndemână, în scopul de a ataca adversarul și a-și îndeplini propriile obiective politice.”⁷

Mai departe, autorul prezintă acțiunile Hezbollah împotriva armatei israeliene în 2006, ca exemplu reprezentativ pentru dezvoltarea amenințării hibride. Amestecând o mișcare politică organizată, cu celule descentralizate care au întrebunțat tactici adaptabile în zone neguverdate, ajutat masiv de Iran, Hezbollah „a demonstrat că poate da și primi lovituri, fără urmări deosebite. Celulele sale foarte disciplinate, bine instruite și împrăștiate inteligent pe teren, au interzis acțiunile unei forțe convenționale moderne, printr-un amestec de tactici de gherilă și tehnologie, în centrele urbane dens populate”⁸.

Ideile teoreticianului american au fost preluate și la nivel oficial, documentul de bază care reglementează operațiile întrunitate ale forțelor SUA în viitorul apropiat subliniind că: „Așa cum s-a întâmplat uneori și în trecut, conflictele viitoare vor apare sub formă hibridă, având în conținut

combinații diverse, dinamice și simultane de organizații, tehnologii și tehnici care sfidează categorisirea”⁹.

Consider că Frank Hoffman a dezvoltat coerent conceptul de război hibrid, aducând în prim plan complexitatea confruntărilor viitorului, în scenarii materializate prin fuziunea amenințărilor și fuziunea capabilităților, prin operații executate în întreg spectrul. Voi prezenta în continuare succint unele contribuții ale altor autori, cu privire la războiul hibrid, văzut ca fenomen generat de amenințări hibride și manifestat prin luptă hibridă.

În primul rând, abordez amenințarea hibridă, prezentând definiția cuprinsă în documentele de instrucție ale forțelor terestre americane, care o identifică cu „combinația diversă și dinamică dintre forțe regulate, neregulate și/sau elemente criminale, unificate pentru a genera efecte mutuale benefice”¹⁰. Unii specialiști au propus definiții similare pentru amenințarea hibridă, aceasta materializând un adversar capabil de a duce simultan, mai multe tipuri de conflict; alții au demonstrat cum grupuri armate provenite din societăți mai puțin dezvoltate, au tendința de a încorpora tehnologia avansată a inamicilor și de a implementa tactici specifice, în alt mod decât cel tradițional¹¹.

Se consideră că o *amenințare hibridă* trebuie să dispună de trei elemente esențiale (capabilități multiple, maturitate organizațională, manifestare într-un teren complex), adversarul de acest tip fiind în măsură să migreze atunci când dorește, între război neregulat și convențional. Acesta va fi capabil să angajeze eficient forțele oponentului, forțându-le să lupte într-o zonă de confruntare extinsă, întrebunțând o paletă variată de capabilități, incluzând aici resurse cibernetice, mass-media, comunicații secretizate, rețele transnaționale de crimă organizată, tehnologie avansată (precum dronele), iar în viitor chiar roboți¹².

Alți autori opinează asupra combaterii amenințărilor hibride și menționează că organizațiile care le materializează sunt un produs al mediului în care trăiesc, fiind legate puternic de spațiul în care operează; pentru a putea fi combătute, amenințările hibride trebuie înțelese. Înțelegerea mediului în care operează adversarul hibrid înseamnă nu doar relief, detalii de planimetrie și forțe și mijloace militare, ci și cultura, religia, situația și satisfacția populației.

Liderii și statele majore americane trebuie să gândească altfel în noul mediu de securitate, să proiecteze scenarii cu caracter de noutate, luând

în calcul modalitățile probabile de manifestare ale oponentilor; experiența tactică în scenarii convenționale nu se poate substitui instruirii pentru combaterea amenințării hibride. În privința aspectelor operaționale se subliniază necesitatea realizării cooperării apropiate și interoperabilității dintre forțele regulate obișnuite și forțele pentru operații speciale, împotriva unor adversari hibridi.¹³

În continuarea demersului științific prezint succint alte opinii, care completează semnificația conceptului de război hibrid. Din analiza surselor disponibile rezultă că probabilitatea declanșării unui război hibrid are o legătură directă cu satisfacția populației locale și stabilitatea statelor. Specialiștii consideră că în statele eșuate sau în curs de eșuare, securitatea populației și serviciile sunt asigurate adesea de grupările dizidente, facțiunile armate, bandele criminale. Aceste zone devin teren fertil pentru grupările teroriste, fundamentaliste, extremiste cu influență regională sau globală și afectează grav sistemul economic mondial prin facilitarea activităților ilegale.

În viitorul apropiat, forțele americane vor trebui să elimine aceste zone, gestionând cu egală eficiență atât operații de stabilitate și reconstrucție, cât și misiuni de luptă armată. Războiul secolului XXI va fi unul hibrid, prin care se vor proiecta toate elementele puterii naționale, de-a lungul unui continuum de activități complexe, materializat printr-o mare varietate de activități militare și nemilitare, programe, aplicații, resurse de toate tipurile, croite/întrebuințate pentru a maximiza utilizarea cu persuasiune a influenței politice și economice, astfel încât să se influențeze pozitiv situația generală a statelor eșuate sau în curs de eșuare. Include capabilități de informații, armamente neconvenționale (inclusiv neletale), unități de sprijin și echipamente de luptă, disponibile pentru întrebunțare imediată, în cazurile în care elementele adverse regulate, neregulate (insurgenți, teroriști), sau alți actori nonstatali depășesc un anumit prag de ostilitate și devin o amenințare directă¹⁴.

Războiul hibrid contemporan reprezintă o noutate prin faptul că presupune obținerea succesului simultan, pe toate „câmpurile de luptă” care presupun prezența unor populații. Acesta este dus în zone de conflict populate, cu participarea populației, sub privirile comunității internaționale. Astfel, în opinia multor autori, cele mai grave amenințări la adresa SUA vor veni din partea grupărilor extremiste și a ideologiei acestora, care

își extrag seva din zonele urbane sărace ale lumii, unde tineretul se confruntă cu mari probleme economice și sociale, militând pentru o schimbare. Acești actori neconvenționali pot opera dincolo de controlul statal, eludând frontierele, normele și acordurile internaționale.¹⁵ O parte dintre aceștia aparțin rețelelor teroriste globale, iar altă parte cooperează cu elemente criminale pentru destabilizarea unor anumite zone. Confruntarea hibridă cu aceste grupări va deveni „o încheștare dincolo de elementele fizice ale conflictului, în care manipularea mass-media, întrebuințarea Internetului și integrarea operațiilor informaționale cu programele strategice de comunicare sunt la fel de importante ca sistemele de armament de pe câmpul de luptă”¹⁶.

În opinia altor autori, războiul hibrid reprezintă „o combinație de conflicte armate simetrice și asimetrice, în cadrul cărora forțele de intervenție desfășoară operații militare tradiționale împotriva unor forțe militare și ținte inamice, în timp ce acționează simultan și decisiv pentru a obține controlul populației indigene din zona de operații, prin operații de stabilitate”¹⁷.

Problema care apare în războiul hibrid rezidă în faptul ca inamicul încearcă să eludeze victoria militară, concentrându-se pe obținerea victoriei politice pe termen lung. În relație directă cu acest aspect trebuie avute în vedere trei elemente decisive:

- concentrarea eforturilor în domeniile cognitiv și moral* (influențarea voinței populației inamicului și prin izolarea temporară a populației proprii, în scopul de a reduce posibilitățile de influențare);
- forma evazivă și fluidă a amenințării* (inamicul hibrid are o amprentă fizică greu de descoperit și angajat, deoarece se disipă în mediul înconjurător, poate prelungi conflictul, ducând la epuizarea resurselor și diminuarea voinței americanilor);
- existența capacităților de luptă în întreg spectrul de conflict* (globalizarea, disponibilitatea și accesibilitatea financiară a tehnologiei de informații, mijloacele cibernetice și sistemele de armament modern ușor de procurat)¹⁸.

Concluzionez că opiniile specialiștilor americani referitoare la definirea/semnificația conceptului de război hibrid prezintă atât asemănări, cât și deosebiri, toate însă scoțând în prim-plan evoluția amenințării și necesitatea adoptării de către forțele americane a unor strategii eficiente de contracarare. Războiul hibrid va reprezenta forma dominantă a confruntării în secolul XXI, din cauza prezenței

extinse a amenințărilor hibride care combină atributele diverselor forțe, operând în același timp ca trupe regulate, formațiuni de gherilă, elemente teroriste sau criminale, utilizând arme și tactici de tot felul, fără a ține cont de legile războiului.

În esență, războiul hibrid materializează o combinație de capacități convenționale și neregulate, letale și neletale care îi asigură unui beligerant un avantaj decisiv asupra oponentilor săi. Așa cum sublinia Hoffman, războiul hibrid este generat de fuziunea amenințărilor și dus prin fuziunea capacităților, apărând astfel convergența oponentilor, metodelor și mijloacelor, în vederea îndeplinirii scopurilor politice ale beligeranților.

NOTE:

1 La momentul publicării primelor idei despre conceptul de „război hibrid” în anul 2005, James Mattis era general locotenent, comandant al *Comandamentului pregătirii pentru luptă* al U.S. Marine Corps, Quantico - Virginia, iar Frank Hoffman era locotenent colonel (r) și lucra la *Centrul pentru amenințări în devenire și oportunități*, aflat în aceeași locație.

2 James N. Mattis & Frank Hoffman, *Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars*, U.S. Naval Institute, Proceedings Magazine, November 2005.

3 *Ibidem*, p. 2.

4 James N. Mattis & Frank Hoffman, *op.cit.*, p. 2.

5 Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington – Virginia, December, 2007, p. 27.

6 *Ibidem*, p. 28.

7 Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, *op.cit.*, p. 29.

8 *Ibidem*, p. 36.

9 Department of Defense, *Capstone Concept for Joint Operations*, Version 3, Washington D.C., January 15, 2009, p. 2.

10 U.S. Department of the Army, *Hybrid Threat*, Training Circular 7-100 (Washington DC, November 26, 2010), 1-1.

11 William J. Nemeth, *Future War and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare* (Monterrey CA: Naval Postgraduate School, June 2002).

12 Christopher O. Bowers, *Identifying Emerging Hybrid Adversaries*, Strategic Studies Institute, US Army War College, Carlisle-PA, *Parameters*, Spring 2012, pp. 40 - 41.

13 Center for Army Lessons Learned, *Irregular Warfare: A SOF Perspective*, Newsletter 11-34, Fort Leavenworth - Kansas, June 2011, p. 25.

14 Colonel Margaret S. Bond, United States Army Reserve, *Hybrid War: A New Paradigm for Stability Operations in Failing States*, Strategy Research Project, U.S. Army War College, Carlisle Barracks, Carlisle - PA, 30 March 2007, p. 4.

15 Colonel Steven C. Williamson, *From Fourth Generation Warfare to Hybrid War*, U.S. Army War College,

Carlisle Barracks, Pennsylvania, March 2009, p. 15.

16 U.S. Joint Forces Command, *The Joint Operating Environment: Challenges and Implications for the Future Joint Force* (Norfolk, VA, November 2008), p. 39.

17 Colonel John J. McCuen, USA, Retired, *Hybrid Wars*, Military Review, March-April 2008, United States Army Combined Arms Center, Fort Leavenworth, Kansas, pp. 107 - 108.

18 Lt.col Daniel T. Lasica (United States Air Force), *Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory*, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2009, pp. 20 - 22.

BIBLIOGRAFIE

Bond Margaret S., Colonel, United States Army Reserve, *Hybrid War: A New Paradigm for Stability Operations in Failing States*, U.S. Army War College, Carlisle Barracks, Carlisle - PA, 30 March 2007.

Bowers Christopher O., *Identifying Emerging Hybrid Adversaries*, Strategic Studies Institute, US Army War College, Carlisle-PA, *Parameters*, Spring 2012.

Brown Leslie F., Colonel, US Army, *Twenty-First Century Warfare Will Be Hybrid*, U.S. Army War College, Carlisle Barracks, PA, March, 2011.

Center for Army Lessons Learned, *Irregular Warfare: A SOF Perspective*, Newsletter 11-34, Fort Leavenworth - Kansas, June 2011.

Department of the Army, *Army CAPSTONE Concept 525-3-0*, Washington, DC, 2009.

Department of Defense, *Capstone Concept for Joint Operations*, Version 3, Washington D.C., January 15, 2009.

Hoffman Frank G., *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington – Virginia, December, 2007.

Hoffman Frank G., *Hybrid vs. Compound War, The Janus choice: Defining today's multifaceted*

conflict, *Armed Forces Journal*, <http://www.armyforcesjournal.com/2009>.

Hoffman Frank G., *Hybrid Warfare and Challenges*, Joint Forces Quarterly/ issue 52, 1st quarter 2009, www.ndupress.ndu.edu.

Lasica Daniel T., Lt Col, United States Air Force, *Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory*, School of Advanced Military Studies, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2009.

Mattis James N & Hoffman Frank, *Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars*, U.S. Naval Institute, Proceedings Magazine, November 2005.

Mattis James, General, *U.S. Must Prepare for Hybrid Warfare*, Foreign Policy Research Institute, Washington D.C., 12 February 2009.

McCuen John J., Colonel Retired, U.S. Army, *Hybrid Wars*, Military Review, March-April 2008, U.S. Army CAC, Fort Leavenworth, Kansas.

Nemeth William J., *Future War and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare* (Monterrey CA: Naval Postgraduate School, June 2002).

Peters Ralph, *Wars of Blood and Faith: The Conflicts that Will Shape the Twenty-First Century*, Mechanicsburg, PA: Attackpole, 2007.

U.S. Department of the Army, *Hybrid Threat*, Training Circular 7-100 (Washington DC, November 26, 2010), 1-1.

U.S. Joint Force Command, *Capstone Concept for Joint Operations, Version 3.0* (Norfolk, VA: U.S. Joint Forces Command, January 2009).

U.S. Joint Forces Command, *The Joint Operating Environment: Challenges and Implications for the Future Joint Force* (Norfolk, VA, November 2008).

Williamson Steven C., Colonel, *From Fourth Generation Warfare to Hybrid War*, U.S. Army War College, Carlisle Barracks, PA, March 2009.

RISURI DE SECURITATE ÎN SPAȚIUL CIBERNETIC

SECURITY RISKS IN CYBER SPACE

Col.drd. Cătălin-Iulian BALOG *

Spațiul cibernetic – o schimbare de paradigmă în conceptul de securitate. Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au avut un impact global profund, forțând guvernele statelor și societatea, în ansamblu, să reexamineze conceptele de securitate națională și să includă posibilitatea unor atacuri neconvenționale, desfășurate în spațiul cibernetic.

Cyber space – a shift of paradigm in the security concept. The terrorist attacks on September 11, 2001 had a profound global impact, forcing governments and society, as a whole, to review the national security concepts and include the possibility of unconventional attacks carried out in cyber space.

Cuvinte-cheie: spațiu cibernetic; securitate; riscuri; infrastructuri critice; vulnerabilități; amenințări.

Keywords: cyber space; security; risks; critical infrastructures; vulnerabilities; threats

„Somewhere in the world someone is training when you are not. When you race him, he will win”.

Tom FLEMING¹

O lume dependentă de spațiul cibernetic

Pentru toate statele occidentale dezvoltate, dar și pentru cele care aspiră la modul de viață occidental, revoluția în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor a schimbat aproape imperceptibil modul în care funcționează mediul economic și cel politic. Lipsite de o gândire profundă cu privire la modul de asigurare a securității, lumea modernă a pierdut controlul, concentrându-și atenția asupra proceselor esențiale de producție, asigurarea de servicii financiar-bancare, comunicații și telecomunicații. Ca urmare, atât costurile de producție, cât și productivitatea au cunoscut evoluții semnificative, cele dintâi în scădere și cele din urmă în creștere. În context, trebuie menționată tendința continuă spre o mai mare utilizare a sistemelor de calcul interconectate.

Începând cu noul mileniu, economia mondială și securitatea națiunilor dezvoltate au devenit dependente complet de tehnologia informației și a infrastructurii de comunicații. Un număr impresionant de rețele de calculatoare și sisteme de comunicații asigură în mod direct funcționarea tuturor sectoarelor de activitate din sfera publică și

privată fie că este vorba despre sectorul energetic (energie electrică, petrol și gaze), transport (feroviar, maritim și aerian), financiar-bancar, comunicații și telecomunicații, servicii de urgență și utilitate publică, apărare națională etc. Prin intermediul acestora se controlează, de asemenea, obiecte fizice, cum ar fi, transformatoare electrice, sisteme de pompare, instalații chimice, sisteme de dirijare a traficului (terestru, maritim și aerian), trenuri, vapoare, avioane și sateliți artificiali.

Raza de acțiune a acestor rețele de calculatoare și sisteme de comunicații care formează infrastructura critică de comunicații depășește limitele spațiului cibernetic, punându-și amprenta asupra existenței umane, în ansamblu.

Vulnerabilități și amenințări în spațiul cibernetic

În spațiul cibernetic există o serie de indivizi sau entități rău intenționate care pot iniția atacuri împotriva infrastructurii critice de comunicații. În acest sens, o preocupare majoră a autorităților guvernamentale, precum și a unor entități private, o reprezintă posibilitatea ca un atac cibernetic organizat să fie capabil să provoace daune majore infrastructurii critice de comunicații, economiei sau chiar să afecteze securitatea națională a unui stat.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: catalin.balog@gmail.com

Însă, cunoștințele teoretice și capacitățile tehnice necesare pentru a efectua un astfel de atac sunt deosebit de complexe – ceea ce ar putea explica parțial lipsa unui atac cu astfel de efecte, până în prezent. Pe lângă acestea există și riscul exploatării unor vulnerabilități care să implice efecte încă ignorate sau chiar negândite.

În prezent, încă există incertitudini referitoare la intențiile sau capacitățile distructive ale unora dintre atacurile înregistrate în spațiul cibernetic, știut fiind faptul că efectul acestora nu este întotdeauna unul vădit. De aceea este necesară o analiză îmbunătățită pentru a identifica vulnerabilitățile, tendințele amenințărilor și evaluarea efectelor atacurilor cibernetice, pe termen lung. Ceea ce se știe este faptul că metodologiile și instrumentele de atac devin disponibile pe scară largă, iar cunoștințele teoretice și capacitățile tehnice ale utilizatorilor cu astfel de preocupări se îmbunătățesc permanent.

Din cauza perfecționării metodologiilor și instrumentelor de atac, un număr tot mai mare de indivizi sau entități sunt capabile să lanseze atacuri cibernetice semnificative la nivel național, iar frecvența acestora este în continuă creștere.

În timp de pace, adversarii sau inamicii unei națiuni pot desfășura acțiuni de spionaj care vizează activitatea instituțiilor guvernamentale, centrelor de cercetare și companiilor naționale sau multinaționale. De asemenea, pot să se pregătească pentru executarea unor atacuri cibernetice ulterioare prin cartografierea infrastructurilor critice naționale, identificarea obiectivelor cheie, generând breșe de securitate controlate prin programe specializate (*back doors*) sau prin alte mijloace (infiltrarea de agenți).

În timp de criză sau război, aceștia pot încerca intimidarea liderilor politici și a formatorilor de opinie prin atacarea infrastructurilor critice de comunicații și alterarea funcțiilor economice cheie sau prin erodarea încrederii populației în sistemele de informare publică.

Astfel de atacuri cibernetice pot avea consecințe deosebit de grave, iar contracararea lor necesită dezvoltarea unor capacități de apărare extrem de rapide și robuste. Doar astfel pot fi reduse vulnerabilitățile și pot fi descurajați indivizii sau entitățile rău intenționate.

Spațiul cibernetic permite un atac organizat asupra infrastructurii critice a unei națiuni, de la distanță. Inițiatorii unui asemenea demers au nevoie doar de tehnologia adecvată care le va

permite ascunderea identității, dispunerea fizică și breșele de securitate. Nu numai că spațiul cibernetic oferă posibilitatea de a exploata punctele slabe ale infrastructurilor critice, dar oferă, de asemenea, un sprijin semnificativ pentru executarea unor atacuri fizice, permițând perturbarea comunicațiilor, întârzierea unei intervenții de urgență și împiedicând un răspuns adecvat (defensiv sau ofensiv) – elemente esențiale în urma unui atac fizic.

Se poate aprecia că în trecut (secolul XX), izolarea geografică a constituit o piedică în calea unei invazii fizice directe a unor state, precum Statele Unite. În prezent, din perspectiva spațiului cibernetic, granițele naționale nu mai au același sens, acestea diluându-se într-o foarte mare măsură. Chiar și infrastructura – *software* și *hardware* – care alcătuiește spațiul cibernetic devine globală, dacă avem în vedere proiectarea și dezvoltarea sa. Din această cauză, a globalizării spațiului cibernetic, orice potențială vulnerabilitate poate fi exploatată de către oricine, oriunde s-ar afla, cu condiția să dispună de suficiente cunoștințe teoretice și capacități tehnice pentru a o „valorifica”, transformând-o într-o amenințare reală.

Reducerea vulnerabilităților în absența amenințărilor

Infrastructurile critice naționale trebuie să facă față unor amenințări specifice, imediat ce acestea apar. Din acest motiv, încercarea de depistare a unui atac iminent asupra infrastructurii critice înainte de eliminarea vulnerabilităților semnificative reprezintă o strategie riscantă și chiar contraindicată. Un atac cibernetic se poate declanșa printr-o rețea națională și se poate răspândi rapid și fără avertisment, la nivel internațional, astfel încât numeroase victime nu vor avea timp să afle ce s-a întâmplat. Chiar și în situația unei avertizări prealabile, un mare număr de presupuse victime nu dispun de cunoștințele teoretice și capacitățile tehnice minime pentru a se proteja.

Un lucru deosebit de important pentru organizațiile a căror activitate principală presupune utilizarea unei infrastructuri de comunicații îl reprezintă necesitatea aplicării unor măsuri proactive de identificare și de remediere a vulnerabilităților, în mod continuu și în ritm permanent. Un audit de securitate realizat de către profesioniști pentru evaluarea vulnerabilităților unei infrastructuri de comunicații poate dura chiar și câteva luni de zile. Ulterior, procesul de dezvoltare și de implementare

a unei strategii de apărare structurată pe niveluri și a unei infrastructuri rezistente pentru a permite remedierea celor mai grave vulnerabilități ar mai putea dura alte luni. Iar acest proces trebuie repetat, cu regularitate.

Amenințări și vulnerabilități: o problemă cu cinci niveluri

Datorită numărului și diversității utilizatorilor prezenți în spațiul cibernetic, gestionarea amenințărilor și reducerea vulnerabilităților în acest domeniu reprezintă o provocare extrem de complexă. De asemenea, având în vedere numărul calculatoarelor și al sistemelor de comunicații existente în spațiul cibernetic, asigurarea securității necesită acțiuni desfășurate pe mai multe niveluri, de către grupuri diferite de utilizatori. Problema securității în spațiul cibernetic poate fi cel mai bine abordată ca o problemă cu cinci niveluri.

• Nivelul 1, Home Users / Small Business

Deși nu fac parte dintr-o infrastructură critică, calculatoarele utilizatorilor individuali și întreprinderilor mici și mijlocii pot deveni parte a rețelelor de calculatoare controlate de la distanță, folosite ulterior pentru atacarea infrastructurilor critice. Calculatoarele lipsite de apărare ale utilizatorilor individuali și întreprinderilor mici și mijlocii, în special cele care folosesc conexiuni de tip DSL (*Digital Subscriber Line*) sau conexiuni prin cablu sunt vulnerabile la atacuri care pot angaja utilizarea acestora fără știrea proprietarului. Grupuri astfel constituite de calculatoare „zombie” pot fi apoi utilizate de către terți actori pentru a lansa atacuri de tip DoS (*Denial of Service*) asupra nodurilor cheie de *Internet*, companiilor importante sau chiar asupra infrastructurilor critice.

• Nivelul 2, Large Enterprises

Întreprinderile mari (societăți comerciale, agenții guvernamentale și universități) reprezintă obiective obișnuite ale atacurilor cibernetice. Multe dintre acestea sunt parte a infrastructurilor critice. Întreprinderile mari necesită în mod clar politici active și articulate de securitate a informațiilor și programe de supraveghere, în conformitate cu cele mai bune practici în domeniu. Se poate aprecia că rețelele de calculatoare ale acestor întreprinderi se vor confrunta cu o creștere a atacurilor inițiate de indivizi sau entități rău intenționate, având în vedere datele și informațiile, dar și puterea de calcul de care acestea dispun.

• Nivelul 3, Critical Sectors / Infrastructures

Atunci când organizații din sectorul economic, guvernamental sau academic își unesc eforturile pentru abordarea unor probleme comune de natură cibernetică, se pot reduce sarcinile individuale ale unei întreprinderi. De foarte multe ori, astfel de colaborări pot da naștere unor instituții și mecanisme comune, care prezintă, la rândul lor, anumite vulnerabilități a căror exploatare afectează în mod direct activitatea organizațiilor partenere și a sectorului, în ansamblu. Totodată, întreprinderile pot contribui la reducerea riscurilor din spațiul cibernetic prin participarea la grupuri de lucru care elaborează recomandări de specialitate, evaluări tehnologice, certificări de produse și servicii și distribuie informații.

Ca și în alte domenii, nevoia de a reacționa rapid cu specialiști care înțeleg complexitatea unor astfel de amenințări a dus la apariția echipelor de răspuns la incidente de securitate informatică, cunoscute sub denumirea de echipe de tip CERT sau CSIRT². Acestea reprezintă, de asemenea, un instrument pentru schimbul de informații cu privire la tendințele de atac, amenințări și vulnerabilități, precum și cele mai bune practici în spațiul cibernetic.

• Nivelul 4, National Issues and Vulnerabilities

Unele probleme din spațiul cibernetic au implicații majore, la nivel național și nu pot fi rezolvate de către o întreprindere sau un sector, în mod singular. Toate sectoarele de activitate la nivel național utilizează *Internetul*. În consecință, toate acestea sunt expuse aceluiași risc în cazul în care unele dispozitive, la nivel național, nu prezintă siguranță. De asemenea, anumite deficiențe – *software* sau *hardware* – utilizate pe scară largă pot genera probleme, la nivel național, care necesită activități coordonate pentru cercetarea și dezvoltarea unor tehnologii îmbunătățite. Totodată, și numărul insuficient al profesioniștilor certificați în domeniul securității cibernetice reprezintă o problemă de nivel național.

• Nivelul 5, Global

Sistemul WWW (*World Wide Web*) este o rețea de informații globală. Existența standardelor comune la nivel internațional permite interconectarea și interoperabilitatea sistemelor de calculatoare și comunicații din lumea întreagă. Acest fapt creează premisele extinderii unor probleme de pe un continent pe altul. Prin urmare, este esențială cooperarea internațională pentru distribuirea

informațiilor referitoare la problemele din spațiul cibernetic, precum și pentru urmărirea infractorilor ciberneticici. În lipsa acestei forme de cooperare, capacitatea colectivă de a detecta, a descuraja și a reduce efectele atacurilor din spațiul cibernetic ar fi mult diminuată.

Noile vulnerabilități necesită răspuns continuu

Noi vulnerabilități sunt create sau descoperite în ritm permanent. Prin urmare, procesul de securizare a rețelelor și a sistemelor trebuie să se desfășoare în mod continuu. Statisticile elaborate de organismele de tip CERT indică faptul că numărul incidentelor și atacurilor ciberneticice este în creștere, într-un ritm alarmant. De asemenea, numărul vulnerabilităților pe care un posibil agresor le-ar putea exploata. Se apreciază că, începând cu anul 2000, vulnerabilitățile identificate în sistemele de securitate ale rețelelor de calculatoare și sistemelor de comunicații – defecte de natură *software* și *hardware*, care ar putea permite accesul neautorizat sau provoca daune – au cunoscut o creștere semnificativă.

Simpla instalare a unor programe de securitate (de exemplu, antivirus, *firewall*) nu poate fi un substitut pentru menținerea și actualizarea elementelor de apărare într-o rețea de calculatoare sau într-un sistem de comunicații. Vulnerabilitățile, în marea lor majoritate, pot fi reduse prin cunoașterea și implementarea bunelor practici de securitate (de exemplu, actualizări periodice permanente).

Securitatea cibernetică și oportunități de cost

În sectoarele economice, în general, și în industria tehnologiei informației și comunicațiilor, în particular, lipsa unor sisteme de informații sigure și fiabile reprezintă un obstacol pentru creșterea economică. O mare parte din potențialul de creștere economică datorat evoluției din acest domeniu nu este atins din cauza riscurilor de securitate din spațiul cibernetic, riscuri care se extind asupra tranzacțiilor economice. Aceste riscuri de securitate pot afecta proprietatea intelectuală, operațiunile de afaceri, serviciile de infrastructură și încrederea consumatorilor etc.

Atât pentru întreprinderile mici, mijlocii și mari, cât și pentru organizațiile din sectorul economic, guvernamental sau academic, în ansamblu, îmbunătățirea securității necesită investiții majore de atenție, timp și bani. Însă, costurile acestor investiții se pot ameliora prin implementarea

unor soluții de electronice de bună guvernare, management modern, controlul pierderilor și reducerea fraudelor.

Deși investițiile în infrastructura de comunicații generează cheltuieli de regie suplimentare, ele produc, în schimb, o rentabilitate a investiției. Astfel, se pot face următoarele aprecieri:

- cu toate că estimarea consecințelor unui atac cibernetic grav este operațiune destul de dificilă, costurile asociate cu investiția într-un program de securitate cibernetică pentru prevenirea și evitarea unui astfel de atac sunt mult mai mici;
- proiectarea și implementarea unor protocoale de securitate puternice în arhitectura rețelelor și a sistemelor unei întreprinderi poate avea ca efect reducerea costurilor operaționale totale, prin dezvoltarea unor procese suplimentare care să urmărească reducerea costurilor (de exemplu, accesul la distanță și interacțiuni cu clienții sau lanțurile de aprovizionare), lucru imposibil în lipsa de măsuri de securitate adecvate.

Aceste rezultate sugerează faptul că o întreprindere care conștientizează riscurile de securitate din spațiul cibernetic poate beneficia de creșterea nivelului său de securitate cibernetică.

Concluzii

Elemente de management al riscului

Până de curând, grupuri și rețele de crimă organizată au produs doar daune limitate, în lumea întreagă. În prezent, utilizatori individuali și întreprinderi mici și mijlocii suferă prejudicii semnificative, aproape zilnic. Deși există condiții favorabile pentru aplicarea unor măsuri relative de limitare a pierderilor, acestea sunt afectate de existența simultană a unor elemente nefavorabile:

- indivizi sau entități cu potențial de rele intenții;
- metodologii și instrumente de atac care proliferază;
- vulnerabilități ale infrastructurilor critice de comunicații.

În spațiul cibernetic, nicio strategie izolată/singulară nu poate elimina complet vulnerabilitățile și amenințările asociate acestora. Iată de ce, organismele naționale și internaționale trebuie să acționeze în mod responsabil pentru gestionarea riscurilor și extinderea capacităților de reducere și eliminare a daunelor produse de atacurile ciberneticice. Reexaminarea conceptelor

de securitate națională și apariția strategiilor de securitate cibernetică impune o prioritate sporită acordată apărării cibernetice, alături de celelalte componente ale apărării naționale.

Asigurarea securității cibernetice

Nici un stat nu poate asigura securitatea spațiului cibernetic național, de unul singur. Nici un stat nu ar putea – și, poate, nu ar trebui – să asigure securitatea rețelelor de calculatoare și a sistemelor de comunicații din sectorul privat. De asemenea, „statul” nu trebuie să pătrundă în casele oamenilor și în întreprinderi – fie că este vorba despre întreprinderi mici și mijlocii sau întreprinderi mari (societăți comerciale, agenții guvernamentale și universități) – pentru a crea rețele de calculatoare și sisteme de comunicații sigure. Fiecare cetățean care depinde de spațiul cibernetic trebuie să-și asigure securitatea în partea pe care o deține sau pentru care este responsabil.

În pofida atenției care se acordă asigurării securității cibernetice și a măsurilor luate până în prezent pentru îmbunătățirea și creșterea capacității de apărare și reacție, riscurile de securitate în spațiul cibernetic constituie o preocupare continuă a tuturor organismelor de profil și a factorilor decidenți. Reducerea acestor riscuri necesită realizarea unor parteneriate active, fără precedent, între componentele apărării cibernetice naționale și cu partenerii noștri, la nivel internațional.

NOTE:

1 Tom Fleming (născut la 23.07.1951) este atlet american, câștigător al maratonului din New York, în anii 1973 și 1975.

2 CERT reprezintă un acronim pentru *Computer Emergency Response Team*, deși mult mai potrivit ar fi *Cyber Security Incident Response Team* – CSIRT.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de Securitate Cibernetică a României și Planul de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului Național de Securitate Cibernetică (în M.O. nr. 296 din 23 mai 2013, H.G. nr. 271/2013).

Dunnigan F. James, *Noua amenințare mondială: cyber-terorismul*, Editura Curtea Veche, București, 2010.

McLuhan Marshall, *Mass-media sau mediul invizibil*, Editura Nemira, București, 1997.

Gordon A. Lawrence, *Cybersecurity risk management: an economics perspective*, <http://www.rhsmith.umd.edu/faculty/lgordon>

FFIEC Handbook Definition of Reputation Risk, <http://ithandbook.ffiec.gov/it-booklets/retail-payment-systems/retail-payment-systems-riskmanagement/reputation-risk.aspx>

Governing for Enterprise Security, <http://www.cert.org/governance/>

Socializing Securely: Using Social Networking Services, http://www.us-cert.gov/reading_room/safe_social_networking.pdf

US-CERT's Protect Your Workplace Posters & Brochure, http://www.us-cert.gov/reading_room/distributable.html

What Businesses can do to help with cyber security, http://www.staysafeonline.org/sites/default/files/resource_documents/What%20Businesses%20Can%20Do%202011%20Final_0.pdf

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/6653119.stm>

stm

<http://www.securitatea-informatiilor.ro>

<http://www.sri.ro>

CONSIDERAȚII PRIVIND CONCEPTUL DE MODELARE ȘI SIMULARE (M&S)

CONSIDERATIONS ON THE CONCEPT MODELING AND SIMULATION (M & S)

Lt.col.drd. Viorel CUCU*

Expansiunea tehnologică a dezvoltat pe piață o serie de noi tehnologii care au schimbat viziunea în domeniul M&S. Toate acestea au înglobat o serie de soluții în domeniul M&S, aplicabile și în domeniul militar în dezvoltarea capacităților, instruire, achiziții și sprijin oferit operațiilor.

The technological expansion has developed on the market a number of new technologies that have changed the way in the field of M & S. All these have incorporated a number of solutions in the field of M & S, applicable to military capability development, training, procurement and support operations.

Cuvinte-cheie: modelare; simulare.

Keywords: modelling; simulation

Procesul de M&S a fost folosit cu mult timp înainte de apariția calculatoarelor. Modelele și simulările au o istorie îndepărtată, cele mai vechi constând în linii trasate în nisip, utilizând obiecte, precum nuiele și pietre pentru a reprezenta caracteristicile terenului, fortificații, dispunerea trupelor etc. Unele dintre cele mai timpurii forme de M&S include *Chaturanga* (un joc hindus asemănător șahului), *The Kings Game* din anul 1600, *Kriegspiel* (un joc german).

Preocupările în acest domeniu au progresat în mod rapid, astfel odată cu dezvoltarea tehnologiei în domeniu s-au făcut pași importanți în utilizarea M&S în majoritatea domeniilor.

Conceptul de *modelare* reprezintă procesul prin care producem un model, acesta fiind o reprezentare a construcției și a modului de lucru a unui anumit sistem de care suntem interesați. Un model trebuie să fie o aproximare a sistemului real, care să includă cât mai multe dintre caracteristicile sale importante, și să nu fie foarte complex astfel încât să nu fie înțeles și să nu-l putem experimenta.

Modelul care să ne mulțumească trebuie să fie un compromis între realism și simplitate. Specialiștii în simulare recomandă creșterea complexității

modelelor de tip *iterativ*. Una dintre problemele esențiale în cadrul procesului de modelare este validarea modelului, care ulterior să poată fi folosit în activitățile de simulare.

Modelele se pot clasifica în următoarele categorii: *matematice, fizice și procesuale*.

Modelele matematice sunt acele modele care sunt descrise de simboluri matematice și relații, care sunt construite utilizând algoritmi sau proceduri și ecuații matematice.

În general, un model destinat pentru studii de simulare este un model matematic dezvoltat cu ajutorul software-ului. Astfel, putem aminti despre modele matematice de tip deterministic (unde variabilele de intrare și cele de ieșire sunt valori fixe), stocastice (unde cel puțin una dintre valorile de intrare sau cele de ieșire este probabilistică), statice (unde timpul nu este luat în considerare) și dinamice (unde timpul este luat în considerare și interacționează cu celelalte variabile)¹.

Modelele fizice sunt acele modele care sunt descrise de structuri fizice și relații care în mod curent sunt construite cu o înaltă fidelitate (detaliată).

Modelele procesuale sunt acele modele care sunt reprezentate în simulare prin relații dinamice de tip matematic și de tip logic (Fig. 1).

*Modelul conceptual*³ (Fig. 2) reprezintă o abstractizare a lumii reale, care servește ca un

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: cuviorel@yahoo.com

cadru de referință pentru dezvoltarea federațiilor prin documentarea în vederea simulării entităților importante, a acțiunilor cheie și a interacțiunii acestora. Modelul conceptual al federației trebuie să descrie ce federație va reprezenta, limitarea ipotezelor acestor reprezentări, precum și alte capacități necesare pentru a satisface cerințele utilizatorului. O altă abordare descrie modelul conceptual ca o implementare a simulării reprezentată independent de arhitectura exercițiului și a obiectivelor de instruire, cerințe și mediu. Modelul include logică și algoritmi și recunoaște în mod explicit asumări și limitări.

În domeniul militar, a fost introdusă noțiunea de *model conceptual al spațiului misiunii (CMMS)*. Grupul de lucru NATO, NMSG-058 (*NATO Modelling and Simulation Group*), a finalizat în iulie 2012 un raport referitor la modelul conceptual utilizat în modelare și simulare, denumit *Conceptual Modeling (CM) for Military Modeling and Simulation (M&S)*, Final Report of MSG-058.

*Modelul conceptual al spațiului misiunii*⁵ reprezintă abstracții din lumea reală, care servesc ca un cadru de referință pentru dezvoltarea simulărilor prin captarea de informații despre

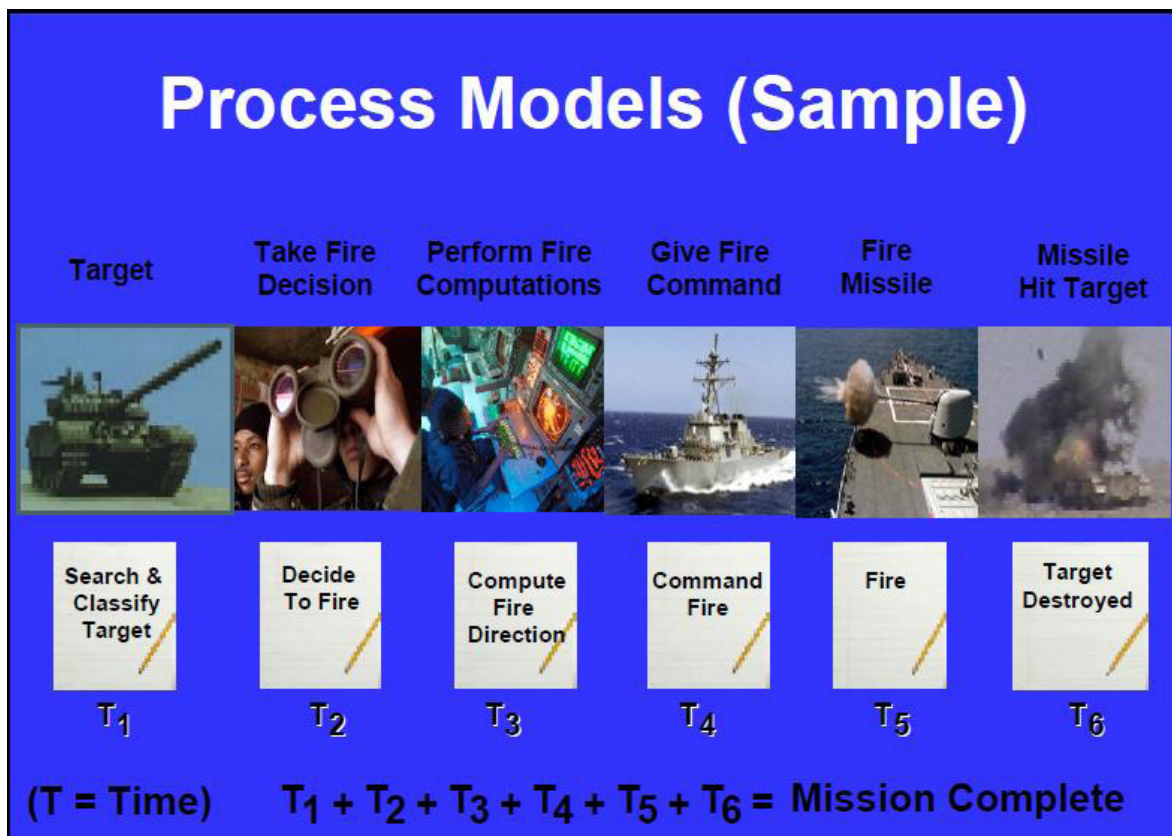

Fig. 1 Model procesual²

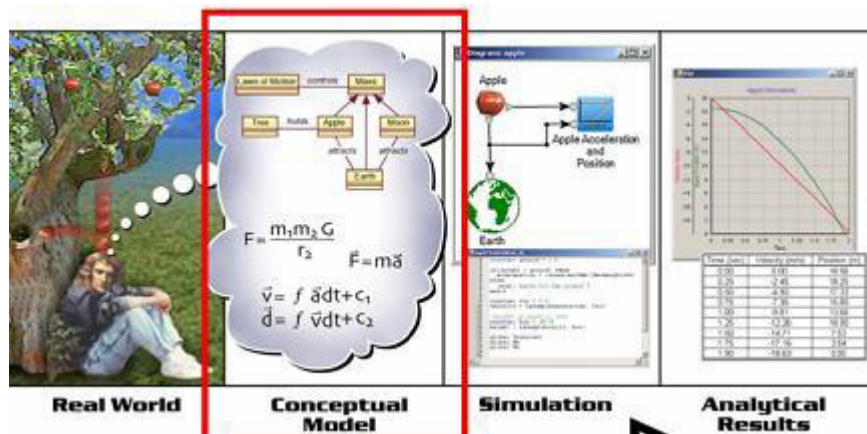

Fig. 2 Evoluția unui model conceptual⁴

entitățile importante implicate în orice misiune și acțiunile cheie a interacțiunilor acestora. Ele sunt puncte de vedere neutre ale simulărilor acestor entități privind acțiunea și interacțiunea care are loc în lumea reală.

Pentru realizarea modelului conceptual al spațiului misiunii, întâlnim două tendințe contradictorii, prima fiind *de a realiza o reprezentare cât mai fidelă a spațiului misiunii și este justificată prin dorința de a realiza un înalt realism operațional*⁶, iar cea de-a doua constă în *simplificarea modelului, cu scopul obținerii unui model fezabil, apt să soluționeze problemele specifice utilizării sale*⁷.

După finalizarea modelului propus, faza următoare este introducerea acestuia în simulare pentru verificare și validare.

Etimologic, conceptul de *simulare* provine din latinescul *simulatio*, care reprezintă capacitatea de a reproduce, a imita sau a reprezenta ceva.

Dicționarul explicativ al limbii române, specifică că simularea este „realizarea, cu ajutorul unor programe speciale, a modelului unui sistem real, pe baza unui număr mare de parametri, pentru a putea prognoza modul de funcționare a acestuia. Prin modificarea parametrilor se pot obține diverse variante, pentru a o selecționa pe cea optimă. Gradul de precizie este influențat de complexitatea sistemului real”⁸.

Conceptul de *simulare* este, în sensul cel mai larg acceptat, un instrument prin care putem evalua performanțele unui sistem, existent sau propus, sub diferite configurații care ne interesează pe perioade determinate de timp.

Literatura de specialitate clasifică simularea în trei categorii: reală, virtuală și constructivă (LVC).

Simularea reală implică oameni reali și sisteme reale, fiind executate în mediu real. Este o simulare costisitoare, consumatoare de timp și cu posibile riscuri de producere a unor defecțiuni.

În Armata României, funcționează un Centru de instruire prin luptă al forțelor terestre – CIL-FT, în poligonul Cincu, care utilizează această formă de pregătire-*simularea reală*.

Principala capabilitate de care dispune în acest domeniu este sistemul MILES IWS, compus din patru subsisteme, astfel:

- subsistemul MILES, care dispune de echipamente pentru autovehicule și personal;

- subsistemul de comunicații, format din antenă și radioreleu mobil;
- subsistemul EXCON, compus dintr-un număr variabil de servere.

MILES IWS (Individual Weapon System) este un sistem de simulare care folosește raze laser pentru a simula executarea focului cu diferite categorii de armament, precum și recepționarea focului inamic. Rolul lui constă în crearea condițiilor de pregătire cât mai apropiate de realitatea câmpului de luptă prin folosirea muniției de manevră în corelare cu posibilitatea de marcarea a focului diferitelor categorii de armament, precum și a efectelor acestuia.

Principalele facilități puse la dispoziție de sistem sunt prezentate mai jos, astfel:

- ușor de instalat și de demontat;
- simulează caracteristicile tactico-tehnice ale focului diferitelor categorii de armament;
- folosirea muniției de manevră creează realitatea câmpului de luptă;
- indiferent de categoria de armament se execută aceleași operațiuni pentru tragere ca și la tragerile cu muniție de război;
- detectează focul inamic, ce fel de categorie de armament folosește inamicul, stabilește identitatea trăgătorului, precum și efectele focului asupra țintei;
- semnalele audio indică – tragerea în apropierea țintei (două sunete scurte) sau lovirea țintei (sunet continuu);
- este compatibil cu orice alt sistem MILES;
- folosește emițătoare laser care nu sunt dăunătoare vederii.

Exercițiile de instruire prin simulare reală executate cu acest sistem au fost cele de repetarea misiunii cu unitățile care au participat la misiuni în teatrele de operații din Irak și Afganistan.

Simularea virtuală implică oameni reali și sisteme virtuale. Este folosită în mod curent pentru antrenament în cadrul simulatoarelor. Aici sunt incluse simulatoarele utilizate de tanchiști, aviatori, artileriști (rachete antitanc dirijate) etc. Simularea virtuală a devenit mai atractivă odată cu dezvoltarea tehnologică în domeniul *serious games*. Un astfel de exemplu utilizat în domeniul militar este VBS 2 (*Virtual Battlespace 2*), dezvoltat în strânsă cooperare cu USMC (*United States Marine Corps*), departamentul de apărare din Australia și alte departamente de apărare interesate în dezvoltarea

proiectului și distribuit de către *Bohemia Interactive Australia*. Acesta oferă simulări în câmpul de luptă în mod realist având capacitatea de a acționa în mediu terestru, maritim și aerian. Instructorii pot crea noi scenarii și apoi să angajeze simulări din diferite puncte de vedere. De asemenea, poate fi folosit la învățarea doctrinelor, tacticilor, tehnici și proceduri la nivelul grupă, pluton. Sistemul suportă antrenarea în mediu virtual-3D a unei structuri de până la 100 de militari.

Simularea constructivă utilizează oameni și sisteme virtuale, precum și un mediu înconjurător virtual, definit și mediu sintetic. Aceasta este destinată în mod curent antrenării statelor majore de la nivel batalion în sus, dar și altor domenii, cum ar fi: testare de planuri, verificarea cursurilor de acțiune, dezvoltarea capabilităților, efectuarea achizițiilor.

Cele mai cunoscute sisteme de simulare constructivă în domeniul militar sunt: *JTLS (Joint Theater-Level Simulation)* și *JCATS (Joint Conflict and Tactical Simulation)*. Ambele sisteme pot asigura antrenarea în mediu terestru, naval și aerian, în orice condiții de anotimp, stare a vremii, relief în timp real sau accelerat.

Astfel de simulări pot asigura desfășurarea exercițiilor pe plan local sau distribuit (în locații situate la distanțe mari), ultimul fiind cunoscut sub denumirea de simulare distribuită. Exercițiile de simulare distribuită le întâlnim definite în literatura de specialitate ca fiind „un exercițiu unde ținta instruirii poate fi în diferite locații, spre exemplu orașe, țări sau continente datorat unor motive financiare, operaționale sau tehnice.”

La nivelul Alianței Nord Atlantice s-a dezvoltat o rețea de educație și instruire, denumită *NATO Education and Training Network (NETN)*. Această rețea intenționează integrarea și dezvoltarea capabilităților existente la nivel național în vederea instruirii și educării în cadrul Alianței a statelor majore de nivel operativ și tactic, precum și a pregătirii forțelor.

Simularea, ca oricare alt instrument, ne oferă o gamă largă de avantaje și dezavantaje în aplicarea ei în diferite domenii. Tehnica simulării este utilizată în mod frecvent și raportată la domeniile specifice de aplicare, reprezintă cel mai eficient mod de testare și evaluare a diferitelor activități. În continuare, voi prezenta o serie de *avantaje*, astfel:

- permite testarea fiecărui aspect al unei modificări propuse sau adăugate fără a angaja resurse pentru achiziționarea acestora, deci vă oferă posibilitatea unei alegeri corecte;
- permite accelerarea sau încetinirea unor fenomene, astfel încât să putem analiza mai bine anumite fenomene, mărinđ sau micșorând astfel timpul necesar analizei și testării;
- poate reconstitui (reda) anumite secvențe din timpul simulărilor, reușind astfel să înțelegem sau să aflăm răspunsuri la diferite întrebări, cum ar fi „de ce? cum?” etc.
- explorează diferite posibilități, proceduri și metode, fără experimentări care să utilizeze sisteme reale;
- cu ajutorul M&S se pot identifica și înțelege interacțiunile care concură la utilizarea sistemului, ținând cont că unele sisteme sunt atât de complexe că este imposibil să fie luate în considerare toate interacțiunile care au loc într-un anumit moment;
- poate identifica constrângerile care pot apărea în anumite cazuri în sistem, iar cu ajutorul M&S pot fi descoperite cauzele;
- poate oferi modalități de dezvoltare a înțelegerii cu privire la modul în care un sistem funcționează în mod real, decât indicând predicțiile cuiva despre modul de funcționare al unui sistem;
- permite vizualizarea unui plan care ne va ajuta să înțelegem anumite defecte de proiectare;
- putem construi un consens, astfel M&S vă poate oferi un punct de vedere obiectiv, în locul unei anumite păreri de la o anumită persoană despre un anumit sistem;
- poate aduce schimbări asupra unor anumite modele dintr-un sistem, dacă în urma simulărilor vă gândiți să răspundeți la întrebări precum „Ce s-ar întâmpla dacă?”;
- putem afirma că M&S este o investiție înțeleaptă, deoarece costurile de simulare sunt mici, în general 1% din suma totală care ar fi alocată pentru punerea în aplicare al unui întreg plan de testare;
- este un prilej în care se poate antrena echipa interesată în dezvoltarea unui proiect prin analiza și evaluarea datelor de intrare și de ieșire în simulare;

- putem utiliza M&S pentru a determina cerințele pentru un anumit sistem simulând diferite configurații al unui sistem.

Totodată, există și o serie de *dezavantaje*:

- cerințele de construire a unui model se bazează pe o instruire specială care are următoarele particularități:
 - M&S este o artă care se învață peste timp și se bazează pe o experiență îndelungată;
 - construirea aceluiași model de două persoane diferite pot avea similitudini, dar cu siguranță nu vor fi identice. Acesta este unul dintre argumentele pentru care la nivelul NATO s-a optat pentru construirea unei baze de date comune, la care să aibă acces toți partenerii;
 - construirea unui model realist necesită cunoștințe în domeniu care pot fi obținute de la un expert în domeniu.
- rezultatele simulării pot fi interpretate greșit (de multe ori rezultatele simulării sunt variabile aleatorii și este greu de determinat dacă o observație este un rezultat al unui sistem sau o valoare aleatoare);
- simularea modelelor construite și analiza ulterioară poate fi mare consumatoare de timp și scumpă. Economisirea de resurse pentru modelare și analiză poate duce la o simulare insuficientă pentru atingerea scopurilor urmărite, și poate consuma astfel, timp, efort și bani fără a atinge obiectivul propus;
- simularea poate fi folosită și în mod ineficient, când metoda analitică poate rezolva problema.

Se apreciază că simularea reprezintă o modalitate eficientă în testarea și evaluarea diferitelor activități, fiind totuși necesară punerea în balanță a avantajelor și a dezavantajelor specifice fiecărui caz în parte.

În concluzie, se poate observa dorința dezvoltării rapide a unor modele conceptuale care să poată fi utilizate de către întreaga comunitate din domeniul simulării (LVC) și care să poată oferi o instruire prin simulare, locală sau distribuită, tuturor celor interesați, care să fie în concordanță cu realitățile câmpului de luptă.

NOTE:

1 [http://www.inf.utfsm.cl/~hallende/download/Simul-2-2002/Introduction to Modeling and Simulation.pdf](http://www.inf.utfsm.cl/~hallende/download/Simul-2-2002/Introduction%20to%20Modeling%20and%20Simulation.pdf), Anu Maria, *Introduction to modeling and simulation*, Proceedings of the 1997 Winter Simulation Conference, 7-10 December 1997, Renaissance Waverly Hotel, Atlanta, GA, p. 7.

2 http://www.cs.bilkent.edu.tr/~cagatay/cs503/_M&S_02_Introduction.pdf, accesat 04.04.2013.

3 *Modeling and Simulation (M&S) Glossary*, Department of Defense, October, 2011, p. 83.

4 *Conceptual Modeling (CM) for Military Modeling and Simulation (M&S)*, Final Report of MSG-058, NATO, July 2012, p. 48.

5 *Ibidem*, p. 84.

6 Iulian Martin, *Teză de doctorat „Evoluții și tendințe în domeniul dezvoltării și perfecționării sistemelor de simulare a acțiunilor militare”*, București, 2008, p. 104.

7 *Ibidem*, p. 105.

8 <http://dexonline.ro/definitie/simulare>, accesat la 20 august 2014.

9 *Modeling and Simulation Glossary*, Department of Defense, October, 2011, p. 94.

BIBLIOGRAFIE

Modeling and Simulation Glossary, Department of Defense, October, 2011.

Modeling and Simulation Book of Knowledge (BOK), Department of Defense.

Conceptual Modeling (CM) for Military Modeling and Simulation (M&S), Final Report of MSG-058, NATO, July 2012.

Martin Iulian, *Teză de doctorat „Evoluții și tendințe în domeniul dezvoltării și perfecționării sistemelor de simulare a acțiunilor militare”*, București, 2008.

[www.inf.utfsm.cl/~hallende/download/Simul-2-2002/ Introduction to Modeling and Simulation. pdf](http://www.inf.utfsm.cl/~hallende/download/Simul-2-2002/Introduction%20to%20Modeling%20and%20Simulation.pdf)

www.cs.bilkent.edu.tr

<http://dexonline.ro>

EVALUAREA EXPERIMENTALĂ A ACȚIUNILOR UNEI STRUCTURI TACTICE INTERARME FOLOSIND SIMULAREA CONSTRUCTIVĂ. STABILIREA IPOTEZELOR DE LUCRU, A CRITERIILOR DE SUCCES ȘI A LIMITĂRILOR

EXPERIMENTAL EVALUATION OF ACTIONS PERFORMED BY TACTICAL STRUCTURES USING CONSTRUCTIVE SIMULATION. HYPOTHESIS SETTLEMENT, MESURES OF MERIT AND LIMITATIONS

Col.ing.drd. Manuel DOGARU *

Simularea constructivă se poate considera ca fiind un sistem ce procesează ca date de intrare structuri de forțe, caracteristici ale echipamentelor din înzestrare și elemente doctrinare. Experimentul folosind simularea constructivă poate avea ca variabilă oricare dintre datele de intrare enumerate. Alegând convenabil datele de ieșire, prin comparație, se pot estima efectele asupra capacității acționale a structurilor de forțe, eficienței sistemelor de armament sau se pot valida noi proceduri tactice sau operative, ca parte a dezvoltării științei militare.

Caracterul în general întrunit al simulării constructive o transformă într-un instrument valoros pentru o gamă vastă de experimente în cadrul cercetării militare operaționale.

We can consider the constructive simulation as a system which is processing forces, equipment and doctrines as input data. Constructive simulation based experimentation may have as variable any of the above data, by choosing the convenient outputs, through comparison, it is possible to assess the effects on effectiveness of forces military actions, on equipment efficiency or new tactics, technics and procedures validation, as part of the advancement in military science.

The generally joint character of constructive simulations makes it a valuable tool suitable for wide experimentations in military operational research.

Cuvinte-cheie: modelare / simulare; cercetare militară operațională; reutilizare / standardizare.

Keywords: modeling / simulation; military operational research; reusability / standardization.

„All but war is simulation”¹

În prezent, folosirea modelării-simulării ca metodă de cercetare este deja generalizată în toate domeniile vieții științifice: ingineresti, economico-financiare, sociale etc. în situația în care precizia altor metode de predicție nu dă rezultate mulțumitoare. Modelarea acțiunilor militare a reprezentat pionieratul simulării, mari savanți ai lumii aducându-și aportul de-a lungul istoriei în definirea principiilor și dezvoltarea aparatului

matematic necesar². Dezvoltarea tehnicii de calcul a permis abordări noi ale simulării acțiunilor militare, permițând integrarea unui număr foarte mare de variabile în modelele folosite. Totodată, progresul tehnologic a diversificat simulările militare, care au evoluat de la modelarea analitică la tipologia simulărilor acceptată în prezent: reale, virtuale și constructive. Unele sisteme de simulare – echipamente și programe de simulare – sunt specifice unei arme sau serviciu, reproducând cu mare fidelitate un segment restrâns al realității. Alte sisteme de simulare modelează un spectru

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dogy64@yahoo.com

larg de structuri, tehnică și efecte ale acțiunilor militare desfășurate pe arii geografice definite. Precizia cu care are loc replicarea realității în această situație este proporțională cu gradul de detaliere al modelului, numărul de variabile luate în considerare, calitatea datelor introduse, toate implicând creșterea semnificativă a costurilor. În consecință, este necesară realizarea unui compromis între fidelitatea simulării și în resursele disponibile.

Se apreciază că *fidelitatea simulării militare* este o măsură a gradului în care rezultatele simulării coincid cu cele obținute în cazul desfășurării acțiunilor în teren, folosind trupe, echipamente și muniții reale. Pentru că acțiunile militare nu pot fi experimentate decât simulat, este dificil a se cuantifica fidelitatea unei simulări. Din acest motiv, cercetarea militară se conduce prin campanii de experimente³, utilizând în paralel sau consecutiv mai multe tipuri de simulări și modele și analizând rezultatele. Pentru evaluarea acțiunilor și culegerea datelor se pot folosi, după caz și unde este aplicabil, simulări constructive de nivel tactic sau operativ, aplicații cu trupe în teren, eventual folosind sisteme de simulare reală, trageri cu trupe sau experimentale în poligoane, simulatoare virtuale etc⁴.

Proiectarea unei activități de cercetare militară se face așadar printr-o analiză riguroasă a cerințelor și a metodelor la dispoziție, stabilind etapele de experimentare. Fiecare etapă va folosi instrumente și resurse specifice, plecând de la cerințe, ipoteze și date de intrare reformulate sau adaptate. Instrumentul folosit va trebui să furnizeze rezultate

suficient de exacte pentru a putea fi folosite și în etapele următoare de experimentare sau pentru comparație cu rezultate din alte experimente paralele.

Simularea constructivă poate fi o resursă importantă de date referitoare la rezultatele acțiunilor militare duse de structuri de forțe într-un teren dat. Caracterul, în general întrunit, al simulării constructive o transformă într-un instrument valoros pentru o gamă vastă de experimente. În cadrul campaniilor de experimentare, locul experimentelor utilizând simularea constructivă este către final, utilizând ca date de intrare rezultate obținute din alte etape și experimente: *caracteristici tehnico-tactice* de construcție ale echipamentelor militare (dimensiuni, viteze, capacități de trecere și traficabilitate, posibilități de observare, armament și muniții disponibile, capacități de îmbarcare, vulnerabilitate la diferite categorii de muniții și sub diferite unghiuri de incidență etc.), *efecte ale munițiilor* (durate de traiect, împrăștiere, probabilități de lovire, probabilități de distrugere) obținute prin trageri experimentale în poligon și prin calcule, *obstacole* (câmpuri de mine, șanțuri), *mascare, instruirea personalului* etc.

Simularea constructivă este un sistem ce procesează ca date de intrare structuri de forțe, caracteristici ale echipamentelor din înzestrare și elemente doctrinare (Fig. 1).

Datele de ieșire în urma simulării se pot referi la: testarea capacității de îndeplinire a unei misiuni; estimarea timpului atingerii sau menținerii unui

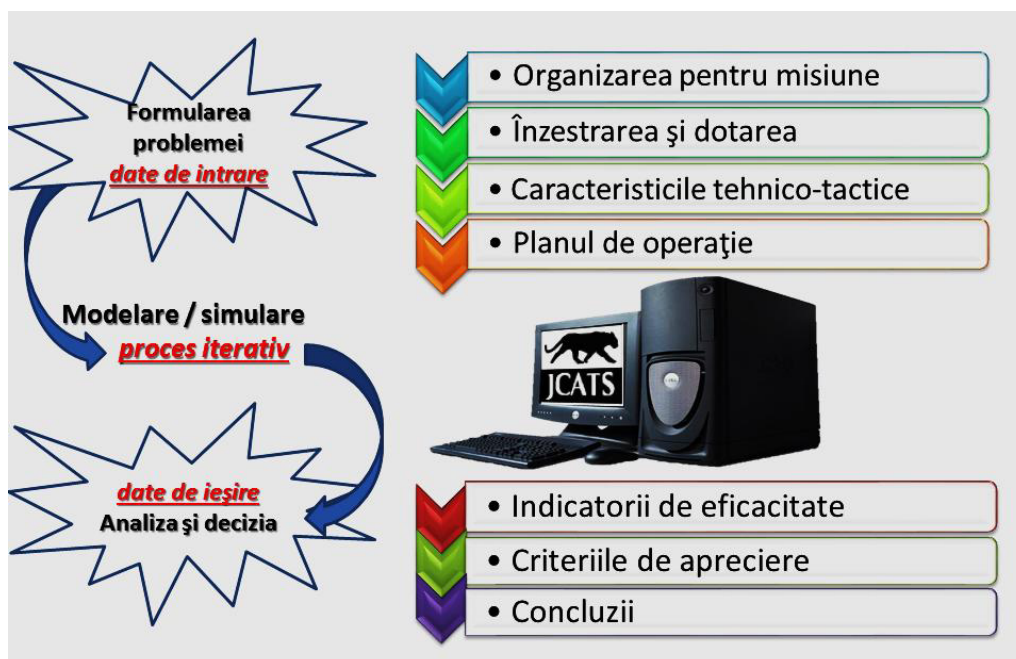

Fig. 1 Simularea constructivă JCATS ca sistem de procesare a datelor

aliniament; extragerea de rapoarte ale pierderilor, consumurilor de resurse și muniții; evaluarea eficienței folosirii în luptă a unei structuri sau categorii de tehnică; identificarea momentelor critice etc⁵. Experimentul folosind simularea constructivă poate avea ca variabilă, generic vorbind, oricare dintre datele de intrare enumerate, putând fi utilizat în cercetarea operațională la evaluarea capacității acționale a structurilor de forțe, analiza eficienței sistemelor de armament sau validarea unor noi proceduri tactice sau operative, ca parte a dezvoltării științei militare. Alegând convenabil datele de ieșire, prin comparație, se pot estima efecte ale variațiilor datelor de intrare.

Dintre sistemele de simulare constructivă actuale, *JCATS – Joint Conflict and Tactical Simulation* prezintă interes și din punctul de vedere al experimentării militare. Programul informatic este de tip *agent based simulation*, analizând comportamentul în timp al entităților aflate în interacțiune pe câmpul de luptă. Caracteristica acestuia care-l face potrivit pentru utilizarea în experimente este capacitatea de a *runa în buclă (batch)*. Acesta repetă simularea folosind același model de un număr definit de ori, fără intervenția operatorului, dar cu modificarea parametrilor statistici folosiți. Astfel are loc o creștere a preciziei evaluării acțiunilor militare, și posibilitatea analizei *convergenței* rezultatelor *Numărul de entități* cu care poate opera programul este de 100.000, ceea

ce este suficient pentru experimentele militare cu structuri tactice; totuși, performanța sistemelor de calcul impune reducerea acestui număr și realizarea unui compromis. *Evaluarea efectelor interacțiunilor* entităților se face, după caz, prin *calcul analitice* (cum este cazul vitezei de deplasare corespunzătoare traficabilității terenului, al observării cu aparatura optică, consumurilor de muniții și combustibili etc.), *calcul statistice* (în general, la evaluarea efectelor munițiilor, efectelor vremii etc.) sau *simplificate prin algoritmi specifici* (cum este în cazul observării cu senzori electronici, al nivelului de instruire etc.).

Folosirea acestui sistem de simulare necesită specialiști pregătiți în atât în domeniul tehnologiei informației, cât și al științei militare. Realizarea modelului se face folosind programele specializate ale sistemului, fapt ce necesită o profundă înțelegere a algoritmilor folosiți în simulare, dar și a funcționalității echipamentelor reale. Pentru obținerea datelor de analiză se întocmește un scenariu⁶, care trebuie să descrie eficient situația și ipotezele de lucru ale cercetării operaționale, stabilind elemente cheie de la care se dezvoltă modelul folosit în simulare: terenul, structurile de forțe și respectiv înzestrarea acestora, acțiunile militare studiate.

Modelarea unei acțiuni militare este foarte complexă, putând ajunge la un nivel inacceptabil sau imposibil de realizat. Din acest motiv, cerințele

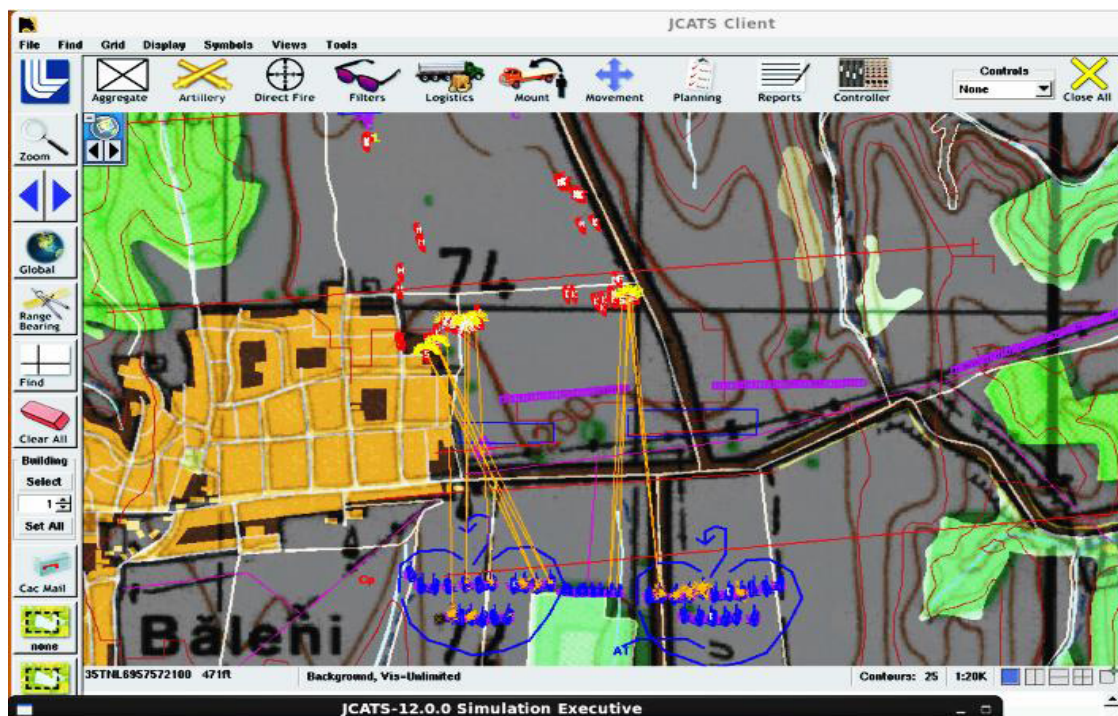

Fig. 2 Aspect din simularea acțiunilor în fâșia de asigurare a diviziei

etapei de experimentare trebuie analizate și datele problemei simplificate, în măsura în care aceasta nu viciază semnificativ rezultatele și concluziile. Din nou trebuie realizat un compromis între fidelitate și resurse, de această dată sub aspectul personalului specializat disponibil și a timpului la alocat.

Pentru exemplificare, folosind metoda de experimentare expusă, s-au realizat simulări în vederea comparării eficienței întrebunțării forțelor pe structuri organice sau ca *battle-group*-uri și tragerea unor concluzii. Ca date de intrare s-au utilizat o structură de forțe de nivel brigadă

de îndeplinire a misiunii (Fig. 2). Ulterior s-a putut trece la simularea în buclă în cele două ipoteze de studiu, folosind legi de distribuție normale pentru variabilele probabilistice din model și analiza rezultatelor (Fig. 3).

Simularea experimentală prezentată nu a avut ca scop obținerea unor evaluări precise ale eficienței utilizării forțelor la dispoziție pe structuri organice sau *battle-group*-uri, ca etapă în cadrul unei teme de cercetare. Activitatea și-a propus testarea viabilității folosirii simulării constructive ca metodă de cercetare. S-a întrebunțat sistemul

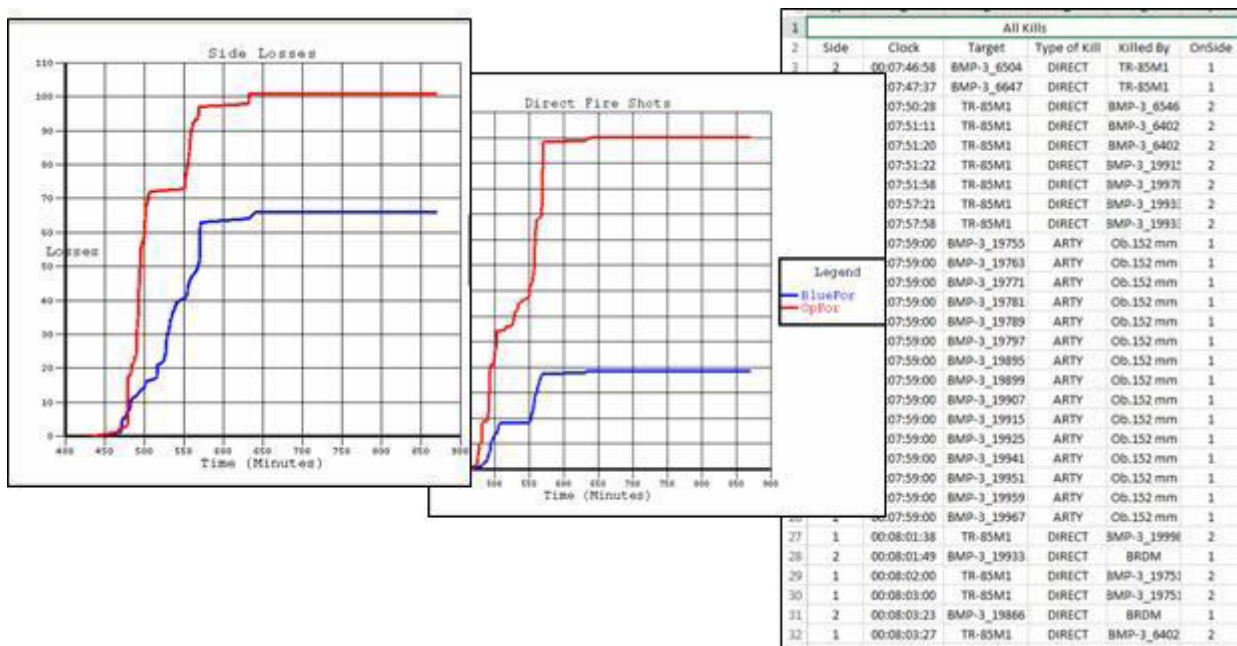

Fig. 3 Rapoarte generate de Analyst Workstation - AWS

mecanizată ce desfășoară acțiuni în fașia de asigurare a diviziei și o structură de forțe adverse generice înzestrată conform FM 100-60⁷. Modelul structurii de forțe a fost realizat într-o manieră convenabilă⁸, introducând datele disponibile cele mai exacte. Harta digitală a fost realizată folosind informații geografice detaliate și actualizate, alegându-se o zonă dintr-un poligon⁹. După o analiză atentă a ipotezelor temei de cercetare au fost ignorate unele elemente nerelevante și s-au simplificat unele etape ale acțiunii militare pentru a facilita *planificarea*¹⁰. Din aceleași considerente, durata simulării acțiunii a fost stabilită la șase ore, reprezentând durata misiunii.

Primele simulări pe modelul creat au fost făcute cu scopul realizării de corecții, observându-se corecta funcționare a sistemului, corectitudinea matricei de sincronizare a forțelor, sincronizarea sprijinului cu foc, raportul pierderilor, premisele

de nivel tactic întrunit JCATS disponibil în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, dispunând și de cunoștințele necesare utilizării acestuia. Acesta a furnizat date și rezultate care pot fi folosite de către analiștii militari, în legătură și cu informații obținute prin alte metode, pentru a trage concluzii și a argumenta aspecte legate de eficiența structurilor de forțe, a echipamentelor din dotarea acestora sau a unor prevederi doctrinare.

NOTE:

1 „Totul, în afară de război, este simulare” – reprezintă motto-ul PEO-STRI – Program Executive Office for Simulation, Training, & Instrumentation, SUA, http://www.simulation.cc/more.php?id=A86_0_1_0_M

2 Behzad Raiszadeh și colectiv, *CK-12 Modeling and Simulation for High School Teachers: Principles, Problems, and Lesson Plans*, Copyright © 2012 CK-12 Foundation, www.ck12.org, Printed: August 31, 2012, p. 15.

BIBLIOGRAFIE

3 *A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide) – Fifth Edition*, ©2013 Project Management Institute Inc., p. 53.

4 Tema a doua, *Campanii integrate de experimente și analize*, așa cum sunt expuse în „Guide for Understanding and Implementing Defense Experimentation – GUIDEx”, The Technical Cooperation Program, 15 februarie 2006, p. 7.

5 Col. Manuel Dogaru, *Modele și baze de date standardizate ale structurilor militare*, în „Tactică și artă operativă forțe terestre – TAOFT”, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2013, Tabelul 2, p. 191.

6 Col.prof.univ.dr. Ion Bălăceanu ș.a., *Curs proiectarea scenariilor și simularea acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 16.

7 *Armor And Mechanized-Based Opposing Force Organization Guide*, Filed Manual No. 100-60, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 16 July 1997.

8 Realizarea structurii de forțe poate fi făcută modelând inițial echipamente generice, ce pot fi modificate în bazele de date fără a fi necesară o nouă programare a acțiunilor militare. În acest fel sunt reduse influențele altor parametri din compunerea modelului și se asigură un control ridicat al efectelor produse de modificarea anumitor date de intrare.

9 În acest fel, rezultatele obținute prin simulare vor pot fi comparate cu informații obținute prin alte metode de cercetare (aplicații tactice cu trupe în teren).

10 Planificarea, în acest context, se referă la etapa de „planning” a sistemului de simulare JCATS.

Col.prof.univ.dr. Bălăceanu Ion, col.prof.mil.dr. Laurențiu Duțescu, mr.lect.univ.drd. Iulian Martin, *Curs proiectarea scenariilor și simularea acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Behzad Raiszadeh și colectiv, *CK-12 Modeling and Simulation for High School Teachers: Principles, Problems, and Lesson Plans*, Copyright © 2012 CK-12 Foundation, www.ck12.org, Printed: August 31, 2012.

Col. Dogaru Manuel, *Modele și baze de date standardizate ale structurilor militare în „Tactică și artă operativă forțe terestre – TAOFT”*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013.

A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide) – Fifth Edition, ©2013 Project Management Institute Inc., 2013.

Armor And Mechanized-Based Opposing Force Organization Guide, Filed Manual No. 100-60, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 1997.

Guide for Understanding and Implementing Defense Experimentation – GUIDEx, The Technical Cooperation Program, 2006.

http://www.simulation.cc/more.php?id=A86_0_1_0_M

FORȚA DE JANDARMERIE EUROPEANĂ, ORGANIZAȚIE IMPLICATĂ ÎN MENȚINEREA PĂCII

EUROPEAN GENDARMERIE FORCE, AN ORGANIZATION INVOLVED IN PEACEKEEPING

Lt.col.drd. Ion-Marius NICOLAE*

Pentru organismele internaționale cu rol în menținerea păcii, la ora actuală, cea mai mare problemă este prevenirea și gestionarea conflictelor neconvenționale, cea mai mare deficiență apare în domeniile pregătirii și echipării trupelor pentru misiuni de menținere a păcii, de combatere a terorismului și a crimei internaționale transfrontaliere.

România, stat membru cu drepturi depline în Uniunea Europeană și NATO, trebuie să-și aducă toate instituțiile la standardele cerute de apartenența la aceste două organisme internaționale. Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) este instituția care regroupează toate forțele de poliție cu statut militar din țările aparținând Uniunii Europene.

Jandarmeria Română este una dintre cele mai importante instituții ale statului român și face parte din structura Forței de Jandarmerie Europene (FJE).

For international organizations involved in peacekeeping, currently the biggest problem is the prevention and management of unconventional conflicts, as the largest gap occurs in the areas of training and equipping troops for peacekeeping missions, counter-terrorism and international crime prevention.

Romania, a full member state in the European Union and NATO must bring all institutions to the standards required for membership in these two international bodies. European Gendarmerie Force (EGF) is the institution that brings together all police forces with military status in the countries belonging to the European Union.

Romanian Gendarmerie is one of the most important institutions of the Romanian State and is part of the structure of the European Gendarmerie Force (EGF).

Cuvinte-cheie: forță; jandarmerie; poliție; securitate; Jandarmerie Europeană; Poliție Europeană.

Keywords: force; gendarmerie; police; security; European Gendarmerie; European police.

Aspecte generale privind Forța de Jandarmerie Europeană (FJE): mediul de securitate european și internațional; Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) și Forța de Poliție Europeană (FPE) în cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA); structura și modul de funcționare al Forței de Jandarmerie Europene (FJE)

Mediul de securitate internațional este puternic influențat de schimbările și transformările profunde care au loc la nivel global pe plan politic, economic, militar, etnic și religios care creează noi riscuri și amenințări la adresa păcii mondiale.

Uniunea Europeană aspiră la un mediu de securitate realizat prin cooperare internațională, al cărui element definitoriu este integrarea politică și economică, precum și extinderea prin integrarea statelor care împărtășesc și promovează valorile democratice.

Începutul mileniului trei ne arată faptul că securitatea mondială înseamnă nu numai securitate militară, întrucât, datorită interdependențelor globale și noilor riscuri, abordarea securității prin prisma factorului militar nu mai este suficientă. În acest sens, condiția obligatorie pentru menținerea securității mondiale este angajamentul ferm al tuturor statelor democratice față de principiile comunității internaționale, europene și transatlantice.

În plan concret, principalele organisme internaționale cu atribuții în menținerea unui climat de pace sunt ONU, OSCE, NATO și UE, fiecare având specificitatea lui, în ceea ce privește principiile și instrumentele folosite pentru asigurarea păcii globale. Spre deosebire de ONU, OSCE și NATO, UE s-a specializat în operațiile civile de menținere și sprijinire a păcii și anume, desfășurarea și pregătirea forțelor de poliție și personalului civil necesare refacerii societății civile și stimulării economice, astfel încât, în misiunile

*Statul Major al Forțelor Terestre
e-mail: marius24nicolae@yahoo.com

militare sub comanda NATO, cele mai importante funcții civile revin UE.

Mediul de securitate european și internațional

Mediul internațional de securitate a evoluat după destrămarea URSS în sensul creșterii complexității și interdependențelor din relațiile internaționale, actualmente stabilitatea internațională poate fi realizată numai pe baza cooperării pe multiple planuri la nivelul comunității internaționale, prin intermediul dialogului în cadru instituționalizat, prin creșterea implicării ONU, OSCE, NATO și a UE, în realizarea stării de securitate mondiale.

Stabilirea noilor reguli privind securitatea internațională, în această lume multipolară, impune rezolvarea a numeroase aspecte, de ordin conceptual și practic. Factorii care influențează în mod decisiv noua realitate mondială, precum și găsirea unor soluții, sunt următorii: *mediul internațional este mult mai dinamic și mai complex decât în perioada Războiului Rece; nu există un „model de securitate” unanim acceptat de către marile puteri, precum și de majoritatea statelor, ceea ce generează multe dispute atât în plan ideatic, dar și în plan militar; a crescut exponențial numărul instituțiilor specializate la nivel național și internațional care abordează problemele de securitate din diferite unghiuri, ceea ce duce la analize și decizii fragmentate; datorită manifestării din ce în ce mai active a grupurilor de interese la toate nivelurile se manifestă acut lipsa unui consens privind modul de abordare a securității internaționale.*

Din perspectiva unui mediu internațional de securitate caracterizat printr-o complexitate crescândă, Uniunea Europeană nu pare a fi în prezent amenințată de conflicte de tip clasic, constând în atacuri armate pe scară largă, în schimb o serie de alte amenințări se profilează la orizont, fiecare dintre ele fiind greu predictibile și relativ difuze, ceea ce le face, într-un fel, mult mai greu de contracarat în condițiile unei ștergeri a granițelor dintre amenințările cu caracter intern și cele cu caracter extern¹.

Factorii care determină un mediu de securitate instabil în regiunea europeană sunt: „ineficiența guvernare a entităților statale noi apărute în Balcani; incapacitatea instituțiilor statului de a asigura respectarea legii; instabilitatea economică și socială; distribuirea inechitabilă a resurselor în cadrul societății; corupția; nerespectarea drepturilor omului și minorităților; clivajele etnice și profesionale”².

O analiză a mediului regional de securitate reliefează următoarele categorii de amenințări ale mediului de securitate:

- *Conflictele „înghețate”* se datorează faptului că nu au fost găsite soluții echitabile și acceptate de către organismele internaționale și marile puteri, precum și de către actorii conflictelor din spațiul ex-iugoslav și ex-sovietic, reminiscențe ale istoriei conflictuale recente (de exemplu, Kosovo, Moldova, Georgia, Macedonia etc.). Acestea favorizează instabilitatea, incidentele etnice, religioase și sociale, putând degenera cu ușurință în conflicte deschise deoarece, în aceste zone, se află grupări ale crimei organizate, care profită de vidul de putere statală, mercenari, radicali islamiști, de unde pot lansa operații criminale și teroriste, cu potențial de risc regional.

- *Terorismul internațional* reprezintă o amenințare strategică și este legat de mișcări religioase fundamentaliste, dar și etnice, care au cauze deosebit de complexe, amenințând deschiderea și toleranța specifice societăților democratice.

În Balcani, dar și în restul Europei, se consolidează grupări teroriste, baze operaționale ale extremismului islamic, acestea constituind o amenințare directă la adresa democrațiilor europene și un factor major de instabilitate în plan regional.

- *Criminalitatea organizată transfrontalieră* este o amenințare pentru Europa prin: *traficul de droguri, traficul de ființe umane, imigrația ilegală și traficul ilegal de arme mici*³ etc. Mai mult, au devenit evidente legăturile dintre terorismul internațional și crima organizată, prin care teroriștii își procură armamentul și banii necesari acțiunilor teroriste. Europa este brăzdată de numeroase rute ale crimei organizate pentru comerțul cu droguri, arme și imigranți, comerțul cu carne vie, automobile etc., având ca țintă statele comunitare.

- *Proliferarea armelor de distrugere în masă* reprezintă o amenințare contemporană majoră la adresa păcii și securității, nu numai în plan european, dar și în plan mondial. Riscurile deosebite determinate de acest tip de amenințare rezidă în faptul că prin intermediul armelor de distrugere în masă un grup terorist de mici dimensiuni poate provoca pierderi care anterior nu puteau fi cauzate decât de armate ale unor state naționale.

- *Imigrația ilegală* se datorează faptului că problemele economice și sociale, dar uneori și cele

politice și religioase din alte părți ale lumii (Africa, Afganistan, Irak etc.), se repercutează asupra stabilității Europei, prin faptul că generează un flux permanent de imigranți clandestini spre statele occidentale, în pofida refuzului de a li se acorda statutul de refugiați.

Restricțiile impuse de Uniunea Europeană imigranților cresc presiunile asupra unor țări din zonă care se bucură de o relativă stabilitate, confruntându-le cu riscuri economico-sociale majore: dezechilibre pe piața autohtonă a forței de muncă, dezvoltarea rețelelor de crimă organizată, amplificarea unor sentimente xenofobe în rândul populației etc.

Pentru combaterea cu succes a criminalității transfrontaliere, la București funcționează, începând din anul 2000, Centrul Regional pentru Combaterea Infraționalității Transfrontaliere (Centrul SECI) prin cooperarea a 12 state din Sud Estul Europei (Albania, Bosnia - Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Macedonia, Republica Moldova, România, Slovenia, Serbia, Muntenegru, Turcia, Ungaria)⁴. Acest Centru este partener operativ la nivel regional al INTERPOL, EUROPOL, FBI, și arată implicarea României la nivel regional pentru soluționarea multiplelor provocări la adresa securității Europei.

Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) și Forța de Poliție Europeană (FPE) în cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA)

Pentru a face față noilor provocări, în materie de securitate internațională, Uniunea Europeană a decis să sporească numărul de forțe de poliție și jandarmi disponibile pentru misiuni civile de management al crizelor.

Statele membre au hotărât să furnizeze efective sporite de polițiști și jandarmi pentru astfel de operații internaționale de poliție, participarea acestora fiind pe bază de voluntariat.

În iunie 2000, Consiliul European de la Feira a impus obiectivul de creare a unui grup de 5.000 de polițiști disponibili pentru a face față cerințelor specifice ale misiunilor internaționale. Capacitățile polițienești ale Uniunii Europene sunt dislocabile fie ca răspuns la o cerere din partea unei organizații internaționale (ONU, OSCE), fie pentru o misiune autonomă condusă de Uniunea Europeană.

Pentru a garanta dislocarea rapidă, statele membre s-au angajat să facă demersurile necesare, pentru a fi în măsură ca în 30 de zile să pună la

dispoziție, 1.400 de polițiști și jandarmi capabili să desfășoare operații și de asemenea sarcini de consiliere, monitorizare și management al crizelor.

În iunie 2002, Consiliul European de la Goteborg a adoptat un Plan de Acțiune Polițienesc în scopul mobilizării celor 5.000 de polițiști și luarea în considerare a contribuțiilor posibile din partea statelor non Uniunii Europene.

Uniunea Europeană a lansat prima operație de poliție la 1 ianuarie 2003, când a trimis 500 de polițiști să preia de la IPTF (International Police Task Force), mandatul, misiunile și activitățile din Bosnia și Herțegovina.

Șefii de poliție din cadrul Uniunii Europene, în cadrul unei declarații, adoptate în octombrie 2004, au amintit rolul central al poliției în operațiile internaționale de management al crizelor și importanța crescândă a contribuției aduse de Uniunea Europeană în această materie. Astfel, au fost stabilite principalele aspecte operaționale și instituționale referitoare la operațiile internaționale desfășurate de poliție sub egida Uniunii Europene, după cum urmează:

a) *Aspecte operaționale:* continuarea dezvoltării capacităților corespunzătoare de planificare a operațiilor și suport pentru a desfășura mai multe misiuni de poliție simultan; importanța de a face disponibile expertiza și experții potriviți pentru misiunile de poliție ale Uniunii Europene; dezvoltarea de concepte generice și modalități de management al proiectelor în cadrul misiunilor de poliție; asigurarea în continuare a posibilității partenerilor de a se alătura exercițiilor naționale; îmbunătățirea capacităților Uniunii Europene de dislocare rapidă; îmbunătățirea capacității de înființare a centrelor de comandă internaționale; continuarea lucrului asupra Planului de Acțiune Polițienesc privind interoperabilitatea și mijloacelor potrivite de finanțare.

b) *Aspecte instituționale:* asigurarea că reglementările de achiziții permit ajungerea echipamentului în timp scurt în zonele de acțiune; promovarea în continuare a legăturii cruciale între misiunile de poliție și aplicarea legii; asigurarea consistenței reacției Uniunii Europene cu privire la lupta împotriva crimei organizate; misiunile de poliție ale Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA) din Balcanii Occidentali ar trebui să exploreze cum se poate beneficia de posibile instrumente noi, ca de exemplu ofițerii responsabili de culegerea de informații; asigurarea unei strânse

cooperări între misiunile de poliție Europol și PESA; adoptarea și implementarea Conceptului de Unitate Integrată de Poliție (IPU).⁵ Experiența numeroaselor misiuni de poliție care au fost desfășurate în zonele de criză europene și în alte zone ale lumii în ultimii ani, a demonstrat cât de importante sunt acestea pentru restabilirea păcii.

De asemenea, s-a constatat că în situația unei operații de management al crizelor există întotdeauna solicitări numeroase pentru intervenție simultană de către forțele de poliție și cele militare. De aceea, este necesar ca Uniunea Europeană să aibă la dispoziție și efective de polițiști cu statut militar, pentru dislocare rapidă în concordanță cu Obiectivul Principal 2010 (2010 Headline Goal).⁶

Jandarmii, care sunt polițiști cu statut militar, pot fi dislocați rapid și sunt pregătiți pentru toate misiunile de poliție. Toate misiunile recente în Europa (FYROM, Bosnia, Kosovo etc.) au implicat o combinație de poliție și jandarmi, dat fiind că țările care au forțe de poliție cu statut militar preferă să îi folosească pe aceștia în operații.

Pentru a răspunde cât mai bine la nevoile impuse de către transformarea naturii crizelor internaționale, Michelle Alliot-Marie, ministrul Apărării din Franța, a propus în cursul anului 2003 ca Spania, Italia, Portugalia, Olanda și Franța, țări care dispun de forțe de poliție cu statut militar, să acționeze împreună pentru crearea unei Forțe de Jandarmerie Europene (FJE), în măsură să efectueze misiuni pe întreg palierul ordinii publice, în beneficiul unei forțe terestre. Din octombrie 2003, s-au desfășurat mai multe reuniuni care au permis întâlnirea factorilor responsabili din Franța, Italia, Spania, Portugalia și Olanda.

Obiectivele acesteia sunt descrise în Declarația de Intenție lansată în 17 septembrie 2004: „... Franța, Italia, Olanda, Portugalia și Spania, care toate posedă forțe de poliție cu statut militar, capabile să îndeplinească, în concordanță cu Concluziile Consiliului European de la Nisa, misiuni de poliție prin substituție sau întărire a poliției locale, propun următoarele: să obțină pentru Europa o capacitate deplină de conducere a tuturor misiunilor de poliție în operațiunile de management al crizelor în contextual Declarațiilor de la Petersberg, cu un accent deosebit pe misiunile de substituție; să ofere o structură operațională, multinațională acelor state care intenționează să se alăture operațiilor Uniunii Europene; să participe în inițiative ale organizațiilor internaționale în zone de management al crizelor.”⁷

În acest scop, țările mai sus menționate au decis să creeze o forță de jandarmerie numită Forța de Jandarmerie Europeană (FJE), care va fi operațională, preorganizată, robustă și având capacitatea de a fi angajată rapid pentru îndeplinirea sarcinilor de poliție.

În operațiile de management al crizelor, Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) va asigura o prezență efectivă alături de alți actori, inclusiv componenta militară și poliția locală, aceasta pentru facilitarea și reactivarea facilităților de securitate, în special în tranziția dintre mediul operațional militar și cel civil.

Operațiile Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) sunt „deschise pentru participarea terțelor țări.”⁸

La Consiliul din 22 noiembrie 2004, Miniștrii de Externe din Uniunea Europeană au salutat inițiativa Franței, Italiei, Olandei, Portugaliei și Spaniei de stabilire a Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) și contribuția pe care aceasta poate să o aducă Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA).

Aceste cinci țări au creat Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) ca o capacitate cu statut militar, disponibilă pentru scenariile din ce în ce mai solicitante și pentru dislocarea rapidă pentru garantarea ordinii și securității publice.

De asemenea, miniștrii au fost mulțumiți de faptul că această forță va fi, în primul rând, la dispoziția Uniunii Europene și au subliniat nevoia de a explora în continuare posibilitățile de afiliere a statelor membre ale Uniunii Europene care au forțe de poliție cu statut militar, dar care nu participă momentan la Forța de Jandarmerie Europeană (FJE).

Astfel, la 17 decembrie 2008, Jandarmeria Română a fost primită ca membru cu drepturi depline în cadrul Forței de Jandarmerie Europene (FJE), cu prilejul Reuniunii Comitetului Interministerial de Rang Înalt (CIMIN) de la Coimbra (Portugalia).

Cu acest prilej, inspectorul general al Jandarmeriei Române, general dr. Costică Sillion a semnat *Declarația Unilaterală de Aderare la Forța de Jandarmerie Europeană de către România*, document care atestă apartenența instituției și statutul acesteia în cadrul FJE.

Forțele de jandarmerie ale celor șase state participante la Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) reprezintă forțe de poliție cu statut militar, Jandarmeria Franceză, Carabinierii Italiani, Garda Civilă din Spania, Garda Națională Republicană

din Portugalia, Jandarmeria Regală Olandeză și Jandarmeria Română, având aceleași funcțiuni pe teritoriul lor național, ca și polițiștii civili, împreună cu acestea constituind forțele interne de securitate.

Spre deosebire de polițiile cu statut militar, gen jandarmerie, există și Polițiile Militare (Military Police), care se regăsesc în mai multe țări (inclusiv în România), dar acestea sunt diferite de primele, fiind responsabile pentru impunerea disciplinei în cadrul forțelor armate, păzind prizonierii de război și dirijând mișcările vehiculelor forțelor armate, nefiind competente pentru sarcinile ce revin poliției într-un stat.

FJE a devenit operațională în anul 2006, această structură fiind, „robustă și dotată cu capacități de reacție rapidă pentru a-și asuma toate sarcinile de poliție, în operațiile de gestionare a crizelor asigurând o prezență efectivă alături de alți actori, inclusiv componentele militare sau poliție locală”⁹.

Principalul atu al Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) este acela că facilitează tranziția de la latura militară la cea civilă a operației. La astfel de misiuni este posibilă și participarea statelor terțe dotate cu capacități de poliție adecvate și compatibile cu Forța de Jandarmerie Europeană (FJE).

Cadrul politic și juridic de funcționare al Forței de Jandarmerie Europeană (FJE)

Inițial, cele cinci state membre ale Forței de Jandarmerie Europeană (FJE), Franța, Italia, Spania, Portugalia și Olanda, au elaborat o *Declarație de intenție*¹⁰, care a fost semnată la 17 septembrie 2004, în Olanda, la Noordwijk, de către cei cinci miniștri de resort aparținând statelor membre. Documentul este structurat pe 11 articole și anexe, precizând obiectivele, structura, modul de funcționare și misiunile pe care le poate îndeplini această organizație.

Obiectivele Declarației de Intenție conținute în art. 1, făcând legătura dintre cei doi piloni ai Uniunii Europene, Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA) și Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție (SLSJ), propun ca toate statele care dispun de forțe de poliție cu statut militar capabile să efectueze, conform concluziilor Consiliului European de la Nisa, misiuni de substituie și/sau de întărire a forțelor de poliție locale, să contribuie la dotarea Europei cu o largă capacitate destinată

desfășurării oricăror misiuni de poliție cu ocazia operațiilor de gestionare a crizelor, cu o atenție specială pentru misiunile de preluare a atribuțiilor poliției locale, participând totodată la inițiativele organizațiilor internaționale în domeniul gestionării crizelor.

În Art. 2 al *Declarației* se face referire la *misiunile* Forței de Jandarmerie Europeană (FJE), arătând că unitățile acesteia trebuie să poată fi plasate într-un „chain of command” (lanț de comandă) ierarhică ce poate evolua în cursul operației, în funcție de fazele acestuia, putând fi plasate într-un lanț de comandament militar, putând fi la ordinele unor autorități civile pentru a se garanta executarea misiunilor de securitate publică, ordine publică și poliție judiciară, ceea ce arată versatilitatea și flexibilitatea acestei structuri.

Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) poate acoperi toate aspectele unei operații de răspuns la criză: *în faza inițială* ar putea în teatrul de operații, alături de forța militară pentru a îndeplini misiunile poliției; *în faza de tranziție* și-ar putea îndeplini atribuțiile asigură sau în cadrul unei forțe militare, facilitând coordonarea cu unitățile de poliție locale sau internaționale; *în faza de dezangajare militară* ar putea facilita trecerea responsabilităților către o autoritate civilă sau un serviciu public, iar, dacă este necesar, să participe la eforturile de cooperare.

În prevenirea unei crize, această nouă forță ar putea fi desfășurată singură sau împreună cu o forță militară.

În conformitate cu mandatul fiecărei operații, Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) poate îndeplini un spectru larg de servicii decurgând din capacitățile sale polițienești, cum ar fi: *executarea unei misiuni de menținere a ordinii și securității publice; urmărirea și consilierea poliției locale în activitatea sa cotidiană, inclusiv investigația penală; supravegherea și controlul traficului ilicit; exercitarea poliției la frontieră, culegerea de informații; îndeplinirea lucrărilor de anchetă penală, de la detectarea actelor de delincvență și urmărirea infractorilor până la transferarea lor de către autoritățile judiciare competente; protecția populației și bunurilor și menținerea ordinii, în cazul manifestărilor publice; instruirea și antrenarea instructorilor, în special în programe de cooperare*¹¹.

În Art. 3 sunt prezente propunerile privind *cadrul de utilizare* a Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) care va fi compus, în principal,

din aceleași forțe ca și cele declarate de statele-părți în Catalogul Capacităților de la Helsinki, ca și cele anunțate la Conferința de la Bruxelles din 2001 asupra capacităților de gestiune civilă a crizelor, forțe care vor fi puse la dispoziția Uniunii Europene cu prioritate, direcția strategică și controlul politic fiind asigurate de Consiliul Politic și de Securitate (CPS) al Uniunii Europene. Forța ar putea fi pusă, de asemenea, la dispoziția ONU, OSCE, NATO și a altor organizații internaționale sau coaliții ad-hoc.

Operațiile Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) vor trebui planificate ținând cont de necesitatea unei strânse coordonări cu organismele militare și/sau civile, jandarmii trebuind să mențină, atunci când sunt integrați în forța militară, o legătură funcțională cu autoritățile de poliție locale și internaționale prezente în teatru, folosirea Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) în operație necesitând întotdeauna o decizie adoptată în comun de ansamblul statelor care furnizează contingente.

Pasul următor pe calea consolidării acestei instituții internaționale s-a făcut în data de 19 Iulie 2007, în Olanda, la Noordwijk, când a fost semnat Tratatul privind Forța de Jandarmerie Europeană, de către Franța, Italia, Olanda, Portugalia și Spania care „definește principiile fundamentale în ce privește obiectivele, statutul, modalitățile de organizare și funcționarea FJE”¹².

Țările semnatare ale Tratatului precizează că obiectivul este acela de „a crea o Forță de Jandarmerie Europeană (FJE) care va fi operațională, preorganizată, robustă și care poate fi dislocată rapid, cuprinzând exclusiv elemente ale forțelor de poliție cu statut militar ale părților, în scopul de a îndeplini toate sarcinile polițienești din sfera operațiunilor de management al crizelor”¹³.

În Capitolul II al Tratatului se precizează misiunile, angajamentele și modul de dislocare al forței, precizându-se că Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) poate să opereze în teatrul de operații atât independent, cât și în cooperare cu alte forțe, trebuie să acopere tot spectrul misiunilor de poliție pe parcursul tuturor fazelor unei operațiuni de management al crizei.

Versatilitatea și flexibilitatea acestei structuri rezultă și din faptul că poate fi pusă atât sub comandă militară, cât și sub autoritate civilă.

Astfel, Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) poate interveni în faze variate ale unei crize: *faza militară*, cu Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) urmând forța militară pentru asigurarea generală

a securității publice și a misiunilor de poliție judiciară; *faza de tranziție*, în timpul crizelor de intensitate medie, Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) ar putea să continue misiunea de facilitare, coordonare și cooperare cu unitățile de poliție; *faza teatrului stabilizat*, cu Forța de Jandarmerie Europeană (FJE), care ar putea facilita acțiunea în cooperare, sub autoritate internațională civilă sau care ar putea fi retrasă; *angajarea preventivă*, unde Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) ar putea fi folosită în cazuri particulare în absența altor forțe militare.

Articolul 3 din acest capitol precizează misiunile pe care le poate îndeplini Forța de Jandarmerie Europeană (FJE), în concordanță cu mandatul fiecărei operații, legate de propria capabilitate de poliție; ca de exemplu: executarea de misiuni de ordine și securitate publică; monitorizarea și consilierea poliției locale în munca lor de zi cu zi, inclusiv investigațiile criminale; activități în zonele de supraveghere publică, controlul traficului ilegal, securizarea frontierelor și munca de informații; munca de investigații criminale, inclusiv detecția faptelor antisociale, prinderea făptuitorilor și transferul lor către autoritatea juridică potrivită; protecția persoanelor și a bunurilor și menținerea ordinii în cazul tulburărilor publice; pregătirea ofițerilor de poliție pentru menținerea standardelor internaționale; pregătirea de instructori, în special prin programe de cooperare.

Conform prevederilor articolului 5 al Tratatului, Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) poate acționa în baza unui mandat al Consiliului de Securitate sub egida Organizației Națiunilor Unite, Uniunii Europene, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, NATO și a altor organizații internaționale sau a unei coaliții ad hoc, ceea ce dovedește nu numai o vocație de nivel european, ci și de nivel internațional.

Modul în care pot fi angajate efective aparținând Forței de Jandarmerie Europene (FJE) se stabilește de către Consiliului Interministerial de Rang Înalt (CIMIN) în funcție de fiecare caz în parte, pe baza unui mandat specific. Tratatul mai precizează că în vederea pregătirii misiunilor la care participă forțe din mai multe state membre ale organismului, acestea pot staționa pe teritoriul celorlalte țări pentru a pregăti misiunile alocate.

Datorită resurselor curente ale Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) și sediului său mic, „capacitatea acesteia va fi limitată la realizarea

simultană a unei misiuni majore de substituire și uneia de întărire, care necesită un număr mai mic de personal”¹⁴.

Există și posibilitatea ca forțele să staționeze pe teritoriul unui stat care nu face parte din Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) pe baza unui acord cu acest stat, respectându-se principiile tratatului. Acest aspect a generat puternice reacții în Marea Britanie, unde organizația „Campania pentru o Britanie Independentă”, ce reunește eurosceptici de seamă din mai multe partide. Prin vocea purtătorului de cuvânt, parlamentarul conservator dr. Bob Spink, a interpellat în Camera Comunelor din parlamentul britanic, miniștri de interne și de externe, menționând că este clară intenția Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) de a opera peste frontierele naționale ale Uniunii și poate deveni o forță de poliție care să fie peste forțele de poliție naționale ale țărilor membre.

Parlamentarul¹⁵ a cerut în mod expres ca cei doi miniștri britanici să dea asigurări categorice că Forței de Jandarmerie Europene (FJE) nu i se va permite să opereze pe teritoriul britanic. Ministrul de externe britanic a refuzat să dea o astfel de asigurare menționând că pentru a opera într-o țară membră a Uniunii Europene, aceasta trebuie să fie invitată de către guvernul țării respective.

Capitolul III al Tratatului respectiv se referă la aspectele instituționale și legale ale organizației. Astfel, în articolul 7 se menționează componența, obligațiile generale, competențele și principiile Consiliului Interministerial de Rang Înalt (CIMIN), iar în articolele 8 și 9 sunt precizate sarcinile și capacitatea legală a comandantului Forței de Jandarmerie Europene (FJE).

În *Capitolul IV* se fac referințe la facilitățile acordate de către statul gazdă Comandamentului Permanent al Forței de Jandarmerie Europene (FJE) pentru ca aceasta să-și poată îndeplini obligațiile ce-i revin.

Modul în care sunt protejate informațiile clasificate sau materialele aparținând organizației, precum și felul în care se desfășoară schimbul de informații clasificate sunt prevăzute în *Capitolul V*, care mai stipulează că baza acestei activități o constituie „acordurile de securitate specifice care vor fi negociate, semnate și aprobate de Părți”¹⁶.

În *Capitolul VI* sunt precizate problemele referitoare la personalul Forței de Jandarmerie Europene (FJE), care își desfășoară activitatea pe teritoriul altui stat, precum și aspecte legate de

probleme legale și de asistență medicală, portul uniformei și al armamentului.

Privilegiile și imunitățile personalului din Forței de Jandarmerie Europene (FJE), care desfășoară activități pe teritoriul altui stat sunt prevăzute în capitolul VII, care include problematica taxelor și impozitelor cea a privilegiilor individuale ale personalului, cele referitoare la inviolabilitatea sediilor, clădirilor și arhivelor, la imunitatea de la executare, unele aspecte ale comunicațiilor.

Problemele referitoare la jurisdicția infracțională și jurisdicția disciplinară stipulează la articolul 25 că: „Autoritățile statului de origine vor avea dreptul de a îndeplini competență juridică în materie de infracționalitate și în materie disciplinară conferită de legea Statului de origine asupra personalului militar și civil când personalul civil este subiect al legislației care guvernează toate sau doar o parte a forțelor de poliție cu statut militar ale Statului de origine, din cauza activităților pe care le desfășoară cu forțele respective”¹⁷. Se poate observa din capitolele VII și VIII ale Tratatului că personalul militar al Forței de Jandarmerie Europene (FJE) are un statut asemănător cu cel al diplomaților militari.

În Capitolul IX al Tratatului se menționează modalitatea de rezolvare a problemelor legate de distrugerea unor proprietăți în procesul de pregătire și executare a obligațiilor ce revin Forței, precizându-se că Fiecare Parte va renunța la toate pretențiile sale față de oricare Parte pentru distrugerea oricăroră dintre proprietățile sale”¹⁸.

Termenele referitoare la finanțări și drepturi de proprietate sunt precizate în Capitolul X care prevede existența „unui Comitet Financiar, compus dintr-un expert financiar desemnat de fiecare Parte”¹⁹, obligațiile acestuia precum și modul în care se aprobă și se finanțează cheltuielile referitoare la activitățile Forței de Jandarmerie Europene (FJE). Cel mai important aspect este faptul că „veniturile sunt formate din contribuțiile Părților conform criteriilor stabilite de regulile financiare ale Forței”²⁰.

Ultimul capitol, cel de dispoziții finale stabilește faptul că: „Limbile oficiale vor fi cele ale Părților. O limbă de lucru comună poate fi folosită.”²¹ Acest aspect arată că, în interiorul organizației, nu există un stat lider recunoscut care să-și impună voința asupra celorlalte, acest lucru fiind în conformitate cu principiile Uniunii Europene.

Tot în acest ultim capitol se precizează că eventuale controverse referitoare la aplicarea Tratatului se vor rezolva prin negociere, că Tratatul poate fi perfecționat la propunerea unei părți și cu acordul celorlalte.

De asemenea, sunt stabilite modalitățile prin care un stat membru al Forței de Jandarmerie Europene (FJE) poate să se retragă din Tratat, modul în care un stat membru al Uniunii Europene care are o forță de poliție cu statut militar poate accede în această organizație cu drepturi depline, precum și modul în care alte state pot obține statutul de observator sau de partener.

În finalul Tratatului se menționează modalitatea de a intra în vigoare și faptul că depozitarul este Guvernul Republicii Italiene.

Documentul se prezintă ca un instrument de lucru juridic care permite părților, precum și altor state care vor să accedă în această organizație să-și desfășoare activitatea pe baze clare, legitime, fiind un important pas înainte pentru consolidarea Forței de Jandarmerie Europene (FJE).

Structura și modul de funcționare al Forței de Jandarmerie Europene (FJE)

Analizând structura și modul de funcționare al Forței de Jandarmerie Europene (FJE), regăsim la nivel strategic *Consiliul Interministerial de Rang Înalt (CIMIN)*, la nivel operațional *Comandamentul Permanent (Permanent HQ)*, iar la nivel tactic *Unitățile de Poliție Integrate (IPU)*²².

Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) are următoarea structură: *Comandamentul Permanent Multinațional (Permanent HQ)*, suplu și proiectabil, destinat planificării graduale, desfășurării și conducerii forței de jandarmerie europene care va dispune de capacitățile de susținere logistică; *gruparea operativă (componenta operațională)*, compusă din structuri de jandarmerie mobilă sau din unități echivalente, specializate pe misiunile de menținere și de restabilire a ordinii publice; o componentă specializată în misiuni de poliție judiciară, de luptă împotriva criminalității, de culegere și exploatare a informației, de protecție a personalităților sau a martorilor, de control al mișcării populațiilor, de luptă antiteroristă și de intervenții specializate, lucrând în comun cu structurile de jandarmerie mobilă; o structură logistică (componenta de suport logistic), capabilă să asigure susținerea logistică a forței.

Tratatul privind Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) precizează că forul conducător al organizației este Consiliul Interministerial de Rang Înalt (CIMIN), acesta fiind compus din reprezentanții ministerelor de externe și de interne (sau ai apărării), corespunzătoare fiecărei părți.

Consiliul Interministerial de Rang Înalt (CIMIN) exercită controlul politic, asigură direcția strategică a Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) și coordonarea politico-militară între statele membre, precum și monitorizarea implementării obiectivelor din tratat. Acesta numește comandantul Forței de Jandarmerie Europeană (FJE), îi transmite directivele, aprobă rolul și structura Comandamentului Permanent, precum și criteriile de rotație pentru pozițiile cheie în cadrul acesteia.

De asemenea, decide participarea Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) în misiuni, elaborează cadrul acțiunilor conduse de Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) sau la cererea unor organisme internaționale (UE, ONU, OSCE și NATO etc.), definind cadrul pentru fiecare misiune²³.

Consiliul Interministerial de Rang Înalt (CIMIN) aprobă principalele aspecte administrative ale Comandamentului Permanent, inclusiv bugetul anual al Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) și este singurul organism care decide acordarea statutului de partener sau observator în cadrul Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) și evaluează îndeplinirea condițiilor pentru acordarea la tratat ca membru cu drepturi depline, înaintând propunerea sa pentru aprobare statelor membre.

FJE, care „este inspirată după modelul Euroforce”²⁴, a înființat un Comandament Permanent (Permanent HQ), la data de 23 ianuarie 2006, în localitatea Vicenza (Italia), iar Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) a fost declarată operațională la 20 iulie 2006. Acesta are caracter multinațional, modular și proiectabil, personalul acestuia fiind constituit din membrii forțelor de poliție cu statut militar, reprezentanți ai statelor membre.

Comandamentul Permanent (Permanent HQ) este condus de către comandantul Forței, el constituind nucleul multifuncțional ce va putea fi întărit în funcție de nevoile concrete ale operației prin acordul statelor părți, fiind însărcinat cu planificarea operațională și, la cerere, cu contribuția la procesul de decizie strategică.

Misiunile acestuia constau în: observarea teatrelor potențiale de intervenție; planificarea

operațiilor Forței de Jandarmerie Europeană (FJE); definirea nevoilor operaționale; pregătirea planificării de urgență; planificarea și conducerea exercițiilor comune; evaluarea activităților și fructificarea lecțiilor învățate; pregătirea sistemului de sprijin logistic adoptat, furnizarea de consiliere statelor părți pentru perfecționarea interoperabilității între unități și alte forțe; contribuie la cerere, la procesul de luare a deciziei la nivel strategic.

În condiții de stand-by, rolul Comandamentului Permanent (centrul de comandă), constă în planificarea și crearea de doctrină, de exemplu, Procedurile Tehnice și Tactice pentru Angajarea Forței în Misiuni) stabilirea și menținerea de legături cu organizațiile internaționale. Rolul său într-un context internațional va fi să creeze capacitate de planificare rapidă. În acest scop, trebuie să aibă posibilitatea să: întreprindă misiuni de „stabilire a faptelor” pentru aducerea de informații relevante corpului decizional, creându-i posibilitatea acestuia să adopte decizii pentru misiunea viitoare; să conceapă și să creeze planul operațiunii (OPLAN); să ofere, la cerere, consiliere tehnică pentru elaborarea anumitor documente ca de exemplu *Regulile de angajare în luptă (RAL)* sau *Acordul Statutului forțelor (SOFA)*.

De asemenea, centrul de comandă permanent EGF va facilita dislocarea și modul inițial de conducere al operațiilor prin conceperea unui nucleu inițial temporar, până când centrul de comandă permanent este complet funcțional.

Mecanismele potrivite de raportare vor fi stabilite, inclusiv o procedură, pentru transmiterea rapoartelor către CIMIN și organizațiile internaționale relevante.

Comandantul Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) are, în conformitate cu Art. 8 al Tratatului²⁵, următoarele obligații principale: conducerea Comandamentului Permanent și stabilirea regulilor pentru funcționarea sa, după cum este necesar; implementarea directivelor pe care el/ea le primește de la Consiliul Interministerial de Rang Înalt (CIMIN); fiind în mod expres mandatat de Părți prin intermediul Consiliului Interministerial de Rang Înalt (CIMIN), și în numele său, negociază și încheie acorduri tehnice sau aranjamente necesare pentru buna funcționare a Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) și pentru conducerea exercițiilor sau operațiilor desfășurate pe teritoriul unui stat terț; să ia toate măsurile necesare, în concordanță cu legislația Statului Gazdă, pentru a menține

ordinea și securitatea în interiorul structurilor sale, și, dacă este necesar, în afara structurilor sale, cu consimțământul anterior și asistența autorităților Statului Gazdă; stabilește bugetul costurilor comune ale Forței de Jandarmerie Europeană (FJE) și, după sfârșitul anului financiar, raportul final referitor la cheltuielile Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) pentru anul respectiv; comandarea Forțelor de Jandarmerie Europeană (FJE).

Generalul de jandarmi, Gerard Deanaz din Jandarmeria Franceză, a fost numit prim-comandant al FJE, în urma întâlnirii CIMIN din 21 ianuarie 2005.

Posturile acestui organism de conducere operativă sunt ocupate de statele părți prin rotație și pe criterii de proporționalitate, aici fiind detașați cu titlu permanent 15 ofițeri și 14 subofițeri din cadrul forțelor membre. Numărul acestora poate fi suplimentat până la 50.

Principalele funcții de răspundere sunt: comandantul forței (CDR), locțiitorul comandantului (DCR), șeful de stat major (COS), adjunctul șefului de stat major – Secțiunea operații (ACOS PAHO), adjunctul șefului statului major – Secțiunea planuri și politici (ACOS PLAN) și adjunctul șefului statului major – Secțiunea logistică (ACOS LOG). Aceste poziții de responsabilitate vor fi ocupate pe o perioadă de doi la maxim trei ani, conform Graficului rotației aprobat de Consiliul Interministerial de Rang Înalt (CIMIN).

România, ca stat membru al FJE, a primit patru funcții în cadrul Comandamentului Permanent de la Vicenza: o funcție cheie, cea de șef birou logistic și trei funcții non-cheie și anume, ofițer logistic, subofițer logistic și subofițer financiar.

Cele șase state membre ale Tratatului²⁶ vor trebui să desemneze periodic forțele alocate prin precizarea capacităților, „la cererea” Forței de Jandarmerie Europeană (FJE), la momentul oportun.

La nivel tactic, Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) va acționa în conformitate cu conceptele operaționale elaborate de către Uniunea Europeană cu privire la utilizarea așa-numitelor Unități de Poliție Integrate (IPU), care includ: *o componentă operațională* pentru misiunile de securitate și de menținere a ordinii publice; *o componentă de combatere a crimei organizate*, formată din specialiști în poliție judiciară și specialiști pentru colectarea, prelucrarea și analiza informațiilor, de protecție și de asistență a persoanelor, controlul

traficului, dezactivare a explozivilor, combaterea terorismului și a altor crime grave; o componentă de suport logistic, responsabilă pentru toate activitățile legate de hrănire, întreținere, recuperare și reparare echipament, transport precum și asigurarea asistenței medicale.

Conform doctrinei, se va organiza anual un antrenament multinațional pentru a permite atingerea nivelului interoperabilității necesare, după un program ce va fi propus de către comandant și validat de un grup de lucru prevăzut în acest scop.

Concluzii

Datorită mutațiilor survenite la nivel mondial, referitoare la asigurarea securității mondiale, accentul, în ultima perioadă, se pune pe componenta civilă, întrucât nu este necesar să se câștige doar războiul, așa cum au făcut SUA și aliații lor în Irak în anul 2003, ci mai important este să se câștige pacea, să se refacă societatea civilă pe baze democratice, să fie stimulată economia și să se realizeze statul de drept.

Demersurile Uniunii Europene referitoare la dezvoltarea propriei dimensiuni de securitate și apărare sunt necesare, dar în același timp dificile. Tratatul de la Lisabona, adoptat de marea majoritate a celor 28 de țări membre, este hotărâtor pentru Politica Externă și de Securitate Comună (PESC), întrucât numai astfel Uniunea Europeană va avea un ministru de externe, deci, o singură voce pe scena politică internațională și care va determina o evoluție pe măsură a Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA).

Strategia europeană de securitate poate fi considerată, o contrapondere de echilibru la Strategia de Securitate a SUA sau la Conceptul Strategic al NATO, fiind dovada că europenii consideră că trebuie să aibă propria lor dimensiune de apărare.

După aderarea la Uniunea Europeană a României și a Bulgariei, la 1 ianuarie 2007, statele vecine la frontiera de est a României (Ucraina, Republica Moldova) au dobândit atât statutul de frontieră estică a „noii vecinătăți” a UE, cât și de frontieră vestică a „străinătății apropiate” a Rusiei. În această nouă situație geopolitică România trebuie să aibă o atitudine proactivă, inclusiv în ceea ce privește gestionarea „conflictelor înghețate” din spațiul CSI, în special cel din Transnistria, care devine o „falie” de ruptură între Occident și Rusia.

În opinia mea, consider că este necesară înființarea, în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, al Ministerului Apărării și al Ministerului Internelor și Administrației, a unor departamente specializate pentru implementarea obiectivelor PESA și furnizarea expertizei necesare luării unor decizii adecvate în domeniul securității.

România poate avea o contribuție semnificativă în cadrul operațiilor comune, ținând cont de experiența acumulată în misiunile din spațiul fostei Iugoslavii (Bosnia, Kosovo) sau din teatre, precum cele din Afganistan și Irak.

În acest cadru se înscrie și accelerarea procesului de integrare în Forța de Jandarmerie Europeană (FJE) și deplină armonizare cu forțele similare din UE (Jandarmeria Franceză, Garda Civilă din Spania, Garda Republicană din Portugalia și Jandarmeria Regală din Olanda), care îi va permite să participe la misiuni de menținere a păcii în cadrul Unităților de Poliție Integrate (IPU) formate din ofițeri și subofițeri din forțele de poliție cu statut militar din Franța, Italia, Spania, Olanda și Portugalia.

NOTE:

- 1 Liviu Mureșan, Adrian Pop, Florin Bonciu, *op.cit.*, p. 15.
- 2 Liviu Mureșan, *Riscuri și provocări în scenariile și strategiile ante și post Praga 2002*, Academia de Înalte Studii Militare, CSSAS, București, 2005, pp. 45-46.
- 3 Liviu Mureșan, *op. cit.*, p. 3.
- 4 Liviu Mureșan, Adrian Pop, Florin Bonciu, *op.cit.*, p. 15.
- 5 *Recomandarea 784 din 21.06.2006 a Comitetului de Apărare a Adunării Uniunii Europei Occidentale.*
- 6 *Civilian Headline Goal 2010*, 19 November 2007.
- 7 *Declarația de Intenție a statelor membre ale FJE*, Nordwijk (Olanda), 17 septembrie 2004.
- 8 *Recomandării 784 din 21.06.2006 a Comitetului de Apărare a Adunării Uniunii Europei Occidentale.*
- 9 Francois Despres, *Forța de Jandarmerie Europeană – un nou instrument civil și militar în slujba PESA*, lucrare de absolvire a CNA, București, 2005, p. 143.
- 10 *Declarația de Intenție a statelor membre ale FJE*, Nordwijk (Olanda), 17 septembrie 2004.
- 11 Francois Despres, *Forța de Jandarmerie Europeană – un nou instrument civil și militar în slujba PESA*, lucrare de absolvire a CNA, București, 2005, p. 143.
- 12 *Tratatul privind Forța de Jandarmerie Europeană*, art. 2.
- 13 *Ibidem.*
- 14 *Recomandarea 784 din 21.06.2006 a Comitetului de Apărare a Adunării Uniunii Europei Occidentale.*
- 15 <http://www.Eurogendfor>, accesat la 30.05.2014, ora 10.00.

- 16 *Tratatul privind Forța de Jandarmerie Europeană*, art. 25.
 17 *Tratatul privind Forța de Jandarmerie Europeană*, Anexa nr. 1.
 18 *Ibidem*.
 19 *Ibidem*.
 20 *Ibidem*.
 21 *Ibidem*.
 22 <http://www.Eurogendfor>, accesat la 30.05.2014, ora 10.30.
 23 *Tratatul privind Forța de Jandarmerie Europeană*, <http://www.Eurogendfor>, accesat la 30.05.2014, ora 10.50.
 24 *Recomandarea 784 din 21.06.2006 a Comitetului de Apărare a Adunării Uniunii Europene Occidentale*.
 25 *Tratatul privind Forța de Jandarmerie Europeană*, <http://www.Eurogendfor>, accesat la 30.05.2014, ora 11.00.
 26 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

- Acordul dintre România și UE aprobat prin OUG. Nr. 17/2004*, publicat în M. Of. nr. 1.124/2004.
Carta Albă a Securității și Apărării Naționale, Guvernul României, București, 2004.
Carta ONU, www.un.org/aboutun.
Constituția României, www.cdep.ro.
H.G. nr. 278/2003 privind asigurarea continuității cadrului organizatoric și a condițiilor necesare participării României cu un contingent de jandarmi la misiunea ONU din Kosovo (UNMIK), până la terminarea misiunii.
H.G. nr. 30/2008 privind Strategia Națională de Apărare a Țării.
Legea nr. 116/1998, publicată în M.Of. nr. 224/1193.
Legea nr. 550/2004 de organizare și funcționare a Jandarmeriei Române, publicată în Monitorul Oficial nr. 1.175/2004.
Legea 42/2004, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român, publicată în Monitorul Oficial nr. 242/18.03.2004.
Actul Unic European, Luxembourg, 1986.
Carta Albă a Guvernului României. Armata României 2010: reformă și integrare euroatlantică, Editura Militară, București, 2000.
Tratatul de la Maastricht, 7 februarie 1992.
Tratatul de la Amsterdam, 1999.
Tratatul de la Nisa, 2001.
Tratatul de la Lisabona, 2007.
Tratatul Forței de Jandarmerie Europeană – 2007.
Viziunea strategică – 2010.
Viziunea strategică – 2020.
 Arădăvoaice Gheorghe, Stancu Valentin, *Războaiele de azi și de mâine. Agresiuni neconvenționale*, București, Editura Militară, 1999.
 Brzezinski Zbigniew, *Marea tablă de șah*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
 Col.dr. Ciobanu Nicolae, *Geopolitica frontierelor României*, în „Lege, educație, cultură”, Editura M.I., București, 1996.
 Claval Paul, *Geopolitică și geostrategie*, Editura Corint, București, 2001.
 Frunzeti T., *Paradigme militare în schimbare*, Editura Militară, București, 2005.
 Hlihor Constantin, *Istoria și geopolitica în Europa secolului XX. Considerații teoretice și metodologice*, Editura AÎSM, București, 1999.
 Iordache Constantin, *Rezolvarea legală a diferendelor Internaționale*, Editura UNAp, București, 2005.
 Mureșan Liviu, *Riscuri și provocări în scenariile și strategiile ante și post Praga 2002*, Academia de Înalte Studii Militare, CSSAS, 2005.
 Mureșan Mircea, Toma Gheorghe, *Provocările începutului de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2003.
 Mureșan Mircea, Văduva Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura UNAp, București, 2004.
 Toffler Alvin, *Război antirăzboi. Supraviețuirea în secolul al XXI-lea*, Editura Antet, București, 1995.
 Toma Gheorghe, Andreescu Anghel, *Conflictele sfârșitului de mileniu*, Editura Timpolis, București, 2000.
 Gl.bg.dr. Antonescu Olimpiodor, *Jandarmeria de la peacekeeping la peacebuilding*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2006.
 Chaier de Chaillot, *Securitate et defense de l'UE, Textes fondamentaux*, vol. V, Institut de Etudes de Securite, Union europeenne, Paris, 2004.
 Francois Despres, *Forța de Jandarmerie Europeană – un nou instrument civil și militar în slujba PESA*, lucrare de absolvire a CNA, București, 2005.
<http://www.acad.ro/>
<http://www.carabinieri.it/internet/Editura/Rozegna> H Arena 2004/Suppl - 41/87
<http://www.csl.army.mil>
<http://www.coe.int>
<http://www.consilium.europa.eu>
http://www.cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/romania_nato_ro.pdf
<http://www.diplomacy.org>
<http://www.europa.eu.int/>
<http://www.nato.int>, <http://www.osce.org>

INFLUENȚAREA SOCIALĂ A SECURITĂȚII NAȚIONALE PRIN NOILE CANALE MEDIATICE

THE SOCIAL INFLUENCE OF NATIONAL SECURITY THROUGH THE NEW MEDIA CHANNELS

Instructor superior drd. Marius-Aurelian TOPOLNISKI*

Noile abordări legate de apărare nu mai sunt strict legate de aspectul militar exclusiv, ci au consonanțe cu domeniile politic, economic, social, informațional și de mediu. Accesul publicului la informații de natura securității naționale se realizează, de regulă, în situații excepționale, publicul fiind informat, în mare parte, de mijloacele de comunicare în masă și, mai nou, prin mijloacele on line. În aceste condiții se conturează apariția unui potențial fenomen de influențare socială care poate să inducă efecte mai puțin dorite asupra procesului de luare a deciziilor în materie de politici de securitate națională.

The new defense approaches are not strictly tied to the military dimension, and, therefore, they have connections with the fields of politics, economy, information, society and environment. The access of the broad public to information related to the national security matters is done through the mass-media and, recently, through the online and new media. Under these circumstances, the occurrence of a potential social influence process may produce undesired effects upon the decision making process related to the national security policies.

Cuvinte-cheie: securitate națională; spațiu public; rețele de socializare; influențare socială.

Keywords: national security; public space; social media; social influence.

Societățile democratice apelează la opinia publică inclusiv în probleme de securitate națională. Grupurile de interese și cele de presiune acționează constant asupra mass-media și a mediei on line, astfel încât configurarea unor curente de opinie este pusă la încercare de acțiunea directă sau mai puțin directă a acestora. Prin acțiunile lor, grupurile de interese și cele de presiune ar putea conduce la pierderea încrederii în capacitatea instituțiilor abilitate de a face față provocărilor la adresa securității naționale și chiar la perceperea ineficienței acestora, fapt care ar însemna chiar erodarea credibilității și legitimității instituțiilor statului.

Cu alte cuvinte, prin managementul procesului de comunicare, instituțiile publice din spectrul securității ar putea deveni o resursă suplimentară a securității naționale. Ultimele date ne oferă o imagine a comunicării publice prin rețele de socializare din ce în ce mai intensificată în cadrul Alianței și, mai ales extrem de intens utilizată de structurile NATO.

Noile tehnologii de comunicare acționează paradoxal asupra spațiului public, astfel încât dacă ele au capacitatea de a spori în mod vizibil capacitatea de a se exprima în spațiul public, tot ele limitează participarea indivizilor la comunicarea politică și, în consecință, a dezbaterilor publice referitoare la luarea deciziilor. Aceste noi tehnologii conduc la o extindere a spațiului public, care, în realitate, s-ar traduce ca fragmentarea a acestuia, ducând la apariția unor „sfericule”¹, adică a unor spații fără legătură unele cu altele.

Comunicarea nu mai poate fi, astfel, disociată de rețelele de socializare, practicile de mediatizare în rețea fiind parte integrantă a procesului de comunicare.

În cadrul rețelelor de socializare, controlul continuă să fie deținut de publicul-țintă sau consumatori. Cu tot efortul și implicarea activităților de relații publice, jurnalistice și de marketing, consumatorii dețin controlul prin faptul că ei reprezintă categoria editorilor, a criticilor și chiar media propriu-zisă. O proporție semnificativă a consumatorilor sau a publicului-țintă manifestă o importantă influență asupra lucrurilor pe care le gândesc, le realizează sau le cumpără, de aceea

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: marius_topolniski@yahoo.com

aceștia dețin și exercită controlul, iar opiniile acestora conduc la schimbări comportamentale.²

În spațiul cotidian al comunicării, în mediile rețelelor de socializare fiecare are o voce, iar aceasta se face auzită, fapt care confirmă importanța fiecărui actor implicat în acest timp de comunicare on line. Prin intermediul rețelelor de socializare, simpla voce poate fi atât de puternică, încât poate să genereze modul atitudinal-comportamental al indivizilor, al companiilor sau chiar al comunităților, deoarece principiul calității primează în acest cadru conceptual al comunicării. Pe baza acestui criteriu de calitate se validează importanța unei simple și singure voci ale unui angajat sau altă persoană din publicul-țintă, astfel încât se poate proba o rată de încredere mult mai crescută comparativ cu a unui număr mai mare de persoane. Propagarea mesajului prin Facebook, Twitter și blogging devine mult mai importantă decât cea potențată de canalele mediatice clasice, motiv pentru care structurile de relații publice și cele de operații psihologice ar trebui să-și transfere centrele de interes în calcularea influenței on line personale, plecând de la premisa că utilizatorii solicită din ce în ce mai multe informații de la alte persoane, în general persoane apropiate, cu privire la modul de a gândi într-o anumită situație, în ceea ce privește achiziția și consumul și în problematica a ceea ce ar trebui să comunice. Una dintre erorile deja consacrate de marea masă a practicienilor este aceea că prin construirea și axarea asupra unei voci unice se insistă pe emiterea unor mesaje care să acopere și chiar să depășească din perspectivă cantitativă mesajele postate de cei angrenați într-un proces competițional de influențare. Practica intensificării și creșterii cantității de mesaj pentru acoperirea în volum a mesajelor critice își probează ineficiența în cadrul rețelelor de socializare prin faptul că publicul nu este pregătit pentru receptarea unui anumit tip de mesaj. Expectațiile publicului au cunoscut modificări semnificative, astfel încât publicul se re poziționează față de modalitatea pasivă de a recepta informații la o modalitate activă, de căutare a conținutului informațional în acest mediu printr-o manieră conversațională. Spectrul de volum informațional poate fi combătut prin intrarea activă în conversații cu utilizatorii, având ca bază de pornire lansarea unor subiecte de discuție, care, bine orientate și susținute, pot suscita atenția interlocutorilor asupra mesajului.³

Controlul conversațiilor în cadrul rețelelor

de socializare reprezintă o altă eroare realizată de practicieni. Este absolut imposibil să controlezi fluxul informațional al mai multor persoane, grupuri, cu atât mai mult a unei comunități, lucru care nu duce în mod necesar la dispariția posibilității de influențare. Angajarea în discuții pe cât mai multe canale disponibile reprezintă atât o strategie de poziționare, în care actorul de relații publice sau operații psihologice acționează ca un vector de creare și de propagare a discuțiilor, cât și o soluție eficientă de influențare a altor actori din spectrul rețelelor de socializare. Comunitatea Web 2.0 folosește o varietate de instrumente specifice rețelelor de socializare cu scopul de a informa și de a conversa cu propriile audiențe. Un nou tip sau model de comunicare, modelul lui James Gruning sau modelul comunicării bilateral-simetrice⁴ tinde să înlocuiască vechiul model al comunicării pe verticală care prevedea circulația mesajului de sus în jos. Conform acestui model, întreg centrul de focalizare se plasează asupra dialogului cu clienții, pe baza unei formule de reciprocitate a actului de comunicare și renunțarea la asaltarea cu mesaje care să compenseze volumul emis de cealaltă parte. O altă caracteristică a acestui model de comunicare este aceea că actul de comunicare trebuie să se realizeze la nivel interpersonal și, nicidecum instituțional, colectiv. Abordarea instituțională reprezintă o altă sursă de eroare, deoarece relația cu potențialul public-țintă ar fi menținută doar pe parcursul derulării campaniei, apoi publicul ar decide să încheie relația de parteneriat pe baza unui argument de neafiliere derivat din imposibilitatea stabilirii unei relații de prietenie cu o instituție.

În sprijinul afirmațiilor anterioare se plasează și enunțul conform căruia companiile trebuie să elaboreze strategii de comunicare din postura personală, renunțând la abordarea instituțională.⁵ Actele de comunicare în rețelele de socializare ale unei companii, a unei instituții de securitate sau a unei organizații militare internaționale reprezentate de o forță militară multinațională într-un anumit punct fierbinte de pe mapamond ar trebui să fie reprezentate de o singură persoană. În acest scop se poate vorbi chiar despre „omul - ISAF” sau „omul - KFOR”, o persoană abilitată și astfel desemnată să construiască relații de prietenie, să inițieze dialoguri cu un anumit public despre viziunea, obiectivele, acțiunile și performanțele ISAF sau KFOR în materie de securitate, dar și despre problemele cu care se confruntă acestea,

modul de relaționare dintre cele două persoane, sprijinul mutual pe care se poate conta etc. În urma fiecărei conversații, reprezentantul de comunicare al organizației militare trebuie să convingă sau să câștige un nou prieten, care, adăugat la masa de susținători poate să construiască nu numai un grup consistent de susținere al acesteia, dar poate contribui și la construirea brandului organizației pe baza principiului „conținut generat de utilizatori”.

Un concept de o mare însemnătate în cadrul rețelelor de socializare este acela de „acordăm puterea poporului”, ceea ce semnifică dorința irezistibilă a publicului de a avea vizibilitate, conectare și de a construi noi rețele de prieteni. Elementele identității on line se realizează prin activități specifice comunicării interpersonale, deoarece prietenia își pierde tocmai esența ei semantică și devine un exponent al conexiunilor dintre persoane, iar persoanele care dețin conexiuni valoroase reprezintă acea entitate care influențează sau capabilă să influențeze.⁶

Cu alte cuvinte, specialistul în relații publice sau cel de operații psihologice trebuie să devină un bun prieten, iar prieten, în contextul rețelelor de socializare, înseamnă să distribuie informația capitalizată, să construiască și să mențină conexiuni, să aibă interese comune cu utilizatorii și să conducă dialogul și conversația într-o dimensiune în care acestea două înlocuiesc ascultarea. Noul sistem de comunicare este acela de „world of mouth”, adică „din gură-în-gură” sau „telefonul fără fir”, iar persoana desemnată și angajată în procesul de comunicare în cadrul rețelelor de socializare este reprezentată de termenul de „buzz man”, adică o persoană care produce și diseminează informație.

Activitățile asociate relațiilor publice sau operațiilor psihologice pentru mediile rețelelor de socializare debutează sau, mai exact, sunt condiționate de o variabilă extrem de importantă: afilierea la mediul rețelelor de socializare. Participarea activă în mediile specifice rețelelor de socializare conduce la un grad sporit de cunoaștere a mediului respectiv, iar prin aplicarea și promovarea unor tehnici adecvate se ajunge la obținerea unei importante rate de popularitate și influență. Cunoașterea mediului de referință presupune familiarizarea cu persoanele generatoare de influență – „hater-i” – , adică a acelor persoane care acționează prin elaborarea unor provocări pe baza unor mesaje pline de ură cu scopul de a obține audiență. Cunoașterea mediului de referință

reprezintă un element esențial care conduce la succesul unei campanii de operații psihologice sau relații publice, respectiv transmiterea mesajului grupului-țintă potrivit și evitarea, în acest fel, a efortului comunicării de masă. Tot în sprijinul ideii de cunoaștere a mediului specific rețelelor de socializare se înscrie și faptul că actele de comunicare trebuie să vizeze elaborarea mesajelor în nume propriu și nu în locul unui reprezentant de marcă al organizației. O altă remarcă în sprijinul acestei idei rezidă din faptul că popularitatea rețelelor de socializare crește atunci când reflectă, cu adevărat, valorile și personalitatea celor care le dețin. Puterea de influențare în cadrul rețelelor de socializare poate să atingă cote impresionante în capitalizarea unor curente de opinie favorabile sau care chiar să genereze schimbul de idei și schimbarea în sine prin încurajarea liderilor organizațiilor să se implice în construirea unei platforme de comunicare, deci prin elaborarea unor mesaje proprii care ar putea stimula conversațiile și ar putea conduce la convingerea unor anumite segmente de populație. O modalitate de realizare a conexiunilor este aceea de a transmite grupurilor-țintă mesajele sau informațiile pe care doresc să le audă. În acest sens, un mare aport în identificarea subiectelor de dezbatere a grupurilor țintă pe timpul interacțiunilor îl pot avea instrumentele de ascultare gratuite de tipul blogsearch.google.com și icerocket.com.⁷

O modalitate extrem de esențială în procesul de influențare în mediile rețelelor de socializare o reprezintă căutarea brandului.⁸ Acțiunea de influențare are caracteristici similare cu managementul reputației, astfel încât, într-o societate informațională unde informația circulă cu o viteză inimaginabilă, imaginea unei organizații poate fi serios afectată chiar și într-o singură zi, dacă actorii comunicării sunt considerați voci fundamentale în cadrul rețelelor de socializare. Organizațiile trebuie să acorde o mare doză de atenție interacțiunii cu diverși actori din sfera comunicării, iar dacă interacțiunea se realizează cu actori importanți, atenția se va focaliza mai ales pe nivelul de exprimare a nemulțumirilor referitoare la organizație. Dacă actorul comunicării în rețelele de socializare are o capacitate sporită de influențare, evitarea unei potențiale crize de imagine se poate realiza prin monitorizarea și contracararea mesajelor emise de acesta.

Validarea tezei anterior enunțate are ca suport un studiu de caz în care este implicată firma

producătoare de componente de calculatoare, Dell. Reputația acestei companii a fost grav afectată de un articol negativ publicat de reputatul jurnalist Jeff Jarvis⁹ pe blogul său. „Dell sucks. Dell lies” reprezintă titlul articolului care se referea la neregulile și sincopile de relaționare cu clienții a companiei, mesaj care a devenit astfel buzz words și a avut, în consecință, un impact decisiv în formarea unor curente de opinie total negative la adresa companiei Dell. Insatisfacțiile provocate de serviciile oferite clienților au prins contur și astfel, pe fondul criticilor aduse de jurnalistul Jeff Jarvis, căutarea pe Google după cuvintele-cheie „Dell sucks” a atins cifra de peste trei milioane de rezultate în doar câteva zile. Lipsa de reacție a companiei a condus la proliferarea comentariilor negative la adresa ei, chiar și în condiții de reparatii, în care compania a instituit un blog de ameliorare a impactului și îmbunătățire a relațiilor cu clienții proprii. Vehemența acuzelor a crescut proporțional cu realizarea acelui blog, deoarece publicul a interpretat această măsură ca o manevră nesinceră de reducere a reacțiilor de nemulțumire. Un alt eveniment care a schimbat în bine imaginea companiei Dell a fost unul prin care s-au postat fotografii pe rețelele de socializare cu un laptop Dell care a luat foc în timpul unei conferințe de presă. Compania a acționat cu promptitudine în această nouă speță și a retras de pe piață un număr de peste patru milioane de acumulatori de laptop. Simultan au realizat și o platformă on line prin care comunicau utilizatorilor modelele defecte și modalități de soluționare. Comunitatea rețelilor de socializare a apreciat efortul sincer depus de Dell pentru a soluționa problemele apărute și de a-și redresa imaginea. Până și jurnalistul Jeff Jarvis a apreciat acțiunile întreprinse de Dell și le-a considerat ca fiind în sprijinul clienților, angajate pe baza unui dialog sincer.¹⁰

Organizațiile sunt astfel nevoite să urmărească fluxul informațional în cadrul rețelilor de socializare care conduc la formarea unor curente de opinie. Favorabile sau negative, curente de opinie ale publicului pot să dureze, mai ales că problemele înregistrate vor rămâne indexate în motoarele de căutare. Cu alte cuvinte, apariția unor probleme trebuie să găsească organizația conștientă și pregătită să acționeze imediat, orice întârziere sau lipsă de reacție având consecințe de natura pierderii capitalului de imagine. Concomitent, organizația trebuie să se afle în proximitatea acelor curente de

opinie defavorabile, deoarece jurnaliștii utilizează cu o frecvență din ce în ce mai crescută rețelele de socializare, existând astfel riscul de a se propaga informațiile la nivel regional și chiar global, mai ales prin complexitatea și diversitatea canalelor mediatice avute la dispoziție.

Prezența în rețelele de socializare s-a dovedit a fi indestructibil legată de evoluția societății informaționale și, în consecință, de succesul unei acțiuni de influențare socială.

Modalități¹¹ de îmbunătățire a prezenței în rețelele de socializare ar fi următoarele:

- creșterea semnificativă a numărului de prieteni pe Facebook;
- creșterea numărului de urmăritori și de postări pe Twitter;
- creșterea *rank*-ului Google, adică a numărului de comentarii pe blog sau pe site;
- creșterea cantitativă și calitativă a referirilor despre brandul organizației pe bloguri: numărul de linkuri primite, numărul de abonați, gradul de concentrare pe conținut al cititorilor;
- creșterea semnificativă a numărului de fotografii încărcate de organizație sau despre organizație.

Activitatea în cadrul rețelilor de socializare presupune inevitabil activități sociale. Un obiectiv major în acest spectru se referă la realizarea unei rețele sociale puternice. O rețea socială se poate defini ca o activitate strategică care vizează construirea unei rețele de relații, de regulă în plan profesional.¹² Rețeaua socială înseamnă construirea unei rețele prin cultivarea interacțiunilor, a conversațiilor interpersonale sau de grup, prin activități de tip social (comunități, grupuri), prin partajarea și aportul de conținut de valoare. Comunicarea bidirecțională constituie esența în cadrul rețelilor de socializare și constă într-o capacitate specială de ascultare a unei organizații și oferirea de soluții la nevoile expuse de cei cu care interacționează.

În cadrul rețelilor de socializare, imediat după realizarea rețelilor, a networking-ului, care duc la stabilirea interacțiunii, este esențial să se aprecieze capacitatea de producție a conținutului. Capacitățile de operații psihologice, precum și cele de relații publice trebuie să se asigure că produc suficient conținut (24 la 51 de postări în cazul blogurilor). Competiția acerbă în zona captării atenției în cadrul rețelilor de socializare conduce

la scindarea grupurilor-țintă, astfel încât se pot detașa aceia care produc texte diferite decât cele ale majorității. Angajarea în sarcina de realizare a unui conținut consistent se poate realiza prin mobilizarea resurselor umane, asemenea cazului de construire a rețelei în sine și evitarea comunicării de tip instituțional. Materialele furnizate trebuie să îndeplinească următoarele trei criterii valorice:

- să conducă la conținut folositor, inspirațional sau de divertisment;
- să conțină puncte de vedere personale;
- să ofere sfaturi și asistență.

Atingerea obiectivelor reprezintă marea provocare în domeniul rețelelor de socializare, iar acestea tind să aibă o șansă mai mare de realizare atunci când sunt consonante cu scopurile utilizatorilor.

Cerințe de îndeplinire ale obiectivelor în rețelele de socializare sunt:¹³

- scrierea de articole bazate pe analize consistente care pun în valoare expertiza;
- transmiterea de opinii documentate referitoare la subiectele luate în discuție;
- identificarea tipurilor de informații la care reacționează cititorii și a celor la care nu reacționează;
- adaptarea actualizărilor conturilor în funcție de aceste răspunsuri.

Michelle de Haaff¹⁴ a scos în evidență șapte avantaje pentru generarea angajamentului prin postarea de conținut: oamenii, poveștile, imaginile, video-urile, audio-urile și cuvintele sau mesajele.

Pentru îndeplinirea obiectivelor în rețelele de socializare se apelează la sprijinul celor care au capacitate sporită de influențare. Una dintre tehnicile prin care se poate obține sprijinul celor care influențează este construirea mesajelor virale. În construcția mesajelor virale de tip video se folosesc următoarele elemente:¹⁵

- autenticitatea și valoarea informativă a mesajului, nu modalitatea de editare;
- brainstormingul și planificarea în realizarea mesajului filmat;
- subiect simplu și mesaj puternic;
- video-ul trebuie să merite să fie vizualizat, de aceea este esențială adăugarea de valoare;
- folosirea gratuităților exprimate simbolic, astfel încât se poate apela la o adresă de email gratuită, aplicații gratuite, informații și divertisment gratuite, adică „un viral stimulat”;

- titlul care trebuie să conțină elemente descriptive și cele mai utilizate cuvinte-cheie din domeniul de referință a subiectului;
- timpul de expunere este scurt, astfel încât să nu depășească o perioadă de trei minute;
- evitarea conflictelor pe teme de drepturi de autor;
- transparență și onestitate;
- promovarea adecvată a produsului;
- democratizarea accesului, adică diseminarea liberă spre grupuri-țintă cât mai diverse;
- selectarea celui mai potrivit canal de diseminare.

Validarea unei campanii de relații publice sau de operații psihologice se realizează prin apelul la acțiune, materializat prin chemarea și adeziunea oamenilor la o anumită acțiune, cauză, grup, eveniment on line, care nu trebuie să reprezinte un act de vânzare, ci ar conduce la motivarea utilizatorilor cu scopul de a genera conținut care se va adăuga comunității on line a brandului. Adevărata probă a reușitei este dată de adeziunea exprimată pentru un eveniment offline, adică influențarea unui public suficient pentru a participa la evenimente din viața reală, organizate de propria instituție sau organizație. În această ipostază, se cheamă că instituția sau organizația are autoritate și influență, calități pe care le-a transferat și brandului pe care îl reprezintă.¹⁶

NOTE:

1 Miege, Bernard, *L'espace public: au-dela de la sphere politique*, în Hermes, pp. 17-18, Communication et politique, CNRS editions, Paris, 1995.

2 http://www.buzzmachine.com/archives/2005_06_21.html, accesat la 14 iulie 2014, apud. H.M. Bădău, *Tehnici de comunicare în social media*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 171.

3 H.M. Bădău, *op.cit.*, p. 172.

4 <http://www.scribub.com/administratie/Probleme-actuale-in-domeniul-r191212211.php>, accesat la 15 iulie 2014.

5 D. Breakenridge, *P.R. 2.0: new media, new tools, new audiences*, Pearson Education, New Jersey, 2008, p. 36.

6 H.M. Bădău, *op.cit.*, p. 78.

7 H.M. Bădău, *op.cit.*, pp. 173-174.

8 D. Brakenridge, *op.cit.*, p. 28.

9 Jeff Jarvis este creatorul Entertainment Weekly și critic pentru posturile de televiziune Guide și People.

10 H.M. Bădău, *op.cit.*, pp. 174 -175.

11 *Ibidem*, p. 182.

12 <http://www.business-edu.ro/diversitate-si-etica/2147-misterele-networkingului>, accesat la 23 iulie 2014.

13 H.M. Bădău, *op.cit.*, p. 187.

14 http://www.customerthink.com/blog/7_steps_for_creating_a_social_media_marketing_plan, accesat la 23 iulie 2014.

15 H.M. Bădău, *op.cit.*, pp. 199-207.

16 *Ibidem*, p. 207.

BIBLIOGRAFIE

Bădău Horea Mihai, *Tehnici de comunicare în social media*, Editura Polirom, Iași, 2011.

Breakenridge D., *P.R. 2.0: new media, new tools, new audiences*, Pearson Education, New Jersey, 2008.

Miege Bernard, *L'espace public: au-dela de la sphere politique, în Hermes, Communication et politique*, CNRS editions, Paris, 1995.

http://www.buzmachine.com/archives/2005_06_21.html

<http://www.scribube.com/administratie/Probleme-actuale-in-domeniul-r191212211.php>

<http://www.business-edu.ro/diversitate-si-etica/2147-misterele-networkingului>

http://www.customerthink.com/blog/7_steps_for_creating_a_social_media_marketing_plan

IMPORTANȚA ȘI ROLUL INTELLIGENCE-ULUI ÎN STRATEGIILE DE SECURITATE – STUDIU DE CAZ: MAREA BRITANIE ȘI FRANȚA

THE IMPORTANCE AND ROLE OF INTELLIGENCE IN SECURITY STRATEGIES – CASE STUDY: UNITED KINGDOM AND FRANCE

Cercetător asociat dr. Tiberiu TĂNASE*
Anca SAVU**

Globalizarea lumii contemporane înseamnă, în același timp, și posibilitatea de risc. În ultimii ani, mediul internațional ne-a arătat o instabilitate în creștere, iar în viața de zi tot mai multe pericole și amenințări. Toți actorii naționali și internaționali trebuie să își adapteze strategiile la acest nou climat, pentru a putea fi pregătiți să concureze cu succes cu acesta. Definirea actualelor priorități naționale, consolidarea sistemului național de securitate, identificarea și înțelegerea amenințărilor reprezintă principalul motiv pentru documentele strategice naționale elaborate în interiorul Uniunii Europene, în 2008 – în cazul Marii Britanii și al Franței.

Our contemporary globalized world means both risk and opportunity. During recent years the international environment has displayed increasing instability, dangers and threats. Thereafter, all national and international actors have to adapt their strategies to this new climate, so that they will be prepared to counteract them successfully. Defining national current priorities, enhancing national security system, identifying and understanding the threats and making them accessible to the common knowledge – this is the main reason for national strategic documents elaborated inside European Union in 2008 – the case of United Kingdom and France.

Cuvinte-cheie: securitate; apărare; instituții militare/ de informații; resurse umane; cunoaștere publică.

Keywords: security; defence; military/intelligence institutions; human resources; public knowledge.

Instabilitatea regională, rezultată în urma răspândirii fundamentalismului religios, migrațiile masive de populații și competiția pentru resursele naturale, alături și de alți factori, constituie coordonatele care definesc noi cerințe pentru serviciile de informații și securitate¹.

Preocupările statelor în vederea organizării mai eficiente a serviciilor de informații au crescut în ultima perioadă, mai ales după atacurile teroriste din ultimii ani. Serviciile de informații trebuie să contribuie la reducerea riscurilor și amenințărilor

internaționale la adresa securității, prin participarea la efortul de realizare a superiorității informaționale în anumite zone de interes. Atunci când obiectivele generale sunt articulate într-o strategie națională, serviciile și agențiile specializate de informații își subordonează programatic întreaga activitate manierei în care obiectivele naționale se traduc în misiuni informative².

În Marea Britanie, în cadrul întăririi sistemului național de securitate, Intelligence-ul devine unul dintre sectoarele prioritare; aspectele ridicate de manifestarea noilor vulnerabilități, riscuri și amenințări, trebuie să se afle și în atenția comunității de informații, ele urmează să constituie și punctul central al activității viitoare din cadrul *Comisiei Mixte pentru Serviciile de Securitate* (Joint Intelligence Committee – JIC). Dificultatea anticipării perspective securității naționale din

*Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

e-mail: tiberiu_tanase.@yahoo.com

**Academia Națională de Informații
„Mihai Viteazul”

e-mail: ancasavu91@yahoo.com

perioada actuală creează necesitatea dezvoltării unor sisteme extinse de avertizare timpurie și prognoză, agențiile de informații urmând să fie angrenate într-o activitate mai intensă de avertizare timpurie și prognoză³.

Rolul segmentului de Intelligence rămâne prioritar, cu atât mai mult cu cât, la amenințările tradiționale din trecut s-au adăugat unele noi care țin de tehnologie și cyber-space. Publicarea Cyber-Security Strategy – *Safety, Security and Resilience in Cyber-space* – CSS, în 2009, se înscrie în logica integrată a constituirii de noi instituții cu rol în sistemul securității: CSS stabilește două noi organisme necesare Marii Britanii în demersul de a transforma cyber-space-ul într-un spațiu sigur, securizat și rezilient în care să se poată lucra și colabora cu încredere: Office of Cyber Security (OCS) și Cyber Security Operations Centre (CSOC)⁴.

În acest sens, punctul de vedere britanic subliniază faptul că activitatea comunității de informații, în viitorul apropiat, ar trebui să aibă în vedere următoarele aspecte: *redefinirea securității naționale în direcția adoptării ideii de securitate a individului; susținerea adoptării unor politici anticipative față de amenințările viitoare; recunoașterea importanței capacității de reziliență la nivel național și dezvoltarea acestei capacități, date fiind vulnerabilitățile de destabilizare a societăților interdependente în era globalizării*⁵.

Din perspectiva luptei antiteroriste și a constituirii capacității de a detecta și a anihila acțiunile teroriste din interiorul și din afara Marii Britanii, Strategia Națională de Securitate susține ca prioritate, în prezent și în viitor, continuarea efortului de a se investi în Poliție, Agențiile de Securitate și Intelligence și în instituțiile coordonate cu rol specializat fiind prevăzută, de exemplu, extinderea Centrului întrunit de Analiză a Terorismului (*Joint Terrorism Analysis Centre – JTAC*)⁶.

În Franța, lupta împotriva noului terorism⁷ și prezența trupelor armate franceze în cinci teatre de operații, justifică astfel importanța intelligence-ului ca fiind o nouă prioritate. Această nouă abordare se dovedește a fi cu atât mai dificilă cu cât intelligence-ul „este perceput, ca o constrângere și nu ca un instrument necesar dezvoltării țării, precum și a ambițiilor sale, într-o lume unde Franța trebuie să înfrunte o mare diversitate de amenințări teroriste sau economice” (Michel Rocard, fost prim-ministru, 2008).

Adoptarea unei noi strategii de securitate și apărare și consacarea noii funcții strategice de *cunoaștere – anticipare* alături de *prevenire, descurajare, protecție și intervenție*, în „prima linie a apărării unei țări”⁸ oferă un fundament doctrinar intelligence-ului francez.

Prezentând într-o manieră exhaustivă evoluția riscurilor și amenințărilor, activitatea de culegere de informații clarifică procesul decizional, în măsura în care precede, sprijină și urmărește acțiunea. Astfel, scopul activității de intelligence este de a permite autorităților statului, diplomației, precum și armatei și dispozitivului de securitate internă și civilă, să anticipeze și să dispună de autonomie în apreciere, decizie și acțiune.

Dezvoltarea sistematică a comunității de informații constituie obiectul unei reforme de ansamblu și pe termen lung a acestui domeniu, vizând importante direcții de acțiune, cum ar fi:

- *Organizare și coordonare*: crearea, pe lângă Președintele Republicii, a unui *Consiliu Național pentru Informații* și numirea unui *Coordonator Național pentru Informații*⁹, elaborarea de dispoziții legislative privind activitățile serviciilor de informații, protejarea secretului și a personalului; acordarea unei atenții prioritare rețelei diplomatice, spre a se asigura o mai bună difuzare a informațiilor deschise în străinătate; sensibilizarea rețelei diplomatice față de munca de informații; coordonarea și dezvoltarea demersului prospectiv în cadrul statului, în special prin instituirea unei rețele interministeriale.

Fapt evident, acest efort de coordonare ce vizează comunitatea de informații se înscrie în procesul optimizării coordonării instituționale la nivel național. Potrivit stipulărilor din Carta Albă franceză, sau ca rezultat al evoluțiilor imediate, în acest amplu demers se înscriu:

- înființarea Consiliului pentru Apărare și Securitate Națională (*Conseil de défense et de sécurité nationale – CDSN*)¹⁰. Acesta a fost abilitat să asigure coerența politicilor publice în domeniile apărării și securității, aflate prin Constituție în responsabilitatea președintelui.

- constituirea Secretariatului General pentru Apărare și Securitate Națională (*Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale – SGDSN*), care a înlocuit SGDN¹¹.

- crearea Direcției Centrale pentru Informații Interne (*Direction Centrale du Renseignement intérieur – DCRI*)¹², aflată sub tutela ministrului de interne¹³.

• Direcția de Protecție și Securitate a Apărării (*Direction Nationale du Renseignement et des Enquêtes Douanières – DNRED*) cu atribuții în domeniul anchetelor vamale și în domeniul traficului ilegal de produse.

• Direcția de Analiză a Informațiilor și de Acțiune împotriva Circuitelor Financiare Clandestine (*Traitement du Renseignement et de l'action contre les Circuits Financiers Clandestins – TRACFIN*) cu atribuții în domeniul culegerii informațiilor privind circuitele financiare clandestine.

O importanță deosebită a fost acordată protecției informatice prin înființarea unei Agenții pentru Securitatea Sistemelor Informaționale (*Agence de la Sécurité des Systèmes d'Information – ASSI*), având rolul de a coordona implementarea unor politici preventive și reactive de apărare împotriva atacurilor cibernetice, terorismului cibernetic și războiului cibernetic.

• *Resurse umane și instruire* vizează dezvoltarea filierelor de informații; crearea unei Academii de Informații; recrutarea de specialiști (ingineri, informaticieni, interpreți de imagini și lingviști, în special) pentru ridicarea nivelului capacităților tehnice și al competențelor, precum și de personal nespecializat; eforturi în domeniul cunoașterii zonelor de potențiale operații, favorizând în special cunoașterea culturilor țărilor străine. Importanța acordată activității de informații, în strategia franceză de securitate și apărare, presupune o *politică de resurse umane deosebit de ambițioasă*, cu accent pe calitatea, competența, atitudinile, motivațiile, comportamentul și eficiența în muncă; în acest sens, principiile enunțate converg către susținerea ideii că *securitatea națională este asigurată de un personal devotat care a ales să-și servească țara și concetățenii*, acest angajament are nevoie de recunoașterea și respectul întregii societăți¹⁴.

Măsurile statuate în strategia franceză de securitate și apărare au ca obiect atingerea unui înalt grad de profesionalism al personalului din domeniul securității și apărării indiferent de statutul lor: civili sau militari, în activitate, pe bază de contract sau voluntariat. Prin noua strategie franceză se urmărește, de asemenea, *îmbunătățirea procedurilor de promovare în carieră, menținerea unui nivel ridicat al recrutării unor noi specialiști*, precum și recompensarea angajaților preocupați de perfecționarea profesională.

Pentru a face față unor provocări previzibile sau nu, este necesară adaptarea la misiunile desemnate,

cooperarea între diferitele structuri de apărare și securitate în scopul realizării unor obiective comune, dezvoltarea capacității de a face față unor crize majore, restructurarea structurilor de sprijin și a celor administrative, precum și accentuarea importanței misiunilor operaționale¹⁵.

În acest sens, efectivele vor fi întărite și se vor elabora strategii speciale de recrutare și de promovare pentru specialiștii în: lupta antiteroristă, contraproliferarea, combaterea criminalității organizate, contraspionaj și contrainformații economice. Vor fi mărite și efectivele tehnice și auxiliare.

Vor fi încurajate detașarea agenților de pe o linie de muncă pe alta și creșterea mobilității între diferitele servicii și ministere. Resursele umane vor fi puse mai bine în valoare și în ceea ce privește cunoașterea limbilor rare.

De asemenea, se va acorda atenție creării unor filiere de informații valoroase. Recrutarea trebuie să fie un proces mai deschis, orientat nu numai spre filierele specializate și tehnice din administrație, ci și spre instituții de învățământ superior, recurgându-se mai des la contractele pe perioadă determinată. Astfel, organizația de intelligence nu va rămâne atractivă decât dacă-și va gestiona în mod eficient activitatea de recrutare, oferind perspective profesionale atractive.

Strategia franceză de securitate și apărare recunoaște nevoia de formare în cadrul comunității franceze de intelligence și propune în acest sens crearea unor noi structuri cu responsabilități în domeniul educației de intelligence: o Academie de Informații (*L'Academie du renseignement*)¹⁶; *Centrul Național Comun (civil și militar) pentru formare și antrenament în lupta contra amenințării nucleare, radiologice, bacteriologice și chimice; un pol universitar interdisciplinar, de cercetare în științele sociale, cu aplicabilitate în domeniile apărării și securității, care să urmărească un spectru larg de subiecte aparținând domeniilor vizate*¹⁷.

Cercetarea academică trebuie să faciliteze elaborarea noilor modele și experimentarea în situații noi. Analiza acestor modele și situații va permite elaborarea noilor metode, noilor instrumente și formarea unei noi culturi de intelligence¹⁸.

Susținerea unei politici active de cercetare este condiționată de mijloacele de control ale tehnologiilor sistemelor de apărare, de pregătirea tehnologică în vederea satisfacerii necesităților

operaționale pe termen mediu și lung, de concepere a tehnologiilor novatoare.

În acest sens s-a realizat fuziunea unor instituții cu tradiții în domeniu, iar atribuțiile acestora au fost preluate, începând cu data de 1 ianuarie 2010, de către *polul Securitate Internă*, respectiv *polul Apărare - Afaceri Externe*.

Carta Albă 2008 a menționat ca priorități elaborarea unei legi referitoare la *activitatea de intelligence și o mai bună protecție a secretului de apărare și a personalului serviciilor de informații*¹⁹.

• *Investițiile tehnice*: dezvoltarea capacităților tehnice ale serviciilor de informații ca replică la dezvoltarea tehnologiilor informatice și de comunicare, mai ales a Internetului; o nouă planificare a informației de origine spațială, depunându-se eforturi majore în domeniul prelucrării imaginii și al informației de origine electromagnetică; consolidarea capacităților aeropurtate de obținere a informației pe bază de imagine și a informației electromagnetice, acordându-se atenție mai ales avioanelor fără pilot; dezvoltarea capacităților de culegere și de valorificare a datelor geofizice în sistemele militare; eforturi în ceea ce privește controlul informației, spre a optimiza procesul decizional și a dezvolta informatizarea spațiului operațional. Analizând aceste funcții strategice, putem sublinia că ele formează un cadru flexibil ce asigură adaptarea securității și apărării franceze noului context internațional.

Strategia de Securitate britanică expune în plan extern o focalizare pe regiuni cheie considerate *priorități curente de securitate națională*: Pakistan și Afganistan²⁰, zone de conflict și de manifestare a extremismului din Africa (partea de nord, regiunea Darfur), Orientul Mijlociu (inclusiv Irakul), Europa de Est (unde este susținut procesul de integrare în structurile europene)²¹.

În plan internațional, *Strategia de Securitate britanică* pledează pentru alianțe extinse, transparente și o arhitectură internațională reformată, capabilă să înfrunte cu succes provocările comune²². Poziția britanică prezentată de *Strategie* este aceea de a reforma și a întări NATO, UE și ONU (cu o mai mare reprezentativitate în Consiliul de Securitate), disponibilitatea de dialog cu puterile nonnucleare.

Ambiția europeană constituie o altă prioritate susținută de *strategia franceză de securitate*.

În acest sens, Franța prin *Carta Albă a Securității și Apărării* propune mai multe obiective concrete pentru apărarea Europei în următorii ani²³:

- capacitate de intervenție de 60 000 de oameni, cu componentele aeriene și maritime necesare, care să poată fi desfășurată timp de un an într-un teatru de operații îndepărtat;

- capacitatea de a coordona simultan, pentru o durată semnificativă, două-trei operații de menținere sau de restabilire a păcii și mai multe operații civile mai puțin importante, pe teatre diferite;

- întărirea considerabilă a capacităților de planificare și de coordonare a operațiilor militare și civile în paralel cu dezvoltarea intervențiilor externe ale Uniunii Europene;

- dinamizarea industriei europene de apărare.

În plus, *Carta Albă* pune accentul pe patru domenii prioritare pentru *protecția cetățenilor europeni*: dezvoltarea cooperării împotriva terorismului și a criminalității organizate, instituirea unor capacități europene de protecție civilă, coordonarea apărării împotriva atacurilor informatice și securizarea aprovizionării cu energie și cu materii prime strategice²⁴.

De asemenea, Franța susține constituirea unei *Carte Albe Europene de Apărare și Securitate* la nivel UE, care ar putea cuprinde, în acord cu partenerii, o analiză comună la nivel european a amenințărilor și a sistemului internațional, ce ar putea inspira ulterior documentele naționale în materie de politică de apărare și de securitate²⁵:

- reexaminarea evoluției marilor poli de putere din lume, luând mai mult în considerare afirmarea Asiei;

- definirea intereselor de securitate comune ale Uniunii²⁶;

- delimitarea precisă a modului în care se conjugă, la nivelul Uniunii, securitatea internă și politica de gestionare a crizelor externe. Continuitatea ar trebui să constituie o parte integrantă a acestui corp de doctrină strategică europeană: terorismul, crima organizată, ca și problema securității energetice, sunt exemple-tip de amenințări interne ale căror rădăcini sunt situate deseori dincolo de frontierele Uniunii; în sfârșit, prin efectele lor potențial globale, riscurile sanitare, tehnologice, cele ținând de mediul înconjurător pot implica și ele necesitatea de a recurge la mijloace de securitate și de apărare;

- raționalizarea misiunilor Uniunii (prevenire, administrare, stabilizare a crizelor), armonizată cu identificarea instrumentelor și a capacităților necesare pentru realizarea acestor misiuni;

- un cadru doctrinal pentru intervenția externă și folosirea forței;
- o strategie de comunicare transparentă față de cetățeni.

Scopul *Strategiei de Securitate britanice* și principala sa contribuție reflectă modul în care s-a schimbat înțelegerea comună asupra securității naționale²⁷. Statul a reprezentat, în mod tradițional, în trecut, centrul politicilor externe, de apărare și de securitate, în timp ce securitatea națională a vizat protecția statului și a intereselor sale vitale împotriva atacurilor lansate de alte state. În prezent, conceptul de securitate națională s-a extins, incluzând și apărarea intereselor individuale ale cetățenilor în viața de zi cu zi, alături de integritatea și interesele statului. Pentru guvernul britanic rămâne prioritară securitatea Marii Britanii și a cetățenilor ei, iar adeziunea națiunii condiționează eficacitatea strategiei de securitate națională.

Pentru Franța, *Carta albă* preconizează un nou impuls în mai multe domenii: instruirea tinerilor și a aleșilor locali; punerea pe noi baze a zilei de apel și de pregătire pentru apărare (JAPD – Ziua de pregătire pentru apărare); crearea unui *serviciu civic*; *cercetarea strategică*, la nivel atât național, cât și european; crearea unei fundații de cooperare științifică, acesta urmând să stea la baza unei *școli doctorale europene*; instruirea permanentă care, asigurată în prezent de patru mari institute, va fi reorganizată în jurul a doi poli (apărare-afaceri externe; securitate internă)²⁸.

Concluzii

Strategia de securitate națională a Marii Britanii pledează pentru menținerea unor capacități naționale puternice și flexibile, fapt realizabil în primul rând prin cooperare. Este necesară, așa cum remarca prim-ministrul britanic, Gordon Brown, mobilizarea tuturor resurselor aflate la dispoziție: puterea militară, poliția și serviciile de securitate; forța persuasivă și bogată a diplomației; autoritatea unor instituții globale întărite care, beneficiind de sprijinul nostru total, pot desfășura atât mijloacele hard de putere, cât și pe cele soft; și pentru că armele și autoritatea nu vor fi niciodată suficiente, puterea ideilor, a valorilor și a speranțelor împărtășite împreună poate învinge inimile și rațiunile.

Strategia de securitate britanică a realizat identificarea domeniilor cu impact asupra securității naționale în viitor. Prezentarea ansamblului de amenințări la adresa securității facilitează o mai bună cunoaștere a acestora, a interrelațiilor existente, făcând posibilă constituirea mecanismelor de contracarare și găsirea celor mai bune modalități de răspuns.

În Franța are loc o schimbare strategică în special în intelligence-ul francez pentru a face față noilor provocări. În acest context, locul intelligence-ului francez în stat este vital²⁹.

Carta Albă a securității și apărării vizează și intelligence-ul sub toate aspectele sale importante de la conducerea, coordonarea, integrarea, colaborarea cooperarea interagenției și până la problematica resurselor umane, a cercetării și procesului de intelligence (cum ar fi, *dezvoltarea capacităților tehnice de culegere de informații*)³⁰.

În mod clar și din analiza noii concepții de intelligence franceze, că și pentru elaborarea oricărei *strategii naționale de intelligence* sunt necesare adoptarea unor măsuri mai radicale pentru a se putea realiza transformarea serviciilor de informații în câteva direcții esențiale cum ar fi:

- satisfacerea necesarului „schimbător” al utilizatorilor de informații pentru securitate prin eficientizarea activității tuturor serviciilor și capacităților lor puse la dispoziție de și prin comunitățile de informații;

- elaborarea și explorarea conceptelor, strategiilor, politicilor și tehnologiilor de intelligence, care să răspundă cerințelor beneficiarilor și amenințărilor concertate;

- adaptarea mai rapidă la noile provocări din mediul de securitate prin acțiuni de prevenire și contracarare a noilor amenințări neconvenționale.

Este vorba despre un demers de ansamblu, sistematic și pe termen lung, care trebuie să se desfășoare în întreg sistemul național de informații, pentru ca acesta să răspundă așteptărilor privind protejarea intereselor țării. Nu în ultimul rând, trebuie să se țină cont de faptul că:

„Politicile de apărare ale secolului XXI nu mai sunt limitate doar la angajarea de forțe militare, ci cuprind și elemente de diplomație, în dimensiuni ca negocierile, cooperarea, construcția națională (nation-building) sau reconstrucția postconflict, sau elemente preventive, de creare a încrederii între state (confidence building measures) pentru a enumera doar câteva (*Ambasador George Cristian Maior*)³¹”.

NOTE:

1 *The National Security Strategy of the United Kingdom, Security in an interdependent World, Cabinet Office, March 2008*, la http://interactive.cabinetoffice.gov.uk/documents/security/national_security_strategy.pdf, p. 40 (4.51).

2 Documentul reprezintă Primul Raport Anual cu privire la implementarea NSS din 2008 și este disponibil la <http://interactive.cabinetoffice.gov.uk/>. Această formulă se regăsește în partea introductivă și aparține Primului Ministru britanic: [...] *our approach to national security is internationalist, not isolationist; active, not passive; and agile and flexible.*

3 *The National Security Strategy of the United Kingdom* – 2008 (5.6).

4 Cyber Security Strategy a fost publicată ca și cele două strategii de securitate britanice sub direcția Cabinet Office, documentul este disponibil la http://www.cabinetoffice.gov.uk/reports/cyber_security.aspx.

5 David Omand, *The National Security Strategy: Implications for the UK intelligence community*. A discussion paper for the IPPR Commission on National Security for the 21st Century, February 2009. În ultimii doi ani și cu deosebire de la publicarea Strategiei au apărut o serie de inițiative de elaborare a unor documente programatice dedicate securității Marii Britanii. Una dintre ele aparține Comisiei pentru Securitate Națională în Secolul XXI a Institutului pentru Cercetări în Domeniul Politicilor Publice (*Institute for Public Policy Research – IPPR*), din Marea Britanie. Membru în această Comisie, Sir David Omand a întocmit un document intitulat: *Strategia Națională de Securitate: Implicații pentru comunitatea de informații din Marea Britanie*. Proiectul este organizat pe trei secțiuni, care încearcă să răspundă următoarelor întrebări: *Care sunt principalele mesaje relevante din Strategia Națională de Securitate asupra cărora membrii comunității britanice de informații ar trebui să se concentreze? Cum ar putea fi influențată dezvoltarea activității comunității de informații și organizarea acesteia, nu doar în funcție de necesități, ci să aibă în vedere și provocările rezultate din operarea în mediul secolului XXI și al noilor tehnologii? Cum vor afecta aceste evoluții percepțiile și încrederea publică în activitatea comunității de informații?*

6 Centrul întrunit de Analiză a Terorismului (*Joint Terrorism Analysis Centre – JTAC*) a fost constituit în anul 2003, ca organism autonom, însărcinat cu analiza și evaluările cu privire la amenințările terorismului internațional; JTAC cuprinde reprezentanți din 11 departamente guvernamentale, poliție, alte organizații; JTAC cooperează pe o bază comună interagenției, iar evaluările sale cu privire la tendințele teroriste, organizații și capacități sunt emise prin propria autoritate, sub controlul Directorului General al Serviciului de Securitate. JTAC colaborează strâns cu *Centrul Internațional Antiterorist* din cadrul M15 (*Security Service's International Counter Terrorism*) și cu diviziile însărcinate cu contraspionajul și contraproliferarea (*Counter Espionage and Counter Proliferation branch*).

7 Este cunoscut faptul că noua ramură a grupării teroriste Al-Qaeda, Organizația Al-Qaeda din Maghrebul Islamic (AQIM) – constituită oficial la 25 ianuarie 2007, reprezintă unul dintre pericolul majore pentru statul francez.

8 *Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale*, www.defense.gov.fr/livre_blanc

9 În iulie 2008, această prevedere s-a materializat prin crearea funcției de Coordonator Național pentru Informații (*Coordonateur National du Renseignement*). Această structură prezidează reuniunile periodice ale directorilor serviciilor de informații în scopul ierarhizării priorităților de cercetare și instruire cerute de aceste servicii și are rolul de ansamblu de a conduce și a orienta comunitatea de informații, reprezentată în perioada actuală de șase agenții de informații, și, după unele estimări, totalizând 12.000 de angajați, la care se adaugă 4.000 de membri ai structurilor specializate în culegerea de informații militare ale infanteriei, marinei și aviației.

10 CDSN a fost creat la 28 octombrie 2008 și poate funcționa și sub alte formule – Consiliul Național pentru Informații (*Conseil National du Renseignement – CNR*) fixează orientările strategice și prioritățile serviciilor de informații, planifică obiectivele, resursele umane și tehnice și examinează evoluțiile cadrului juridic al activității de informații. Consiliul restrâns (*Conseil restreints*) analizează subiecte „sensibile”, cum ar fi: fixarea detaliilor operațiilor externe sau înarmarea nucleară. Consiliul consultativ pentru apărare și securitate națională (*Conseil Consultatif sur la défense et la sécurité nationale – CCDSN*), format din personalități independente nominalizate de șeful statului, are rolul de a pune la dispoziția președintelui Republicii și primului ministru analize independente menite să fundamenteze deciziile din domeniul politic, financiar, extern etc.

11 Evoluția, pe care a avut-o după mijlocul anilor 1990, incită, înainte de toate, spre orientarea către un rol de agenție de gestiune a planurilor de securitate și de coordonare a mijloacelor de criză, într-o perspectivă apropiată de conceptul de „Homeland Security” (securitatea spațiului de interes), <http://www.sgdn.gouv.fr>.

12 Misiunile acestei noi structuri – creată în aprilie 2008 – constau în contraspionaj, contraterorismul și protecția instituțiilor și principiilor fondatoare ale republicii, protecția patrimoniului și informațiilor economice, combaterea criminalității informatice și supravegherea mișcărilor, grupurilor sau organizațiilor subversive, precum și a fenomenelor sociale potențial generatoare de amenințări la adresa coeziunii naționale și ordinii publice.

13 Capacitatea de intervenție permite garantarea intereselor strategice și asumarea responsabilităților internaționale ale Franței. *Strategia de intervenție a Franței se va înscrie într-un cadru multinațional*, beneficiind de legitimitatea conferită de dreptul internațional. Capacitatea de intervenție trebuie integrată într-o logică a concentrării pe axe geografice prioritare. Acest principiu al concentrării constituie o orientare fundamentală a laturii militare a strategiei de securitate națională. *Definierea și dimensionarea capacității de intervenție trebuie să ia în considerare și ipoteza unui angajament în misiuni de stabilizare și de gestionare a crizei, în următorii 15 ani.*

14 Interconexiunea constituie un efect direct al globalizării și al extinderii ariei de manifestare a conflictelor. Ca atare, sub influența Al-Qaeda și a adepților acesteia, mișcările teroriste, altădată segmentate și urmând logici naționale ori regionale, pregătesc acțiuni ofensive în mai multe zone ale globului. Strategiile lor se bazează pe puncte de sprijin diseminate în întreaga lume, grupările ducând la scară mondială un război ideologic și încercând să interconecteze conflicte cu rădăcini profund diferite.

15 Accentul pus pe misiunile operaționale și pe constrângerile cărora acestea le dau naștere se va reflecta în primul rând în adaptarea structurilor și a mijloacelor apărării noastre pe întreg teritoriul Franței și în străinătate. Va fi instituit, de asemenea, un dispozitiv de asistență socială și profesională în cazul restructurărilor.

16 http://www.premier-ministre.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blanc_tome1_partie2.pdf.

17 Acest pol ar urma să includă o *Fundație pentru cercetare și cooperare științifică* care să asigure suportul unei *Școli doctorale europene dedicat cercetării în domeniile apărării și securității*, <http://www.interieur.gouv.fr>

18 http://cerad.canalblog.com/archives/reenseignement_francais/index.html

19 Aceste măsuri urmează altor inițiative legislative recente, cum ar fi adoptarea, în premieră, a unei forme de control parlamentar. Dacă în Statele Unite ale Americii și majoritatea statelor europene cu tradiții democratice funcționează comisii parlamentare permanente de control, cu atribuții bine delimitate, prevăzute în legi speciale, și care au acumulat deja o experiență substanțială, Franța a constituit o excepție de la regulă. Definirea secretului de stat și a compromiterii acestuia va trebui să includă, potrivit unui aviz al Consiliului de Stat (5 aprilie 2007), informațiile clasificate, rețelele clasificate și anumite amplasamente deosebit de sensibile, a căror existență constituie ea însăși un secret. Totodată, legea din 10 iulie 1991 privind corespondența secretă prin mijloace de comunicație electronică va fi revizuită, ținându-se seama de recente evoluții tehnice, http://www.premier-ministre.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blan_c_tome1_partie2.pdf, George Cristian Maior, *Incertitudine gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București 2009.

20 Este cunoscut faptul că noua ramură a grupării teroriste Al-Qaeda, *Organizația Al-Qaeda din Maghrebul Islamic (AQIM)* – constituită oficial la 25 ianuarie 2007, reprezintă unul dintre pericolele majore pentru statul francez.

21 În Bosnia, Macedonia, Kosovo, Albania, Somalia, Republica Centrafricană, Congo, Rwanda, Coasta de Fildeș, Comore, Camerun, Cambodgia, Timorul de Est, Afghanistan.

22 Politica de securitate internă și cea de securitate civilă trebuie să asigure permanent protejarea populației, să garanteze funcționarea nemijlocită a autorităților și menținerea vieții normale în caz de criză, precum și să apere interesele de securitate ale națiunii împotriva oricărei amenințări nemilitare ce le-ar putea aduce atingere.

23 Jacques Petit, *Livre blanc et drones*, în *Defense nationale et sécurité collective*, iunie 2009, p. 116.

24 <http://www.premier-ministre.gouv.fr>

25 Capacitatea de intervenție permite garantarea intereselor strategice și asumarea responsabilităților internaționale ale Franței. *Strategia de intervenție a Franței* se va înscrie într-un cadru multinațional, beneficiind de legitimitatea conferită de dreptul internațional. Capacitatea de intervenție trebuie integrată într-o logică a concentrării pe axe geografice prioritare. Acest principiu al concentrării constituie o orientare fundamentală a laturii militare a strategiei de securitate națională. Definirea și dimensionarea capacității de intervenție trebuie să ia în considerare și ipoteza unui angajament în misiuni de stabilizare și de gestionare a crizei, în următorii 15 ani.

26 Misiunea permanentă de protecție este asigurată printr-o supraveghere atentă a teritoriului național și a zonelor limitrofe. În acest sens trebuie luate în considerare agresiunile intenționale, precum actele de terorism, atacurile informatice majore, amenințarea de atac cu noi arme, în special balistice, și riscurile neintenționale, de exemplu, crizele sanitare, catastrofele naturale de o nouă intensitate având în vedere evoluțiile climatice, catastrofele tehnologice. Sunt necesare noi dispozitive și noi mijloace, precum și o nouă organizare pentru o mai bună coordonare între entitățile civile și militare cu atribuții pe linie de protecție.

27 Funcția de prevenire trebuie să determine autoritățile să se implice nemijlocit în asigurarea securității, printr-o *diplomație preventivă* care are următoarele scopuri: reducerea surselor de tensiune; integrarea preocupărilor de securitate în politica de dezvoltare; monitorizarea permanentă a situațiilor conflictuale la nivel internațional; întărirea capacităților de prevenire a crizelor; continuarea eforturilor în reformarea sectoarelor de securitate, demers care include: restructurarea forțelor armate, de poliție și vamale, a serviciilor de informații, a justiției și a administrației penitenciarelor.

28 *Funcția de cunoaștere – anticipare* vizează cinci domenii majore: culegerea de informații; cunoașterea zonelor de operațiuni; acțiunea diplomatică; demersul prospectiv; controlarea informației. Importanța funcției de *cunoaștere-anticipare* este vizibilă atât la nivel politic și strategic, cât și în teatrele de acțiune externe și interne, oferind autonomie strategică Franței.

29 Având în vedere diversitatea riscurilor și amenințărilor asupra securității Franței, șeful statului dispune de o *gamă largă de opțiuni și de un ansamblu de mijloace diversificate* pentru realizarea acțiunilor de descurajare. Strategia de descurajare trebuie să țină seama de respectarea statutului de stat membru al NATO și UE.

30 Conform *Cartei Albe/Strategiei franceze de securitate și apărare*, Asia este, probabil, viitorul centru strategic al lumii, în 10-15 ani, Asia va deveni un centru al jocurilor strategice, o zonă unde există adevărate riscuri de conflicte militare majore interstatale. Există numeroase divergențe frontaliere și maritime între țările din această zonă. Printre altele, contextul este reanimat de naționalism, care nu este întotdeauna controlabil (notabil în China), <http://www.frstrategie.org>

31 George Cristian Maior, *Incertitudine gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2009.

BIBLIOGRAFIE

The National Security Strategy of the United Kingdom, Security in an interdependent World, Cabinet Office, March 2008, http://interactive.cabinetoffice.gov.uk/documents/security/national_security_strategy.pdf, p. 40 (4.51).

The National Security Strategy of the United Kingdom-2008 (5.6).

Carta Albă/Strategia franceză de securitate și apărare, <http://www.frstrategie.org>

Strategia de intervenție a Franței. *Cyber Security Strategy* http://www.cabinetoffice.gov.uk/reports/cyber_security.aspx.

Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale, www.defense.gouv.fr/livre_blan

Denécé Eric, *Le renseignement françaises en chantier-* www.cf2r.org.

Maior George Cristian, *Incertitudine gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Editura RAO, București 2009.

- Omand David, *The National Security Strategy: Implications for the UK intelligence community*. A discussion paper for the IPPR Commission on National Security for the 21st Century, February 2009.
<http://www.sgdn.gouv.fr>
<http://www.interieur.gouv.fr>
- Petit Jacques, *Livre blanc et drones*, în *Defense nationale et sécurité collective*, iunie 2009.
<http://interactive.cabinetoffice.gov.uk/>
<http://www.premier-ministre.gouv.fr>
<http://www.interieur.gouv.fr>
http://cerad.canalblog.com/archives/renseignement_francais/index.html
http://www.premier-ministre.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blanc_tome1_partie2.pdf

RECEPȚIA, STAȚIONAREA ȘI DEPLASAREA CĂTRE ÎNAINTE, DOMENIU FUNCȚIONAL DETERMINANT AL SPRIJINULUI LOGISTIC ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE

RECEPTION, STAGING AND ONWARD MOVEMENT DECISIVE FUNCTION OF LOGISTIC SUPPORT IN MULTINATIONAL OPERATIONS

Col.conf.univ.dr. Marilena Miorica MOROȘAN*

Procesul de Recepție, Staționare și Deplasare către Înainte reprezintă o fază decisivă a operației, deoarece reunește personalul, echipamentul și stocurile de materiale necesare, dislocate într-un teatru de operații și le constituie într-o forță credibilă pentru îndeplinirea misiunii.

The Reception, Staging and Onward movement is a critical phase of the operation because it brings together personnel, equipments and necessary materials, deployed to a theater of operations, which constitute a credible force for accomplishing the mission.

Cuvinte-cheie: dislocarea; logistica; receptia; staționarea; deplasarea.

Keywords: deployment; logistics; reception; staging; movement.

Pe timpul Războiului Rece, Armata americană s-a bazat foarte mult pe staționarea unor forțe în Europa, unde avea prepoziționate și stocurile necesare care să-i permită intervenția rapidă. După încheierea acestuia, pentru armata Statelor Unite s-a conturat necesitatea unor schimbări majore, în ceea ce privește misiunile sale, pentru a face față noilor provocări apărute la nivel mondial.

Doctrinile, structura forțelor și echipamentele necesare acestora s-au axat pe realizarea acestui deziderat. De asemenea, Statele Unite (SUA) și-a schimbat strategia militară atât la nivel național, cât și internațional ca răspuns la masivele turbulențe politice și economice de la nivel mondial.

După primul Război din Golf, SUA a adoptat politica proiecției forțelor, pornind de la învățăturile lui Sun Tzu, valabile și astăzi: *cel care ocupă terenul și așteaptă inamicul, se află în poziție de forță; cel care vine pe teren mai târziu și se aruncă în luptă e deja slăbit*¹. Astfel, proiecția forțelor nu era o misiune nouă, dar importanța sa

a fost reconsiderată, în „Manualul pentru operații” precizându-se: *elementul militar al puterii proiecției este proiecția forței, capacitatea demonstrată de a alerta, mobiliza, disloca, și opera în mod eficient oriunde în lume*². O primă operație în ceea ce privește proiecția forței de către SUA se consideră a se fi desfășurat, în timpul Războiului mexican (1946-1948), când a avut loc *o expediție majoră de atac cu amfibii peste mare*³.

Abilitatea, dar și capabilitățile necesare proiecției forțelor sunt esențiale pentru un stat care dorește ca armata să se desfășoare operații militare în afara granițelor proprii. Proiecția forței cuprinde o gamă de operații: mobilizarea, dislocarea, angajarea, sprijinul logistic, dezangajarea. Prin urmare, SUA a dezvoltat un proces complicat de dislocare pentru a maximiza eficiența și eficacitatea mijloacelor de transport, deoarece dislocarea reprezintă *mișcarea forțelor și materialelor din locul lor de origine până în Aria de operații (AO)*⁴.

Totodată, dislocarea fracționează unitățile în părți transportabile pe care le încarcă în mijloacele de transport și le reassemblează în unități gata de luptă. Pentru ca toate aceste activități să se

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: marlinmoro@gmail.com

desfășoare într-un timp cât mai scurt și în condiții optime, armata SUA a adoptat un nou concept, și anume *Recepția, Staționarea și Mișcarea către înainte* (*Reception, Staging, Onward movement – RSOM*).

Pe parcursul Războiului Rece, prepoziționarea stocurilor și prezența înaintată a forțelor a minimalizat rolul RSOM, însă Războiul din Golf a readus în prim plan importanța acesteia.

Și totuși, organizarea și desfășurarea unor activități specifice acestei operații au avut loc și pe timpul celei de-a doua conflagrații mondiale.

Pe timpul Campaniei din Africa de Nord, din iunie 1943, portul Alger a fost blocat de 30 de nave care așteptau să fie descărcate. Deși existau facilități pentru descărcarea simultană a mai multor nave, se opera doar una singură, era necesară o prioritizare a descărcării navelor, apoi îmbarcarea și trimiterea către front a trupelor și a echipamentelor, folosind calea ferată.

Generalul britanic Richard Gale a reușit să gestioneze situația, descărcând cele 30 de nave în 4 zile. Acest lucru a fost posibil adoptând următorul mod de organizare: după descărcarea unei nave, personalul, împreună cu echipamentul și proviziile erau imediat transferate în zone de triaj, fiind eliberate docurile portuare. La final, în baza cerințelor de pe front, acestea părăseau zona de staționare, fiind pregătit pentru continuarea mișcării și deplasare, acolo unde era nevoie.

Această situație reprezintă un elocvent exemplu privind impactul pe care îl are un mod deficitar de organizare și de executare a RSOM asupra operațiilor militare.

Un exemplu de executare în condiții foarte bune a RSOM a fost operația *OVERLORD* (06 iun.-25 aug.1944), care a permis aliaților debarcarea cu succes a forțelor în scopul eliberării Europei de Vest. Mai întâi au fost deplasate din SUA și staționate în Anglia acele forțe care urmau să fie debarcate în primul val pe plajele din Normandia. Pe timpul staționării, aceste trupe au fost organizate în unități conform misiunilor, au fost integrate sub o comandă unică și la momentul oportun au fost îmbarcate pe nave de desant și au invadat plajele din Franța.

În primul Război din Golf, timpul și rapiditatea au fost factorii determinanți. Pentru efectuarea tuturor activităților privind procesul de RSOM, pentru un batalion american, era nevoie de zece zile, iar pentru o divizie de douăzeci de zile. O

perioadă foarte mare ținând cont de faptul că în același timp inamicul avea destul timp pentru a-și asigura apărarea.

Acest lucru a demonstrat că viteza și eficiența cu care RSOM se desfășoară are potențialul de a afecta rezultatul operațiilor militare, ducând la necesitatea aprofundării acestui domeniu.

Astfel, în 1999, Armata americană editează un manual care stabilește cadrul doctrinar pentru RSOM, procesul prin care se generează puterea de luptă. Adesea privit ca o problemă de logistică, RSOM este „o provocare majoră care se bazează pe infrastructura logistică pentru executarea sa cu succes. În mediul proiecției forței, capacitatea de a executa orice misiune depinde în mare măsură de viteza cu care puterea de luptă poate fi constituită acolo unde este nevoie”⁷⁵.

Pornind de la faptul că fiecare operație majoră are propriul său tipar asupra RSOM și a impactului acesteia asupra desfășurării operației, RSOM putând periclita sau sprijini operațiile militare, NATO a preluat, de asemenea, această noțiune. RSOM a fost tratat la început ca un domeniu conex al sprijinului logistic, urmând ca începând cu 2012, când a apărut ultima ediție a Manualului logisticii NATO, să fie tratat ca un domeniu funcțional al sprijinului logistic alături de mișcare și transport.

Așa cum am precizat anterior, proiecția forțelor depinde de capacitatea de refacere rapidă și efectivă a puterii de luptă, după dislocarea materialelor și personalului în zona de desfășurare a acțiunilor militare. Aceasta se realizează prin recepția personalului și echipamentelor, realizarea joncțiunii personalului (care în mod normal se transportă aerian) cu echipamentele (care, de regulă, se transportă maritim), deplasarea acestei capabilități într-o locație în care poate deveni operațională și, în final, integrarea capabilității într-o forță militară destinată îndeplinirii misiunii stabilite.

Aceste operații, atunci când sunt analizate împreună, sunt cunoscute sub denumirea de *Recepție, Staționare, Continuarea Deplasării* (*Reception, Staging, Onward Movement – RSOM*). Atunci când se realizează în mod eficient, RSOM reprezintă un factor care influențează în mod hotărâtor capacitatea operațională a forțelor Alianței Nord-Atlantice (North Atlantic Treaty Organization – NATO). Tranziția rapidă a forțelor dislocate, din condiția de pasageri și încărcături, în forțe gata de luptă va permite angajarea rapidă a acestor forțe pentru asigurarea succesului în implementarea misiunii.

Consider că cel mai important beneficiu realizat prin joncțiunea efortului logistic individual este reducerea numărului de personal și echipamente dislocate (*logistic footprint*)⁶, în condițiile obținerii unor performanțe superioare și favorizarea înregistrării unor economii substanțiale în utilizarea resurselor vitale pentru țările membre NATO. Mai mult, luând în considerare faptul că unele dintre capacitățile logistice sunt rare chiar și în cazul Statelor Membre ale Alianței Nord Atlantice, această economie va favoriza angajarea simultană pentru asigurarea sprijinului logistic forțelor participante la un număr mai mare de operații.

Un alt aspect deosebit de important este importanța existenței infrastructurii destinate executării operației RSOM (porturi maritime, aeroporturi, zone de staționare). Atunci când infrastructura pusă la dispoziția Forței de Națiunea Gazdă (Host Nation – HN) a fost insuficientă pentru realizarea activităților de recepție și de staționare s-a observat preocuparea NATO pentru dezvoltarea facilităților existente în scopul facilitării fluxului de echipamente, materiale și personal. Contravaloarea acestor lucrări fiind suportată din bugetul comun al NATO, cu respectarea procedurilor financiare specifice.

Operația RSOM este *procesul de tranziție a forțelor dislocate în teatrul/zonă de operații pentru realizarea capacității de luptă necesară îndeplinirii cerințelor operaționale stabilite*⁷.

Forțele aflate în tranzit și cele de sprijin trebuie să înțeleagă complet particularitățile Recepției, Staționării și Continuării Deplasării (Reception, Staging and Onward Movement – RSOM) și impactul acesteia asupra planificării și execuției.

RSOM poate fi executată într-o largă varietate de medii operaționale. Diferențele vor fi generate de capacitățile particulare ale Națiunii Gazdă în care se desfășoară RSOM. Trebuie, de asemenea, acceptat faptul că Națiunea Gazdă nu poate sau nu vrea să asigure sprijinul necesar, ceea ce va conduce la generarea altor soluții pentru a executa RSOM.

În același timp, deși faza de recepție poate fi executată în facilități corespunzătoare și într-un mediu sigur și stabil, faza de continuare a deplasării pentru aceeași operație poate fi executată pe căi de comunicații aflate în stare precară sau într-un mediu ostil. Există o multitudine de factori care influențează planul RSOM incluzând „...disponibilitatea și existența infrastructurii și a Sprijinului Națiunii Gazdă, disponibilitatea suportului contractat pentru

operație, existența amenințărilor, amploarea și intensitatea operației”⁸. În consecință, fiecare plan RSOM va fi diferit, specific misiunii și va fi un produs al procesului de planificare operațională.

Planul RSOM poate să se bazeze în mod exclusiv pe capacitățile Națiunii Gazdă pentru realizarea sarcinilor sau poate implica deopotrivă utilizarea unui număr considerabil de forțe militare de sprijin. În situația în care Națiunea Gazdă are o infrastructură și resurse insuficiente pentru a oferi asistență, se utilizează o combinație de aranjamente care implică Națiunea Gazdă, formațiunile militare de sprijin și contractorii în funcție de durata operației și dimensiunea forței de înlocuire. Recepția poate avea loc fie în terminalele internaționale de transport naval și aerian sau, în egală măsură, într-un aeroport sau port cu o infrastructură aproape inexistentă.

Mediul operațional în care RSOM poate fi executată poate fi influențat de o multitudine de factori. Se impune ca planificarea și capacitățile destinate RSOM să poată fi adaptate. Pentru a realiza un răspuns oportun la fiecare schimbare se impune „...utilizarea pe scară largă a instrumentelor automatizate de planificare, urmărire și execuție”⁹, cum ar fi LOGFAS, pe parcursul tuturor etapelor. Câțiva dintre factorii care influențează procesul RSOM la nivelul JOA sunt: amenințările existente; existența Sprijinului Națiunii Gazdă; starea liniilor de comunicație; existența infrastructurii; terenul; vremea.

Intensitatea procesului RSOM se schimbă pe măsură ce fazele operației se modifică. Spre exemplu, la începutul intrării forțelor în teatrul de operații, RSOM poate fi redus ca amploare și poate fi executat de către forțele luptătoare folosind proceduri ad-hoc.

Transferul comenzii și controlului pentru unitățile care se dislocă și parcurg procesul RSOM reprezintă o provocare deopotrivă pentru acestea, cât și pentru care asigură sprijinul necesar realizării acestui proces. Comandantul care asigură executarea RSOM trebuie să dețină informații exacte privind subordonarea pentru a asigură capacitatea necesară realizării controlului mișcării și responsabilitățile pe linia protecției forței.

Consider deosebit de importante realizarea vizibilității și controlului fluxului pe măsură ce forțele se deplasează prin executarea RSOM.

Pe timpul constituirii forțelor pot fi înregistrate cereri semnificative pentru sprijinul de geniu al

forței în scopul asigurării infrastructurii necesare. În această etapă, cooperarea dintre unitățile de geniu și de sprijin logistic este crucială.

Multe dintre resursele necesare pentru executarea RSOM sunt folosite pe toată durata misiunii. Unele dintre aceste resurse sunt specifice operației și prin urmare pot face obiectul bugetării din fondurile comune ale Alianței. După ce operația a fost încheiată, o parte dintre aceste echipamente vor fi disponibilizate. Pentru acesta se impune stabilirea unor aranjamente referitoare la modul în care se realizează transferul echipamentelor care nu vor fi redislocate.

Activarea Zonei de Operații Întrunite impune stabilirea facilităților și dezvoltarea aranjamentelor privind comanda și controlul, astfel:

a) punctul de Debarcare: Portul de Debarcare Maritim (Sea Port of Disembarkation – SPOD); Aeroportul de Debarcare (Air Port of Disembarkation – APOD); Punctul Feroviar de Debarcare (Rail Point of Disembarkation – RPOD).

b) zona de Staționare: Zonă de Joncțiune a Echipamentelor cu Personalul (Marshalling Area – MA); Zonă de Regrupare (Assembly Area – AA); Destinațiile Finale (Final Destinations – FD).

c) aranjamentele privind comanda și controlul unităților aflate în tranzit.

Recepția este „...procesul de primire, descărcare, depozitare temporară și transport al personalului, echipamentelor și materialelor dislocate în teatrul de operații, printr-un punct de debarcare maritim, aerian sau terestru”¹⁰.

Recepția este etapa critică a unei operații RSOM. Execuția operațiilor în cadrul acestei etape începe odată cu ajungerea forțelor dislocate, a echipamentelor și a resurselor pentru susținere, într-un punct de debarcare și se încheie odată cu începerea deplasării acestora într-o zonă de staționare sau către destinațiile finale, sub controlul comandantului NATO desemnat. Procesul de recepție cuprinde două activități: pregătirea pentru executarea operațiilor de recepție și executarea acestor operații.

Operațiile de recepție în punctul de debarcare includ acele funcții necesare pentru primirea și procesarea personalului, echipamentelor și materialelor prin punctul de debarcare.

Consider punctele de debarcare drept noduri critice pentru sprijinul dislocării în Zona de operații întrunite. Recepția și capacitățile de transfer ale punctelor de debarcare influențează viteza, ordinea

de ajungere și tipul unităților care pot fi dislocate. Nodurile de recepție impun o organizare activă și o coordonare atentă, deoarece activitățile militare, naționale, internaționale și comerciale pot intra în competiție pentru capacități limitate. Relații clare de comandă și control și mecanisme de coordonare trebuie să fie stabilite pentru toate punctele de debarcare. În funcție de dimensiunea și de complexitatea operației vor fi stabilite aranjamente care să includă: conducerea; aeroportul de debarcare; portul de debarcare; punctele feroviare de debarcare.

Staționarea este „procesul de asamblare, păstrare temporară și organizare a personalului, echipamentelor și materialelor în unități care se pregătesc pentru continuarea deplasării”¹¹. În mod ideal, staționarea nu va fi executată în zonă de recepție, iar forțele nu vor continua deplasarea direct din această zonă. Forțele care se dislocă au capacitate limitată pentru executarea misiunii și nu sunt independente din punct de vedere al sprijinului logistic pe timpul staționării. Comandantul Forței Întrunite trebuie să garanteze asigurarea facilităților, susținerii, serviciilor de campanie și protecției, în conformitate cu prevederile OPLAN, până când unitățile care se dislocă realizează capacitatea de luptă dorită.

Procesul de staționare începe odată cu ajungerea personalului, echipamentelor și a stocurilor de susținere în zona de staționare, se concentrează pentru realizarea Capacității Operațional Inițiate (Inițial Operațional Capability – IOC) și se încheie odată cu începerea etapei următoare – continuarea deplasării. Staționarea include:

a) sosirea personalului, echipamentelor și resurselor pentru susținere din facilitățile pentru recepție, locul unde s-a restabilit integritatea unității;

b) echipamentele, încărcăturile și stocurile de materiale sunt recepționate, înregistrate și distribuite conform precizărilor logistice naționale și ale comandamentului Forței;

c) executarea verificărilor tehnice ale echipamentelor în vederea pregătirii etapei de continuare a deplasării;

d) pregătirea unității pentru continuarea deplasării și instruirea forțelor.

Zonele de staționare asigură facilitățile necesare, susținerea și sprijinul necesar unităților în scopul de a realiza nivelul operațional impus pentru executarea misiunii. Dimensiunea dislocării

și locațiile punctelor de debarcare și ale zonelor de regrupare pot impune utilizarea mai multor zone de staționare. Comandantul Forței Întrunite sau comandantul desemnat pentru RSOM poate stabili locații pentru staționare în scopul asigurării spațiului necesar și al concentrării resurselor pentru sprijinul operației.

Zonele de staționare sunt anumite locații situate de-a lungul liniilor de comunicație. Comandantul Forței Întrunite sau comandantul desemnat pentru RSOM precizează unde trebuie concentrate forțele și logistica înainte de a intra în JOA. În zona de staționare, nodurile de comandă și control trebuie să „permită monitorizarea situației forței, primirea rapoartelor, prioritizarea mișcării, furnizarea informațiilor referitoare la capacitatea de deplasare a unității și capabilitatea de îndeplinire a misiunii”¹².

Forțele pot solicita diferite nivele de asigurare a sprijinului logistic în funcție de durata procesului de staționare. Identificarea cerințelor de sprijin este un element esențial în procesul de planificare.

Continuarea deplasării este „procesul de mișcare a unităților, personalului și materialelor care le însoțesc din zonele de staționare și până în locațiile finale”¹³.

Continuarea deplasării poate fi multimodală și impune reasamblarea unității în locația finală. Continuarea deplasării poate solicita deopotrivă resurse de transport strategic și tactic pentru mișcarea unităților către destinație. Continuarea deplasării este finalizată atunci când toate elementele componente ale unității au ajuns în locația finală.

Continuarea deplasării presupune un sistem echilibrat și integrat de operații de transfer în terminalele de transport, controlul mișcării și operații de transfer a încărcăturilor. Procesul de continuare a deplasării include sprijinul logistic și Sprijinul Națiunii Gazdă. Comandantul Forței Întrunite stabilește prioritățile de execuție a acestei etape. Realizarea unui flux constant al forțelor și asigurarea oportună a informațiilor privind deplasarea acestora constituie elemente esențiale pentru procesul de continuare a deplasării. Următoarele capabilități sunt esențiale pentru asigurarea succesului acestui

proces: controlul mișcării; utilizarea rețelei de transport; comunicațiile; sprijinul logistic; sprijinul medical; protecția forței.

Deși RSOM poate reprezintă o operație de sine-stătătoare, este nevoie de furnizarea unui grad semnificativ de sprijin logistic, planificarea și execuția RSOM necesită, prin urmare, integrarea considerabilă unui suport logistic adecvat, în ceea ce privește mișcarea și transporturile, sprijinul națiunii gazdă.

NOTE:

- 1 Sun Tzu, *Arta Războiului*, 1994, p. 191.
- 2 U.S. Army, *Field Manual 3-0 Operations*, (Fort Leavenworth: 2000), p. 3-3.
- 3 James A. Huston, *The Sinews of War: Army Logistics 1775-1953*, 1st ed., Army Historical Series (Washington, DC: Center of Military History, 1966), p. 147.
- 4 U.S. Army, *Field Manual 3-0 Operations*, (Fort Leavenworth: 2000), p. 3-5.
- 5 *FM 100-17-3, Reception, staging, onward movement, and integration*, Department of the Army, Washington, 1999, p. 1-1.
- 6 *Allied Joint Doctrine for Logistics, AJP - 4(B)*, Bruxelles, 2009, art. 0210.
- 7 *Allied Joint Doctrine for the Deployment of Forces, AJP - 3.13*, Bruxelles, 2008, cap. 1, art. 0413.
- 8 *NATO Logistics Handbook*, 2012, p. 21.
- 9 *Ibidem*, p. 27.
- 10 *Allied Joint Doctrine for the Deployment of Forces, AJP - 3.13*, Bruxelles, 2008, cap. 1, art. 0413.
- 11 *Ibidem*, art. 0417.
- 12 *Ibidem*, art. 0428.
- 13 *Ibidem*, art. 0432.

BIBLIOGRAFIE

- FM 100-17-3, Reception, staging, onward movement, and integration*, Department of the Army, Washington, 1999.
- U.S. Army, *Field Manual 3-0 Operations*, Fort Leavenworth, 2000.
- Allied Joint Doctrine for the Deployment of Forces, AJP - 3.13*, Bruxelles, 2008.
- Allied Joint Doctrine for Logistics, AJP - 4(B)*, Bruxelles, 2009.
- NATO Logistics Handbook*, Bruxelles, 2012.

MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚILOR DE EDUCAȚIE FIZICĂ MILITARĂ ÎN SCOPUL EFICIENTIZĂRII PREGĂTIRII DE LUPTĂ A MILITARILOR DIN FORȚELE TERESTRE

MANAGEMENT OF MILITARY PHYSICAL EDUCATION ACTIVITIES FOR IMPROVING THE COMBAT PREPARATION FOR THE LAND FORCES

Asist.univ.drd. Carmen Liliana PRAOVEANU*
Col.prof.univ.dr. Gelu ALEXANDRESCU**

Această lucrare se adresează conducătorilor care planifică și efectuează antrenamente de educație fizică. Ea oferă direcții pentru dezvoltarea de programe care vor îmbunătăți și menține nivelurile de antrenament fizic pentru personalul Armatei. Starea fizică este un set de atribute pe care le au oamenii, sau pe care le ating, care se referă la capacitatea de a efectua activități fizice. Exercițiile trebuie să fie efectuate în mod regulat la intensitatea corectă pentru a scoate în evidență modificările dorite în organism.

This paper is directed at leaders who plan and conduct physical fitness training. It provides guidelines for developing programs which will improve and maintain physical fitness levels for the Army personnel. Physical fitness is a set of attributes that people have, or achieve, that relates to the ability to perform physical activity. Exercises must be conducted regularly at the proper intensity to bring out the desired changes in the body.

Cuvinte-cheie: pregătire fizică; condiție fizică; anduranță; management; activitate fizică.

Keywords: army physical training; physical condition; endurance; management; physical activity.

Pregătirea fizică a militarilor – componentă de bază a pregătirii de luptă

Desfășurarea și succesul acțiunilor militare au fost întotdeauna condiționate, alături de alte componente, de o pregătire fizică, psihică și de sănătate foarte bune ale personalului militar.

Pregătirea fizică este baza pregătirii de luptă, care asigură capacitatea și disponibilitatea militarilor de a face față cu succes misiunilor de luptă, a obligațiilor funcționale din mediul militar, asigură dezvoltarea rezistenței la efort fizic și stres îndelungat, susține și dezvoltă încrederea în sine și în echipă.

Pregătirea fizică are în vedere îndeplinirea unor obiective generale și a unor obiective specifice, absolut necesare în condițiile desfășurării

acțiunilor de luptă. Dintre obiectivele generale se pot menționa¹:

- întreținerea și întărirea stării de sănătate, sporirea capacităților fizice și intelectuale, îmbunătățirea dezvoltării fizice generale;
- formarea și dezvoltarea calităților fizice de bază – rezistență, forță, viteză, îndemânare, precum și a inițiativei, ingeniozității, voinței, hotărârii, încrederii în forțele proprii și a curajului, atenției și capacității de orientare;
- formarea deprinderilor de a acționa repede și precis, inclusiv în condiții de oboseală fizică și de încordare psihică;
- instruirea și antrenarea militarilor la deplasarea rapidă și alergarea în teren variat, trecerea obstacolelor, aruncarea grenadelor de mână, lupta corp la corp cu armamentul individual din dotare;
- creșterea capacității organismului de a suporta acțiunile radiațiilor și gazelor toxice,

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: carmenlilianapraoveanu@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: alexandrescugelu@yahoo.com

căldurii și frigului, precum și a altor factori nefavorabili, care apar în timpul luptei;

- obișnuirea militarilor cu practicarea sistematică a exercițiilor fizice;
- adaptarea și mărirea rezistenței fizice a organismului la suprasarcinile impuse pe timpul zborului, pe timpul marșurilor îndelungate sau în condiții de submersie, la acțiunile șocurilor și a schimbărilor bruște de temperatură și presiune.

Obiectivele speciale ale pregătirii fizice, care trebuie urmărite în funcție de specificul și particularitățile armeei sunt²:

- formarea deprinderilor de a acționa repede, folosind armamentul și tehnica din dotare în condițiile ducerii luptei, pe timpul deplasării și în staționare;
- formarea și dezvoltarea rezistenței pentru eforturi fizice îndelungate, la deplasarea pe jos, pe autovehicule și formarea deprinderilor de a suporta timp îndelungat pozițiile statice și de mobilitate redusă;
- dezvoltarea forței fizice necesară în transportul greutăților echipamentului militar individual, pentru îmbarcarea și debarcarea materialelor pe autovehicule;
- creșterea vitezei de reacție și de execuție, a îndemânării și forței în executarea săriturilor, aruncărilor, îmbarcărilor și debarcărilor pe mașinile de luptă;
- adaptarea și mărirea rezistenței fizice a organismului la suprasarcinile impuse pe timpul zborului, la acțiunile vibrațiilor și a schimbărilor bruște de temperatură, umezeală și presiune.

Pregătirea fizică în armată este reglementată prin ordine, regulamente și structuri organizaționale, dar fiecare militar poartă răspunderea pentru starea pregătirii fizice personale și a subalternilor. El este obligat să practice sistematic exercițiile fizice și sportul pentru a fi permanent gata să îndeplinească orice misiune primită.

Procedeele de bază pentru pregătirea fizică sunt exercițiile fizice. Acestea trebuie practicate sistematic, respectând principii științifice și condiții medicale, fiziologice și de igienă riguroase, în cadrul unui proces instructiv-educativ unitar și coordonat.

Calitățile motrice (viteză, forță, îndemânare, rezistență, precizie) sunt atribute ale organismului

uman care evoluează pe parcursul vieții și pot fi sporite prin instruire și antrenament. Pentru fiecare dintre aceste calități motrice se pot elabora programe de pregătire specifice care pot conduce la rezultate remarcabile. De exemplu, pentru dezvoltarea forței se pot folosi diverse procedee cum ar fi: ridicare de greutate, exerciții izometrice, exerciții izotonice, exerciții în circuit, eforturi repetate până la limita organismului cu greutate diferite, procedeul dozării treptate a efortului etc. Aici trebuie să intervină capacitatea instructorului de a stabili cele mai potrivite procedee în funcție de scopul urmărit, timpul disponibil, starea fizică și de antrenament anterior al subiectului etc. Pentru dezvoltarea rezistenței, un procedeu complex și foarte util este alergarea în teren variat. Date fiind utilitatea și generalitatea sa, procedeul alergării în teren variat este recomandat pentru pregătirea fizică a tuturor categoriilor de militari.

Sistemul de pregătire fizică a militarilor în Armata României

Ministerul Apărării Naționale deține structuri organizatorice, personal specializat, resurse logistice și metodologice de instruire capabile să asigure desfășurarea coordonată și unitară a pregătirii fizice a militarilor în sprijinul desfășurării acțiunilor de luptă.

Personalul de specialitate este format din ofițerii/subofițerii, profesorii, antrenorii, instructorii sportivi de performanță și instructorii de educație fizică militară. Atribuțiile specialistului cu pregătirea fizică cuprind o gamă foarte largă de activități, de la planificarea și programarea ședințelor de pregătire, la conducerea și îndrumarea lor nemijlocită până la controlul și evaluarea rezultatelor obținute de personalul supus pregătirii fizice, evaluarea riscurilor și recuperarea fizică și refacerea forțelor în scopul participării la o nouă misiune. Prin urmare, acest personal trebuie să aibă o *pregătire multidisciplinară* care să acopere domeniile educației fizice și sportului, managementului resurselor umane, psihologiei, pedagogiei etc.

Formele prin care se realizează educația fizică militară sunt: *ședința/lecția de educație fizică militară* adaptată tipului de formațiune militară și categoriei de personal, *antrenamentul fizic individual* și *înviorarea*. Forma de bază o reprezintă *ședința/lecția de educație fizică* care este condusă

de către un specialist în domeniu, este planificată și programată ca tematică, loc, resurse, timp și urmărește dezvoltarea și consolidarea unor calități motrice de bază și utilitar-aplicative. Ansamblul ședințelor de pregătire fizică desfășurate pe o perioadă lungă de timp constituie un program de pregătire destinat atingerii unor obiective date.

Managementul activităților de pregătire fizică în armată

Acțiunile pe care le presupune managementul unei activități, ca și ale unei organizații, cunoscute și ca funcții sau atribute ale managementului sunt următoarele: previziune, organizare, coordonare, antrenare, control-evaluare-reglare³.

Cunoașterea funcțiilor managementului constituie o premisă majoră pentru înțelegerea conținutului științei și practicii managementului, pentru însușirea și utilizarea eficientă a sistemelor, tehnicilor și modalităților proprii.

Evaluarea nivelului de pregătire fizică a personalului se face prin verificare, apreciere și notare. Evaluarea se efectuează obligatoriu de două ori pe an, în lunile aprilie și octombrie, pe șapte categorii de vârstă. În acest scop sunt stabilite seturi de probe și bareme destinate pe categorii de vârstă și specialități militare. Rezultatele obținute la evaluările nivelului de pregătire fizică, concluziile și propunerile reieșite în urma acestora sunt centralizate și raportate pe cale ierarhică, semestrial, în lunile iunie și decembrie, la structura de specialitate. Evaluarea nivelului de pregătire fizică se mai face obligatoriu și în timpul inspecțiilor și controalelor care au printre obiective și evaluarea pregătirii fizice.

Considerații privind pregătirea fizică în cadrul forțelor terestre

Forțele Terestre sunt o categorie de forțe ale armatei specializate în ducerea acțiunilor militare în mediul terestru. Ele reprezintă o grupare cu o structură caracteristică, care își desfășoară activitatea pe baza unor reguli și norme izvorâte din specificul vieții militare și din cerințele luptei armate. Ele au fost gândite ca mijloc de descurajare, coerciție, distrugere, constrângere, organizare, menținere/impunerea păcii, sprijin umanitar etc. Acest specific conferă Forțelor Terestre un mod propriu de acțiune în mediul terestru, independent

sau în cooperare cu celelalte categorii de forțe ale armatei.

Personalul militar din cadrul forțelor terestre este pus în situația de a acționa în condiții de teren divers (șes, deal, munte), în condiții climatice foarte diferite (vară, iarnă, vânt, ploaie), individual sau în grupe, pedestru sau îmbarcat, cu echipament individual greu etc. Din această perspectivă apreciem că pregătirea fizică a acestei categorii de militari trebuie să fie complexă și multilaterală, care să dezvolte câteva componente de bază: rezistența, forța, anduranța, capacitatea de autoapărare, capacitatea de supraviețuire. Pentru acestea trebuie stabilite programe de pregătire complexe ca exerciții, durată, efort atât prin ședințe colective, cât și prin pregătire individuală.

Periodic trebuie să se facă evaluarea rezultatelor și apoi adaptarea programului de pregătire prin creșterea treptată a intensității efortului până la limitele acceptabilului. Antrenamentele trebuie însoțite de o alimentație corespunzătoare efortului depus, iar perioadele de refacere după efort să nu fie neglijate.

Concluzii

Educația fizică militară este o componentă fundamentală a procesului de pregătire de luptă care folosind sistematic totalitatea formelor de activitate colectivă sau individuală contribuie la dezvoltarea și menținerea capacității de luptă a combatanților, la îmbunătățirea stării de sănătate fizică și psihică a personalului armatei.

Managementul educației fizice este asigurat de către specialiști și structuri de specialitate și îndeplinește cerințele unui management modern și performant. Pregătirea fizică este adaptată nevoilor specifice fiecărei categorii de forțe armate și cuprinde o multitudine de tehnici, metode și procedee elaborate pe baze științifice.

NOTE:

1 Gh. Cârstea, *Teoria și metodică educației fizice și sportului*, Editura Universul, București, 1993.

2 I. Leonte, *Metodica educației fizice militare*, Editura AISM, București, 2000.

3 Iosif Sandor, *Bazele generale ale teoriei educației fizice și sportului*, Suport de curs Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2008, <http://www.slideshare.net/dragonyahoo/tefs>

BIBLIOGRAFIE

Cârstea Gh., *Teoria și metodică educației fizice și sportului*, Editura Universul, București, 1993.

Leonte I., *Metodică educației fizice militare*, Editura AISM, București, 2000.

Sandor Iosif, *Bazele generale ale teoriei educației fizice și sportului*, Suport de curs Universitatea

Babes-Bolyai, Cluj-Napoca, 2008, <http://www.slideshare.net/dragonyahoo/tefs>.

Legea educației fizice și sportului nr. 69/2013

OM nr. M.149/2012, *Regulamentul Educației Fizice Militare*, Monitorul Oficial al României partea I, nr. 88 din 11.02.2013.

MĂSURAREA ȘI DIMENSIUNILE ACTUALE ALE MIGRAȚIEI UMANE

THE CURRENT DIMENSIONS OF HUMAN MIGRATION

Lect.univ.dr. Maria STOICOVICI*

Cercetătorii în științe sociale au sarcina de a aborda în mod cantitativ deplasările umane. Ei trebuie să găsească metode de măsurare pentru a trata acest fenomen de masă. Scopul vizează, în cele din urmă, ca oamenii politici să ia cunoștință de acest fenomen dificil de perceput, dar cu implicații deosebite și absolut indispensabil în considerațiile pentru orice politică de redistribuire spațială a populației.

Social science researches approach human movements from a quantitative perspective. They have to find the measuring instruments to evaluate this phenomenon. The purpose is that politicians became aware of this phenomenon, which is difficult to perceive, but has profound implications in any policy regarding the distributions of population.

Cuvinte-cheie: migrație; imigranți; migranți.

Keywords: human migration; social science.

Migrația umană este un fenomen vechi de când lumea. Prin migrațiune, oamenii au intrat în posesia spațiului terestru, l-au ocupat, l-au amenajat, populând astfel toate cele cinci continente. Se cuvine însă să remarcăm că secolul XX a cunoscut cele mai mari mișcări de populație din istoria lumii, datorate în principal demografiei în creștere, oportunităților de mobilități din ce în ce mai mari, reducerii accentuate a distanțelor geografice și culturale grație mijloacelor de transport rapide și ieftine și dezvoltării tehnologiilor informației și ale comunicării. Avântul demografiei globale face ca resortisanții proveniți din țările în curs de dezvoltare să fie primii antrenați în mobilitate atât internă, cât și internațională.

Populația orașelor s-a multiplicat cu zece între anii 1900 și 2000¹ și 40 % din această creștere este legată de migrațiile interne. La nivel internațional, migrațiile măsoară o comunitate de peste 200 de milioane de persoane. Aceste mobilități fac lumea globalizată tot mai interdependentă. Ele scot până la urmă în evidență inegalitățile socio-economice și demografice crescândă atât la scară națională, cât și internațională.

Local și regional există mișcări migratorii de mare amploare cauzate de conflicte politice sau militare, de crize ecologice.

Toate aceste aspecte i-au determinat pe cercetători să încerce să măsoare fluxurile de migrație, dar ei s-au lovit de estimări incerte, pentru că migrațiile internaționale sunt foarte greu de observat și cuantificat. Nu există informații fiabile privind fluxurile – plecări, tranzit, întoarceri – și cei ce încearcă să o facă se mulțumesc cu stocurile – număr de migranți rezidenți la o anumită dată în fiecare țară. Și apoi, migrațiile internaționale nu deplasează decât o mică parte din populația mondială (2,5 % din cele peste 6 miliarde de oameni ai Pământului).

Migrațiile sunt greu de observat din cauza diversității morfologiei lor, a caracterului lor repetitiv și a desfășurării lor continue în timp, a caracterului sensibil și a intensității lor extrem de variabile. Nu se poate vorbi despre un model în migrație. Toate acestea de altfel fac dificilă adoptarea unui consens în privința metodologiei, tipologiei, precum și a definirii fenomenului în sine. Dificultatea vine și din modul diferit de înregistrare a propriilor date pentru fiecare țară, din exploatarea lor specifică atunci când există și din numeroasele restricții de acces legate fie de lipsa arhivării, fie de

*Academia Tehnică Militară
e-mail: m.stoicovici@gmail.com

măsurile de protecție politico-securitară. Există țări în care se poate vorbi despre absența totală a unui sistem de observare în țara de plecare și de tranzit, în care este imposibil să se compare datele, așa cum există și țări de sosire sau instalare care evaluează fluxurile anuale de imigrații cu ajutorul surselor administrative (eliberare de permise de sejur sau de lucru, înregistrarea populației), sau migrația populațiilor după țara de naștere sau naționalitate în recensăminte și anchete.

Apoi existența prea multor puncte de intrare sau ieșire și permeabilitatea acestora favorizează dezvoltarea curentilor clandestini, și mai greu de măsurat. Cele mai sigure date rămân tot recensămintele populației.

Au luat ființă treptat Sistemul de Observare Permanentă a Migrației Internaționale (SOPEMI), inițiat de OECD în 1973, care contribuie la armonizarea datelor din țările membre. Organizația Internațională a Migrației instalează și ea observatoare, chiar și în Africa.

O lume în mișcare

Să luăm, pe rând, spre analiză câteva dintre zonele cele mai implicate în migrație. Catherine Wihtol de Wenden, într-una dintre lucrările sale deosebite:

Europa de Vest², care la 1 mai 2004, număra printre cele 380 de milioane de persoane ale sale aproape 20 de milioane migranți, dintre care 15 milioane necomunitari. Germania era prima țară, cu 7,3 milioane străini, adică aproape 9 % din populația totală, urmată de Franța (3,2 milioane, aprox. 7%) și de Regatul Unit (2,4 milioane, 4%), Elveția (1,3 mil, aproape 20%), Italia (1,5 milioane, 2,8 %) și Grecia 760 000, 10%). Există și țări unde proporția străinilor este considerabilă: Luxemburg, 30% străini, Austria 10%.

Europa de Est, unde căderea zidului Berlinului a determinat migrații etnice de întoarcere (Aussiedler în Germania), migrații de vecinătate (români în Ungaria, cehi în Slovacia, ucraineni în Polonia) și mai mult, migrații pendulare, de dus-întors, ale oamenilor care își aleg mobilitatea ca mod de viață.

Statele Unite, Canada și Australia sunt țări confruntate cu creșterea migrației asiatice și latino-americane în special pentru Statele Unite. Acordurile Regionale de Liber Schimb (Alena) nu au avut efect puternic asupra diminuării migrațiilor.

În America Latină se înregistrează migrație internă (Brazilia) și internațională (columbieni și

peruvieni, argentinieni, mexicani) și de întoarcere (Nikkeijins – foștii emigrați japonezi în America Latină – în Japonia, și argentinienii din Italia). Trecerea mexicanilor către Statele Unite constituie cea mai importantă mișcare de populație de pe planetă.

Asia și Orientul Mijlociu sunt două zone în care, pe de o parte (Asia), țări de destinație cu economii dezvoltate (Japonia, Hong Kong, Republica Coreea, Taiwan) se opun unor țări pentru care migrația e o formă de supraviețuire (1 filipinez din 11 trăiește în străinătate), iar pe de altă parte, Orientul Mijlociu, țări care au devenit de la criza petrolieră din 1973, o puternică zonă de atracție de mână de lucru (35 % dintre străini în Arabia Saudită, 72% în Kuweit, 90% în Emiratele Arabe Unite). Aceasta este și una dintre cele mai mari zone de plecare din lume.

Africa. Africa de Nord a devenit o zonă de imigrație și de trecere pentru migranții subsaharieni tentați de strămtarea Gibraltar sau de insulele siciliene. Unele țări de origine devin țări de destinație (Senegal) și invers (Coasta de Fildeș, Zimbabwe), altele, amândouă în același timp (Senegal, Nigeria, Ghana). Africa de Sud atrage o migrație de vecinătate; Africa Marilor Lacuri și Africa Orientală constituie de ani buni zone de origine și de destinație ale refugiaților.

Concepte în operare

Pentru măsurarea migrației este necesară clarificarea câtorva concepte. În primul rând, definirea migrației se bazează pe o apreciere combinată a duratei și distanței sale³. Migrația propriu-zisă corespunde unei schimbări durabile de rezidență apreciată în mod individual și ignoră deplasările temporare (mobilități), postulând existența unei rezidențe unice și stabile pentru fiecare persoană. Dar nu există consens în privința parametrilor temporali și geografici necesari stabilirii unei definiții minimale a migrației în durată și în distanță.

O definiție a migrației ar identifica-o ca fiind schimbarea de rezidență de-a lungul unei perioade date. Națiunile Unite recomandă următoarea definiție a „migranului internațional”: „Orice persoană care schimbă țara în care își are domiciliul”.

Migrația este un fenomen complex ce constă în deplasarea unor persoane dintr-o arie teritorială în alta, urmată de schimbarea domiciliului și/sau de încadrarea într-o formă de activitate în zona de sosire⁴. Această definiție nu face referire la

granițele naționale. Vorbim despre imigrație pentru sosiri și de emigrație pentru plecări, deducând din diferența dintre cele două valori soldul migrator (sau migrația netă). Rata migrației pentru o perioadă dată se calculează raportând efectivele la populația de referință, în zona de origine (rata emigrației) sau în zona de rezidență (rata de imigrație). Sunt astfel estimate fluxurile migratorii, adică numărul de mișcări de populație într-o perioadă dată. Pentru aprecierea migrației se mai utilizează și măsurarea „stocurilor” migratorii, adică a efectivului total de migranți recenzați într-un loc și raportat eventual la populația de referință pentru calculul proporțiilor de migranți.

Soldul de migrație în demografie este, așa cum am arătat mai sus, diferența dintre sosiri (sau intrări) și plecări (sau ieșiri) ale locuitorilor unui teritoriu dat. El este deci egal cu diferența dintre imigrație și emigrație și poate fi pozitiv sau negativ.

Criteriul de mutare permanentă al migrației o diferențiază de alte tipuri de deplasări umane, precum nomadismul (mod de viață în care acea populație nu se ancorează de nimic), migrația forței de muncă (fenomen modern ce ține de nomadism). Mișcările sezoniere diferă de nomadism pentru că se realizează de două ori pe an, între iarna de acasă și vara din zona de destinație. Migrația de lucru este o migrație sezonieră a lucrătorilor determinată de condiții particulare de ofertă a locurilor de muncă în perioada respectivă.

Navetismul este altă formă de mișcare umană, extinsă considerabil în țările dezvoltate.

Metode de măsurare a mobilității spațiale

Într-un articol apărut în revista „Population”, în anul 1988, Daniel Courgeau prezenta câteva metode de măsurare a migrațiilor⁵. Pornind de la faptul că aceste metode stârneau un interes crescând pentru că țările dezvoltate își terminau perioada de tranziție demografică, pasul următor era acela al repartiției și al redistribuirii spațiale. În plus, urbanizarea rapidă a țărilor în dezvoltare și eforturile de colonizare a unor noi pământuri puneau numeroase probleme. De aici, importanța rolului jucat de mobilitatea spațială asupra economiei și tuturor aspectelor vieții unei țări. Tocmai de aceea, anchetele desfășurate de Națiunile Unite au arătat că marea parte a țărilor considerau și consideră că migrațiile interne și repartiția spațială a populației lor constituie cele mai importante probleme de rezolvat.

De asemenea, demografiile au arătat că procesele de mobilitate sunt mai complexe decât informațiile date de recensămintele populațiilor, pentru că migrația înregistrată în mod obișnuit nu constituie decât vârful unui iceberg, în care numeroasele forme de mobilitate sunt oculte de o definiție prea îngustă.

Există metode tradiționale de măsurare a migrației, dar și noi metode care încearcă să depășească conceptul de migrație pentru a putea măsura mai precis mobilitatea populațiilor umane.

Măsurarea

Obținerea de informații demografice și sociale asupra populației imigrate prin tehnici de eșantionare necesită o anchetă specifică. Pentru ca rezultatele să fie fiabile, planul de sondaj nu trebuie limitat la caracteristici demografice obișnuite, el trebuie să ia în considerare anul sosirii imigranților. Dacă această variabilă nu este inclusă în conceperea inițială a anchetei sau în ajustările ulterioare, estimările riscă să fie aproximative, ca și toate variabilele din acel an de intrare.

În Spania, există, de exemplu, o sursă administrativă, Registrele municipale ale populației, în care sunt înregistrați toți migranții, oricare ar fi statutul lor legal, și ale căror cifre constituie o referință la care se pot raporta estimările provenite din anchete. Acestor informații privind migrația, li se adaugă date de la Ancheta spaniolă asupra forțelor de muncă, și de la ancheta special consacrată populației imigrate – Ancheta națională privind imigranții – efectuată în 2007 (ENI-2007)⁶.

Utilizarea unor surse de informare

Deplasările omului în spațiu nu sunt aleatorii, ci urmează drumuri și ritmuri impuse în mare parte de cultura în care el trăiește. Se încearcă să se introducă concepte înglobante, ca de exemplu conceptul cel mai restrictiv să fie întotdeauna conținut în întregime în concepte din ce în ce mai întinse. Astfel, plecând de la conceptul cel mai simplu, dar și cel mai general, de migrație văzută ca schimbare de reședință, sociologii l-au îmbogățit cu conținuturi succesive de forme de mobilitate neluate în calcul inițial. Au trecut astfel la conceptul de schimbare de domiciliu, care permite introducerea anumitor forme de mobilitate temporară, la conceptul de schimbare a spațiului de viață, acesta permițând introducerea mai multor locuri frecventate la un moment dat. Această

ultimă noțiune oferă posibilitatea de considerare a anumitor deplasări temporare neavute în vedere în schimbările de domiciliu, precum navetele, deplasările către locuri de vacanță, reședințele părinților și prietenilor etc. Apoi, o extindere a conceptului de mobilitate personală la unități sociale din ce în ce mai complexe, precum familia sau comunitatea, completează această prezentare.

Sursele de informare directe înregistrează anumite forme de mobilitate. De exemplu, registrele populației notează în general schimbările de reședință. În unele țări însă, precum Ungaria, pun în evidență simultan migrația și anumite deplasări temporare, în timp ce în altele, precum Danemarca, înregistrează simultan schimbări de reședință și de loc de muncă. Dar nu toate țările fac acest lucru, unele mulțumindu-se numai cu registrele electorale, care privesc deci numai o parte a populației.

A apărut astfel ideea de a pune anumite întrebări pe timpul unui recensământ pentru a măsura mobilitatea. Întrebarea privind locul de naștere se pune în majoritatea țărilor și permite obținerea unei informații privind non nativii dintr-o zonă oarecare. Dar pentru că migrațiile multiple au acum o mare importanță, informația nu mai prezintă un interes deosebit. De aceea întrebarea este înlocuită cu altele mai precise, referitoare la data ultimei migrații și la locul de reședință anterior sau la cel de la o dată anterioară fixată. Se câștigă în privința costului (o întrebare în loc de două), utilizării (ea permite realizarea perspectivelor în migrație) și independenței de decupajul administrativ. Unele recensăminte pun o întrebare privind locul de muncă, permițând astfel măsurarea navetelor.

Se utilizează de asemenea și surse de informare indirecte. Estimări clasice ale migrației nete, precum estimarea cu ajutorul populației a unei zone la două date, precum și mișcarea naturală a acesteia în cursul perioadei intercenzitare; estimarea cu ajutorul unei probabilități de supraviețuire intercenzitară; estimarea cu ajutorul statisticilor privind locul de naștere.

Se poate ajunge la estimarea unei combinații specifice de migranți în cursul unei perioade intercenzitare, utilizând statisticile privind locul de naștere la două recensăminte.

Cercetătorii s-au preocupat și de următorul aspect: cunoscând fluxurile globale de migranți (imigranți și emigranți ai fiecărei zone), îi pot repartiza mai bine în fluxuri între fiecare dintre zone?

Migrația la începutul secolului XXI în cifre

Conform unui comunicat publicat în decembrie 2009 de EUROSTAT, cu ocazia zilei internaționale a migranților, în 2008, 30,8 milioane de cetățeni străini locuiau în statele membre UE. Dintre aceștia, cea mai mare parte, 19,5 milioane (deci aproximativ două treimi) proveneau din exteriorul UE⁷.

Dintre cetățenii statelor terțe rezidenți în Uniunea Europeană, 6 milioane provin din țări europene, 4,7 milioane din Africa, 3,7 milioane din Asia, iar 3,2 milioane de pe continentul american. Ei reprezintă 7% din populația Spaniei, 6,7% din cea a Greciei, 6,6% din populația Austriei. În Germania cetățenii din state ne-membre UE reprezintă 5,8%, în Italia 4,2%, iar în Regatul Unit 3,9% din populație⁸.

România se situează printre țările cu cel mai redus procent de rezidenți străini, la polul opus situându-se Luxemburg, unde 43% din locuitori sunt cetățeni străini, cel mai numeros grup (peste o treime) provenind din Portugalia. Germania este țara cu numărul cel mai mare de rezidenți străini: 7,3 milioane de persoane, urmată de Spania (5,3 milioane), Regatul Unit (4 milioane), Franța (3,7 milioane) și Italia cu 3,4 milioane.

Dacă ne referim la imigranții români în UE, ei reprezintă cel mai numeros grup de migranți proveniți dintr-un stat al Uniunii (peste 1,7 milioane, ceea ce reprezintă 15% din totalul cetățenilor străini proveniți dintr-un alt stat membru UE) rezidenți în diverse state membre (Italia, Spania, Regatul Unit). Sunt urmați de cetățenii italieni (1,3 milioane) și cetățenii polonezi cu 1,2 milioane. Țările de origine din afara UE cu numărul cel mai mare de rezidenți în statele Uniunii sunt Turcia, cu 2,4 milioane, Marocul, cu 1,7 milioane, și Albania, cu 1 milion de persoane. În șase țări membre, cel mai numeros grup de cetățeni străini reprezintă peste 30% din totalul rezidenților străini. Este vorba de Grecia, unde cetățenii albanezi reprezintă 64% din rezidenții străini, Slovenia, cu 47% din străini proveniți din Bosnia și Herțegovina, Ungaria, cu 37% din rezidenții străini cetățeni români, și Luxemburg, unde 37% sunt cetățeni portughezi. Țările Baltice figurează cu un procent ridicat de cetățeni din state ne-membre UE, datorită rezidenților de origine rusă, cărora la destrămarea Uniunii Sovietice nu le-a fost recunoscută cetățenia statelor în care locuiau.

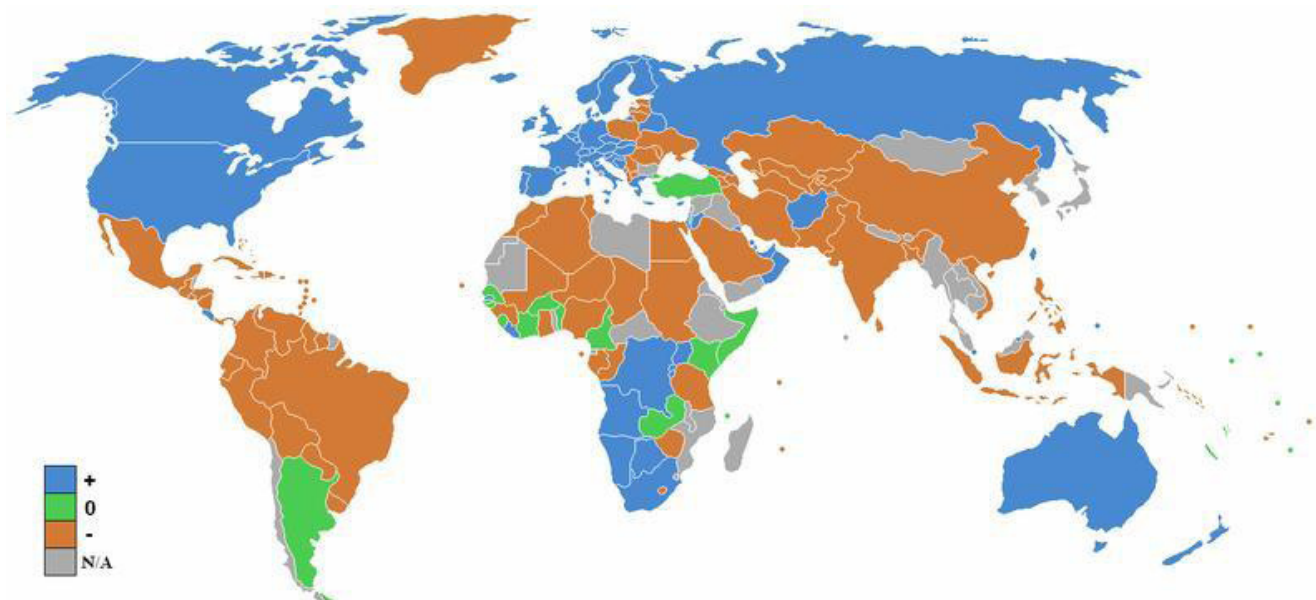
Migrația este un mecanism demografic, mult mai puțin fidel înregistrat decât natalitatea sau mortalitatea. Migrațiile sunt apreciate în raport cu

decupajul regional, care variază considerabil în funcție de țară (vezi harta din Fig. 1).

Cifrele furnizate în octombrie 2002 de către ONU și alte organisme internaționale arată că migrații reprezintă 3% din populația mondială, adică o cifră medie pe ansamblul țărilor lumii.

preponderenței demografice a Australiei și Noii Zeelande, din a căror populație aproape un sfert este originar din străinătate. Invers, procentajele din alte regiuni precum Asia sunt adesea inferioare lui 2% chiar inferioare lui 1%, în cazul Asiei Orientale.

Diferențele economice dintre țări și efectele

+: Sold migrator pozitiv; 0 : Sold migrator stabil; - : Sold migrator negativ; N/A : nu sunt date

Fig. 1 Soldul migrator în 2008: Wikipedia

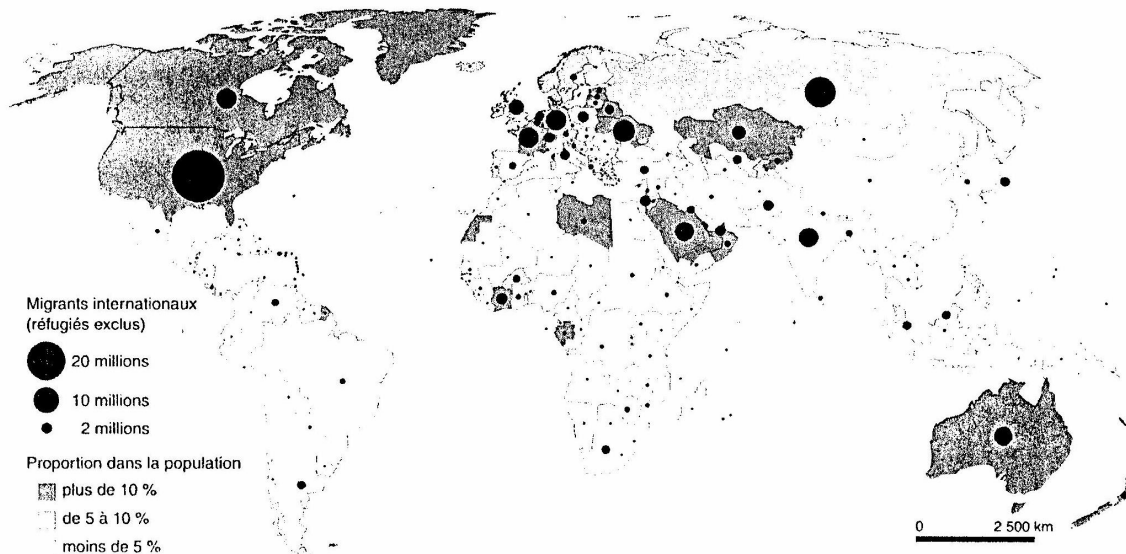
Concentrarea geografică a fluxurilor migrației este însă cea care accentuează diferențele internaționale. Astfel, aproape 60% dintre migrații internaționale își aveau rezidența în anul 2000 în țările dezvoltate: țările vest-europene, America de Nord, precum și Australia, Japonia și Noua Zeelandă, în timp ce populația acestor țări reprezintă 20 % din populația mondială. Acest puternic dezechilibru se traduce prin proporții de migrați care sunt de cinci ori mai mari în țările din Nord decât în restul lumii (8,7 % în țările dezvoltate, contra 1,5 % în țările în dezvoltare) și ar părea și mai considerabil fără țările arabe producătoare de petrol, pe care ONU le așează printre țările mai puțin dezvoltate și care primesc în total aproape 10 milioane de imigranți pe teritoriile lor. Această diferență între zone este firește efectul orientării dominante Sud-Nord a curenților migrației.

În termeni geografici regionali, aceste variații sunt și mai manifeste, din moment ce America de Nord, Europa de Vest sau Orientul Apropiat numără mai mult de 10% din migrații. Oceania înregistrează procentajul cel mai ridicat de migrați din cauza

rețelelor geografice sunt cele care creează curenții migrației, căci ei sunt legați în special de proximitate și de legăturile istorice între națiuni. Primii factori definesc condiții structurale proprii stabilirii schimburilor migrației, în timp ce cei de-al doilea, determină amploarea efectivă a migrațiilor. Astfel, anumite țări bogate, precum Japonia, par să fie departe de marile mișcări de schimburi migratoare, în ciuda prosperității lor economice (a se vedea harta 1 și harta 2 - Fig. 2).

În Harta 1 se prezintă relativa concentrare a migrațiilor în jurul marilor poli economici mondiali, care sunt țările industrializate (cu excepția Japoniei) și țările producătoare de petrol din Orientul Apropiat, de la Libia la Oman. Mai există prin mai multe țări în dezvoltare diverse focare de imigrație, mai mici și izolate, precum în Coasta de Fildeș, Africa de Sud, Brunei, Malaezia și Singapore. De asemenea, țările fostei Uniuni Sovietice, de la Republicile Baltice până în Asia Centrală înregistrează volume importante de migrații străini. De altfel, Rusia numără, după estimările ONU, nu mai puțin de 13 milioane de imigranți,

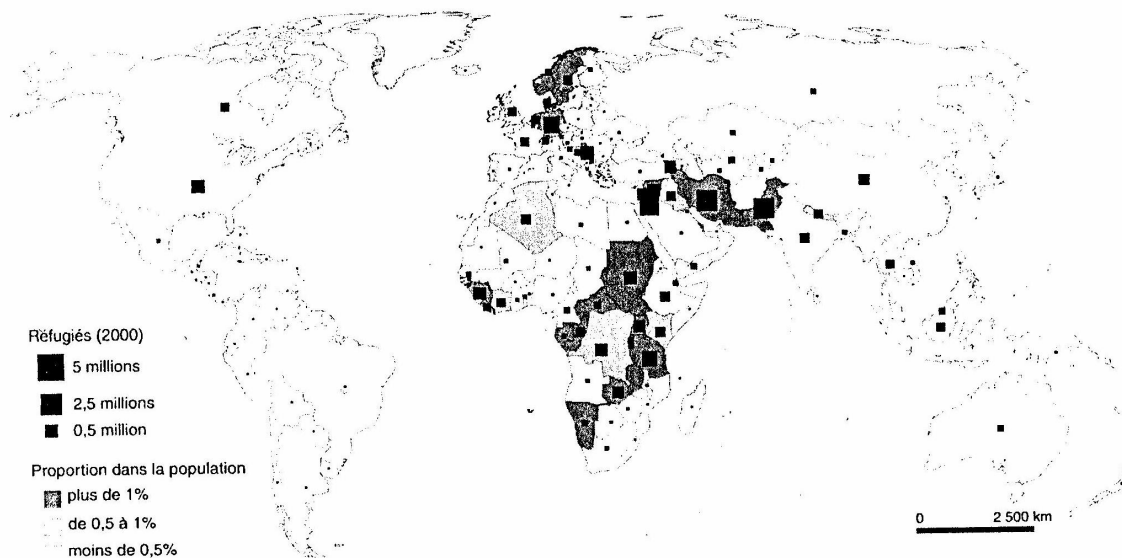
Carte 1.– Effectifs de migrants internationaux (réfugiés non compris) par pays de résidence en 2000

NB : sur la carte sont représentés les effectifs de migrants internationaux à l'exclusion des réfugiés, afin de distinguer les « immigrés » des réfugiés. Pour ce faire, a été soustrait du total des migrants estimés par les Nations unies le chiffre correspondant de réfugiés provenant du HCR (à l'exception des données qui manquent pour Taiwan). Ces données sont désagrégées à l'échelle nationale et le pourcentage de la population immigrée par rapport à la population totale du pays de résidence a ainsi été calculé. Figurent en gris clair et foncé sur la carte les 64 États dont la population compte respectivement plus de 5 % et plus de 10 % de migrants internationaux.

Sources : Nations unies (2002) et Haut Commissariat pour les réfugiés des Nations unies (2002). Cartographie : Christophe Z. Guilmoto.

Carte 2.– Effectifs de réfugiés par pays d'accueil en 2000

Source : Haut Commissariat pour les réfugiés des Nations unies (2002). Cartographie : Christophe Z. Guilmoto.

Fig. 2 Harta 1 și 2

Ucraina aproape 6 milioane, iar Kazahstanul, 3 milioane. O mare parte dintre acești migranți a apărut în cifre pe timpul dezmembrării Uniunii Sovietice și corespundea înainte migranților interni. Rusia a adunat pe rușii din ansamblul noilor state independente, concentrând în sânul său o mare populație nerusă provenită din aceste regiuni și de

acum considerată ca migranți internaționali. Dar țara este în aceeași măsură o placă turnantă pentru emigrația clandestină către Europa provenită din Lumea a Treia și reprezentând cam o jumătate de milion de persoane, după cifrele rusești din 1995, care se îndreaptă către Europa de Vest. Să mai notăm că partea extrem-orientală a Federației

cuprinde o importantă imigrație chineză numărând mai multe sute de mii de indivizi.

De notat că Harta 1 nu menționează continentul latino-american, unde imigranții sunt în număr neglijabil. Apoi țările asiatice, inclusiv bogata Japonie, înregistrează o imigrație slabă. India, de exemplu, are un procentaj de imigranți destul de modest, dar ei reprezintă totuși aproape șase milioane de persoane originare în majoritate din statele vecine Bangladesh și Nepal. În schimb China, cu proporția infimă de o jumătate de milion de imigranți (0,04% din populația totală) dă impresia de țară închisă de restul lumii, după exemplul Vietnamului. Absența imigrației în aceste ultime țări este legată atât de condițiile economice, cât și de regimul autoritar care blochează accesul străinilor în teritoriu. Asia este deci, în ansamblu, relativ în retragere din fața curenților de imigrație și dacă tendințele se inversează astăzi în anumite țări, decalajul de restul lumii rămâne frapant.

Cât privește estimările numărului de refugiați din 2000, se constată tendințe foarte diferite. În primul rând, se observă că populația refugiată, după datele Înaltului Comisariat pentru Refugiați (HCR), reprezintă un volum cu mult inferior celui al celorlalți migranți, din care reprezintă exact o zecime. Cifra totală de 15,9 milioane de refugiați în lume este totuși considerabilă și reprezintă înainte de toate o populație sosită recent în țările de primire. Refugiații istorici, precum palestinienii din Orientul Apropiat, instalați de decenii nu reprezintă decât o mică parte din ansamblul refugiaților urmăriti de HCR. În al doilea rând, se constată că repartizarea geografică a refugiaților este foarte diferită de cea a populației imigrante. Țările dezvoltate primesc 19% dintre refugiați, adică o parte absolut comparabilă cu ponderea lor în populația mondială. Această proporție cuprinde mai mult de o treime dintre refugiații provenind din ex-Iugoslavia. Dar țările din Lumea a Treia absorb mai mult de 80% dintre refugiați, și între ele, țările cele mai puțin avansate primesc o parte cu mult superioară ponderii lor demografice. În primele rânduri se află țările din Africa Centrală sau Occidentală și din Asia de Sud, unde s-au desfășurat unele dintre conflictele cele mai grave din ultimul deceniu al secolului XX.

Harta 2, la rândul ei, alcătuită plecând de la statisticile HCR, pune în lumină mai degrabă diferențele geografice decât cele economice, care sunt mai accentuate decât pentru migrațiile de lucru. Deplasările de refugiați se efectuează pe

distanțe scurte și, în consecință, dau un aspect foarte compact cartografiei, restrâns în jurul țărilor care au cunoscut crizele cele mai semnificative. Invers, regiuni întregi sunt departe de deplasările de populație: țările din America de Sud, care numărau 345 de milioane de locuitori⁹, nu adăposteau decât 9.000 de refugiați înregistrați. Numărul refugiaților a scăzut de asemenea foarte mult în America Centrală în ultimele decenii ale secolului XX (Nicaragua, Guatemala și Salvador).

Africa și Asia regrupează 80% dintre refugiați, cu proporții încă mai variabile la scara țărilor. Douăzeci și patru de țări de pe glob numărau în populația lor mai mult de 1% refugiați în 2000, iar în patru dintre ele existau mai mult de un milion de refugiați: în Iran și Pakistan (în jurul Afganistanului), precum și în Iordania și Teritoriile palestiniene ocupate (în jurul Israelului). Refugiații afgani sunt astăzi cei mai numeroși în lume (3,5 milioane de persoane la sfârșitul anului 2.000), dar nu au depășit frontierele Pakistanului sau Iranului, vecinii lui. Aproape toate țările de primire a refugiaților sunt vecine cu zonele de conflict recente și au în comun faptul de a număra în populația lor membrii acelorași grupuri etnice ca refugiații (cazul Pakistanului, Siriei, Guineei sau Tanzaniei).

Excepțiile de la această regulă de proximitate geografică sau etnică le fac patru țări din Europa (Germania, Danemarca, Norvegia și Suedia) ale căror politici liberale au permis primirea unui număr foarte important de refugiați, și aceasta în ciuda restricțiilor severe privind imigrația mâinii de lucru. Invers, celelalte mari țări din Europa, precum Franța sau Marea Britanie, nu au admis decât o proporție extrem de modestă de refugiați, care nu depășește 0,2% din populația totală. Țările anglo-saxone de dincolo de mare (Statele Unite, Canada, Australia, Noua Zeelandă) protejate de distanță, nu au primit decât 700.000 de refugiați, adică mai puțin decât Germania.

Concluzii

La începutul unui nou secol, migrația umană reprezintă o chestiune cheie atât pentru societățile țărilor de primire, cât și pentru cele ale țărilor de origine. Ea necesită o dezbatere clară, un dialog rațional, fără de care aceste societăți nu vor putea să asigure susținerea necesară a unor politici exhaustive, care să permită ca migrațiile internaționale să tragă cele mai bune foloase atât pentru migranții înșiși, cât și pentru societățile

din care ei pleacă sau în care se vor instala. Pe de altă parte, migrațiile interne trebuie, la rândul-le, să fie mai bine cunoscute și gestionate, pentru că atunci când reprezintă procente considerabile din populația unei țări contribuie la o dezvoltare economică sănătoasă a acesteia¹⁰.

În aceste condiții, preocupările pentru a măsura migrația se dovedesc extrem de utile, iar metodele folosite impun o perfecționare continuă.

NOTE:

1 <http://www.afd.fr/webdav/shared/PORTAILS/SECTEURS/CIT-Migrations.pdf>

2 Catherine Wihtol de Wenden, *Atlas des migrations dans le monde* (Réfugiés ou migrants volontaires), Editura Autrement, Paris, 2005.

3 Simon Gildas et al., *Les nouvelles mobilités internationales*, CNRS, dossier „Un monde en migrations”, nr. 134, februarie 2001, pp. 12-20.

4 Traian Rotariu, *Migrație*, în „Dicționar de sociologie”, coordonator Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu, Editura Babel, București, 1998, pp. 351-353.

5 Revista *Population*, Méthodes de mesure de la mobilité spatiale : migrations internes, mobilité temporaire et navettes. Présentation d'un Manuel de l'INED, Nr. 4-5, 1988, pp. 877-880.

6 Monica Marti, Carmen Rodenas, *Mesurer la migration internationale par enquête: leçon de l'exemple espagnol*; in *Population*, vol. 67, n 3 2012, http://www.cairn.info/resume.php?ID_ARTICLE=POPU_1203_0517

7 Maria Stoicovici, *Migrația populațiilor și perspectiva sa socială și lingvistică*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2013, p. 45.

8 *Idem*.

9 La anul 2000 (n. a.).

10 Se estimează că 40% din urbanizarea țărilor în dezvoltare asiatice, africane și latino-americane provine din migrațiile interne, in AFD, Cadre d'intervention transversal, *Migrations internes et internationales 2010-2013*, în <http://www.afd.fr/webdav/shared/PORTAILS/SECTEURS/CIT-Migrations.pdf>.

BIBLIOGRAFIE

Gildas Simon et al., *Les nouvelles mobilités internationales*, CNRS, dossier „Un monde en migrations”, nr. 134, februarie 2001, pp. 12-20.

Marti Monica, Rodenas Carmen, *Mesurer la migration internationale par enquête: leçon de l'exemple espagnol*, în *Population*, 2012, vol. 67, n. 3,

http://www.cairn.info/resume.php?ID_ARTICLE=POPU_1203_0517

Rotariu Traian, *Migrație*, în „Dicționar de sociologie”, coordonator Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu, Editura Babel, București, 1998, pp. 351-353.

Stoicovici Maria, *Migrația populațiilor și perspectiva sa socială și lingvistică*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2013.

Wihtol de Wenden Catherine, *Atlas des migrations dans le monde* (Réfugiés ou migrants volontaires), Editura Autrement, Paris, 2005.

Revista *Population*, 4-5, 1988, pp. 877-880: Méthodes de mesure de la mobilité spatiale: migrations internes, mobilité temporaire et navettes. Présentation d'un Manuel de l'INED Traian.

<http://www.afd.fr/webdav/shared/PORTAILS/SECTEURS/CIT-Migrations.pdf>

CONSIDERAȚII REFERITOARE LA APĂRAREA ANTIBALISTICĂ A COREEI DE SUD ȘI A JAPONIEI

CONSIDERATIONS ON THE ANTIBALLISTIC DEFENCE OF SOUTH COREEA AND JAPAN

Col.drd. Leopold Cerassel LUNGU*
Cdor.prof.univ.dr. Vasile BUCINSCHI**

Deținerea și fabricarea de arme de nimicire în masă de către unele state asiatice, precum și a vectorilor de transport a acestora, a determinat o instabilitate a echilibrului strategic din zona Orientului Îndepărtat, care s-a creat odată cu primele lansări de rachete balistice de către Coreea de Nord în apele naționale ale Coreei de Sud și Japoniei.

Întrebuințarea forțelor armate ale Coreei de Sud, Japoniei și Statelor Unite ale Americii împotriva eventualelor atacuri cu rachete balistice ale Coreei de Nord și Chinei presupune o serie de măsuri preventive, de combatere și nimicire a rachetelor balistice.

The possession and manufacture of weapons of mass destruction by the some Asian states, as well as their transportation vectors, induced an instability of the strategic balance in the Far East, triggered by the first launching of ballistic missiles performed by North Coreea in the national waters of South Coreea and Japan.

The use of the South Coreean, Japanese and US armed forces against the eventual attacks with ballistic missiles of North Coreea and China involves a series of preventive measures counteract and destroy the ballistic missiles.

Cuvinte-cheie: apărarea antibalistică a Coreei de Sud și a Japoniei; rachete balistice; apărarea împotriva eventualelor atacuri cu rachete balistice ale Coreei de Nord și Chinei.

Keywords: *the antiballistic defence of South Coreea and Japan; the ballistic missiles; the defence against the eventual attacks with ballistic missiles of North Coreea and China.*

„Nu știu cu ce arme va fi purtat al Doilea Război Mondial, dar al Treilea va fi purtat cu pietre și ciomege”.

Albert EINSTEIN

Elementele sistemului de apărare antibalistică al forțelor armate sud-coreene și japoneze

Situația politico-militară din Orientul Îndepărtat după divizarea, în 1953, a statului Coreea în cele două state cu organizări politice diametral opuse: Coreea de Nord – stat cu orânduire politică și economie comunistă și Coreea de Sud – stat cu orânduire politică și economie capitalistă, precum și refacerea și dezvoltarea economică accelerată a Japoniei de după cel de-al Doilea Război Mondial

* Statul Major General

e-mail: leopold.cerassel1964@yahoo.com

** *Academia Forțelor Aeriene „Henry Coandă”,
Brașov*

e-mail: vbucinschi2000@yahoo.com

au determinat construirea treptată, pe baze moderne, a noilor structuri de forțe armate sud-coreene și japoneze, după modelul nord-american, structuri care au rivalizat în deceniile următoare cu forțele armate ale țărilor asiatice vecine, precum: China, Coreea de Nord, Vietnam, Laos, Cambodgia, Malaezia, Filipine, Noua Zeelandă și Australia.

În prezent, Coreea de Sud și Japonia au ca și posibili adversari, actorii statali: China și Coreea de Nord, state care au achiziționat și au dezvoltat cu succes din Federația Rusă și din China, tehnologia militară destinată fabricării de vectori balistici purtători de arme convenționale, precum și de distrugere în masă.

Până în prezent, cercetătorii și tehnicienii militari chinezi și nord-coreeni au realizat

tehnologia militară necesară fabricării unor rachete balistice, capabile să lovească state, precum Coreea de Sud și Japonia, dar și coasta de vest a Statelor Unite ale Americii. Exemple: rachetele chinezești de tipul: CSS-1, CSS-2, CSS-3, CSS-4, CSS-5, CSS-6, CSS-7, CSS-8, CSS-9, DF-11, DF-15, DF-21, DF-31, DF-41, DF-25, JL-1, JL-2, JL-21; rachetele nord-coreene de tipul: No-Dong 1, No-dong 2, Taepo-dong 1 și Taepo Dong 2¹, Rodong, KN-08, Musudan².

Aceste rachete balistice pot lovi ținte aflate la distanțe de 600-14.000 km distanță față de China și Coreea de Nord.

În timpul fazei terminale a zborului său pe traiectorie, o rachetă balistică cu rază mică de acțiune are viteza de intrare în atmosferă de 1,5-2 km/s, o rachetă balistică cu bătaie medie/intermediară are viteza de intrare în atmosferă de 3-4 km/s, iar o rachetă balistică intercontinentală are viteza de intrare în atmosferă³ de 5-6 km/s. Faza terminală a zborului rachetei balistice durează aproximativ 30 de secunde, în cazul rachetelor balistice intercontinentale, și maxim 60 de secunde, în cazul rachetelor balistice cu rază medie și intermediară de acțiune⁴. Deosebit de periculoasă este situația în care acești vectori balistici transportă încărcătură de distrugere în masă (nucleară, chimică, bacteriologică).

Este posibil că strategia de apărare antibalistică a spațiului aerian național al Coreei de Sud și al Japoniei să fie determinată de:

- supravegherea permanentă și completă a spațiului aerian național la toate înălțimile, în vederea descoperirii, urmării și identificării țăintelor aeriene;
- dimensiunile peninsulare și insulare ale acestor state, precum și vecinătatea cu posibilele state adverse, ceea ce a creat capacități și capacități de ripostă antibalistică mobile, dispuse atât pe uscat, cât și pe mare, cu un timp de reacție foarte scurt și cu o rază de acțiune medie și mare;
- prezența în vecinătatea frontierelor naționale a unor capacități și capacități adverse cu un potențial balistic ridicat, precum cele ale Chinei și Coreei de Nord;
- continuarea lansărilor balistice de către Coreea de Nord în apele teritoriale ale Coreei de Sud și Japoniei;
- existența parteneriatelor strategice cu Statele Unite ale Americii, precum și amplasarea dispozitivelor de luptă antibalistice ale forțelor

armate nord-americane în teritoriile și în apele naționale ale celor două state.

În prezent, efortul principal al apărării antibalistice a Coreei de Sud și a Japoniei se focalizează pe interceptarea rachetelor balistice în faza terminală a zborului lor. Pentru apărarea antibalistică a obiectivelor proprii, forțele armate sud-coreene și japoneze sunt permanent pregătite să execute trageri antibalistice, împotriva rachetelor balistice adverse la limita superioară a spațiului aerian național, precum și în spațiile aeriene ale statelor vecine potențial adverse.

În acest scop, atât Coreea de Sud, cât și Japonia au importat sistemele antiaeriene și antibalistice nord-americane de tip „Patriot 1” și „Patriot 2”, și este de așteptat să importe și sistemul antiaerian și antibalistic nord-american „Patriot 3”⁵. Apărarea antibalistică a celor două state este completată și de sistemele antiaeriene și antibalistice nord-americane de tip „Patriot” ale forțelor nord-americane care se află dislocate în teritoriile și apele naționale ale celor două state.

Este posibil ca în situațiile de criză și de război, forțele aeriene sud-coreene și japoneze să desfășoare o apărare antibalistică prin următoarele tipuri de acțiuni/operații de luptă integrate:

- acțiuni/operații aeriene ofensive desfășurate preponderent cu aviația de luptă (vânătoare-bombardament și vânătoare-interceptare), dar și cu rachetele tactice și operativ-tactice pe care le au în dotare forțele armate ale celor două țări. Aceste acțiuni/operații aeriene ofensive vor avea rolul de a preveni, a neutraliza, a combate și a nimici rachetele balistice adverse înainte și imediat după lansarea lor;
- acțiuni/operații de apărare antibalistică desfășurate cu rachetele antiaeriene și antibalistice proprii și în colaborare cu cele ale forțelor armate ale Statelor Unite ale Americii. Aceste acțiuni au rolul de a combate și a nimici rachetele balistice pe timpul zborului terminal pe traiectorie al acestora;
- acțiuni de protecție și de mascare care au rolul de a proteja obiectivele/forțele proprii și de a micșora efectele acțiunii rachetelor balistice adverse;
- acțiuni de asigurare a unui sistem eficient de comandă, control, comunicații, cooperare și informații (C4I).

Este de așteptat ca sistemul satelitar militar nord-american să aibă un rol important în asigurarea managementului acțiunilor/operațiilor de apărare

antibalistică ale Coreei de Sud și Japoniei prin cunoașterea situației în timp real, luarea deciziei și transmiterea acesteia la sistemele de comandă, comunicații, cooperare, control și informații ale forțelor de apărare antibalistică ale celor două state, precum și pentru coordonarea acțiunilor de luptă ale acestora.

Este posibil ca forțele de apărare antibalistică sud-coreene și japoneze să fie dislocate pe regiuni/zonă de apărare aeriană, iar comandantul fiecărei regiuni/zonă de apărare aeriană să aibă ca responsabilitate, pe lângă desfășurarea de acțiuni/ operații aeriene în spațiul aerian național de responsabilitate, și desfășurarea de acțiuni/ operații antibalistice atât în spațiul aerian național, cât și în spațiile aeriene ale statelor adverse învecinate.

Cel mai probabil dispozitivul operativ-strategic de apărare antibalistică al Coreei de Sud și al Japoniei este constituit din trei centuri concentrice asimetrice, și anume:

- prima centură de apărare antibalistică este cea maritimă, exterioară și este constituită prin crearea unui dispozitiv de luptă antibalistic format din navele de luptă de tip distrugător sud-coreene (în prezent, Coreea de Sud dispune de trei distrugătoare din clasa „SEJONG” care sunt dotate cu rachetele antibalistice „AEGIS” de tipul SM-2 Block III⁶), navele de luptă de tip distrugător japoneze (în prezent Japonia dispune de șase distrugătoare din clasa „SORYU” care sunt dotate cu rachetele antibalistice „AEGIS” de tipul SM-2 Block III) și navele de tip distrugător nord-americane (de exemplu, distrugătorul USS Fitzgerald⁷, care este dotat cu sistemul de luptă antibalistic computerizat de tip „AEGIS”). De asemenea forțele navale nord-americane vor folosi și senzori de tipul AN/TPY-2 (radare mobile dispuse pe navele de luptă)⁸;

- cea de-a doua centură de apărare antibalistică este cea costieră (aflată în zonele de litoral ale Coreei de Sud și Japoniei) și este constituită prin dispunerea în dispozitive de luptă lineare și sectoriale a entităților de rachete antiaeriene și antibalistice de tip „PATRIOT”. Este posibil ca Statele Unite ale Americii să intenționeze folosirea pe teritoriile naționale ale Coreei de Sud și Japoniei a entităților de luptă antibalistice înzestrate cu interceptoarele terestre de rachete balistice de tip SM-3 (Block IA, Block IIA și Block IIIA), precum și de tip „THAAD”⁹, care pot combate și nimici rachetele balistice cu rază scurtă, medie și intermediară de acțiune, precum și rachetele intercontinentale;

- cea de-a treia centură de apărare antibalistică este cea interioară, aflată în vecinătatea principalelor obiectivelor politice, economice, sociale, culturale și militare ale Coreei de Sud și Japoniei și este constituită prin dispozitive de luptă circulare și sectoriale ale entităților de rachete antiaeriene și antibalistice de tip „PATRIOT” și „SHORAD”.

Este posibil ca prima centură de apărare antibalistică a Coreei de Sud și a Japoniei să aibă o dispunere asimetrică, în funcție de evoluțiile politico-militare ale statelor potențial agresoare, precum și de mobilitățile capacităților și capabilităților acestor state adverse, iar entitățile de luptă, care sunt compuse din sistemele de apărare antiaeriană și antibalistică amplasate pe navele de luptă sud-coreene, japoneze și nord-americane, să fie într-o permanentă mișcare în interiorul zonelor/sectoarelor de responsabilitate maritimă.

De asemenea este de așteptat ca ultimele două centuri de apărare antibalistică ale Coreei de Sud și Japoniei să aibă interferate zonele de neutralizare, combatere și de nimicire ale rachetelor balistice atât la nivel de sectoare de tragere, cât și pe înălțimi și direcții, putându-se coordona și executa manevrele de tragere de pe o țintă aeriană pe alta, ceea ce sporește într-un mod considerabil puterea de foc a capacităților de luptă antibalistice sud-coreene și japoneze.

Este de așteptat ca pe timpul desfășurării unei acțiuni/ operații de apărare aeriană, conducerea structurilor de apărare antibalistică sud-coreene, japoneze și nord-americane să fie realizată centralizat, iar execuția de neutralizare, combatere și nimicire a rachetelor balistice adverse să se realizeze descentralizat¹⁰.

Organizarea apărării antibalistice sud-coreene și japoneze

Este probabil ca, în prezent, apărarea antibalistică a Coreei de Sud și a Japoniei să fie organizată în felul următor:

• Apărarea antibalistică maritimă

Apărarea antibalistică maritimă este posibil să fie realizată cu sistemele de apărare antibalistică dispuse pe navele maritime sud-coreene, japoneze și nord-americane de tip distrugător. Navele de luptă vor fi dislocate în dispozitive de luptă sectoriale asimetrice și mobile, în scopul de a asigura neutralizarea, combaterea și nimicirea rachetelor balistice adverse pe o suprafață cât mai extinsă,

la înălțimi medii și mari, la limita superioară a spațiului aerian național și în adâncimea spațiului aerian advers.

Acest tip de apărare antibalistică este realizată integrat, cu sistemele de luptă antibalistice computerizate de tip „AEGIS” ale forțelor navale sud-coreene, japoneze și nord-americane.

Apărarea antibalistică maritimă asigură apărarea aeriană cu baza la suprafața apei a căilor de navigație maritimă, a infrastructurii portuare, precum și a flotelor comerciale și militare ale Coreei de Sud și Japoniei, și se realizează sub coordonarea forțelor navale ale Statelor Unite ale Americii.

Decizia de conducere a acțiunilor/operațiilor de apărare antibalistică o au comandanții forțelor navale sud-coreene, japoneze și nord-americane care sunt dispuse în acea zonă/sector de apărare maritimă.

- *Apărarea antibalistică în zonă*

În cazul apărării antibalistice în zonă este de așteptat ca sistemele de apărare aeriană cu baza la sol să fie dislocate într-un dispozitiv de luptă liniar și sectorial, în scopul de a asigura neutralizarea, combaterea și nimicirea rachetelor balistice adverse pe o suprafață cât mai extinsă, la înălțimi medii și mari, la limita superioară a spațiului aerian național și în adâncimea spațiului aerian advers.

Acest tip de apărare aeriană cu baza la sol este realizat, în special, cu entitățile de tragere formate din complexele de rachete antiaeriene și antibalistice cu bătaie mare, de tip „THAAD” și „PATRIOT”, și este necesară pentru a asigura cea mai bună acoperire antibalistică a obiectivelor prioritare care sunt stabilite prin decizia comandantului forțelor aeriene din acea regiune/zonă de apărare aeriană.

- *Apărarea antibalistică nemijlocită*

În cazul apărării antibalistice nemijlocite a unor obiective este posibil ca să fie folosite entitățile de tragere formate din complexele de rachete antiaeriene și antibalistice cu bătaie medie și mare de tip „PATRIOT” și scurtă de tip „SHORAD”.

Aceste entități de tragere antiaeriene și antibalistice sunt destinate pentru apărarea antibalistică a elementelor vitale ale forțelor armate întrunite sud-coreene și japoneze, precum și a celor mai importante obiective politice, economice, sociale și culturale din regiunea/zona de apărare aeriană aflată în responsabilitate.

Este posibil ca acest tip de apărare aeriană cu baza la sol să fie realizată într-o configurație circulară apropiată față de obiectivele de apărat antibalistic.

Conducerea forțelor de apărare antibalistică este efectuată conform deciziei comandantului forțelor aeriene din acea regiune/zonă de apărare aeriană.

Întrebuințarea Forțelor Aeriene sud-coreene și japoneze în acțiuni/operații cu caracter ofensiv împotriva amenințărilor cu rachete balistice

Este probabil ca teoreticienii militari sud-coreeni și japonezi să fie adepții concepției operaționale nord-americane potrivit căreia prin folosirea pe scară largă a unei resurse de aviație de luptă foarte mari în lupta împotriva capacităților și capacităților balistice adverse ar putea determina ca acțiunile de lansare a rachetelor balistice să nu se mai desfășoare.

De asemenea, rațiunile politice de apărare națională ale Coreei de Sud și Japoniei au determinat ca forțele armate nord-americane să poată interveni în lupta împotriva rachetelor balistice adverse.

Este de așteptat ca teoreticienii militari sud-coreeni și japonezi să fi conceput, încă din timpul primelor lansări de rachete balistice nord-coreene în apele maritime naționale ale Coreei de Sud și Japoniei, conceptul operativ-strategic de desfășurare a acțiunilor/operațiilor aeriene ofensive care se referă la descoperirea, urmărirea, neutralizarea, combaterea și nimicirea rachetelor balistice înainte și imediat după lansare, precum și lovirea elementelor de infrastructură ale rachetelor balistice și ale centrelor de greutate ale acestora, identificate în cadrul procesului de pregătire informațională a câmpului de luptă.

În acest caz, forțele aeriene sud-coreene și japoneze vor folosi informațiile primite de la sateliții de cercetare nord-americani și de la aviația de cercetare proprie, iar loviturile aeriene executate împotriva țintelor adverse se vor executa cu aviația de vânătoare-bombardament și aviația de vânătoare-interceptare.

Un rol primordial în acțiunile aeriene ofensive sud-coreene și japoneze îl vor avea capacitatea de determinare cu o mare precizie a punctului de lansare a rachetelor balistice adverse și folosirea unei resurse de aviație adecvată pentru desfășurarea cu succes a unor astfel de acțiuni/operații aeriene.

Este posibil ca forțele aeriene sud-coreene și japoneze să fi achiziționat și produs senzori aerourtați de tip JSTARS și să fi pus în aplicare o rețea integrată de angajare a luptei ce este formată din avioane, elicoptere, artilerie și rachete sol-sol.

Prin pregătirea informativă a câmpului de luptă, forțele aeriene sud-coreene și japoneze pot identifica și punctele critice ale adversarului (instalațiile de lansare, vehiculele de asigurare logistică, rețeaua de comunicații, elementele de infrastructură care asigură mobilitatea instalațiilor de lansare, precum și centrele de conducere și control a lansărilor de rachete balistice), transformate în ținte, care vor fi ulterior combătute și nimicite.

Această componentă a acțiunilor/operațiilor aeriene ofensive presupune folosirea munițiilor convenționale sau inteligente lansate din aer, de pe mare sau de pe uscat, precum și folosirea senzorilor de cercetare aerieni, tereștri, de la suprafața apei sau din satelit.

Totuși, probabilitatea de a anticipa toate lansările de rachete balistice este foarte mică și de aceea acțiunile/operațiile aeriene ofensive ale Coreei de Sud și Japoniei vor fi integrate cu acțiunile/operațiile antibalistice ale forțelor armate ale Statelor Unite ale Americii, precum și cu acțiunile care concură la protecția aeriană a obiectivelor, forțelor și mijloacelor proprii.

Scopul acțiunilor/operațiile aeriene ofensive sud-coreene și japoneze va fi atât de neutralizare, combatere și nimicire a capacităților și capacităților de lansare a rachetelor balistice adverse, cât și de a preveni lansarea, de către adversar, a acestor vectori purtători de arme convenționale sau de arme de distrugere în masă.

De asemenea, este posibil ca acțiunile/operațiile aeriene ofensive sud-coreene și japoneze să fie integrate și cu acțiunile/operațiile forțelor lor pentru operații speciale, ceea ce determină integrarea relațiilor de comandă și a unor sisteme de tip C4I interoperabile.

Întrebuințarea forțelor aeriene sud-coreene și japoneze în acțiuni/operații cu caracter defensiv împotriva amenințărilor cu rachete balistice

Este de așteptat ca specialiștii militari sud-coreeni și japonezi să fi dezvoltat, în colaborare cu specialiștii militari nord-americani, o concepție de apărare antibalistică potrivit căreia o acoperire antibalistică stratificată și eșalonată pe centuri de apărare antibalistică asigură, într-un timp foarte scurt și cu un consum mediu/mare de rachete antiaeriene și antibalistice, cea mai bună apărare a teritoriilor și apelor naționale ale Coreei de Sud și Japoniei.

Este probabil ca, în prezent, sistemele de rachete antiaeriene și antibalistice sud-coreene și japoneze destinate interceptării rachetelor balistice adverse să permită interceptarea eficientă a acestora pe traiectoria terminală de zbor a lor. Totuși, cu cât viteza rachetelor balistice este mai mare, cu atât zona în care acestea pot fi combătute, precum și probabilitatea de neutralizare, combatere și nimicire a acestora sunt mai mici. Acest fapt a determinat probabil ca forțele antibalistice sud-coreene și japoneze să fie dispuse într-un dispozitiv de luptă operativ-strategic asimetric, care este adaptat în funcție de direcția de efort a apărării antibalistice a Coreei de Sud și a Japoniei îndreptată către potențialii actori statali agresori.

Este de așteptat ca manevra de forțe și mijloace care va fi folosită de către entitățile de luptă antiaeriene și antibalistice sud-coreene și japoneze să fie corelată cu dispozitivul de luptă antibalistic terestru și ambarcat al forțelor navale nord-americane, în scopul în care, pe măsură ce crește gradul de importanță al obiectivului/raionului de forțe și mijloace asupra căruia adversarul va executa lansările de rachete balistice, dispozitivele de luptă ale acestor entități de luptă se vor restrânge către zona de apărare antibalistică, ceea ce va determina implicit și micșorarea posibilității lovirii obiectivului/raionului de forțe și mijloace apărare antibalistică.

Informațiile referitoare la cercetarea, descoperirea, identificarea, urmărirea și indicarea rachetelor balistice adverse vor fi asigurate de către toate mijloacele de cercetare aeriană de la sol, de la suprafața apei, din aer, cât și de către sateliții militari de cercetare nord-americani, știindu-se faptul că o rachetă balistică cu rază mică, medie, intermediară de acțiune și intercontinentală pe traiectoria descendentă (de intrare în atmosferă) are o viteză de 1,5-6 km/s.

Acest fapt va impune ca modificarea formei dispozitivelor de luptă ale entităților de rachete antiaeriene și antibalistice sud-coreene și japoneze pe timpul pregătirii acțiunilor de luptă să determine realizarea celei mai bune apărări antibalistice a obiectivelor/raioanelor de forțe și mijloace proprii ale Coreei de Sud și Japoniei.

Concluzii

Este de așteptat ca apărarea antibalistică a spațiului aerian național al Coreei de Sud și al Japoniei să fie realizată potrivit unei concepții

strategice nord-americane de integrare a tuturor acțiunilor/operațiilor aeriene ofensive, defensive, acțiunilor/operațiilor forțelor pentru operații speciale, măsurilor de protecție și C4I, în scopul cercetării, descoperirii, recunoașterii, neutralizării, combaterii și nimicirii unui număr cât mai mare de rachete balistice lansate de către adversar.

Este posibil ca entitățile de apărare antiaeriană și antibalistică sud-coreene și japoneze să formeze un dispozitiv de luptă operativ-strategic asimetric și mobil, eșalonat și integrat pe direcții, înălțimi, sectoare de tragere și având posibilități mari de efectuare, într-un timp scurt, a manevrei de foc, precum și a manevrei de forțe și mijloace.

Putem aprecia că pentru combaterea și nimicirea rachetelor balistice adverse, sistemele moderne de rachete antiaeriene și antibalistică de care dispune Coreea de Sud și Japonia reprezintă o soluție reală în fața amenințărilor din ce în ce mai mari ai posibililor actori statali adversi (de exemplu, Coreea de Nord) pe care îi au aceste state, în această regiune a Orientului Îndepărtat.

De asemenea, forțele armate ale acestor două state cooperează intens cu forțele armate ale Statelor Unite ale Americii pentru neutralizarea, combaterea și nimicirea rachetelor balistice adverse.

Potrivit unor informații oficiale transmise de la Seul, Statele Unite ale Americii intenționează să pună în funcțiune în Coreea de Sud cel mai nou sistem de apărare aeriană, numit „Kill chain”, mai devreme decât s-a planificat inițial, adică până în anul 2015¹¹.

Datorită spațiului peninsular și insular al teritoriilor acestor state, cerințele de precizie și de oportunitate impuse tehnicii de rachete antiaeriene și antibalistică, precum și personalului care o deservește, sunt foarte mari.

Este posibil ca, într-un viitor apropiat, Coreea de Sud și Japonia să-și creeze propriile sisteme de rachete antiaeriene și antibalistică pentru neutralizarea, combaterea și nimicirea de la sol și de la suprafața apei a rachetelor balistice adverse.

De asemenea este de așteptat ca programele de cercetare și înzestrare militară ale celor două state să producă în viitor și sateliți de cercetare, precum și sateliți înzestrați cu lasere care să aibă posibilitatea de a neutraliza, combate și nimici rachetele balistice adverse aflate pe traiectoria mediană de zbor.

NOTE:

1 Ș. Cernat, M. Cernat, *Structuri de rachete*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2001.

2 <http://stirile Ziare.com>, *Rachetele nucleare ale Coreei de Nord, tensiuni în Asia, Coreea Nord și amenințarea nucleară*.

3 Ion Puricel, *Combaterea rachetelor balistice cu rachete antiaeriene în operații multinaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007.

4 *Ibidem*.

5 <http://stirile protv.ro/stiri internationale>, din 01.03.2013.

6 <http://diacaf.com international>, din 02.07.2014.

7 <http://stirile protv.ro/stiri internationale>, din 07.01.2014.

8 <http://stirile protv.ro/stiri internationale>, din 07.01.2014.

9 <http://stirile Ziare.com> pe Facebook din 13.04.2014.

10 www.ziare.com din 10.02.2014.

11 <http://stirile ziare.com> din 15.04.2014.

BIBLIOGRAFIE

Puricel Ion, *Combaterea rachetelor balistice cu rachete antiaeriene în operații multinaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007.

Cernat Ș., Cernat M., *Structuri de rachete*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2001.

<http://stirile Ziare.com>

<http://stirile protv.ro/stiri internationale>

www.ziare.com/articole

<http://stirile ziare.com>

IRAN: DE LA AHMADINEJAD LA ROHANI

IRAN: FROM AHMADINEJAD TO ROHANI

Cpt.dr. Ciprian IGNAT *

Noua putere de la Teheran își schimbă discursul. Venirea, în 2013, la putere, a lui Hassan Rohani constituie un moment cheie pentru situația din regiune. Iranul, care timp de opt ani sub Mahmoud Ahmadinejad a avut o poziție extrem de dură la adresa Statelor Unite, se află într-o situație economică precară, iar sancțiunile impuse de organismele internaționale nu au făcut nimic altceva decât să adâncească starea de nemulțumire a poporului iranian. Câștigând cu un scor detașat la alegeri, Rohani promite că este timpul pentru o schimbare, iar în dosarul iranian trebuie găsită o soluție diplomatică, astfel încât sancțiunile să fie ridicate. Cu toate acestea măsurile și poziția puterii de la Teheran rămâne mai degrabă potrivnică Israelului și implicit de susținere a grupării palestiniene Hamas și a regimului Assad în Siria.

The new leadership in Tehran changes its speech. Hassan Rohani's coming to power in 2013 is a key moment for the situation in the region. For eight years, Iran, under Mahmoud Ahmadinejad, had an extremely tough position against the United States, and now it is in a precarious economic situation and the sanctions imposed by the international organizations have done nothing but deepen the discontent of the Iranian people. Winning the elections, Rohani promises a change, and a diplomatic solution in the Iranian nuclear dossier, so that sanctions will be lifted. However Tehran's measures and its position to Israel remain rather hostile and supportive to Hamas and the Assad regime in Syria.

Cuvinte-cheie: Iran; Hassan Rohani; nuclear.

Keywords: Iran; Hassan Rohani; nuclear power.

Scurt istoric al înarmării nucleare iraniene

Decizia republicii islamice iraniene de a obține arma nucleară a fost luată încă de pe vremea șahinșahului *Mohammad Reza Pahlavi*. În 1957, SUA și Iranul au semnat un acord de cooperare nucleară civilă, parte a programului american *Atomi pentru Pace*, iar zece ani mai târziu au trimis în Iran transporturi de uraniu și plutoniu destinate unui reactor de cercetare. În 1968, Iranul a semnat și a ratificat *Tratatul de Neproliferare Nucleară (NPT)*¹.

În anii '70, Iranul a făcut cunoscute planurile sale de construire a 20 de centrale nucleare cu ajutorul SUA și a început lucrările la centrala din *Bushehr*. Totodată, *Institutul de Tehnologie Massachusetts* a semnat un contract cu *Agencia Iraniană pentru Energie Atomică* pentru programe de specializare a inginerilor iranieni în domeniul nuclear. În 1979 însă, odată cu revoluția islamică, Iranul a sistat programul său nuclear. În 1982, a anunțat că va îmbogăți uraniu propriu la centrul de la *Isfahan*, iar în 1983 au avut loc inspecții ale Agenția Internațională pentru Energie Atomică

(IAEA), acordând *Teheranului* un program de asistență pentru îmbogățirea uraniului, oprit ulterior sub presiunea SUA.

În 2002, SUA au acuzat Iranul că vrea să obțină bomba atomică, ca urmare a informațiilor dezvăluite de *Consiliul Național al Rezistenței Iraniene*, potrivit cărora Iranul începuse construirea unei uzine secrete de îmbogățire a uraniului la *Natanz*. Un an mai târziu, directorul IAEA, *Mohamed El Baradei*, declara că Iranul dezvoltă în secret activități nucleare. Republica islamică a fost de acord să suspende programul pentru îmbogățirea uraniului și să permită inspecțiile IAEA care a anunțat totuși că nu există dovezi că Iranul încearcă să se înarmeze nuclear.

În 2004, Iranul a reluat activitățile nucleare și a reînceput procedura de îmbogățire, iar IAEA a descoperit că iranienii săpau tuneluri în munții din apropiere de *Isfahan*.

În 2005, eforturile Europei, sprijinite de SUA, de a oferi Iranului stimulente economice pentru a desființa programul, precum și ale Rusiei de a îmbogăți uraniu iranian pe teritoriul rus cu măsuri de siguranță, au eșuat². Încă de la începutul mandatului, în 2006, președintele *Mahmoud Ahmadinejad* a fost un puternic susținător al

*Statul Major General

e-mail: icv_0301@yahoo.com

programului nuclear, declarând că tehnologia nucleară va contribui la menținerea păcii și declarându-se împotriva unui război nuclear.

„O politică a bombei atomice este ilegală și împotriva religiei noastre, iar o națiune cu o asemenea cultură și civilizație nu are nevoie de așa ceva”, declara *Ahmadinejad*. În același an, IAEA a adus problema în atenția *Consiliului de Securitate* al ONU care a condamnat acțiunile Iranului, dar nu a fost de acord cu sancțiunile. Iranul a insistat asupra dreptului său suveran de a îmbogăți uraniul pentru ceea ce el numea scopuri pașnice. În 2006, liderul suprem, *ayatollahul Ali Khamenei*, amenința că, dacă SUA vor ataca Iranul, acesta va replica oriunde în lume unde există interese americane, iar un an mai târziu, președintele *Ahmadinejad* anunța că Iranul poate produce combustibil nuclear la scară industrială³.

Perioada Ahmadinejad

În 24 iunie 2005, *Mahmoud Ahmadinejad* este ales al șaselea președinte al Iranului, a fost denumit în numeroase rânduri un *extremis populist* de către presa internațională, iar poziția sa față de Israel și SUA, dar mai ales față de programul nuclear al Iranului, i-au atras critici dure din partea opiniei publice internaționale, deși în plan intern a stârnit valuri de popularitate.

Născut la 28 octombrie 1956, în Garmsar, lângă Teheran, *Mahmoud Ahmadinejad* este fiul unui fierar, luându-și doctoratul în trafic și în transport la Universitatea de Științe și Tehnologie din Teheran, unde de altfel a fost și lector. Acesta face parte dintr-o generație tânără de politicieni laici, generație care de altfel i-a fost extrem de loială pe timpul celor două mandate.

În legătură cu participarea acestuia la Revoluția Iraniană, au existat opinii conform cărora *Mahmoud Ahmadinejad* ar fi participat la răpirea celor 52 de ostatici americani de la Ambasada americană. Cei care l-ar fi recunoscut sunt chiar o parte dintre cei răpiți, însă acesta a negat cu vehemență acest lucru. Chiar și opoziții politici actuali, participanți la evenimente au negat că ar fi fost printre răpitori. Pe site-ul oficial se relatează ca s-ar fi înscris în Gărzile Republicane după revoluție și că ar fi participat între 1980 și 1988, în timpul Războiului dintre Iran și Irak, în operații sub acoperire.

În anul 2003 devine primar al Teheranului, iar în timpul mandatului său acționează pentru reducerea libertățile sociale și anulează o serie de reforme introduse de către predecesorii săi moderați.

Escaladând un val se simpatie, câștigă în mod surprinzător alegerile din 2005 după o campanie în care a militat pentru lupta împotriva sărăciei, pentru justiție socială și distribuția bogăției în interiorul Iranului, deși comunitatea internațională anticipa o victorie fără probleme a președintelui în funcție, *Ali Akbar Hashemi Rafsanjani*. Așadar cu sprijinul conservatorilor influenți din Iran, care au folosit rețeaua de moschei pentru a mobiliza electoratul pentru *Ahmadinejad* și cu susținerea *Abadgaran (Alianța Făuritorilor Iranului Islamic)*, o formațiune de revoluționari de dreapta, aflați la a doua generație, cu influență în Parlamentul iranian (*Majlis*) a câștigat mandatul de președinte. Un alt punct decisiv în alegeri a fost susținerea programului nuclear al Iranului, în mod repetat, lucru care a stârnit la acea vreme îngrijorare în rândul statelor din Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii.

Ajuns la putere, a început o politică belicoasă și sfidătoare la adresa Statelor Unite și Israelului, manifestată în discursuri incisive în cadrul *Consiliului de Securitate* al ONU, susținând permanent dreptul țării sale de a dezvolta un program nuclear civil.

Un alt moment contestat la nivel internațional în timpul mandatului său l-a constituit opinia cu privire la statul Israel, printre seria de acuze aduce înscriindu-se contestarea Holocaustului, cererea de înlocuire a statului Israel cu Palestina și culminând cu declarația prin care „statul Israel ar trebui șters de pe hartă”, declarație care a fost văzută drept o invitație la un război împotriva Israelului. Ulterior, declarația a fost nuanțată, precizând că de fapt a citat din *Ayatollahul Khomeini*, liderul Revoluției Islamice din Iran, iar traducere nu a fost tocmai exactă, cauzând o exagerare și o nuanțare greșită a discursului său. Agențiile de presă occidentale însă au interpretat afirmațiile ca o amenințare indirectă la adresa Israelului.

În aprilie 2009, în timpul unui discurs la ONU, a afirmat că Israelul este un stat fondat pe principii rasiste, motiv pentru care delegații din cel puțin 30 de state au părăsit sala în timpul discursului. Cu toate acestea, acasă a fost primit ca un erou.

Alegerile din 2009 au fost un prim semn că autoritatea și popularitatea lui la nivel național a cunoscut o scădere drastică. Tulburările politice cauzate de contestarea alegerilor de către reformiștii și moderații învinși au dus la manifestații anti-guvernamentale violente, cele mai ample proteste naționale de la Revoluția Islamică din 1979.

În final, protestele au luat sfârșit, odată cu declararea validă a votului de către Conducătorul suprem, Ayatollahul Ali Khamenei, însă momentul în sine a produs o ruptură profundă între elita politică și clerul din Iran.

În anii care au urmat, Ahmadinejad a făcut o serie de concesii moderaților, ce-i drept la scară mică, de multe ori vorbind de femei ca fiind în centrul societății iraniene. În discursul său le dă asigurări soțiilor că planul său de a împărți bogăția de petrol a Iranului cu familiile sărace nu le va ocoli.

Ahmadinejad dus o politică permisivă în aplicarea codurilor de conduită islamică, referitoare la obligativitatea purtării rochiilor islamice de către femei, și totodată pentru prima dată din 1979, a permis participarea femeilor în evenimente sportive majore. Și-a câștigat reputația de a duce o viață simplă și a militat împotriva corupției.

Momentul Rohani

Membru activ în mișcarea de rezistență islamică, *Hassan Rohani*⁴ este ales al șaptelea președinte al Iranului, în 4 august 2013, fiind un eminent politolog iranian și teolog šiit, fiind de profesie jurist.

S-a născut la 12 noiembrie 1948, la *Sorkheh*, lângă *Semnan*, în nordul Iranului într-o familie persană religioasă. Tatăl său *Hadj Asadollah Fereydun* a deținut o prăvălie de condimente la *Sorkheh* și s-a remarcat în mișcarea de opoziție religioasă împotriva șahului, fiind arestat pentru prima dată în 1962, urmând un lung șir de arestări (peste 20) și participând activ la Revoluția iraniană din 1979.

În anii 1960 a urmat cursurile Seminarului religios din *Semnan*, ulterior la Seminarul din *Qom* unde i-au fost dascăli figuri importante ale islamului persan. A fost admis la Universitatea din Teheran, în anul 1969, obținând licența în științele juridice în anul 1972.

Și-a continuat studiile în Glasgow, Scoția, absolvind masterul în 1995 cu o disertație pe tema puterii legislative islamice. Patru ani mai târziu și-a susținut teza de doctorat intitulată „Flexibilitatea Shariyei cu referire la experiența iraniană”.

Este recunoscut ca fiind un cleric erudit, fluent vorbitor de limbă arabă și engleză, limba sa maternă fiind persana. Este căsătorit din 1969 cu *Sahabeh Arabi* cu care a avut patru copii, doi băieți⁵ și două fete.

A debutat în politică din postura de susținător al *Ayatollahului Ruhollah Khomeini*, fiind susținător al *Mișcării islamice iraniene*. Tânăr cleric fiind, a avut o activitate intensă pe teritoriul Iranului, ținând discursuri publice împotriva regimului condus de către *Șahul Mohammad Reza Pahlavi*. Ca urmare a acestor activități, după mai multe arestări succesive, i s-a interzis să mai țină cuvântări în public, iar în 1977 pentru a nu fi arestat a fost nevoit să părăsească Iranul, alăturându-se *Ayatollahului Khomeini* în exil, la Paris.

După momentul Revoluției Islamice, în 1979, Rohani s-a dedicat reorganizării armatei, iar în anul 1980 intră în *Parlamentul iranian*. Îndeplinește succesiv o serie de funcții importante în aparatul central fiind membru în *Consiliul Suprem pentru Securitate națională* din 1989, în *Consiliul pentru asigurarea interesului regimului* 1991, iar în 1992 este numit la conducerea *Centrului pentru Cercetări Strategice al Iranului*.

Din 1999, *Hassan Rohani* a fost numit membru în *Comisia de experți de pe lângă Conducătorul Suprem*, iar în mandatul de președinte a lui *Mohammad Khatami*, a fost reprezentantul Iranului, între 2003 și 2005 în negocierile cu SUA, Marea Britanie, Franța și Germania, privind programul nuclear iranian. A mai deținut funcția de vicepreședinte al Parlamentului.

Așadar, intrarea acestuia în alegerile din 2013, a fost un demers firesc după o carieră politică îndelungată, mai ales că în ultimii ani a fost un vehement critic al regimului politic de la conducerea țării. De aceea, unele elite conservatoare au cerut în mod categoric intervenția *Ayatollahului Ali Khamenei*, pe fondul criticilor aduse de Rohani și de tabăra reformistă regimului în ultimii ani, privind numeroase incidente de încălcări ale drepturilor omului și totodată relațiile internaționale tensionate generate de discursul extremist al lui Ahmadinejad. Ba mai mult, cu o săptămână înainte de alegerile din 14 iunie 2013, într-un interviu difuzat de CNN pe 7 iunie, făcea un lucru pe care puține s-ar încumeta să îl facă și anume critica într-un mod foarte tranșant presa de stat din Iran, acuzând-o de „cenzură și minciuni”.⁶

Chiar dacă Rohani este un conservator, a avut abilitatea în cadrul campaniei prezidențiale de a atrage de partea lui activiștii de centru și o parte dintre reformiști, el însuși declarându-se moderat acuzând extremismul practicat până la acea dată.

Beneficiind de sprijinul foștilor președinți, *Mohammad Khatami* și *Ali Akbar Hashemi Rafsandjani*, cu o prezență la vot de 72%, Hassan Rohani a câștigat alegerile din primul tur obținând un impresionant 50,7% din voturile alegătorilor.

Încă de la preluarea mandatului în 2013, acesta a promis o serie de reforme economice și măsuri care să scoată Iranul din izolare internațională. Chiar și invitarea la ceremonia de depunere a jurământului în fața parlamentului a liderilor politici importanți din 55 de state, printre care și China și Coreea de Nord, a reprezentat un semn de deschidere către dialog.

În scurta perioadă care s-a scurs de la preluarea mandatului, acesta a făcut pași importanți către deschiderea dialogului cu SUA, în septembrie 2013, acesta purtând o discuție telefonică cu liderul de la Casa Albă, fiind prima discuție oficială între liderii celor două țări de la revoluția din 1979.

Experiența sa de negociator se învârtind în dosarul nuclear iranian și mai ales faptul că, în urma negocierilor cu guvernele britanic, francez și german, acesta a fost de acord, în cele din urmă cu suspendarea pentru o perioadă de doi ani a programului de îmbogățire a uraniului⁷, fără a obține nici un beneficiu direct pentru Iran, i-a adus la acea dată critici vehemente în plan intern.

Criza în derulare din Orientul Mijlociu este considerată de către mulți drept un *deja vu*. De peste o jumătate de secol regiunea a fost teatrul unor războaie și unui șir aproape nesfârșit de violențe. Altfel spus, asistăm acum la evenimente evident grave și periculoase – vezi cazul Siria, dar în interiorul unui registru totuși familiar și la o alternanță de conflicte întrerupte de încercări de a promova acorduri menite să rezolve chestiunea palestiniană și de a se îndrepta către normalitate.

Chiar și Rohani, cu toată diplomația și orientarea politică moderată, acuza într-un interviu publicat, în iunie 2013, de ziarul *Ashraq Al-Awsat*, că Israelul practică „politici destabilizatoare și inumane în Palestina și Orientul Mijlociu”⁸. Acesta și exprimat sprijinul pentru regimul de la Damasc – „singura țară din regiune” care se opune Israelului.

Aceste afirmații par să indice un singur lucru, și anume, că Iranul va încerca în continuare să influențeze balanța puterii în Orientul Mijlociu, prin implicare activă în Siria atât cu arme, cât și cu trupe, în sprijinul lui *Bashar al-Assad* și va continua să fie un susținător al grupării palestinieni Hamas.

NOTE:

1 *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*, cunoscut și sub denumirea *Non-Proliferation Treaty* sau *NPT*.

2 P.K. Kerr, *Iran's Nuclear Program: Tehran's Compliance with International Obligations*, Federation of American Scientists, Congressional Research Service, 23 decembrie 2009, pp. 1-6.

3 Adelina Cîrneanu, *Iran în perspectiva înarmării nucleare: realități și repercusiuni*, Sesiunea de comunicări internaționale, vol. 2, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, aprilie 2010, pp. 300-312.

4 Născut în 1948, cu numele Hassan Fereyduun și-a ulterior schimbat numele în Rohani, ceea ce s-ar traduce prin „spiritual, al spiritului”.

5 Fiul cel mare s-a sinucis în 1992.

6 Florin Diaconu, *Hassan Rohani, un Ahmadinejad cu fața ceva mai umană*, 16.06.2013, <http://www.revista22.ro/hassan-rohani-un-ahmadinejad-cu-fata-ceva-mai-umana-27668.html>, accesat la 02.05.2014.

7 *Profile: Hassan Rohani, President of Iran*, 11 noiembrie 2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-22886729> accesat la 25 aprilie 2014.

8 Ali M. Pedram, *In conversation with Hassan Rouhani*, 15.06.2013, <http://www.aawsat.net/2013/06/article55305525>, accesat la 02.05.2014.

BIBLIOGRAFIE

Axworthy Michael, *Revolutionary Iran*, Penguin Group, 2013.

Kerr Paul K., *Iran's Nuclear Program: Tehran's Compliance with International Obligations*, Federation of American Scientists, Congressional Research Service, 2009.

Naji Kasra, *Ahmadinejad: The Secret History of Iran's Radical Leader*, University of California Press, 2008.

Beker Yonatan, *Nuclear Proliferation and Iran: Thoughts about the Bomb*, Israel Journal of Foreign Affairs II: 3 /2008.

Cîrneanu Adelina, *Iran în perspectiva înarmării nucleare: realități și repercusiuni*, Sesiunea de comunicări internaționale, vol. 2, Universitatea Națională de Apărare Carol I, aprilie 2010.

www.revista22.ro

www.aawsat.net

www.washingtonpost.com

www.bbc.co.uk

www.foreignpolicy.com

www.iranembassy.ro

COMPARAȚIE ÎNTRE CAPABILITĂȚILE TEHNICE ALE AVIONULUI F-16 ȘI AERONAVE DE LUPTĂ SIMILARE DIN DOTAREA FORȚELOR AERIENE ALE ALTOR PUTERI MILITARE MONDIALE (INDIA ȘI CHINA)

THE COMPARISON OF TECHNICAL CAPABILITIES OF F-16 FIGHTING FALCON AND SIMILAR COMBAT AIRCRAFTS FROM OTHER MILITARY AIR FORCES IN THE WORLD (INDIA AND CHINA)

Lt. drd. Diana MANOLACHE*

Analiza etapelor de dezvoltare a programelor de fabricare a avioanelor de luptă de generația a patra arată că SUA și Rusia au parcurs aproximativ 12 ani de studiu până la livrarea acestor tipuri de aeronave. Statul chinez a reprodus modelul de proiectare a avionului Sukhoi rusesc pentru a-și lansa propriul avion de luptă, și anume J-11B. Cu toate acestea, avionul J-10 este dovada clară că producătorul chinez nu este destul de experimentat în ceea ce privește producția de aeronave, necesitând o perioadă de aproximativ 25 de ani pentru a reuși să convertească modelele existente deja.

Capabilitățile celei de-a patra generații de avioane de luptă ce aparțin SUA au la bază o istorie marcată de etape multiple de dezvoltare a tehnicii, în timp ce Rusia a folosit experiența dobândită în urma producerii aeronavelor Sukhoi și MiG 29 pentru a realiza cea de-a patra generație de aeronave de luptă.

If we have to do an analysis of the phases of manufacturing fighters programs for the fourth generation we understand that United States and Russia have completed about 12 years of study until the delivery of these types of aircrafts. Chinese state reproduced the Russian Sukhoi aircraft design to launch their own fighter, namely J-11B. However, the J-10 aircraft is clear evidence that the Chinese manufacturer is not quite experienced in aircraft production, requiring about 25 years to be able to convert the existing models.

The capabilities of the fourth generation combat aircraft belonging to United States, are based on a history marked by multiple stages of technology development, while Russia has used the experience gained from the production of Sukhoi and MiG 29 to achieve the fourth generation of combat aircrafts.

Cuvinte-cheie: avion de luptă; capabilități; acțiuni de luptă; programe de modernizare; producție de aeronave.

Keywords: fighter aircraft; capabilities; combat actions; upgrade programs; aircraft production.

Campania aeriană din timpul Războiului din Golf din anul 1991 a demonstrat cât de abili sunt americanii în ceea ce privește tactica. În nici 10 ani de la producerea de către SUA și Rusia a aeronavelor F-16, respectiv Sukhoi 27 și MiG-29, alte echipe de proiectare și dezvoltare au reinventat aceste programe, cu propriile lor variante ce aparțin generației a patra.

Deși majoritatea țărilor dezvoltate au în curs de modernizare propriile sisteme de tehnică de

apărare, încercând să realizeze proiectarea unor avioane de luptă fiabile pe piața internă, acestea se confruntă cu termene de dezvoltare lungi, care nu întotdeauna le conferă și obținerea de rezultate dintre cele mai bune și mai fiabile. Acesta este și cazul programului Indian „Tejas”, ale cărui studii tehnice au început în anul 1970 și încă nu a fost livrat forțelor operaționale.

Aflate în imposibilitatea de a dezvolta în anul 1983 o aeronavă de generația a patra, Marea Britanie și Germania au plănuț să construiască, împreună, avionul de luptă Eurofighter Typhoon. Programul s-a bazat foarte mult pe studii anterioare, realizate

**Statul Major General*

e-mail: dianamanolache88@yahoo.com

de Regatul Unit, Franța, Spania și Italia, fiecărui studiu existent adăugându-i-se propriile cercetări legate de modele și tehnologii. Aparent, acest lucru a părut a fi cea mai bună variantă pentru parteneri în a realiza și a dezvolta un avion multirol, însă gestionarea programului s-a dovedit a fi fără succes. În cele din urmă, Franța s-a retras din consorțiu, revenind la ideea de a dezvolta propriul avion multirol. Au trecut 14 ani până când Franța și-a dezvoltat propriul avion Rafale și 17 ani de la programul inițial de construcție și până la livrarea avionului Eurofighter.

Modelele altor țări au fost influențate de generația a patra de aeronave ale SUA și ale Rusiei. China a reușit să încorporeze cunoștințele dobândite prin colaborarea cu Rusia privind licența de producție a avionului Sukhoi Su-27 pentru a depăși programul acesteia. Pe de altă parte, India a continuat prin încercarea de a dezvolta avionul de luptă Tejas, deși au existat o mulțime de rapoarte de întârziere, din cauza slabei finanțări, a luptei de la nivelul politic, lipsa capacităților tehnice și o cultură slab pregătită privind implementarea programului. Au trecut aproape 40 de ani până când India s-a angajat în proiectarea și în producția unui avion de generația a patra, pe care încă nu a reușit să îl livreze către beneficiar.

China a intrat în epoca producției aeronavelor de luptă de generația a patra cu fabricarea avionului Su-27SK, sub licență rusească. Nu este clar când China a început cercetarea în ceea ce privește tehnologia necesară pentru a construi propria versiune; cu toate acestea, primele sisteme din Rusia au ajuns în China în jurul anului 1999, iar în câțiva ani mai târziu, China a anulat contractul pentru livrările viitoare ale acestor tipuri de sisteme. Până în 2002, China a anunțat că a indigenizat avioane din Rusia.

După 20 de ani de investiții pentru menținerea în bune condiții a aeronavelor Su-27 achiziționate în trecut și pentru instruirea în ceea ce privește sistemele din procesul de producție, China a fost în măsură să ofere prima versiune hibrid a avionului Sukhoi Su-27/J-11B în aproximativ 14 ani. Mai mult, China a evoluat în ceea ce privește producerea de aeronave de generația a patra, producând avionul J-10. Unele rapoarte sugerează faptul că J-10 este un concept derivat din proiectul israelian Lavi, în timp ce alte rapoarte susțin ca avionului Chengdu i-a fost stabilit modul de construcție la mijlocul anilor 1980, model influențat de avionul F-16 și

MIG-29. La mijlocul anilor 1980, grupul de aviație din China a fost în măsură să își folosească propriile tehnici de copiere pentru a produce noi variante îmbunătățite. Au fost nevoie de aproximativ 25 de ani de studiu pentru ca statul chinez să livreze primul avion multirol produs de el.

Începând cu anii '90, SUA, Rusia și China au studiat noi concepte în ceea ce privește superioritatea aeriană, incluzând tehnologia stealth, armele de precizie, avionica improvizată și capacitatea de a opera într-un mediu de rețea. Complexitatea acestor capacități emergente a dus la termene de dezvoltare mai îndelungate. Experții în aviație continuă să dezbate existența unei capacități inițiale care definește generația a cincea, unii dintre aceștia susținând că este mai important procesul de vânzare decât noile capacități.

Unii experți în domeniu susțin că Rusia și China puțin probabil că vor reproduce capacitățile stealth ale F-22 sau puterile radar îmbunătățite și senzorii cu care sunt prevăzute avioanele F-35. Rusia are în curs de dezvoltare avionul T-50, în timp ce China a început testarea avionului J-20. Mulți experți sugerează că aceste aeronave nu dispun de parametri tehnici ai unui avion de luptă de generația a cincea, susținând că acestea sunt probabil doar variante îmbunătățite ale avioanelor de luptă din cea de-a patra generație. Se pare că India va produce un avion multirol de nivel mediu, desemnat MMRCA, care să fie comparabil cu F-22 Raptor de producție americană.

China este recunoscută prin capacitatea sa de a copia tehnologia străină, pe care o produce de cele mai multe ori, cu rezultate superioare celei originale.

Avantajul este acela că ea cunoaște deja problemele cu care s-au întâlnit cei care au proiectat produsul și evită să facă greșelile acestora. Pe de altă parte, în ultimii ani, chinezii au, în mai mare măsură, acces la tehnologia occidentală (legal sau ilegal).

Chengdu J-10 este un avion de luptă multirol, monomotor, dezvoltat de Corporația Aeronautică Chengdu (CAC) și Institutul 611. Acesta are capacitate ridicată de interceptare, poate obține cu ușurință superioritatea aeriană și poate desfășura cu succes misiuni de atac asupra țintelor terestre, fiind selectat de către PLAAF (*People's Liberation Army Air Force-the military of the Republic of China-Forțele Aeriene ale Armatei de Eliberare ale Republicii China*) să înlocuiască bătrânul avion

STUDIU COMPARATIV ÎNTRE CHENGDU J-10 ȘI F-16

Tabel cu caracteristicile tehnico-tactice ale avioanelor J-10 ȘI F-16

Nr. crt.	CARACTERISTICA/ECHIPAMENTUL	CHENGDU J-10	F-16 C/D FIGHTING FALCON	Obs.
Caracteristici generale				
1.	Lungimea	16.43 m	15.06 m	
2.	Anvergura	9.75 m	9.96 m	
3.	Înălțime	4.78 m	4.88 m	
4.	Greutatea	9,750 kg	8,500 kg	
5.	Puterea	132 kN	127 Kn	
Caracteristici tehnico-tactice				
1.	Raza vizuală	60%	80%	
2.	Armamentul	7.8/10	7.9/10	
3.	Tehnologia	8.0/10	7.4/10	
4.	Avionica	7.9/10	7.5/10	
5.	Manevrabilitatea	8.5/10	7.5/10	
6.	Rate de urcare	max. 285 m/s	max. 254 m/s	
7.	Raportul tracțiune/greutate	1.03	1.10	
8.	Plafonul de serviciu	20 km	18 km	
9.	Viteza	2.20 Mach	2.00 Mach	
10.	Economia de combustibil	0.15 km/l - 0.35 NM/gallon	0.91 km/l - 2.13 NM/gallon	
11.	Costul unitar	41.000.000 USD	41.000.000 USD	
12.	Calificativ general	Foarte bun	Foarte bun	
Studiu comparativ din punct de vedere al armamentului BVR				
1.	Tipul de rachetă aer-aer utilizat	PL-12	AIM-120D AMRAAM	
2.	Națiunea producătoare	CHINA	USA	
3.	Anul fabricației	2002	1990	
4.	Raza de acțiune	Mile terestre	62	43
5.		Km	100	70
6.		Mile marine	54	38
7.	Viteza	Mph	2640	2640
8.		km/h	4248	4248
9.		Mach	4	4
10.	Greutatea	Lb	440	330
11.		Kg	200	150
12.	Costul unitar	90.000\$	700.000\$	
Sisteme de armament				
1.	Tipul de tun utilizat	GSh-23 (150 lovituri)	M61A1 Vulcan (511 lovituri)	
2.	Calibru (mm)	23 mm	20 mm	
3.	Cadența de tragere (rpm)	3600 rpm	6000 rpm	
4.	Viteza (m/s)	715 m/s	1050 m/s	
5.	Ce (10% to 30%)	NO	NO	
6.	Manevrabilitate (x/10)	8,5	7,5	
7.	Raportul tracțiune/greutate	1,03	1,10	
8.	Probabilitatea de lovire a țintei	42%	58%	
Armament				
N r. crt.	CHENGDU J-10	F-16 C/D FIGHTING FALCON		
1.	11 HARDPOINTS	11 HARDPOINTS		
2.	Rachetă aer-aer PL-12	Rachetă aer-aer AIM-9 Sidewinder		
3.	Rachetă aer-aer PL-11	Rachetă aer-aer AIM-120 AMRAAM		
4.	Rachetă aer-aer PL-9	Rachetă aer-aer AIM-7 Sparrow		
5.	Rachetă aer-sol PL-8	Rachetă aer-aer IRIS-T		
6.	Rachetă aer-sol PJ-9	Rachetă aer-aer Python-4		
7.	Rachetă aer-sol YJ-9K	Rachetă aer-sol Standoff		
8.	Bombă LG LT-2	Rachetă aer-sol AGM-84 Harpoon		
9.	Bombă LS-6	Rachetă aer-sol AGM-45 Shrike		
10.	Rachete de 90 mm	Rachetă aer-sol AGM-88 HARM		
11.		Rachetă aer-sol AGM-65 Maverick		
12.		Rachetă aer-sol Penguin		

de vânătoare și luptă J-7, precum și avionul de atac Q-5. Se poate afirma că programul de fabricare a acestui avion s-a desfășurat timp de 10 ani, fiind denumit „Proiectul nr. 10”. Făcând parte din generația a patra de avioane multirol ale Chinei, Chengdu J-10 este considerat ca fiind cel mai avansat avion de luptă din inventarul PLAAF ce a fost vreodată introdus în serviciu.

Originile programului J-10 se pot regăsi în avionul J-9, un avion de luptă de tip Canard delta, ce poate dezvolta o viteză de până la 2,5 Mach, o combinație de MiG-23 și Saab JA-37 Viggen.

Producerea avionului J-10 a fost un răspuns la avioanele de generația a patra ale Uniunii Sovietice, MiG-29 și Su-27. Misiunea inițială a fost de superioritate aeriană, dar destrămarea Uniunii Sovietice și cerințele în schimbare au dus la realizarea unui avion de luptă multirol care l-a înlocuit pe Shenyang J-6 (MiG-19) și pe Chengdu J-7 (MiG-21), coloana vertebrală a forțelor aeriene ale Chinei.

Din punct de vedere constructiv, J-10 și F-16 se aseamănă. Avionul J-10 are un sistem de admisie de aer dreptunghiular montat pe partea ventrală, o pereche de aripi de tip delta montate pe partea inferioară a fuselajului, o pereche de aripi frontale de tip Canard, o derivă verticală mare și două aripi mici amplasate sub fuselaj. Designul avionului îi conferă acestuia o aerodinamicitate instabilă, însă îi oferă un nivel ridicat de agilitate, rezistență la înaintare scăzută și portanță îmbunătățită. Ca și la avionul F-16, pilotul controlează aeronava printr-un sistem computerizat digital de tip fly-by-wire, care oferă stabilitate artificială și altitudine care contribuie la obținerea acelor caracteristici de control fiabile de-a lungul zborului.

Pentru a compara cele două avioane, trebuie luat în calcul și designul acestora, inclusiv designul aripii și cel al admisiei. Astfel, J-10 are, în mod vizibil, o suprafață a aripii mai mare și un sistem de admisie variabil. Întrucât avionul J-10B poate atinge viteze foarte mari pe timpul ducerii diferitelor tipuri de lupte, performanța acestuia devine superioară celei deținute de F-16.

Din punct de vedere al condițiilor moderne de BVR (Beyond Visual Range) și al luptei aeriene la altitudini mai mari, avionul J-10 este superior lui F-16.

Viteza maximă a lui J-10 este de 1,9 Mach, iar plafonul practic este de 18.000 m. Comenzile electrice fly-by-wire ale lui J-10 sunt similare celor

de pe F-16. Manșa și maneta de gaze încorporează conceptul HOTAS (Hands On Throttle And Stick).

Tabloul de bord din carlinga avionului J-10 este echipat cu 3 LCD-uri multifuncționale (MFD), pe care se afișează informațiile de zbor și prin intermediul cărora sunt programate sistemele de navigație și de armament. Cabina este prevăzută cu HUD după standardele occidentale MIL-STD-1553B, pe care apar imagini de la sistemele de senzori FLIR. Pe vizorul căștii pilotului se afișează aceleași informații, întrucât casca este de tip HMD.

Inițial, motorizarea lui J-10 s-a bazat pe motorul AL-31F (cu turbină ce dezvoltă o putere de 12.500 kgf), care se afla în acel moment pe Su-27. Se pare, însă, că Rusia a respins solicitarea Chinei de a produce sub licență motorul de tip AL-31F care echipează avioanele Su-27/J-11 sau de a produce un motor similar pe plan local. În continuare, chinezii au importat motoare AL-31 în valoare de 3,5 milioane USD, respectiv motoare RD-93 (versiune îmbunătățită a motoarelor RD-33 de pe MiG-29) pentru echiparea avionului JF-17 (o încercare de replică la F-16, dezvoltat în cooperare cu Pakistanul).

Motorul avionului J-10 în simplă comandă este similar ca mărime cu cel produs de Lockheed Martin pentru avionul F-16C/D. Lotul inițial de motoare care echipau avioanele J-10 dezvoltau o tracțiune de 12.000 kgf, iar turbina de pe acestea erau de proveniență rusească, și anume Lyulka Saturn. Aceasta dezvoltă aceeași putere ca și cea a avioanelor Sukhoi Su-27 și Su-30 din dotarea Forțelor Aeriene Chinezești. Primele 100 de motoare de tipul AL-31F având caracteristici specifice avionului J-10, au fost livrate Chinei la începutul anului 2001.

În configurația de vânătoare, J-10 (fig. 3) cu o greutate maximă de 19 t, este inferior noilor versiuni de F-16, în special datorită razei mici de acțiune a rachetelor aer-aer cu care este înzestrat. Rachetele utilizate de J-10 sunt de tip PL-8 (bătaie 15 km), PL-11 (cu cap de căutare Selenia Aspide, similar cu cel de pe AIM-7 Sparrow), PL-12 (bătaie 65 km).

Deși au reușit să înzestreze Forțele aeriene chinezești cu 160 de avioane J-10, înlocuind flota de J-7 (clone de MiG-21), China este încă în căutare de piețe de desfacere, ținând înlocuirea vechilor avioane F-16A/B, în principal pe piața Asiei de Sud. Singurul stat care a înlocuit o parte din F-16

existente, cu 36 de F-20 (versiunea de export a lui J-10) a fost Pakistanul.

Cu timpul, avionul J-10 este echipat cu sisteme de avionică avansate: „cockpitul de sticlă” (1 HUD cu unghi mare de vedere, 2 MFD-uri monocrome, 1 MFD color), HMS, HOTAS, GPS/INS, computer de date aeriene, RWR, quadruplex digital FBW, sistem digital de gestionare a combustibilului, un databus de 1553B, precum și un radar nou de control al focului de tip PD. Distanța de căutare este de 52 până la 148 km și poate urmări până la 8 ținte simultan. Câțiva dintre analiștii militari americani consideră că J-10 poate fi, din punct de vedere al manevrabilității, o provocare serioasă atât pentru F-16, cât și pentru F/A-18E.

J-10 a intrat în serviciu la sfârșitul lui 2005, iar primul avion J-10 al producției standard a zburat pentru prima dată pe 28 iunie 2002.

Pilotul operează aeronava J-10 prin sistemul de control al zborului „Iron Bird” (pasărea de fier), un cvadruplu (patru canale) digital fly-by-wire (FBW), bazat pe tehnologia de control activ testată de către aeronava destinată demonstrațiilor Shenyang J-8IIACT.

Pilotul va fi, de asemenea, ajutat de un pilot automat avansat dar și de informațiile oferite de calculatorul de date aeriene.

Câteva opțiuni de sisteme radar sunt compatibile cu avionul de luptă J-10. Printre acestea se află sistemul radar rusesc Zhuk-10PD Phazotron, o versiune a sistemului ce se regăsește pe ultimele modele de Su-27. Acesta are o rază de descoperire de 160 km și abilitatea de a urmări până la 6 ținte.

Pentru navigația la joasă înălțime și pentru o precizie mai mare a loviturilor, avionului F-16 îi poate fi atașat un dispozitiv cu capacitate laser. Acesta poate fi acționat prin infraroșu și este amplasat deasupra dispozitivului de admisie. Un astfel de dispozitiv produs de firma israeliană Rafaeli Litening, a fost, ulterior copiat și produs de către chinezi.

F-16 atinge performanțe ridicate pe timpul zborurilor supersonice. Astfel, în aceste momente, tracțiunea motorului se pierde. Dacă F-16 are nevoie de viteză supersonică pentru a duce o luptă aeriană subsonică, avionul J-10 nu are nevoie de acest element.

Grecii, care au operat atât Mirage-2000 cât și F-16C au considerat că F-16 este mai bun la joasă altitudine, la viteză mică și în ducerea luptelor aeriene ce presupuneau manevre grele de

întoarcere. În schimb, au apreciat că Mirage-2000 este superior în cazul ducerii luptelor la altitudini mari și la viteze mai mari.

Cu timpul, greutatea avionului F-16 a crescut datorită adăugării a noi sisteme, ceea ce putea duce la scăderea performanțelor acestuia. Pentru a se rezolva acest inconvenient, s-a decis să se crească puterea tracțiunii motorului. Sfatul specialiștilor era acela de a crește și suprafața aripii pentru a se mări și manevrabilitatea avionului, aspect determinant pentru eficacitatea ducerii luptelor aeriene. J-10 beneficiază în plus de o extindere a aripii cu un canard de tip delta.

Ultimele blocuri ale avionului F-16 au crescut performanța acestuia pe timpul misiunilor aer-sol desfășurate la mică altitudine. Încărcătura aripii superioare favorizează avionul pe profilurile joase ale zborului, iar suprafața aripii mijlocii contribuie la creșterea manevrabilității la viteze mai scăzute, adesea necesare după lansarea loviturilor.

Astfel, J-10 nu este tocmai potrivit pentru misiuni de tip CAS. Datorită razei de acțiune și avantajelor create de capacitatea mare a încărcăturii cu muniție, J-10 este considerat un avion puternic de atac, foarte eficace.

Din punct de vedere aerodinamic, deși părerile sunt împărțite, un F-16 Bloc 50/52 este superior unui J-10A, din toate punctele de vedere. În schimb, J-10 este superior prin puterea mai mare pe care o dezvoltă motoarele. Un J-10A poate dezvolta viteze mai mari și poate duce cu mai mult succes lupte aeriene la înălțimi mai mari, însă un F-16 obține rezultate foarte bune la înălțimi mai mici; astfel, în funcție de context, o bătălie între cele două avioane nu are niciodată un rezultat dinainte stabilit.

F-16 este capabil să transporte mai multe sisteme de armament și are echipamente electronice mai bune. Pentru a maximiza performanțele lui J-10, chinezii trebuie să dezvolte sistemele de radar, respectiv dispozitivele de ochire. F-16 mai are avantajul că pe punctele sale de acroșare, se poate monta o mare varietate de sisteme, ceea ce îl face să fie foarte versatil pentru misiuni.

Avionul J-10B pare că suplinește toate lipsurile pe care le are un J-10A. Astfel, acesta are un fuselaj mai ușor, mai mult RAM pentru a reduce din avantajele pe care le are F-16 pe partea electrică, are radar AESA, dar și echipament necesar ducerii războiului electronic.

O altă mare problemă a chinezilor a fost lipsa orelor de antrenament pentru piloții de pe

J-10 deși este știut faptul că factorul uman este ultimul lucru ce trebuie să lipsească unui proiect de mare valoare.

Studiu comparativ între Su-30MKI și F-16C

O analiză a flotelor forțelor aeriene din majoritatea țărilor din regiunea Asia-Pacific indică faptul că acestea au în dotare avioane de luptă îmbătrânite, și anume, în general, avioane americane de tip F-5 și F-4. Doar câteva dintre forțele aeriene ale țărilor din această zonă au în înzestrare versiuni relativ noi ale avioanelor de vânătoare F-16 și F/A-18.

Achiziționarea avioanelor de luptă Sukhoi Su-30MKI de către India, care a întărit în mod semnificativ capacitățile de luptă ale Forțelor Aeriene Indiene, respectiv vânzările anterioare de avioane de luptă Su-27 și Su-30 către China și Vietnam reprezintă aspecte care au determinat și influențat dezvoltarea ulterioară a forțelor aeriene din regiunea Asia-Pacific și au contribuit la menținerea echilibrului dintre marile puteri.

Competiția pe piața avioanelor militare din zona Asia-Pacific, precum și achizițiile recente de avioane Su-30MKI au făcut ca statele din această regiune să devină foarte dornice de a-și dota forțele aeriene cu avioane de luptă moderne. Pentru aceasta, statele au solicitat de la potențialii vânzători informații clare cu privire la specificațiile de bază și la cele tehnice despre avioane.

Performanța în zbor, caracteristicile tehnice și capacitățile de luptă ale oricărui avion depind, în primul rând, de rolul atribuit acestora, de misiunile tactice, precum și de dimensiunea spațiului în care se desfășoară misiunea. Acești factori sunt cei care fac distincția între avioanele de luptă rusești și cele similare acestora din alte state.

Designul avionului Su-30MKI a păstrat cele mai performante caracteristici ale avionului Su-27 care l-au făcut invincibil în ceea ce privește superioritatea aeriană, capacitate funcțională demnă de luat în seamă.

Ar trebui notat faptul că o comparație dintre Su-30MKI, un avion de luptă de clasă grea, cu un avion F-16C Block 50 sau F-16C Block 60 este discutabilă la un nivel teoretic foarte larg, întrucât acestea aparțin unor clase de avioane de luptă diferite din punct de vedere conceptual. Fiecare dintre acestea se comportă diferit pe timpul angajării și ducerii luptelor aeriene, având rezultate eficiente în diferite momente ale luptei.

De exemplu, avionul F-16C/D, păstrând designul de bază al avionului F-16/A, are o capacitate dezvoltată pentru ducerea misiunilor de luptă, în timp ce, din punct de vedere al dimensiunilor, primul este mai apropiat de dimensiunile unui avion de luptă rusesc.

Designul unui F-16 a fost dezvoltat la începutul și la mijlocul anilor '70. Din punct de vedere a eficienței aerodinamice maxime, avionul Su-30MKI, precum și întreaga familie de avioane Su-27 sunt de neegalat în lume și depășesc avioanele similare ale altor state.

De aceea, ultimele programe de modernizare, care au dat naștere versiunilor F-16C Block 60 și F-18E/F, au contribuit la creșterea anvergurii, a lungimii fuselajului și a zonelor suprafeței de control și au schimbat în mod semnificativ configurația structurală și ansamblul general al versiunilor de bază.

Motoarele cu evacuare și vector de tracțiune permit avionului Su-30MKI să realizeze manevre, precum: întoarcerea pe verticală „cobra”, întoarcerea „bell” prin rotire în „cobra” etc. În executarea acestor manevre, unghiul de atac poate atinge 180°. Acestea nu sunt simple manevre acrobatiche, această supermanevrabilitate putând fi folosită cu maximă eficiență pe timpul unei lupte aeriene. Unghiul maxim de atac pentru avionul F-16, dar și pentru F-18, este de 30°, respectiv 40° și nu pot folosi armamentul din dotare la unghiuri de atac supercritice.

Din punct de vedere al caracteristicilor manevrabilității convenționale, toate aceste avioane de luptă sunt foarte similare. Conform evaluărilor preliminare, supermanevrabilitatea avionului Su-30MKI îi oferă acestuia superioritate aeriană față de competitorii săi în cazul unei lupte aeriene.

Capacitățile multiple ale avionului scot în evidență aspectul legat de angajarea eficientă a sistemelor de armament de pe acesta. Pentru a obține randamentul maxim referitor la eficiența angajării sistemelor de armament, avionul Su-30MKI are un copilot care, în același timp, este și operator al acestora, putând asigura, astfel, sprijin pentru diferite tipuri de misiuni.

Rolul sistemelor de avionică în angajarea luptelor aeriene devine din ce în ce mai important. O parte a subsistemelor de luptă ale avionului Su-30MKI (echipamentele de navigație și comunicații, instrumentele din carlingă) sunt într-o permanentă dezvoltare. În mod consecvent, aceste subsisteme

vor fi dezvoltate, din punct de vedere tehnologic, la nivelul pe care l-au atins cei mai performanți concurenți străini similari.

Din punct de vedere al razei de detecție a țintelor, al sectoarelor de scanare și al rezistenței la bruijaj, radarul avionului Su-30MKI este superior celui de pe avionul F-16, determinând astfel o rază de acțiune mult mai eficientă pe timpul ducerii luptei aeriene.

Avioanele de luptă moderne rusești sunt echipate cu un sistem optoelectronic avansat destinat să caute, să detecteze, să localizeze, să încadreze și să urmărească în mod automat ținte aeriene sau ținte dispuse la sol și să le distrugă cu sistemele de armament cu care avionul este echipat. O stație de localizare optică și o cască HMS încorporată de sistem asigură angajarea eficientă a sistemelor de armament împotriva țintelor aeriene. Înalta acuratețe a datelor oferite de radarele de la bord, cât și rezistența la bruijaj a acestora, face posibilă detectarea țintelor aflate pe o rază de până la 50 km și angajarea acestora în timp util. Acest aspect întărește semnificativ capacitățile de luptă ale avionului de vânătoare.

HMS a fost unul dintre ultimele sisteme introduse la bordul avioanelor de luptă Su-30MKI. Echipamentul optoelectronic este folosit împotriva țintelor terestre, iar capacitățile sistemelor similare de pe F-16 (LANTRIN) și de pe F-18E/F (ATFLIR) sunt foarte apropiate de cele analogice produse de ruși. În prezent, majoritatea dezvoltatorilor au pus un accent ridicat pe acest domeniu.

Comparativ cu F-16C Block 50, un Su-30MKI încărcat cu muniție și cu tunul acroșat pe el și reduce semnificativ (cu aproximativ 20 de procente) timpul necesar pentru a lovi o țintă terestră dintr-o singură lovitură, mai ales atunci când folosește o bombă aeriană.

Din punct de vedere al cantității și tipurilor de armament, avionul de luptă rusesc surclasează avioanele F-16C Block 50 și F-16C Block 60. Din acest punct de vedere, doar avionul F-18E/F este foarte apropiat de Su-30MKI.

„Din punct de vedere al unghiurilor de desemnare și tragere asupra țintelor, al manevrabilității, etc., racheta aer-aer cu rază scurtă de acțiune R-73E folosită de către avionul Su-30MKI depășește în mod evident rachete similare ale altor state și este considerată, pe bună dreptate, cea mai bună din lume din clasa sa. Energia ridicată și parametrii balistici ai rachetelor aer-aer cu rază lungă de

acțiune folosite de avionul Su-30MKI, combinați cu capabilitatea radarelor de bord, îi permit acestuia să execute lovituri preventive împotriva țintelor aeriene, incluzând aici și avioane inamice.”¹

Echipat cu 12 încărcătoare pentru armamentul din dotare, precum și cu un complet de rachete aer-aer și dezvoltând o capabilitate multicanal de angajare a țintelor, avionul de luptă Su-30MKI poate fi folosit cu succes pentru a respinge un raid aerian masiv.

Avionul Su-30MKI are un dublu avantaj față de F-16 în ceea ce privește numărul sistemelor de armă ghidate prin laser pentru trageri aer-sol, pe care le poate transporta în același timp, ceea ce îl face să fie, de asemenea, mult mai eficient.

Sistemele de armament cu proprietăți de tragere prin ghidare ce pot fi transportate de avionul Su-30MKI îi permit acestuia să lovească și chiar să distrugă ținte adânc îngropate/camuflate, ținte de maximă importanță sau prioritate, precum și obiective de mari dimensiuni și a căror structură de rezistență este foarte mare.

Rachetele ghidate prin infraroșu cu rază medie de acțiune pe care le folosește avionul Su-30MKI pot fi lansate chiar și de la distanțe mult mai mari decât cele standard.

Comparativ cu Su-30MKI care folosea astfel de rachete încă înainte de anul 2005, avionul F-16 a fost echipat cu rachete similare abia după 2005. Totuși, acesta va fi echipat și cu rachete aer-sol ghidate de un sistem de navigație prin satelit, livrările la export a acestor avioane nefiind încă sigure.

„În ceea ce privește viteza, rachetele antiradar și antinavă utilizate de avionul de luptă Su-30MKI excelează în raport cu cele similare produse de alte state. Aparatele de ochire destinate utilizării tunului de pe Su-30MKI indică o acuratețe mai ridicată și o capabilitate mai eficientă de străpungere a suprafețelor blindate, în special împotriva vehiculelor blindate de tip ușor.”²

Datorită designului și caracteristicilor sale unice care îl disting în mod evident de avioane similare aparținând altor state, Su-30MKI este, pe bună dreptate, considerat unul dintre cele mai bune avioane de luptă multirol de la începutul secolului XXI.

Capabilitățile de luptă ale avionului sunt evaluate, de obicei, folosind indicatori de eficiență complecși care pot defini întregul ansamblu de performanțe al acestuia.

În conformitate cu estimările preliminare, în luptele aeriene care necesită raze mari de acțiune, Su-30MKI depășește net avionul F-16 în toate variantele acestuia (F-16C Block 60, F-16C Block 50) datorită razei mai mari de detecție, a rezistenței mai ridicate la bruiaj, a capacității de identificare multicanal, dar și datorită unei manevrabilități superioare.

Supermanevrabilitatea avionului Su-30MKI și eficiența ridicată a rachetelor aer-aer pe care le utilizează conferă acestuia superioritate în lupta aeriană apropiată, depășind avionul F-16C Block 50 dar și avionul F-16C Block 60 (încărcătura aripilor verticale a acestui avion limitează semnificativ manevrabilitatea pe timpul ducerii luptei aeriene apropiate).

„Din punct de vedere al capacităților de lovire asupra obiectivelor terestre, avionul Su-30MKI depășește F-16C Block 50 și F-16C Block 60. Aceasta se datorează posibilităților de observare mai bune, sistemelor radar de control al focului superioare, autonomiei mai mari, manevrabilității mai bune, încărcăturii de luptă și razei de luptă mai mari.

Altă caracteristică distinctivă a lui Su-30MKI este versatilitatea sa ridicată. Astfel, poate fi folosit ca interceptor pe timpul ducerii luptelor aeriene, ca avion de atac sau ca punct al comenzii zborului. De asemenea, poate fi folosit cu rolul de avion cap în cadrul formațiilor de avioane destinate luptei (incluzând aici și avioanele de luptă de tip ușor), fiind capabil să asigure cooperarea eficientă între acestea, precum și concentrarea eforturilor. În plus, sistemul de control digital „fly-by-wire” SDU-10MK face posibilă utilizarea avionului Su-30MKI ca avion de antrenament pentru ducerea luptelor aeriene.”³

Studiul comparativ de mai sus, din punct de vedere al performanțelor de luptă și al caracteristicilor tehnice, demonstrează capacitățile avionului F-16 în raport cu alte avioane multirol din lume. Astfel, pot afirma că acestea sunt limitate doar în funcție de capacitățile avioanelor multirol care aparțin unei clase superioare a avioanelor de luptă, așa cum este Su-30MKI.

Prin acest studiu comparativ între F-16 și un avion multirol dintr-o clasă superioară acestuia, am subliniat faptul că avionul F-16 are capacități similare cu cele ale avioanelor din clase superioare, evidențiind că acesta este liderul absolut al clasei de avioane multirol din care face parte.

Astfel, în funcție de context, pe timpul ducerii acțiunilor de luptă, acesta este capabil să obțină superioritatea aeriană, să respingă raiduri aeriene masive, să sprijine acțiunile de luptă duse de alte categorii ale aviației, să distrugă o gamă mare de ținte terestre și navale și să execute diverse misiuni speciale.

F-16 poate îndeplini cu succes misiuni care presupun atât raze scurte, cât și raze mari de acțiune, dar și misiuni care presupun o autonomie mai mare. De specificat este faptul că o misiune ce presupune o rază scurtă de acțiune, nu poate scoate mereu în evidență toate capacitățile avionului F-16, iar succesul acestuia în cadrul unor astfel de misiuni este evident.

Care sunt următorii pași de urmat în materie de producere a avioanelor de luptă?

Este dificil de răspuns la această întrebare, dar se poate afirma că este dificil să se aducă în discuție o generație viitoare de aeronave de luptă multirol, în timp ce majoritatea țărilor continuă să dezvolte avioane de luptă de generația a patra și a cincea. Cu toate acestea, având în vedere practica identificată în analiza cronologică de a crea grupuri de studiu de cercetare-dezvoltare, este foarte probabil ca planificatorii de apărare, inclusiv Statele Unite, Rusia, și China, sunt în curs de studiu a opțiunilor pentru realizarea unui avion de vânătoare viitor. Studii din literatura de specialitate relevă un număr de opțiuni posibile pentru viitor, dar cele mai multe articole sugerează că următoarea generație de avioane de luptă va avea viteza crescută, gama mai mare, și chiar și „structuri de auto-vindecare și stealth multi-spectral.”⁴ Din moment ce majoritatea avioanelor de luptă au fost influențate de variantele anterioare, la fel se poate spune și despre cele din generația următoare. Cu toate acestea, progresele tehnice, inclusiv aplicarea de tehnologii emergente și concepte, cum ar fi hypersonics, energie dirijată, materiale noi, microelectronica avansate, și aspecte ce țin de „science fiction”, ar spune unii, pot duce la caracteristici neașteptate în programele viitoare.

Programele de dezvoltare de luptă din China au rămas 20 de ani în urmă față de evoluțiile tehnologice occidentale, dar par a reduce decalajul dintre capacitățile aeronavelor și modalitatea de fabricație ale acestora. Statele Unite și Rusia au studiat vreme de 12 ani până au realizat livrarea sistemelor din cea de-a patra generație. Cu toate acestea, cea de-a patra generație chinezească de J-10 s-a dezvoltat în 25 de ani. Probabil că vor

trece mai mult de 25 de ani până când dezvoltatorii vor reuși să conceptualizeze și să ofere un avion de luptă de generația a cincea, din cauza complexității tehnologiilor și a componentelor. Este important de amintit faptul că numai Statele Unite a produs de fapt și a livrat un avion de luptă de generația a cincea, lucru care pune sub semnul întrebării capacitatea altor țări pentru a reproduce progresele tehnologice din SUA.

China a intrat doar recent în terenul de joc și nu este clar ce capabilități va afișa pretinsa generație a cincea de avion de luptă pe care îl va produce, dar, cert este ca acesta are avantajul de a se inspira de la Statele Unite și Rusia, lucru care categoric vine în sprijinul ei.

NOTE:

1 <http://theaviationist.com/2012/09/06/tuaf-incidents>, accesat la 5 iunie 2014, orele 17.00.

2 <http://www.acig.info/CMS/index.php?option>, accesat la 30 iunie 2014, orele 15.00.

3 <http://www.warsaw.voice.pl/archiwum.phtml/5624>, accesat la 23 mai 2014, orele 22.00.

4 Maggie Marcum, *A comparative study of global fighter development timelines*, California, 2014, p. 5.

BIBLIOGRAFIE

Cobianu Aurel, Madej Konrad, *Analysis and Forecasting of Operating and Support costs for F-16 C/D*, June, 2006.

Cenciotti David, *30 years later, Ankara admits Turkish Air Force jet was shot own by Iraq. The Aviationist*, Italia, 2012.

Helt David, McGrew Anthony, Goldblatt David, Perraton Jonathan, *Global Transformations:*

Politics, Economics and Culture, Polity Press, Cambridge, 1999.

Hawkes M. Eric, *Predicting the cost per flying hour for the F-16 using programmatic and operational variables*, Wright-Patterson Air Force Base, Ohio.

Loren Jennifer, *Obama to world: Don't expect America to fix it all*, Associated Press, noiembrie 2009.

Marcum Maggie, *A comparative study of global fighter development timelines*, California, 2014.

Darland S.E., *Pilot's Guide, the new capabilities&cockpit enhancements*, 15 november 1998.

Hawkins T. Stacey, Major, USAF, *Logging the JSF: Acquisition Logistics and Fleet Management for Modern Fighters*.

Stewart Mark G., *Risk-Informed Decision Support for Assessing the Costs and Benefits of Counter-Terrorism Protective Measures for Infrastructure*, *International Journal of Critical Infrastructure Protection*, Vol. 3, 2010, p. 29.

USAF F-16 Training, Appendix C, June 16, 2012.

<http://www.acig.info/CMS/index.php?option>
<http://www.culture.Polishsite.us/articles/art.95.fr.html>

<http://www.dedefensa.org/article.php>

<http://www.f-16.net>

<http://www.infoaviatie.ro/category/aeronave-militare>

<http://www.nato.int>:

<http://www.opensource.gov>

<http://theaviationist.com/2012/09/06/tuaf-incidents>

<http://thetruthseeker.co.uk/article.asp?ID=746>

<http://www.warsaw.voice.pl/archiwum.phtml>

CONFLICTUL DIN AFGANISTAN (2001-PREZENT). O ANALIZĂ GEOPOLITICĂ A SPAȚIULUI AFGANISTANULUI

THE PRESENT AFGHAN CONFLICT. A GEOPOLITICAL ANALYSIS OF THE AFGHAN SPACE

Drd. Cătălina TODOR*

Cu toate că actualmente ne aflăm într-un moment în care cooperarea și interdependența se află în rândul celor mai importante preocupări internaționale, stările de conflictualitate și existența războiului sunt realități foarte prezente, unul dintre cele mai bune exemple în acest sens este prezentul conflict din Afganistan. Analiza elementelor contextuale și mizelor acestui conflict ne suscită interesul mai ales pentru faptul că, pe lângă poziționarea sa în rândul conflictelor majore, așa cum arată analizele celor de la Hildeberg Institute for International Conflict Research, este un conflict în care, la nivel internațional, s-au făcut investiții considerabile, iar rezultatele așteptate, ce puțin oficiale, sunt departe de a se fi împlinit. Drept urmare prezentul studiu se va concentra pe cele două elemente de analiză menționate anterior, în încercarea de a oferi o înțelegere cât mai complexă a situației geopolitice a spațiului afgan.

Although currently we are in a time when cooperation and interdependence is among the most important international concerns, the states of conflict and the existence of war are very present realities, one of the best examples being the present conflict in Afghanistan. The analysis of contextual elements and of the geopolitical stakes of this conflict have arisen our interest especially for the fact that, in addition to its positioning among the major conflicts, as the analyses of the Institute for International Conflict Research Hildeberg show, it is a conflict in which at international level, considerable investments have been made and the expected results, at least the less formal ones, are far from being fulfilled. Therefore, this study will focus on the two elements of the analysis mentioned above, in the attempt to provide a more complex understanding of the geopolitical situation of the Afghan space.

Cuvinte-cheie: geopolitică; conflict; poziție; elemente contextuale.

Keywords: geopolitics; conflict; position; contextual elements.

Elemente contextuale

Analiza geopolitică presupune complexitatea elementelor pe care trebuie să le luăm în calcul când pornim într-un asemenea demers, în acest sens aderăm poziției lui Aymerich Chauprade care pledează pentru o geopolitică a cauzelor multiple, după cum și afirmă: „Geopolitica refuză monismul, cu alte cuvinte credința într-o cauză unică, într-un singur factor explicativ. A crede că orice cauză este integral identitară, religioasă, economică, geografică etc. este un demers simplist. ... Cauzele sunt multiple, conjugate, în interdependență, iar obiectul geopoliticii este de a clarifica liniile cauzale”¹. Drept pentru care vom face apel la câteva repere specifice interdisciplinarității, analizând elemente

geografice, istorice, demografice, economice, politice ale spațiului în care are loc acest conflict.

Dimensiunea geografică

Din punct de vedere strict geografic, putem remarca faptul că Afganistanul este poziționat în Asia de Sud, având vecini cel puțin interesanți, mai ales Iranul, dar și Pakistanul, din perspectivă geopolitică Zbigniew Brzezinski încadrând această zonă într-o zonă „fierbinte”, denumind-o *Balcanii Eurasiei*². Alte aspecte geografice de interes pentru analiză sunt suprafața deloc neglijabilă (locul 41 mondial³), relieful predominant muntos, cu „zone secetoase și terenuri accidentate aflate la mare altitudine”⁴ – relief care influențează într-o foarte mare măsură modul în care poate avea loc acțiunea geostrategică. De menționat este faptul că în desfășurarea războiului de gherilă, munții sunt cea mai bună protecție pentru trupele de insurgenți

*Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
e-mail: todorcatalina@yahoo.com

(peșteri, buncăre). De altfel de interes este și lipsa ieșirii la mare, dar și existența potențialelor resurse energetice precum gazele naturale și petrolul.

Dimensiunea istorică

Din perspectivă istorică, pentru analiza geopolitică a acestui conflict este relevantă succesiunea de evenimente conflictuale derulate în acest spațiu. Iana Paverman afirmă despre acest spațiu că a fost un *spațiu gol pe harta lumii*, trecând prin stăpânirea grecilor, părților, sasanizilor, arabilor, mongolilor,⁵ caracteristica relevantă din punct de vedere istoric pentru acesta fiind conflictele etnice. Practic, istoria Afganistanului este o istorie a conflictualității, de la reunirea triburilor păștune din 1747 sub Ahmad Shah Durrani (care domină celelalte etnii tadjicii, uzbekii, balucii, turkmenii, hazarii)⁶, până astăzi. De altfel, construirea sa s-a realizat „în zona limitrofă a trei puteri geopolitice: Imperiul mongolilor, Hanatele uzbece și Imperiul persan”⁷, iar mari puteri ale timpului și-au disputat deseori interesele, și le-au manifestat în acest spațiu, câteva exemple în acest sens fiind: „Marele Joc”: Imperiul Rus – Imperiul Britanic (sec XIX), presiunile făcute de „stâlpii regionali ai sistemului american – Iranul și Pakistanul” și a Uniunii Sovietice în perioada Războiului Rece⁸, care culmină cu încercarea Rusiei de a instala socialismul în Afganistan și putem merge chiar mai departe la considerarea actualului conflict ca unul cu multiple mize geopolitice, una dintre acestea fiind semnalarea prezenței și influenței superputerii americane în zonă. Pe de altă parte, pe lângă conflictele generate direct de către acțiunea unor mari puteri în zonă, cum a fost cazul războaielor anglo-afgane (secolul XIX – 1919) sau războaielor ruso-afgane (1979-1989) – calificate drept „Vietnamul Rusesc”⁹, avem și existența unor conflicte interne – seria războaielor civile de după 1990.

Istoria Afganistanului ne ajută să înțelegem două aspecte cheie pentru prezenta analiză:

1. Practic, până la începerea războiului declanșat în 2001, toată această înlanțuire de conflicte de la formarea Afganistanului, războaiele anglo-afgane, războiul sovietic, seria războaielor civile din anii 1990, au făcut ca singura perioadă de pace din istoria recentă a acestui teritoriu să fie între anii 1933 și 1973.

2. Pe de altă parte avem și exemple clare care ne arată insuccesul impunerii voinței unor mari

puteri pe acest teritoriu: recent este cazul războiului ruso-afgan, unde „armata sovietică, deși dotată cu armamente din ce în ce mai sofisticate, nu a reușit să reducă la tăcere rebeliunea afgană, formată din luptători redutabili și susținută activ de Pakistan și Statele Unite.”... Un mare suport în acest sens fiind și cunoașterea și utilizarea teritoriului în favoarea lor de către insurgenți, pentru că, în timp ce „trupele sovietice și regimul comunist afgan stăpâneau văile și orașele, ... insurgenții se foloseau de munți ... pentru a ataca sistematic forțele comuniste.”¹⁰ Deci acest prezent conflict nu este altceva decât continuarea unei istorii conflictuale.

Dimensiune demografică

Din perspectivă demografică, Afganistanul are o populație relativ numeroasă, cu 28.395.716 locuitori, deținând locul 43 la nivel mondial. Acesta este o populație tânără, media de vârstă fiind 18 ani¹¹, și relativ needucată, având în vedere gradul de alfabetizare de doar 28,1%,¹² unul dintre cele mai scăzut la nivel mondial. De asemenea, ocupă locul 182 mondial ca Indice al Dezvoltării Umane¹³. Chiar dacă au o rată a natalității foarte mare, locul 20 mondial, au o rată a mortalității pe măsură, locul 7 mondial, cu o speranță de viață de doar 44 de ani, locul 219 din 224. Putem afirma că aceste date cu privire la populație ne crează o bază propice pentru conflictualitate, luând în calcul o populație tânără – mai ales dacă facem apel la un studiu care corela conflictele interstatale cu vârsta medie a populației unei țări¹⁴ – cu o stare generală a educației și sănătății precare.

Pe de altă parte, un alt aspect important demografic este cel cu privire la compoziția etnică, ce ne arată faptul că: Afganistanul este eterogen din acest punct de vedere. Etnia majoritară este cea păștuna cu 42%, urmată de Tajik 27%, Hazara 9%, Uzbek 9 %, Aimak 4%, Turkmen 3%, Baloch 2%, alte 4%¹⁵, iar perspectiva confesională nu se prezintă nici aceasta într-o lumină mai favorabilă. Chiar dacă mai bine de 90% din populație este musulmană, 80% sunt Sunni și 19 % sunt Shia, doar 1% fiind de alte religii.¹⁶ Compoziția etnică și religioasă furnizează și acesta premisele unui teren cu un potențial ridicat al conflictualității, cel puțin la nivel intern, fapt demonstrat și de practică, numai dacă privim conflictele civile de după 1990, când asistăm la lupta pentru putere dintre păștuni, coalițiile antipăștune și coaliția antitadjiică.¹⁷

Dimensiunea economică

În ceea ce privește economia Afganistanului, aceasta nu a fost niciodată una puternică, la început avându-și bazele în agricultură. În istoria recentă a acestui stat, începând cu perioada Războiului Rece, economia sa a fost susținută într-o proporție considerabilă de ajutoarele externe. În anii '60 ajutoarele străine cumulau peste 40% din bugetul afgan, iar când acestea a început să scadă la sfârșitul 1960, mai bine de 50% din buget era asigurat de exportul de gaze naturale către URSS, restul provenind din agricultură și păstorit.¹⁸ Războiul sovieto-afgan a devastat economia rurală, crescând și dependența de ajutorul extern. Crescând vulnerabilitatea rutelor comerciale a fost încurajat la nivel local traficul ilegal cu armament și cu opium. Până în 1987 s-a ajuns ca veniturile provenite din exportul gazelor naturale să nu mai existe din cauza slabei mentenanțe a rețelelor și lipsa tehnicienilor specialiști retrași de către URSS. După '90, economia afgană era devastată în urma războiului sovieto-afgan, fiind afectată aproape toată infrastructura de drumuri cât și cea de canalizare, irigații. În timpul regimului taliban, un oarecare grad de revitalizare economică s-a produs datorată agriculturii și întoarcerii pe teritoriul afgan a substanțialului capital financiar deținut de refugiați din Pakistan și Iran, prin ajutorul extern. Până în 1996, traficul ilegal cu Pakistanul se ridica la peste 2 trilioane \$, aproape 50% din bugetul afgan.¹⁹ Actualmente economia afgană este devastată, depinzând în proporție de peste 90% de ajutorul extern²⁰. Afganistanul ocupă locul 101 ca PIB (45 tril. \$), cu 78% din forța de muncă concentrată în sectorul agricol.²¹ Principalii parteneri pentru export sunt Pakistan, India, Tadjikistan, SUA (2012), iar principalele exporturi se fac cu: opium, fructe, covoare lucrate manual, lână, bumbac, pietre prețioase și semiprețioase. Afganistanul importă cel mai mult din Pakistan, SUA, Rusia, India, China, Germania produse precum: utilaje și alte bunuri de capital, alimente, bunuri textile, produse petroliere.²² Practic, din punct de vedere economic, Afganistanul are o stare foarte precară care duce la instabilitate și prin dependența sa de latura subterană, traficul cu opium, concentrat în partea de sud la granița cu Pakistanul,²³ trafic pe care se bazează economia zonală și ca aduce venituri de natură să sprijine mișcările teroriste.²⁴

Dimensiunea politică

Din perspectivă politică, Afganistanul este un stat cu un grad foarte ridicat de instabilitate. De-a lungul istoriei a trecut relativ repede de la o formă de guvernare a statului la alta, actualmente fiind o republică islamică, cu 84 de partide politice²⁵, aici putând compara cu cazul unor state stabile din această perspectivă precum SUA (4) sau Anglia (11)²⁶, sau chiar cu cazul României, care suferă pe plan politic de o lipsă a maturității politice: România cu 29 de formațiuni.²⁷ Pe de altă parte, pe teritoriul acestui stat, există fi grupurile de presiune politică foarte active, precum: talibanii, grupurile etnice, grupurile religioase, liderii tribali. Câțiva indicatori, cu recunoaștere internațională, relevă această stare ridicată de instabilitate politică: Indicele de Percepție al Corupției unde Afganistanul se află pe penultimul loc 179, pe ultimul loc fiind Somalia²⁸, Indice al Instabilității Politice realizat de Economic Intelligence Unit, în 2009, conform căruia Afganistanul ocupă locul 7 cu un scor de 7.8 din 165 state analizate (Locul 1 Zimbabwe 8,8, ultimul loc Norvegia 1,2)²⁹ și Indicele de Fragilitate Statală, alcătuit tot de EUI³⁰, în conformitate cu care Afganistanul se află în zona cu fragilitate extremă (20-25).³¹ De asemenea, Afganistanul are un scor de 106 al Indexului Statelor Eșuate (Failed States Index), aflându-se pe locul 7 mondial din această perspectivă, pentru 2013.

Toate elementele utilizate în cadrul analizei anterioare, de la cele geografice, până la cele de ordin politic, ne arată foarte clar că menținerea stabilității în zonă poate fi un deziderat suficient de greu de atins. Acesta este contextul în care se desfășoară și cel mai recent, și încă în derulare, conflict din istoria statului Afgan, un conflict major așa cum arată atât ierarhia celor de la Hildeberg Institute, cât și a celor de la Maplecroft (Conflict Intensity Index – Risc Extrem).³²

Poziții oficiale și mize geopolitice

Pe acest fond de instabilitate clară se declanșează prezentul conflict. Un prim deziderat oficial al conflictului din Afganistan se regăsește în conceptul de „război preemptiv”,³³ război încadrat în categoria celor asimetrice, un război îndreptat împotriva terorismului.

Practic, analizând declarația Actului 09-18-01, se observă că la nivel oficial acesta pornește ca un război împotriva unui inamic suficient de difuz, și anume terorismul: „Întrucât la 11 septembrie 2001,

acte de violență trădătoare au fost comise împotriva Statelor Unite, începe Autorizația pentru folosirea forței militare (AUMF), Președintele este autorizat să folosească toată forța necesară și adecvată împotriva acelor națiuni, organizații sau persoane pe care le stabilește că au planificat, au autorizat, au comis sau ajutat la producerea atacurilor teroriste care au avut loc pe 11 septembrie 2001, sau care adăpostesc asemenea organizații sau persoane, cu scopul de a preveni orice acte viitoare de terorism internațional împotriva statelor Unite de către astfel de națiuni, organizații sau persoane”³⁴.

Cu toate că discutăm despre un conflict în care sunt implicate 48 de state ca parte a acțiunii NATO-ISAF³⁵, cu toate că discutăm despre costuri de loc de neglijat ale acțiunilor în Afganistan, totuși la nivelul lui 2012 Indicele Global al Terorismului înregistra în Afganistan una dintre cele mai ridicate valori la nivel mondial 8.669, locul 3 după Irak și Pakistan.³⁶ Acest fapt ne indică foarte clar lipsa unei ameliorări a situației, cel puțin la nivelul spațiului de intervenție.

În conformitate cu pozițiile analiștilor internaționali, conflictul își găsește susținerea în mize geopolitice suficient de puternice, ce până acum au transcedat dezideratelor de stabilitate și democratizare a acestui spațiu și facem referire la cele ale Statelor Unite ale Americii, întrucât acestea rămân principalul actor geopolitic, chiar dacă alături de acesta alte 48 de state sunt angajate în acest conflict, așa cum menționăm și anterior.

Ariel Cohel vede interese SUA în regiune sistematizate în trei mari puncte cheie: securitate, energie și democrație.³⁷

George Friedman și Stratfor extind aceste mize către: pluralismul geopolitic în Eurasia, o lume islamică imposibil de reunit (importanța diminuării tendințelor extremiste ce țin de factorului religios și cultural în conceptul de guvernare globală), energia (importantele resurse de petrol, gaze naturale, cărbune și uraniu), accesul SUA la Orientul Îndepărtat și securitatea.

Aceste mize în viziunea lui G. Friedman se pot traduce printr-un joc nu neapărat în vederea unui câștig în conflictului afgan, ci a împiedicării unor posibile fenomene.

Pluralismul geopolitic în Eurasia

Afganistanul are o poziționare deosebit de interesantă, amintită și în prima parte a studiului, ce îi conferă importanța strategică în Eurasia („se

află la intersecția subcontinentului Indian granița cu Pakistan – , cu Orientul Mijlociu – Iran, cu Asia Centrală – Turkmenistan, Uzbekistan și Tajikistan – și cu China – Coridorul Wakhan Corridor”³⁸), acesta putându-se observa numai dacă analizăm începutul politicii Obama, când acesta admite ca SUA s-a angajat greșit în războiul din Irak neglijând importanța Afganistanului, astfel ca a început retragerea trupelor din Irak pentru a-și concentra forțele în Afganistan.³⁹

Acesta alături de Asia Centrală (o regiune importantă din punct de vedere al strategiei globale SUA, datorită vecinătății cu Rusia, China, India, Pakistan, Iran și alți actori importanți ai regiunii, cât și datorită factorului etno-religios și bogăției resurselor energetice⁴⁰), Afganistanul este un spațiu disputat de cele mai mari puteri mondiale : SUA, Rusia și China, dar și de jucătorii regionali importanți precum Iran, Pakistan, India, fiecare dintre acestea având interese pe diverse arii.

USA este un actor mult prea mare și important pentru a rămâne în afara jocurilor, mai ales dacă luăm în considerare semnificația Eurasiei, astfel este conștientă ca trebuie să participe și în mare măsură să influențeze jocurile, însă este poate la fel de conștientă că nu este singura putere cu interese în Asia Centrală, nefiind nici de dorit să rămână singura implicată, pentru aș putea atinge obiectivele.

În primul rând, obiectivele principale SUA în regiune sunt securitatea energetică și proximitatea față principalele teatre de acțiune teroriste și nu doar controlul pur și simplu. Limitarea accesului altor puteri din regiune nu este necesară și ar fi o *greșeală gravă*⁴¹, la momentul intervenției din 2001 a avut nevoie de sprijinul Rusiei, iar acum, spre exemplu, implicarea Chinei în Asia Centrală ar ajuta în disculparea retragerii din conflictul afgan.⁴²

În ceea ce privește interesele de securitate naționale și strategia regională ale Statelor Unite, Afganistanul oferă perspective strategice mai bune pe termen lung decât Pakistan. Lipsei ieșirii la mare a Afganistanului nu ar trebui să fie un impediment pentru Statele Unite, care și-a atins de multe ori obiectivele geostrategice prin mobilitatea aeriană.

Din punct de vedere geostrategic, dacă SUA dorește să predomine ca element de putere în Eurasia, Afganistanul, într-un tandem cu apropierea SUA de Iran, ar fi ce mai bună variantă.⁴³

SUA este prea departe pentru a domina acesta parte a Eurasiei, dar destul de puternică pentru a nu fi implicată, cum afirmam și anterior astfel ea trebuie să se implice pentru ca nicio putere unică să nu ajungă să controleze acest spațiu și astfel toată comunitatea mondială să poată avea acces nestânjenit economic și financiar, la aceasta.⁴⁴

„Pe termen scurt este în interesul Americii să consolideze și să continue pluralismul geopolitic predominant pe harta Eurasiei. Aceasta face să aibă întâietate manevrele în vederea prevenirii apariției unei coaliții ostile care ar putea, în cele din urmă, caută să conteste supremația Americii, ne mai vorbind de posibilitatea îndepărtată ca orice stat în parte să încerce acest lucru. Pe termen mediu, cele spuse anterior ar putea evolua treptat spre un mai mare accent pe apariția unor parteneri din ce în ce mai importanți, dar compatibili strategic, care îndemnați de conducerea deținută de America, ar putea ajuta la formarea unui sistem de securitate transeurasiatic mai cooperant. Pe termen lung, acestea ar putea deveni un nucleu de responsabilitate politică adevărat distribuită”⁴⁵

Așadar, scopul acestor intervenții în Afganistan poate să nu fie unul de a obține ceva, ci unul de a împiedica apariția oricărei puteri majore în Eurasia, ca și prevenirea dominării exclusive a spațiului geopolitic de către Rusia, fiind de dorit pluralitatea geopolitică în acesta zonă.

O lume islamică imposibil de reunit

În condițiile în care știm că unul dintre scopurile urmărite de către talibani este formarea unui islam puternic și tradiționalist – bazat pe *shariah*⁴⁶, se poate porni de la ideea ca în condițiile instabilității zonale nu se poate prefigura o apariție a unei puteri locale.

Iată cum vede George Friedman această poziție: „După căderea Uniunii Sovietice, SUA s-a angajat într-o serie de operațiuni menite să mențină echilibrul regional și să împiedice apariția unei puteri locale. Prima intervenție importantă a fost în Kweit, unde SUA a oprit ambițiile Irakului. Următoarea a fost în Iugoslavia, cu scopul de a împiedica apariția hegemoniei sârbe asupra Balcanilor. A treia serie de intervenții a fost în regiunea islamică, cu scopul de a împiedica Al-Qaeda (sau o oricui altcuiva) de a crea un imperiu islamic sigur. Intervențiile în Afganistan și Irak au făcut amândouă parte din acest plan”⁴⁷

Din acest punct de vedere, factorul etno-religios este unul extrem de important, subliniind faptul

că obiectivele de guvernare globală și interesele geopolitice sunt mult îngreunate în îndeplinire de acest tip de abordări extremiste religioase.

SUA nu este un perdant, SUA a câștigat atâta timp cât Al-Qaeda a pierdut, iar Al-Qaeda nu a reușit să își ducă la bun sfârșit obiectivele (cel puțin cel ce se referă la puterea islamică), „regiunea fiind mai divizată ca oricând”⁴⁸

Pentru SUA este important astfel, în contextul actual, să prevină radicalizarea religioasă și terorismul prin cooperarea globală și regională.⁴⁹

Accesul SUA la Orientul îndepărtat

America nu numai că urmărește propriile scopuri geostrategice cu privire la Eurasia, dar își reprezintă interesele economice, precum și acelea ale Europei și Orientului Îndepărtat, câștigând acces nelimitat în această zonă până acum închisă.

Această miză geopolitică se concentrează în jurul ideii de putere geopolitică, accesul la bogății cu potențial și împlinirea misiunilor naționale și de securitate.⁵⁰

Resurse de petrol și gaze naturale

Având în vedere condițiile actuale, energia este motorul dezvoltării, astfel importanța Asiei Centrale nici nu mai necesită aprofundare.⁵¹ Situația poziționării infrastructurii energetice în această regiune ne arată centralitatea Afganistanului, ca stat aflat în proximitatea unor importante rute energetice. Aceasta evidențiază foarte clar atât miza energetică, cât și actuală și posibilă împărțire a zonelor de influență cu privire la aceste resurse strategice.⁵²

Un alt aspect important, din perspectivă energetică este și faptul că recent s-au descoperit resurse energetice și pe teritoriul afgan, fiind estimate la o mie de miliarde de dolari, după cum declara președintele Karzai.⁵³

Ceea ce mai prezintă interes este și Turkmenistan-Afganistan-Pakistan (TAP) proiectul conductei de gaz (de asemenea cunoscute ca trans-Afghanistan pipeline proiect), adoptate în cadrul administrației Bush, în 2002, la scurt timp după înfrângerea talibanilor.

În Decembrie 2002, guvernele Turkmenistanului, Afganistanului și Pakistanului au semnat un Memorandum de înțelegere cu privire la construirea conductelor petroliere Asia Centrală, ce vor transporta petrolul uzbek și turkmen în Gwadar, Pakistan, la Marea Arabie. Acest proiect suferă

amânări cauzate de continua instabilitate afgane⁵⁴, având în vedere faptul că proiectul își propune să treacă cu aceste conducte prin Kandahar, zona cu intensitate foarte ridicată a instabilității și a actelor violente.

TAP își propune să transporte gazul turkmen în Fazilka, port aflat la granița Indiano-Pakistană, în 2008 alăturându-se și India⁵⁵. În urma acestui fapt, TAP a devenit TAPI, putând fi considerată ca o alternativă la rețeaua Iran-Pakistan-India.

La capitolul impedimente, alături de instabilitatea afgană se prefigurează și întrebările legate de viabilitatea comercială având în vedere o capacitate anuală planificată de 1,1 bcf.⁵⁶

Aceste posibile dezvoltări ar ajuta la spargerea monopolului rusesc și totodată ar deschide regiunea pentru creșterea concurența exercitate pentru resursele energetice.⁵⁷

Atât susținătorii, cât și opoziții implicării pe termen lung ai SUA în Afganistan au văzut în acest potențial energetic și în poziția Afganistanului în Eurasia un „nou drum al mătăsii” pentru resursele energetice și materiile prime din și prin Afganistan în toată lumea, acesta aducând beneficii duale USA prin echilibrarea acestei zone și extinderea proprie sale puteri.⁵⁸

Potrivit Institutului Asia Centrală – Caucaz, în 11 decembrie 2011, la Ashgabat, cele patru state implicate au ajuns să aprobe proiectul TAPI⁵⁹, iar pe 8 Iulie 2014 acestea au semnat un acord operațional.⁶⁰

La nivel geopolitic, TAPI înseamnă nu doar o spargere a monopolului rusesc și o sporire a influenței SUA, dar și o intensificare a cooperării în zona și în special pentru Afganistan, în prima instanță, o integrare mai amplă în Asia de Sud și o posibilă nișă de dezvoltare a economiei, care să contribuie la eforturile de stabilizare a statului afgan.

Cu toate acestea, sunt și opinii din mediul academic care nu aderă la această idee că Afganistanul s-ar afla la o răscruce energetică, cum este Frédéric Encel, care afirmă: „Cu toate acestea (referindu-se la noțiunea de pasaj pentru geopolitică), au fost devastate și orașe sau țări care nu erau locuri de trecere obligatorii sau măcar răspântii energetice, comerciale sau militare; este cazul Afganistanului, în același timp deșertic (sud-vest), muntos, izolat ca o enclavă în Asia Centrală, lovit succesiv de un război civil în 1978, de invazia sovietică din decembrie 1979 și de nouă ani de

război crud care i-au urmat, de teocrația talibană (1996-2001) și, după octombrie 2001, chiar dacă într-o măsură mai mică, de confruntarea NATO cu talibanii în sud-estul teritoriului”⁶¹.

Pe de altă parte, proiectul suferă major din cauza problemelor de securitate cel puțin pentru viitorul apropiat, având în vedere menținerea stării de instabilitate în orașele și provinciile din sudul Afganistanului, „situație de natură să intensifice odată cu retragerea majorității trupelor americane din Afganistan este programată să fie terminată până în decembrie”⁶².

În ceea ce privește resursele energetice sunt și altele opinii care pun un mai mare accent pe rolul de stat-tampon jucat de Afganistan, decât importanța sa din perspectivă energetică: „Importanța Afganistanului nu se explică nici prin bogățiile minerale, nici prin conflictele sale interne, nici prin accesul la oceane, ci prin faptul că acest stat a fost utilizat de către britanici ca stat-tampon, iar el conservă această funcție astăzi, chiar dacă configurația s-a schimbat. Este vorba despre a controla ambițiile rivale între Iran, Pakistan și Rusia, care se mulțumește în viitor să protejeze exteriorul său apropiat. Dar mai ales între SUA și proiectul unei puteri islamiste transnaționale.”⁶³

Practic analizând problematica posibilelor mize geopolitice în Afganistan se poate constata faptul că menținerea intervențiilor militare pentru mai bine de un deceniu arată încă o dată că acest spațiu este unul de o importanță strategică și geopolitică deosebită.

Din păcate, dacă privim strict perspectiva Afganistanului, contextul descris în prima parte a studiului la care se adaugă rezultatele actualelor intervenții militare NATO, nu sunt de natură să întrevadă, cel puțin pentru viitorul apropiat, o stabilizare a situației și o creștere a nivelului de dezvoltare a acestui stat.

Acest lucru poate fi regăsit și în afirmația lui Stan Petrescu: „În ciuda unor importante modalități de susținere, cum ar fi Programul pentru Dezvoltare al Națiunilor Unite, Afganistanul continuă să rămână una dintre cele mai sărace zone de pe glob, surclasat fiind poate numai de câteva state din continentul african”⁶⁴ și una dintre cele mai instabile zone, al cărei viitor stă sub semnul incertitudinii.

Este de mare actualitate a urmări desfășurarea în continuare a evenimentelor, mai ales în anii ce urmează din cauza retragerii preconizate a trupelor NATO, și evoluția mizelor în acest spațiu, element

esențial pentru modul în care acest stat va reuși sau să nu găsească un echilibru ce să îi permită să se dezvolte.

Concluzii

Pe parcursul prezentului studiu s-au identificat principalele elemente și cauze ale instabilității afgane, însă și mizele geopolitice cu care la ora actuală este încărcat acest spațiu, care primează de multe ori dezideratului păcii, prin intervenții militare.

Astfel că două tipuri de concluzii se pot formula:

1. Elementele contextuale marcate de geografie, istorie, demografie, economie, ne arată foarte clar că menținerea stabilității în zonă poate fi un deziderat suficient de greu de atins. Cel puțin pentru viitorul apropiat am putea spune că ar fi chiar unul imposibil. De aceea conflictul actual este o continuare a unei istorii a conflictualității.

2. Spațiul Afgan este un spațiu de intensitate mare geopolitică, cele mai probabile mize ce mențin actualmente intervențiile militare fiind:

- prezența în Eurasia și pluralismul geopolitic – prevenirea dominării exclusive a spațiului geopolitic de către Rusia;
- scopul nu este de a obține, ci de a împiedica ceva;
- împiedicarea conturării unei lumi islamice puternice, creșterii radicalizării religioase și terorismului.

În consecință este foarte probabil ca viitorul apropiat să nu aducă ameliorări ale stării statale pentru Afganistan „violența și instabilitatea, care deja prevalează, sunt probabile să persiste și să se agraveze”⁶⁵.

Deosebit de interesant de urmărit va fi evoluția situației regionale în contextul retragerii trupelor NATO și consecințele acestui fapt la nivelul transformărilor geopolitice atât micro, cât și macro.

NOTE:

1 Aymeric Chauprade, François Thual, *Dicționar de geopolitică – state, concepte, autori*, Editura Corint, București, 2003, pp. 419-420.

2 Z. Brzezinski, *Marea tablă de șah – Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, 2000, București, pp. 139- 143.

3 Date preluate și prelucrate CIA Factbook.

4 Nicholas Harris et all, *Atlasul lumii în imagini*, Editura Aquila '93, Oradea, 1996, pp. 38-39.

5 Iana Paverman, *Afganistan: conflictul dintre război și identitate*, Sphere of Politics, issue: 140 / 2009, pp. 106-112.

6 Aymeric Chauprade, François Thual, *op. cit.*, p. 10.

7 *Idem*, p. 10.

8 *Idem*, p. 11

9 *Idem*, p. 12.

10 *Ibidem*.

11 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ro.html>, accesat la 20.06.2014.

12 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2103.html#af>, accesat la 20.06.2014.

13 http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2010/papers/HDRP_2010_17.pdf Human development Index, accesat la 20.06.2014.

14 <http://www.newsecuritybeat.org/2011/10/minority-youth-bulges-and-the-future-of-intrastate-conflict/>, accesat la 10.06.2014.

15 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>, acesta la 20.06.2014.

16 James W. Fiscus, *America's war in Afghanistan*, The Rosen Publishing Grup, New York, 2004, pp. 7-9.

17 Aymeric Chauprade, François Thual, *op.cit.*, pp. 12-13.

18 Mukesh Kumar Yadav, *Sustaining the Afghan Economy*, Air Command and Staff College Air University Maxwell Air Force Base, Alabama, 2010, p. 6; Megan E. Liaboe, *Afghanistan and the Search for a Sustainable Economy*, The Project on International Peace and Security (PIPS) Institute for Theory and Practice of International Relations, Government Department - The College of William and Mary, Williamsburg, 2010, pp. 4-8.

19 Mukesh Kumar Yadav, *op. cit.*, pp 1-2.

20 http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=233:afghanistan-the-tapi-pipeline-and-energy-geopolitics&catid=103:energysecurityissuecontent&Itemid=358 Journal of Energy Security Official Website, accesat la 20.06.2014.

21 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>, accesat la 20.06.2014.

22 *Ibidem*.

23 *Monitoring of Drug Flow in Afghanistan* United Nations Office on Drugs and Crime, Kabul Illicit Crop Monitoring Program Report, 2007.

24 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7663204.stm>, accesat la 10.07.2014.

25 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> CIA FactBook, accesat la 17.06.2014.

26 *Idem*.

27 <http://www.alegeri-2009.ro/partide/>, accesat la 17.06.2014.

28 <http://www.transparency.org/>, Transparency International, accesat la 17.06.2014.

29 <http://www.eiu.com/public/> accesat la 17.06.2014.

30 *Economic Intelligence Unit*.

31 <http://aidontheedge.info/2012/02/15/state-fragility-as-a-wicked-problem/>, accesat la 10.08.2014.

32 http://maplecroft.com/about/news/conflict_intensity_index.html, accesat la 10.08.2014.

33 Folosim termenul de preemtiv și „nu preventiv, ținând cont de distincția existentă între cei doi termeni și explicată foarte clar de Gheorhe Văduva în *Războiul Asimetric și noua*

fizionomie a conflictualității armate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, pp. 24-30.

34 <http://www.thepublicdiscourse.com/2011/09/4004/>, accesat la 21.07.2014.

35 <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php>, accesat la 21.07.2014.

36 http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/2012_Global_Terrorism_Index_Report.pdf, accesat la 17.07.2014.

37 Ariel Cohen, *U.S. Interests and Central Asia Energy Security*, The Heritage Foundation, Washington, 2006, p. 1.

38 Subhash Kapila, *Afghanistan and Pakistan: Comparative Analysis of Geo-Strategic and Geo-Political Significance*, South Asia Analysis Group, Paper no. 3139, 2009.

39 <http://www.stratfor.com/> - George Friedman, *Obama's State of the Union and U.S. Foreign Policy*, Stratfor Global Intelligence, 2011.

40 Ariel Cohen, *op.cit.*, p. 9.

41 *Ibidem*.

42 <http://slouchingcolumbia.wordpress.com/2011/04/29/china-afghanistan-and-the-widening-of-asian-geopolitics/>

43 Subhash Kapila, *op.cit.*, p. 1/1.

44 Zbigniew Brzezinski *Marea tablă de Șah – Supremația Americană și imperativele sale Geostrategice*, Editura Universul Enciclopedic, București, 2000, p. 167.

45 *Idem*, p. 219.

46 Matt Waldman, *Dangerous Liaisons with the Afghan Taliban The Feasibility and Risks of Negotiations*, United States Institute of Peace, Special Report 256, 2010.

47 George Friedman, *Următorii 100 de ani – Previziuni pentru secolul XXI*, Editura Litera, București 2009, p. 47.

48 *Idem*, p. 50.

49 Ariel Cohen, *op.cit.*, p. 9.

50 Zbigniew Brzezinski, *op.cit.*, p. 157.

51 Amresh Chandra, *Geopolitics of Central Asian Energy Resources and Indian Interest*, Journal of Peace Studies, Vol. 16, Issue 1-2, 2009, <http://www.icpsnet.org/adm/pdf/1251369051.pdf>

52 Nima Maleki, *Energy pipelines in Eurasia: maps of the New Silk Road*, 2009, <http://positivity.wordpress.com/2009/04/21/energy-pipelines-in-eurasia-maps-of-the-new-silk-road/>

53 <http://economie.hotnews.ro/stiri-energie-6861203-afghanistanul-are-resurse-petrol-valoare-mie-miliarde-dolari.htm>, accesat la 19.07.2014.

54 Ariel Cohen, *op.cit.*, p. 5.

55 <http://oilprice.com/Energy/General/The-Turkmenistan-Afghanistan-Pakistan-India-TAPI-pipeline-Looks-Set-to-go-Ahead.html> Oil Price Official website, accesat la 19.07.2014.

56 Ariel Cohen, *op.cit.*, p. 6.

57 *Idem*, p. 2.

58 <http://slouchingcolumbia.wordpress.com/2011/04/29/china-afghanistan-and-the-widening-of-asian-geopolitics/>, accesat la 20.07.2014.

59 <http://www.cacianalyst.org/?q=node/5479> Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program Joint Center, accesat la 20.07.2014.

60 <http://www.silkroadreporters.com/2014/07/24/will-tapi-pipeline-ever-built/>, accesat la 01.08.2014.

61 Frédéric Encel *Orizonturi geopolitice-Traducere Adrian Ciubotaru*, Cartier, București, 2011, p. 29.

62 <http://www.silkroadreporters.com/2014/07/24/will-tapi-pipeline-ever-built/>, accesat la 01.08.2014.

63 Stan Petrescu, *Călătorii Geopolitice- Lumea văzută de la București*, Ed. Militară, București, 2010, p. 341.

64 Stan Petrescu, *op.cit.*, p. 340.

65 http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/23201/after_the_drawdown.html, accesat la 12.08.2014.

BIBLIOGRAFIE

Aymeric Chauprade, François Thuail, *Dicționar de geopolitică – state, concepte, autori*, Editura Corint, București, 2003.

Brzezinski Zbigniew, *Marea tablă de șah – Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, 2000, București.

Chandra Amresh, *Geopolitics of Central Asian Energy Resources and Indian Interest*, Journal of Peace Studies, Vol. 16, Issue 1-2, 2009, <http://www.icpsnet.org/adm/pdf/1251369051.pdf>

Cohen Ariel, *U.S. Interests and Central Asia Energy Security*, Published by The Heritage Foundation, Washington, 2006.

Encel Frédéric, *Orizonturi geopolitice*, Traducere Adrian Ciubotaru, Editura Cartier, București, 2011.

Fiscus W. James, *America's war in Afghanistan*, The Rosen Publishing Grup, New York, 2004.

Friedman George, *Următorii 100 de Ani – Previziuni pentru Secolul XXI*, Editura Litera, București 2009, p. 47.

Harris Nicholas et all, *Atlasul lumii în imagini*, Editura Aquila '93, Oradea, 1996.

Kapila Subhash, *Afghanistan and Pakistan: Comparative Analysis of Geo-Strategic and Geo-Political Significance*, South Asia Analysis Group, Paper no. 3139, 2009.

Liaboe E. Megan, *Afghanistan and the Search for a Sustainable Economy*, The Project on International Peace and Security (PIPS) Institute for Theory and Practice of International Relations, Government Department - The College of William and Mary, Williamsburg, 2010.

Paverman Iana, *Afganistan: conflictul dintre război și identitate*, Sphere of Politics, issue: 140 / 2009.

Petrescu Stan, *Călătorii Geopolitice – Lumea văzută de la București*, Editura Militară, București, 2010.

Waldman Matt, *Dangerous Liaisons with the Afghan Taliban The Feasibility and Risks of Negotiations*,

- United States Institute of Peace, Special Report 256, 2010.
- Yadav Kumar Mukesh, *Sustaining the Afghan Economy*, Air Command and Staff College Air University Maxwell Air Force Base, Alabama, 2010.
- Monitoring of Drug Flow in Afghanistan* United Nations Office on Drugs and Crime, Kabul Illicit Crop Monitoring Program Report, 2007.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ro.html>, Accesat la data de 20.06.2014.
- http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2010/papers/HDRP_2010_17.pdf Human development Index, accesat la 20.06.2014.
- <http://www.newsecuritybeat.org/2011/10/minority-youth-bulges-and-the-future-of-intrastate-conflict/>, accesat la 10.06.2014.
- http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=233:afghanistan-the-tapi-pipeline-and-energy-geopolitics&catid=103:energysecurityissuecontent&Itemid=358 Journal of Energy Security Official Website, accesat la 20.06.2014.
- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7663204.stm>, accesat la 10.07.2014.
- <http://www.alegeri-2009.ro/partide/>, accesat la 17.06.2014.
- <http://www.transparency.org/>, Transparency International, accesat la 17.06.2014.
- <http://www.eiu.com/public/> accesat la 17.06.2014.
- <http://aidontheedge.info/2012/02/15/state-fragility-as-a-wicked-problem/>, accesat la 10.08.2014.
- http://maplecroft.com/about/news/conflict_intensity_index.html, accesat la 10.08.2014.
- <http://www.thepublicdiscourse.com/2011/09/4004/>, accesat la 21.07.2014.
- <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php>, accesat la 21.07.2014.
- http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/2012_Global_Terrorism_Index_Report.pdf, accesat la 17.07.2014.
- <http://www.stratfor.com/> - George Friedman (2011), *Obama's State of the Union and U.S. Foreign Policy*, Stratfor Global Intelligence
- <http://slouchingcolumbia.wordpress.com/2011/04/29/china-afghanistan-and-the-widening-of-asian-geopolitics/> Nima Maleki, *Energy pipelines in Eurasia: maps of the New Silk Road*, 2009
- <http://positivity.wordpress.com/2009/04/21/energy-pipelines-in-eurasia-maps-of-the-new-silk-road/>
- <http://economie.hotnews.ro/stiri-energie-6861203-afganistanul-are-resurse-petrol-valoare-mie-miliarde-dolari.htm>, accesat la 19.07.2014.
- <http://oilprice.com/Energy/General/The-Turkmenistan-Afghanistan-Pakistan-India-TAPI-pipeline-Looks-Set-to-go-Ahead.html> Oil Price Official website, accesat la 19.07.2014.
- <http://slouchingcolumbia.wordpress.com/2011/04/29/china-afghanistan-and-the-widening-of-asian-geopolitics/>, accesat la 20.07.2014.
- <http://www.cacianalyst.org/?q=node/5479> Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program Joint Center, accesat la 20.07.2014.
- <http://www.silkroadreporters.com/2014/07/24/will-tapi-pipeline-ever-built/>, accesat la 01.08.2014.
- <http://www.silkroadreporters.com/2014/07/24/will-tapi-pipeline-ever-built/>, accesat la 01.08.2014.
- http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/23201/after_the_drawdown.html, accesat la 12.08.2014.

IMPLICAȚIILE SPAȚIULUI DE LUPTĂ MODERN ASUPRA ORGANISMULUI UMAN

THE IMPLICATIONS OF MODERN FIGHT ON THE HUMAN BODY

Asist.univ.drd. Carmen Liliana PRAOVEANU*

Societatea umană este într-o continuă transformare și evoluție. În cadrul ei, factorul uman este primordial, în toate procesele sociale ocupând locul central. Se constată chiar o deplasare a echilibrului și a centrului de greutate de pe dimensiunile cantitative, pe cele calitative, care presupune folosirea factorului uman și în special a inteligenței acestuia.

Organismul uman este un sistem biocibernetic care se adaptează în permanență condițiilor la care este supus deci inclusiv mediului social. Astfel, în condițiile câmpului de luptă modern, desfășurarea eficientă a acțiunilor de luptă vizează adaptări optime ale rezervelor biologice ale luptătorului.

Human society is in continuous transformation and evolution. Within it, the human factor is extremely important, as it has the central position in all social processes. It can thus be found a shifting of balance and center of gravity towards the use of the human factor and particularly its intelligence.

The human body is a biocibernetic system that continuously adapts to the conditions to which it is subjected so including social environment. Thus, in the of modern battle conditions, conducting effective combat operations aimed at the optimum adaptation of the fighter's biological reserves.

Cuvinte-cheie: rezerve biologice; factor uman; capacitate de efort; câmp de luptă modern; homeostazie; oboseală; sindromul general de adaptare.

Keywords: *biological reserves; human factor; capacity of effort; in the field of modern combat; homeostasis; fatigue; general adaptation syndrom.*

Dimensiunile spațiului de luptă modern

În societatea de astăzi, unde totul este guvernat de un determinism complex, câmpul de luptă modern are o nouă fizionomie, caracterizată printr-o tehnologie înaltă folosită, război psihologic, acțiuni de simulare și diversiune, fronturi discontinue, focare de intervenții cu extindere pe verticală, lovire concomitentă a obiectivelor și forțelor, rapiditate în executarea manevrelor.

Astfel, se impune organizarea unor structuri tactice mobile, cu efective mici de forțe, profesionalizate, înzestrate corespunzător executării independente a misiunilor de luptă și foarte mobile.

Acțiunile de luptă desfășurate de forțe profesionalizate devin astfel precise și eficiente, cu pierderi mici și efecte majore.

Conflictele militare fac parte din conflictualitatea socială. Altfel spus, „conflictualitatea socială

este deopotrivă o chestiune de dinamică socială și mai ales de disfuncționalitate socială. Ca atare, conflictele militare se definesc pe o astfel de dinamică și nu pot fi soluționate decât în ansamblul acesteia”¹. Secolul XXI este secolul incertitudinilor, al transformării cunoașterii care pornește de la premisele transformării mediului în care acționează. „Cunoașterea reprezintă capacitatea de a înțelege realitatea prezentă pe baza unor informații, percepții și a unor evaluări, dar și capacitatea de a sprijini acțiuni pentru a putea modela realități viitoare”². În câmpul de luptă modern, confruntarea nu vizează numai forțele și mijloacele. Putem aminti despre o confruntare a inteligenței umane.

Societatea, cu toate progresele ei, este zdruncinată de mari discrepanțe între formele de progres și cele de protest împotriva efectelor secundare progresului.

În acest context se constată o reconfigurare a centrelor de putere. Astfel, se folosesc parteneriate strategice pentru prevenirea conflictelor.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: carmenlilianapraoveanu@yahoo.com

Războiul viitorului se extinde în domeniul nonmilitar. Au apărut mutații în pregătirea, ducerea acțiunilor militare și creșterea capacității de luptă a trupelor.

Complexitatea câmpului de luptă modern obligă la creșterea calității, la standarde înalte a personalului implicat în acțiuni militare. Prin urmare, flexibilitatea este fundamentală pentru adaptarea forțelor la noile condiții ale câmpului de luptă. Se pune accent pe formarea unui luptător izolat sau în grup, adaptabil oricăror forme de conflict, apt să desfășoare acțiuni în orice condiții având în vedere că mediul de confruntare este complet și complex. Astfel, concepția pregătirii militare trebuie adaptată cerințelor noii viziuni a fizionomiei luptătorului.

În condițiile câmpului de luptă modern, cu toată computerizarea și robotizarea forțelor armate, în operațiile și acțiunile de luptă, rolul hotărâtor îl are factorul uman. El este supus unui complex de solicitări care pot determina reacții neobișnuite cu efecte asupra întregului colectiv și chiar a procesului de conducere.

Conflictele militare au evidențiat faptul că războiul evoluează în funcție de factorii de risc interni și externi.

Perfecționarea permanentă a diferitelor eșaloane vizează adaptabilitate, ritm înalt de acțiune, mobilitate asemănătoare forțelor speciale care pot fi utilizate în orice formă de război.

Se conturează o viziune holografică a câmpului de luptă modern cu trei proiecții: acțională, informațională și structurală.

„O economie revoluționară nouă se naște, bazată pe cunoaștere mai degrabă, decât pe materiile prime convenționale și munca fizică. Această remarcabilă schimbare în economia lumii aduce cu sine o evoluție paralelă în natura beligeranței”³.

Organismul uman și spațiul de luptă modern

Organismul uman, din punct de vedere biologic este considerat ca un sistem hiper complex deschis. El posedă însușirile specifice ale acestuia, respectiv, echilibru dinamic, autoreglare și caracterul informațional.

Procesul de menținere a echilibrului dinamic cu mediul se numește homeostazie. Aceasta semnifică atât menținerea constantă a mediului intern, cât și a capacității de muncă și a autocontrolului față de mediul.

În situațiile în care mediul de solicitare al organismului este perturbat de solicitări excesive,

ca răspuns generalizat, datorită mecanismelor biologice de alarmă, apare o situație cronică de stres.

Organismul uman își eficientizează în permanență structurile în raport cu necesitățile adaptative la condițiile de mediu (în cadrul acestuia fiind inclus și câmpul de luptă modern).

Modificările mediului și influențele lor asupra organismului sunt remediate prin sincronizarea variabilelor fiziologice.

În cadrul unei solicitări mari și de durată, organismul uman nu se comportă unidirecțional, tendințele parametrilor funcționali fiind subordonate necesităților de reglare. Eficientizarea constă în realizarea programelor sistemului în condițiile unui consum minim energetic.

Între perioadele de activitate, procesele de refacere ale organismului trebuie să asigure o revenire funcțională adecvată pentru refacerea ciclului.

Dacă organismul nu este pregătit, nereușind să se deconecteze de stimulii perturbatori apar modificări funcționale care pot duce până la epuizarea sistemului nervos.

Fiecare organism răspunde diferențiat la influențele ambianței în funcție de modelele învățate.

Condițiile spațiului de luptă modern au evidențiat rolul factorului uman în ducerea războiului. În condițiile câmpului de luptă modern, luptătorul este supus unor solicitări fizice și psihice foarte mari. S-a constatat experimental că dacă nu li se creează condiții de refacere corespunzătoare ale organismului, capacitatea de efort scade chiar după 24 ore, iar după 72 ore de nesomn, aceasta scade la zero.

La o refacere fiziologică spontană prin somn de 3-4 ore, ei pot fi menținuți pe câmpul de luptă 9 până la 14 zile (capacitatea de efort fiind de aproximativ 60%).

Pe de altă parte, tehnica actuală de luptă solicită militarilor atât intelectual, cât și afectiv. Utilizarea mijloacelor de luptă eficiente este în strânsă interdependență cu amploarea proceselor intelectuale.

Suprasaturația privind factorii de risc ai câmpului de luptă modern se concretizează prin perturbarea echilibrului psihofizic al luptătorilor. Manifestările pot fi individuale sau colective, respectiv: siderare, panică, forme delirante acute, isterice, depresive, caracteriale.

Principalele reacții psihice ale militarilor pe câmpul de luptă sunt: teama – când conștientizează că pericolul este imens, chiar dacă în realitate este mic; frica – ce îl pune în gardă despre pericol, dar este de scurtă durată; spaima – reacție emoțională necondiționată care activează instinctul de apărare; panica – reacție de frică colectivă.

Ca o rezultată a conflictului apare stresul psihic.

Războiul modern supune luptătorul la solicitări mari și drept consecință apare un consum mare de energie fizică și psihică, acestea fiindu-i necesare militarului pentru a răspunde cerințelor câmpului de luptă modern.

Nivelul rezistenței psihofizice este rezultanta capacității de efort fizic și intelectual.

Concluzii

Evoluțiile în domeniul științei și tehnologiei și-au pus amprenta și asupra domeniului militar, determinând mutații calitative și cantitative.

Caracteristicile geoclimatice determină cerințele luptei moderne influențând fizionomia acțiunilor și desfășurării acestora.

Pe durata confruntărilor, echipa trebuie să cunoască și să exploateze fiecare secvență de angajare simultană a forțelor.

În câmpul de luptă modern va crește rolul acțiunilor duse de forțe reduse efectiv, dar profesionalizate.

Prin ridicarea nivelului de pregătire și antrenare, realizarea structurilor suplă, dinamice, crește capacitatea de manevră.

Caracteristicile câmpului de luptă modern obligă la reevaluarea luptei, pentru a atinge obiectivele în timp scurt, cu efective puține și pierderi minime.

Schimbările accelerate din câmpul de luptă modern necesită adaptarea structurilor acționale.

Acțiunile desfășurate în câmpul de luptă al viitorului se vor baza în principal pe profesionalismul luptătorului.

Formarea atitudinii de învingător se va realiza printr-o instrucție performantă, în concordanță cu cerințele luptei moderne.

Omul modern caută să-și depășească limitele prin activitate, autoeducație și formarea unei atitudini noi.

Dacă nu se iau în considerare limitele și rezervele biologice ale organismului militarilor, nu putem vorbi de o înaltă capacitate operațională.

Câmpul de luptă modern vizează economisirea și compensarea limitelor fiziologice ale factorului uman.

NOTE:

1 T. Frunzeti, M. Mureșan, Gh. Văduva, *Război și Haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 26.

2 G. Maior, *Un război al minții*, Editura Rao, București, 2010.

3 Alvin și Heidi Toffler, *Război și antirăzboi*, Editura Antet, București, 1995, p. 17.

BIBLIOGRAFIE

Amiral Liberis Christos, *Strategia națională și gestionarea crizelor*, Grecia, 1997.

Buța Viorel, Alexandrescu Gelu, Dumitru Daniel, *Elemente dinamice ale câmpului de luptă modern*, Editura UNAp, 2004.

Frunzeti T., Mureșan M., Văduva Gh., *Război și Haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.

Graham T. Allison, Zelikov Ohilip, *Essence of decision*, New-York, Longman, 1999.

Maior G., *Un război al minții*, Editura Rao, București, 2010.

Toffler Alvin și Heidi, *Război și antirăzboi*, Editura Antet, București, 1995.

FACTORI CARE CONDIȚIONEAZĂ PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE

FACTORS WHICH CONDITION THE PROTECTION OF CRITICAL INFRASTRUCTURES

Drd. Anca Ioana STĂNIȘTEANU*

Problematika infrastructurilor critice și a protecției acestora este un domeniu relativ nou, dar de o importanță deosebită pentru buna derulare și dezvoltare a unui stat, și tocmai din acest motiv, trebuie să i se acorde din ce în ce mai mare atenție. Toate statele își intensifică interesul în ceea ce privește protecția infrastructurilor critice, iar România, ca țară membră a organizațiilor internaționale, trebuie să facă același lucru, având în vedere faptul că starea infrastructurilor, mai ales a infrastructurilor critice, din țara noastră trebuie îmbunătățită.

The critical infrastructure issue is a relatively new field of extreme importance for the good progress and development of a state, and for this reason, it must be given more and more attention. All the states enhance their interest regarding critical infrastructures, and Romania, as a member state of international organizations, must do the same thing, considering the fact that infrastructure condition, especially critical infrastructure condition, from our country must be improved.

Cuvinte-cheie: infrastructuri critice; macrosistem social; atac cibernetic; sectoare private și publice.

Keywords: critical infrastructure; social macrosystem; cyber attack; public and private sectors.

O infrastructură poate fi considerată un sistem ce este alcătuit din elemente de ordin material, organizațional și informațional, ce aparține unui macrosistem social, prin acest sistem putându-se asigura viabilitatea și funcționalitatea societății ca ansamblu.

Infrastructurile pot fi împărțite în trei mari categorii: *infrastructuri obișnuite, speciale și critice*.

Infrastructurile obișnuite sunt acele infrastructuri cu ajutorul cărora se garantează funcționarea unui anumit sistem. Această categorie de infrastructuri nu are nimic deosebit, fiind practic infrastructurile de bază ale unei societăți. Cu toate acestea, infrastructurile obișnuite, într-un anumit context sau moment, pot deveni speciale, sau chiar critice (ca și exemplu, centralele nucleare, centrele de comunicații etc.).

Infrastructurile speciale sunt infrastructuri ale căror rol în buna funcționare a proceselor este deosebit, prin acestea asigurându-se o mai mare eficiență și performanță. Ca și infrastructurile obișnuite, infrastructurile speciale pot deveni, la

un moment dat, infrastructuri critice, acestea fiind un element important în securitatea și în stabilitatea sistemelor.

Infrastructurile critice sunt infrastructurile de care depinde securitatea și stabilitatea proceselor și sistemelor. Se utilizează „sintagma de „infrastructură critică” pentru orice entitate economică funcțională, care oferă produse/bunuri de utilitate publică, vitale pentru întreaga societate, și a cărei distrugere, degradare ori aducere în stare de nefuncționare produce un impact major asupra populației și a economiei la nivel național sau regional. În esență, „infrastructurile critice” sunt sisteme complexe de tip rețea sau conțin astfel de subsisteme, dar pot fi incluse și obiective punctuale, de importanță națională”¹.

Criticitatea unei infrastructuri este dată de o serie de aspecte, cum ar fi: valoarea pe care o au în ceea ce privește buna funcționare a tuturor proceselor (politice, economice, militare etc.) și a sistemelor, complementarității infrastructurilor ce formează un sistem sau un proces, rolul pe care o infrastructură îl poate avea în asigurarea securității, siguranței, stabilității și funcționalității proceselor și sistemelor, gradul de sensibilitate pe care aceste infrastructuri le au în fața unor modificări bruște

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: ai.stanisteanu@gmail.com

de stare și situație, nivel ridicat de vulnerabilitate în fața pericolelor directe, dar și în fața pericolelor care ating sistemele din cadrul cărora aceste infrastructuri fac parte.

Dependența foarte mare dintre securitatea internațională și securitatea națională este dată de infrastructurile critice care se regăsesc în cadrul unei societăți. Din acest motiv, vulnerabilitatea acestora este sporită în fața modalităților de atac asupra lor, care sunt pe zi ce trece tot mai complexe. Din păcate, este o realitate faptul că, oricât am încerca, garantarea protecției totale a unei infrastructuri critice este imposibil de realizat, și până în acest moment, nu s-a descoperit nicio modalitate de îndreptare a acestui lucru.

Interdependența dintre infrastructurile critice este foarte mare, iar în situații de criză aceasta este resimțită și mai mult, în acest fel punându-se

în pericol atât securitatea și siguranța individului, cât și a întregii societăți. Principalele infrastructuri critice ale unei țări sunt: sistemul de producție și distribuție a energiei electrice (aici incluzând produsele petroliere, gazul, electricitatea), sistemele de telecomunicații (comunicații și informații), sistemul de transport (naval, aerian, terestru), sistemul financiar-bancar, sistemul guvernamental și administrativ, sistemul de urgențe medicale etc.

Amenințări și pericole ce pot fi aduse infrastructurilor critice

Pericolele și amenințările la adresa infrastructurilor critice sunt greu de administrat, iar efectele asupra acestora sunt foarte greu gestionabile. Inevitabil, procesul de globalizare reprezintă un punct important în discuția referitoare la pericole și amenințări, având în vedere faptul că

Tabel 1

Implicațiile infrastructurilor critice asupra unor domenii vitale ale societății moderne²

Infrastructura critică	Criterii analizate ca influență vitală asupra:			
	Securitate națională/ comună/ colectivă/ partenerială	Sector economic	Sector social și sănătatea populației	Moralul populației și încrederea în buna guvernare
Telecomunicații și acces la informații	X	X		
Energie	X	X	X	X
Bancar – financiar		X		X
Transport	X	X		
Aprovizionare cu apă			X	X
Serviciile de urgență			X	X
Buna guvernare			X	
Asistență medicală			X	X
Apărarea națională	X			
Serviciile de informații	X			
Structurile de impunere și respectare a legilor			X	X
Relațiile externe ale statului	X			
Complexele nucleare – energetice		X	X	X
Agricultura și alimentația			X	X
Obiective economice		X		
Obiective industriale chimice		X	X	
Industria de apărare	X			
Sistemul poștal de distribuție și informații mass-media			X	X

datorită acestui proces, interdependențele în ceea ce privește problematica infrastructurilor critice sunt în continuă creștere, iar spre exemplu, amenințările la adresa unui stat pot avea efecte și asupra altui stat, sau asupra mai multor state. Acest aspect, din punctul meu de vedere, are o importanță deosebită, și tocmai din acest motiv, colaborarea dintre țări în materie de infrastructuri critice este esențială, și ar trebui îmbunătățită cu fiecare ocazie.

Amenințările care pot fi aduse infrastructurilor critice pot fi favorizate de mai mulți factori, dintre care cei mai importanți sunt:

- gradul mare de flexibilitate al amenințărilor și al pericolelor în ceea ce privește infrastructurile critice;
- gradul inexistent de flexibilitate, datorită naturii fixe a unei infrastructuri critice;
- pericolele și amenințările sunt foarte impredictibile.

Dacă dorim o clasificare a pericolelor și amenințărilor aduse infrastructurilor critice, acestea pot fi clasificate din punct de vedere geofizic, climatic și cosmic; din punctul de vedere al consecințelor ce reies din activitatea oamenilor; din punctul de vedere al primejdiilor existente în spațiul virtual.

chimică, nucleară, bacteriologică sau altele de acest fel, care pot sta la baza producerii unor dezastre sau calamități;

- necrearea depozitelor cu privire la necesitățile din punct de vedere umanitar și de acțiune în cazul unei situații critice sau de urgență, sau chiar în cazul producerii unui război.

Protecția infrastructurilor critice

Capacitatea de a funcționa eficient și continuu a componentelor infrastructurilor critice, capacitatea acestora de a opune rezistență în fața pericolelor și amenințărilor care se pot ivi, constituie un sentiment de sprijin pentru populație, fiind o parte determinantă în ceea ce privește nivelul de identitate al fiecărui stat. De aici se datorează și faptul că majoritatea statelor au, în zilele noastre, o abordare comună în ceea ce privește protecția infrastructurilor critice, și astfel, asigurarea pentru popor a unor condiții de viață mai bune.

În ceea ce privește protecția infrastructurilor critice, se pot menționa mai multe modalități de abordări teoretice, așa cum se poate observa în schema de mai jos.

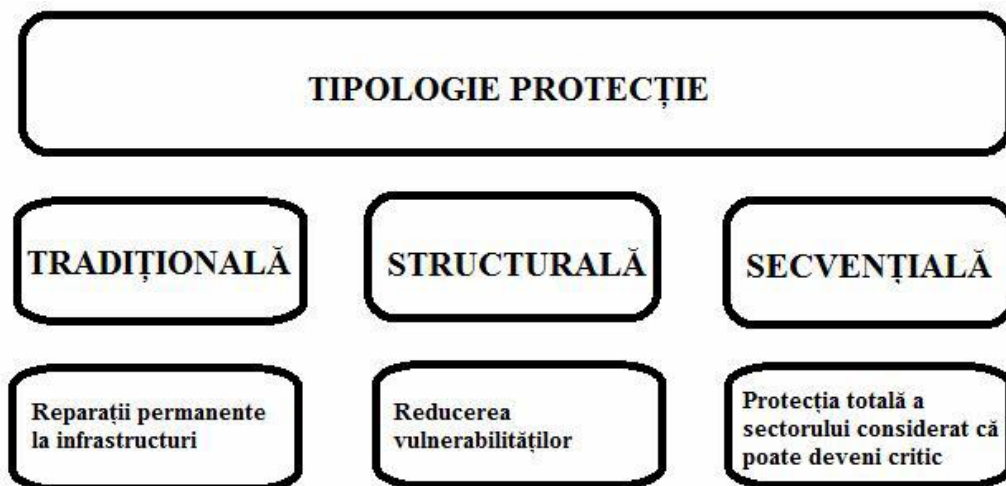

Fig. 1 Tipologia abordărilor conceptului de protecție a infrastructurii critice³

Pericolele care sunt adresate infrastructurilor critice sunt:

- devastarea sau deteriorarea rețelelor prin care se transportă resursele de alimentare cu apă și de energie, a comunicațiilor, a instalațiilor hidroenergetice, și chiar a structurilor de apărare împotriva calamităților și evenimentelor neprevăzute;
- neîndepărtarea vulnerabilităților ce rezultă din acțiunile ce reprezintă nivel ridicat de primejdie

Posibilele etape în ceea ce privește garantarea protecției infrastructurilor critice pot fi considerate următoarele:

- alegerea elementelor ce formează infrastructura critică;
- constatarea pentru fiecare componentă a infrastructurii critice cu ce tipuri de pericole și primejdii se poate confrunța;
- estimarea gradului de impact pe care îl pot avea pericolele și amenințările respective la adresa elementelor de infrastructură critică;

- analiza și evaluarea riscurilor;
- selecționarea și implementarea unui program în vederea protecției infrastructurii critice;
- analizarea rezultatelor obținute în vederea obținerii feedback-ului.

Datorită interdependențelor dintre state, afectarea infrastructurii critice dintr-un stat poate

Avem nevoie, fără doar și poate, de o conștientizare a autorităților și a operatorilor de infrastructuri critice. Trebuie realizate investiții atât de ordin financiar, cât și de ordin uman, din cauza faptului că la capitolul „specialiști” în materie de infrastructuri critice, avem încă deficiențe. Trebuie să avem oameni calificați, pentru a ne alinia

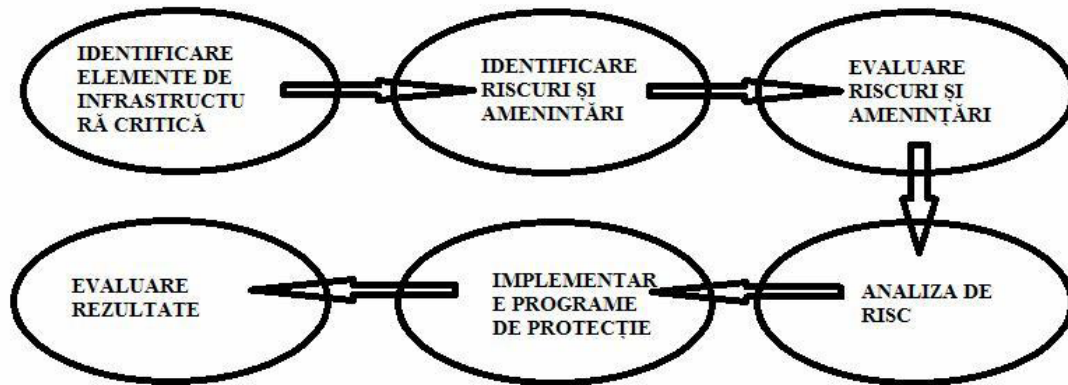

Fig. 2 Etapele principale ale procesului de asigurare a protecției infrastructurii critice⁴

duce la afectarea infrastructurii critice a vecinilor acestuia, de aceea cooperarea dintre state este esențială pentru o bună protecție a infrastructurilor critice.

O importanță deosebită o are Guvernul, care trebuie să fie capabil să gestioneze eficient protecția infrastructurilor critice, această gestionare depinzând de:

- importanța pe care o dă protecției infrastructurii critice;
- legislația existentă, în vederea asigurării funcționării optime a sistemelor de protecție;
- recomandările și instrucțiunile cu privire la modalitatea de a gestiona viitoarele acțiuni în toate sectoarele infrastructurilor critice de pe teritoriul național.

Problematika infrastructurilor critice și a protecției acestora este un domeniu relativ nou, dar de o importanță deosebită pentru buna derulare și dezvoltare a unui stat, și tocmai din acest motiv, trebuie să i se acorde o atenție din ce în ce mai mare. Toate statele își intensifică interesul în ceea ce privește protecția infrastructurilor critice, iar România, ca țară membră a organizațiilor internaționale, trebuie să facă același lucru, având în vedere faptul că starea infrastructurilor, mai ales a infrastructurilor critice, din țara noastră trebuie îmbunătățită.

standardelor europene, și pentru a putea face față unor eventuale atacuri, de orice natură, asupra infrastructurilor vitale ale României.

Din punctul meu de vedere trebuie intensificată cooperarea cu partenerii europeni, și în același timp, trebuie intensificată cooperarea dintre mediul public și mediul privat, deoarece o mare parte a infrastructurilor critice ale statului român aparțin mediului privat. Atât actorii publici, cât și cei privați, în urma unor consultări, ar trebui să-și facă o strategie de cooperare în domeniul protecției infrastructurilor critice, strategie care să implice atât elemente economice (investiții în infrastructurile deficitare), cât și elemente de ordin uman (investiții în specialiști). Doar printr-o conștientizare la nivel național cu privire la importanța protecției infrastructurilor critice, se vor putea face progrese semnificative în acest domeniu.

NOTE:

1 *Strategia Națională de Apărare – Pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare*, București, 2010, p. 26.

2 Mihai Tudose, *Infrastructura critică – model și strategie managerială*, Editura RAO, București, 2010, pp. 53-54.

3 *Ibidem*, p. 112.

4 *Idem*, p. 116.

BIBLIOGRAFIE

Directiva 2008/114/Ce din 8 decembrie 2008 privind identificarea și desemnarea infrastructurilor critice europene și evaluarea necesității de îmbunătățire a protecției acestora.

Ordonanță de Urgență nr. 98 din 3 noiembrie 2010 privind identificarea, desemnarea și protecția infrastructurilor critice.

Strategia Națională de Apărare – Pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare, București, 2010.

Strategia Națională privind protecția infrastructurilor critice, Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 5455/4.VIII.2011.

Alexandrescu Grigore, Văduva Gheorghe, *Infrastructuri critice. Pericole, amenințări la adresa acestora. Sisteme de protecție*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

Tudose Mihai, *Infrastructura critică – model și strategie managerială*, Editura RAO, București, 2010.

Vilciu Adrian, Chiuță Ion, Anghel Elena, *Managementul infrastructurii critice a sistemelor electroenergetice*, Editura Electra, București, 2009.

MODALITĂȚI DE UTILIZARE A ARMAMENTULUI GEOFIZIC – AGRESIUNEA GEOFIZICĂ ȘI MODALITĂȚILE DE IDENTIFICARE ȘI CONTRACARARE A ACESTEIA

METHODS OF USING GEOPHYSICAL WEAPONS – THE GEOPHYSICAL AGGRESSION AND THE MANNER TO IDENTIFY AND COUNTERACT IT

Drd. Lucian Ștefan COZMA*

Evoluția tehnologică neașteptat de rapidă din ultimele decenii și totodată influența acesteia asupra războiului modern, așa cum a fost deja remarcată în literatura de specialitate¹, ne-a arătat printre altele numeroase exemple practice în care se remarcă tendința de a utiliza *factorii de mediu* pentru a facilita sau a potența acțiunea militară². O astfel de utilizare a factorilor de mediu în cadrul luptei armate a fost constatată de către analiști în studiul lor asupra perspectivelor³ de evoluție și reconfigurare a tendințelor⁴ privind fizionomia și conținutul războiului modern⁵

The unexpectedly rapid technological evolution of the last decades and its influence on modern war, as it has already been noted in scientific literature, has revealed among other things, numerous practical examples in which there is a tendency to use the environmental factors to facilitate or potentiate the military action. Such use of the environment in the armed struggle has been observed by the analysts in their study on the prospects for development and reconfiguration of trends in the physiognomy and content of modern warfare.

Cuvinte-cheie: agresiune geofizică; neconvențional; atipic.

Keywords: *geophysical aggression; unconventional; atypical.*

Conceptele de armament geofizic, acțiune militară geofizică și agresiune geofizică

Aspectul utilizării factorilor de mediu, altminteri nu este deloc nou, încă din perioade străvechi, conflictele armate au oferit contextul propice încercărilor de a se utiliza în fel și chip factorii de mediu. Pe de altă parte, un element important în cadrul războaielor din toate timpurile l-a reprezentat utilizarea *factorului geografic* în cadrul acțiunilor militare. Mediul ambient constituie o structură sistemică în care elementele sale componente interacționează permanent în multiple feluri, formând un circuit funcțional închis, cu caracter dinamic. Mediul geofizic reprezintă așadar o structură sistemică formată din componentele materiale ce alcătuiesc planeta și se învecinează acesteia, peste care se suprapune circuitul dinamic (de obicei având o funcționare ciclică) unde acționează *factorii de mediu*.

Intervenția asupra factorilor de mediu⁶ în scopuri militare presupune în mod evident existența unor mijloace de luptă (mai precis, „arme”) care să aibă capacitatea de a altera în mod corespunzător factorii de mediu. În acest caz, se admite ipoteza existenței *armamentului geofizic*, ca făcând parte *sui generis* din categoria *armamentului neconvențional*, altul decât NBC (*nuclear, biologic, chimic*) sau non-NBC. Aspectul sus-amintit al evoluției rapide din ultimii ani, a tehnologiei și a metodelor de acțiune, a creat situația periculoasă a depășirii de către realitățile fenomenului militar, a unei bune părți a cadrului teoretic corespunzător acestui fenomen. Astfel, *știința militară* (și, în mod particular, *arta militară*) au fost într-o anumită măsură depășite de rapiditatea cu care a evoluat fenomenul militar, de efectele permanentei revoluții tehnico-științifice și noile metode și abordări apărute în cadrul acțiunii militare. Iată de ce, în știința militară, este necesară uneori o reconsiderare a sistemului categorial și de propoziții, pentru a o adapta noilor

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: lucian.stefan@yahoo.fr

realități, corespunzătoare dinamicii fenomenului militar modern. Faptul că Dreptul Internațional Public a început să conțină norme cu caracter tot mai restrictiv privind acțiunile militare, a condus în ultimele decenii la stabilirea unor căi de eludare a acestor restricții și punerea la punct a unor mijloace de luptă (și moduri de acțiune) care să fie insesizabile, să dea impresia unor hazarde naturale sau umane. În aceste tendințe se înscrie ceea ce noi considerăm că s-ar putea denumi *armament geofizic* și *acțiunea militară geofizică*, dintre care în mod particular *agresiunea geofizică*.

Utilizarea termenului de „armă” sau a sintagmei de „armament geofizic”⁷ alături de o serie întreagă de noțiuni ce decurg de aici, naște în mod firesc contrariedade. Va trebui deci să facem mai întâi o scurtă analiză asupra terminologiei utilizate, pentru a stabili termenii și sintagmele corecte, din perspectiva cercetării științifice- răspunzând astfel la o serie de întrebări legate de aceste elemente noi apărute în componenta teoretică a științelor militare. Va trebui totodată să identificăm modul în care la ora actuală componenta teoretică a științelor militare ar putea înțelege să includă în sistemul ei categorial și de propoziții, aceste noi elemente, cum ar fi *arma* (tehnica) și *lupta* (metode, acțiuni) *geofizică*, precum și alte aspecte conexe acestora.

Definiții privind armele întâlnim și în limbajul comun: *arma* fiind considerată un *obiect, unealtă, aparat, mașină care servește în lupta împotriva inamicului, la vânătoare, în unele probe sportive*⁸ etc. Legea⁹ definește arma ca „orice obiect sau dispozitiv a cărui funcționare determină aruncarea unuia sau mai multor proiectile, substanțe explozive, aprinse sau luminoase, amestecuri incendiare ori împrăștierea de gaze nocive, iritante sau de neutralizare”, dar nu se referă la toate tipurile de arme. În cadrul limbajului de specialitate din domeniul militar, putem observa de altfel că nici chiar glosarul NATO¹⁰ nu oferă definiții privind arma sau lupta geofizică. Surse documentare mai vechi, prezintă armele ca „instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziții legale”¹¹. Sunt în acest fel asimilate armelor și orice alte obiecte de natură a putea fi folosite ca arme și care au fost întrebuințate pentru atac, în sensul realizării de *agresiuni*: *agresiunea* fiind un atac realizat *fără existența elementului de ripostă* – atac neprovocat și situat în afara acțiunilor conflictuale admise de dreptul internațional public¹². Alterarea

factorilor de mediu, conduce în mod inerent la afectarea nediscriminatorie a tuturor celor aflați în zona de acțiune ca de altfel și la imposibilitatea controlării efectelor, potrivit art. 51 din Protocolul 1 (1977) al ONU. Armele *de distrugere în masă* sunt definite ca mijloace de luptă care, datorită caracteristicilor lor, produc pagube masive și distrugerii generalizate fără distincție între beligeranți și nebeligeranți, datorită caracterului incontrollabil în spațiu și în timp al efectelor¹³. Armele geofizice corespund acestei definiții. Armamentul geofizic ar putea face parte din categoria armelor de distrugere în masă, iar acțiunea armată geofizică trebuie să fie considerată ca o agresiune neconvențională, deoarece se desfășoară în afara cadrului conflictual legal și este purtată cu mijloace și în modalități atipice, mascată sub forma unor hazarde naturale. Activitatea noastră de cercetare a condus la o serie de observații în ceea ce privește lipsa unor conceptualizări clare asupra acțiunilor militare ce privesc factorii de mediu. De aici, propunerea pentru introducerea unor noi termeni ori sintagme. De pildă, prin sintagma de „armament geofizic” ar trebui să ne putem referi la o categorie de arme neconvenționale cu acțiune în general indirectă asupra oamenilor și tehnicii de luptă, permițând realizarea de acțiuni de luptă (inclusiv agresiuni) fără ca în mod necesar starea de război să existe. Aceasta prin mascarea acțiunilor de luptă sub aparența unor hazarde naturale, extinderea teatrului de conflict asupra întregului geosistem (la nivel multidimensional) și utilizarea factorilor de mediu în scopuri militare, pentru alterarea infrastructurii și a biocenozei, îngreuierea/zădărnicierea activităților de protecție a mediului și în acest fel – incapacitare în toate planurile (militar, politic, economic, social, de mediu) a sistemului de securitate și apărare, astfel încât statului atacat să i se poată impune voința politică a agresorului, fără să existe niciuna dintre manifestările specifice conflictului/războiului clasic. Iar într-o definiție mult mai simplistă, *arma geofizică* reprezintă *un mijloc de luptă utilizat în cadrul conflictului/războiului neconvențional și care are capacitatea de a interveni sub o formă sau alta asupra factorilor de mediu, în sensul alterării sau a utilizării energiei acestora (prin colectare, dirijare ori sub altă formă) în cadrul acțiunilor de luptă*. Așadar, potrivit conceptualizării propuse de noi, *arma geofizică* ar trebui să reprezinte *acel sistem tehnic*¹⁴, *instalație*¹⁵ *ori dispozitiv*¹⁶ *a cărui*

acțiune este menită să provoace alterarea ciclurilor de funcționare ale geosistemului la un moment dat pe o arie determinată, în situația în care efectele acestei intervenții asupra factorilor de mediu sunt nediscriminatorii și de mare amploare iar întinderea/persistența în spațiu și timp a efectelor, este incontrollabilă.

Astfel, în viziunea mea, s-ar putea considera acțiunea militară geofizică făcând parte din categoria acțiunilor neconvenționale și atipice, iar pentru această categorie mai vastă aș propune adoptarea următoarei tipologii: agresiune militară neconvențională (desfășurată cu mijloace de luptă convenționale, dar în moduri neconvenționale), de pildă, agresiunea teroristă; acte de guerilla; provocarea (inducerea) ori simularea de revolte; agresiunea infracțională și contrabanda; agresiunea prin mijloace de luptă miniaturizate; agresiunea spațială; agresiunea politică, cuprinzând agresiunea socială și legislativă; agresiunea economică, producând efecte în domeniul financiar; comercial; al resurselor economice; tehnico-științific etc. agresiunea electronică, cibernetică; informatică; agresiunea psihologică, însemnând și agresiunea informațională; mediatică; propagandistică; agresiunea culturală, interesând domeniul religios; imagologic; propagandistic (din perspectiva componentei sale culturale); agresiunea biologică, nu prin agenți microbieni, ci prin alterarea structurii și funcțiilor organismului în domeniul genetic și subliminal (psihotronic); agresiunea geofizică ce cuprinde și agresiunea ecologică, fără a fi sinonimă cu aceasta; agresiunea hibridă.

Potrivit acestei teorii, ar trebui să se considere că acțiunea militară geofizică este determinată de capacitatea artificială de a (re)produce sau/și influența (împiedica /amplifica) fenomenele și procesele naturale, prin intervenția asupra factorilor de mediu cu ajutorul unor dispozitive tehnice în scopul alterării acestor factori sub o formă sau alta, inclusiv a preluării/ focalizării, transportului și descărcării dirijate a energiei de la nivelul factorilor de mediu, către una sau mai multe ținte. În concluzie, scopul acțiunii militare geofizice este acela de a provoca nașterea unor astfel de dezechilibre prin apariția sau dispariția, menținerea, scăderea ori potențarea (amplificarea) unor fenomene/procese la nivelul factorilor de mediu în încercarea de a controla dinamica echilibrului și dezechilibrului natural la un moment

dat, pe o arie determinată, pentru a afecta indirect starea personalului combatant advers și a tehnicii sale de luptă sau altor elemente importante corelate acțiunilor de luptă. Se constată că acțiunea militară geofizică este de natură să altereze resursele naturale și astfel, să producă dezechilibre în geosistem prin deteriorarea mediului ambient de care depinde în principal infrastructura și populația, prin afectarea acestora fiind vulnerabilizat statul-țintă sau chiar adus în starea de incapacitate de luptă.

Modalități de utilizare a armamentului geofizic

Odată cu dezvoltarea sistemelor de armamente neconvenționale s-a înăspriț legislația din domeniul Dreptului Internațional Public introducându-se prevederi cu caracter prohibitiv și deci, interdicții tot mai multe și mai categorice. Fenomenele și procesele naturale de transfer energetic, pot fi supuse intervenției artificiale prin care această energie este preluată și utilizată în alte scopuri: prin modificări aduse circuitului apei și al căldurii în atmosfera joasă, modificarea concentrației de aerosoli ori al regimului de coagulare al acestora și al regimului de condensare al particulelor de apă, alterând transferurile normale de căldură la nivelul maselor de aer și apă, antrenate în dinamica lor naturală; prin modificarea încărcării electrice a atmosferei; prin modificări aduse regimului termic al atmosferei; prin alterarea conductivității scoarței și a dinamicii electrotelurice normale; prin alterarea regimului termic sau/și chimic al hidrosferei; prin modificări aduse regimului electric al scoarței și ionosferei în anumite regiuni; prin alterarea stratului de ozon.

Prin realizarea agresiunii geofizice se urmărește așadar intervenția dirijată asupra unuia sau a mai multor factori de mediu în scopul de a se obține: alterarea atmosferei sub toate aspectele; dezechilibre în cadrul ciclului natural al apei în natură; deranjarea echilibrului geotectonic și geotermal; alterarea magnetosferei terestre; utilizarea în cadrul agresiunilor armate a principalilor factori de mediu, printre care radiațiile solare și gradul în care acestea sunt filtrate de către atmosferă, electricitatea atmosferei și fenomenele de transport electric, temperatura aerului și a scoarței, umiditatea atmosferică și ciclul apei în natură, precipitațiile și mișcarea maselor de aer. Din cercetarea noastră a rezultat că dezvoltarea tehnologică a ultimelor decenii a permis îndeplinirea unor astfel de

cerințe și punerea la punct a unor sisteme de armament capabile chiar să îndeplinească, în mod concomitent, mai multe astfel de cerințe. Așadar, arma și agresiunea geofizică au încetat să mai constituie doar niște ipoteze sau tendințe de evoluție tehnologică pentru un viitor neprecizat, ci reprezintă realități îngrijorătoare ale momentului de față. Niște realități de care va trebui să ținem seama și față de care suntem nevoiți să ne adaptăm.

Una dintre particularitățile armei geofizice este aceea că ar viza în mod special infrastructura statului supus acțiunii sale, și nu atât personalul combatant și tehnica de luptă. Infrastructura teritorială din cadrul apărării naționale reprezintă acel ansamblu de elemente materiale indispensabile funcționării sistemului de apărare națională, cuprinzând lucrări și amenajări ale teritoriului, construcții și instalații tehnice, având rol determinat în domeniul apărării naționale¹⁷. Factorii de mediu ce interesează arma geofizică, practic cuprind unele dintre componentele infrastructurii teritoriale, ceea ce face ca arma geofizică să acționeze direct asupra acesteia alterându-i structura sau funcționarea

În special după cel de-al Doilea Război Mondial, odată cu apariția și dezvoltarea fără precedent a multidimensionalității conflictului, teatrul de conflict s-a extins în mod perfid asupra mediului ambient, cuprinzând toate componentele acestuia. După un anumit timp, începând cu jumătatea anilor '70, s-a putut constata impactul avut asupra mediului – prin alterarea mai mult sau mai puțin vădită a unora dintre elementele geosistemului. Din nevoia de a eficientiza (de a reduce cât mai mult raportul dintre obiectivele atinse și resursele cheltuite) sistemele de armamente, dar totodată și a crește eficacitatea loviturilor – s-a recurs adeseori la metoda utilizării energiei și a interacțiunilor naturale din cadrul geosistemului, ca arme. Astfel de atacuri pot fi ascunse sub aparența unor dezastre naturale, având capacitatea de a produce efecte devastatoare asupra mediului, alterând echilibrul de ansamblu al geosistemului și afectând în mod sever infrastructura, dar și populația adversarului. S-a căutat, așadar, o redefinire a războiului, prin introducerea în ecuație a factorilor de mediu și chiar a geosistemului în ansamblul său – acesta devenind practic „teatrul de război”. Componenta geofizică a conflictului (impropriu – „războiul geofizic”) reprezintă ansamblul acțiunilor și mijloacelor utilizate în scopul alterării, modificării, intervenției

sub orice formă asupra factorilor de mediu, în vederea utilizării energiei acestora (prin colectare, dirijare ori sub altă formă) în cadrul unor acțiuni de luptă purtate înăuntrul sau în afara unui context conflictual. În centrul acțiunii de luptă geofizice se află factorii de mediu, care sunt direct afectați de intervenția artificială, restul efectelor fiind cel mai adesea indirecte, mediate prin intermediul factorilor de mediu și a interacțiunii acestora. În consecință, armamentul geofizic este direct legat de existența și funcționarea factorilor de mediu pe care îi utilizează alternativ, succesiv ori concomitent drept: mediu de desfășurare, mijloc de acțiune, intermediator al efectelor către țintă, mijloc purtător pentru alți factori ce trebuie deplasați către țintă etc.

Pornind de la aceste observații, voi exemplifica mijloacele de agresiune neconvențională asupra infrastructurii critice, astfel: proiectile de calibru redus conținând substanțe chimice de luptă concentrate, destinate infectării bazinelor de tratament a apei potabile, cu agenți chimici sau biologici atipici; armament infrasonor de putere medie/mare, capabil să producă distrugerea structurilor de beton armat; arme cu puls electromagnetic capabile să dezvolte energii foarte mari în intervale de timp foarte scurte; dispozitive capabile să asigure transportul dirijat și focalizat al unor fascicule de purtători (electroni și cationi pe canalul „minus”, anioni pe canalul „plus”) transportate către țintă utilizând un fascicol ultraviolet focalizat și deplasat cu ajutorul unei unde radio modulate în frecvență sau amplitudine; la contactul cu ținta se realizează o descărcare electrică de mare putere; dispozitive capabile să realizeze colectarea și descărcarea dirijată a electricității atmosferice pe o rază de mai mulți kilometri; dispozitive apte să asigure transportul către țintă a unei descărcări electrice de tensiune și putere mare, cu ajutorul unor fascicule laser purtătoare; instalații prin care se provoacă fenomene meteo (extreme) strict locale, utilizând generatoare de ultrasunete și conducând la formarea ceței, ploii, grindinii, intensificarea vântului etc. provocarea de fenomene meteo locale dar extreme, prin realizarea unor diferențe barimetrice importante, rezultate în urma supraîncălzirii unor volume de aer; folosirea de rachetomodele pentru împrăștierea la înălțimi mici (între 200 m și 1.000 m) a unor nori de microparticule ori substanțe chimice care, fie alterează direct factorii locali de mediu fie sunt

utilizate pentru a facilita acțiunea altor sisteme de armament neconvențional.

Așadar, există o varietate de tipuri de arme clasice (adaptate) ori speciale, care pot fi încadrate în categoria armamentului geofizic. Astfel, principalele metode de agresiune geofizică ale perioadei contemporane și asupra cărora ne îndreptăm acum analiza, sunt următoarele: realizarea unor mari mase de aer suprarăcit prin destinderea în atmosfera înaltă a unor fluide criogenice fin pulverizate pe o arie cât mai mare; atacarea stratului de ozon cu ajutorul „azotului activ” (azot ionizat) prin diverse metode; împrăștierea în cadrul atmosferei înalte, a unor „pulberi” compuse din particule microscopice, metalice; utilizarea unor generatoare de infrasunete/ ultrasunete; utilizarea unor emisii de foarte joasă frecvență reflectate din ionosferă; folosirea tehnologiei transportului aeroelectronic dirijat, la contactul cu ținta sau în regiunea considerată țintă, fasciculele de particule se semn contrar, sunt puse în contact, realizându-se globuri de plasmă – fenomen însoțit de mari degajări de căldură, lumină, undă mecanică de șoc etc.; utilizarea mediului teluric pentru transportul și amplificarea unor emisii de înaltă tensiune și frecvență; utilizarea concomitentă a bombardamentului electric asupra ionosferei și a supraîncărcării regiunii telurice corespunzătoare etc. Toate aceste tehnologii, utilizate individual sau combinate, permit obținerea unor alterări ale factorilor de mediu, în măsură să folosească acțiunii militare.

Modalitățile de identificare și contracarare

Din această cercetare a rezultat faptul că, în principal, modalitățile de identificare a acțiunilor militare de intervenție asupra factorilor de mediu sunt bazate pe realizarea diverselor măsurători asupra mediului, centralizarea unor baze de date conținând rezultatele măsurătorilor, procesarea acestor date prin intermediul unor programe speciale și a modelării matematice, și pe această bază, obținerea unor informații privind natura proceselor și fenomenelor, mecanismele lor specifice de formare și evoluție, modul în care pot fi influențate de diverși factori, scara la care ar trebui să se intervină pentru a avea influențe altfel decât neglijabile, diferențele calitative și cantitative între fenomenele naturale și cele care au cauză antropică etc.

Pentru aceasta, trebuie stabilite mai întâi corelațiile dintre mărimile fizice asociate în schema

structurală și funcțională a unui factor de mediu, dar și modul în care se pot stabili matematic, ecuațiile și funcțiile care să ne descrie cât mai exact modul de funcționare și interlegăturile dintre variabilele sistemului.

Odată cu punerea la punct a sistemelor orbitale de cercetare meteo, teledetecție, fotografiere, obținere de imagini termice, sondaj prin emisii electromagnetice în diverse lungimi de undă etc., s-au putut obține date mult mai exacte privind modul în care se produc evenimentele catastrofice ca și dinamica factorilor de mediu, anterior, pe timpul și după producerea catastrofelor. Astfel, pentru aplicațiile militare, se desprind câteva cerințe specifice care trebuie îndeplinite în cadrul supravegherii mediului ambient: evidențierea vulnerabilităților sistemului de securitate și apărare, din perspectiva influenței mediului; este importantă analizarea și evaluarea *elementelor de infrastructură*; identificarea din timp a elementelor de risc legate de factorii de mediu și modelarea unor proceduri de intervenție pentru înlăturarea sau reducerea acestor factori de risc; stabilirea unor mijloace, tehnici și procedee destinate identificării fără dubiu a intervențiilor artificiale asupra factorilor de mediu, care să poată conduce la o delimitare a acestora față de hazardele naturale sau umane; stabilirea modului oportun de ripostă a sistemului de apărare, față de amenințările venite din perspectiva generală a interacțiunii personalului și infrastructurii cu mediul; identificarea pericolelor legate de acțiunea factorilor de mediu (prin hazarde naturale, umane sau intervenții deliberate) din perspectiva sistemului de securitate și în mod particular, a sistemului de apărare.

Din perspectiva modului de obținere a datelor utile, astăzi ne putem baza pe: rețeaua de sateliți METEOSAT; datele obținute de rețeaua de sateliți MODAS; stațiile fixe și mobile ale ANM (Administrația Națională de Meteorologie) de sondaj radio/radar; stațiile de sondaj aeropurtate de tip ATMOSLAB, din dotarea INCAS București; sistemele de sondaj vertical/orizontal de tip LIDAR¹⁸; sistemele de radiolocație ale Armatei; sondele meteo aeropurtate (de tip Mig-21 UTI adaptat) ale Aviației Militare; alte mijloace de sondaj care pot lucra la înălțimi foarte mari (baloane, rachete); aparatura electronoptică de vizualizare în infraroșu și obținere a imaginilor termice, aflată în special în dotarea Armatei; aparatura de supraveghere a activității seismice,

deținută și utilizată de către Institutul Român de Seismologie Aplicată.

Pe lângă toate aceste modalități de colectare a datelor, cel mai adesea prin măsurători, dispunem și de sisteme de prelucrare/procesare a datelor și obținere a informațiilor care prin prelucrarea finală a unor specialiști militari devin informații de securitate:

- sistemul de prelucrare a datelor de la INCAS București;
- sistemul de stocare și procesare a măsurătorilor geofizice, de la Institutul de Fizică Măgurele și aparatura de prelucrare a datelor, de la INOE (Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Optoelectronică);
- instalațiile de cercetare experimentală utilizând acceleratoare de particule, de la Institutul Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”;
- sistemele de prelucrare a datelor utilizate de cercetătorii ACTTM Clinceni;
- sistemele de prelucrare a datelor utilizate de stațiile meteo militare;
- centrele de stocare și prelucrare a datelor provenite de la sisteme de radiolocație;
- laboratorul de cercetare satelitară din cadrul ANM Băneasa.

Identificarea agresiunii geofizice se face prin evidențierea urmelor caracteristice: în cazul armamentului chimic adaptat, se produc evenimente însoțite de degajări/absorbții mari de energie, care nu-și găsesc nicio explicație în cadrul proceselor/fenomenelor naturale. Aceasta deoarece: agentul chimic utilizat este nespecific mediului natural, neavând cum să se afle acolo, cel puțin nu în concentrație și densitate atât de mare. Pe lângă acest aspect, la identificarea agresiunii mai poate participa și mijlocul purtător prin care a fost lansată/împrăștiată încărcătura chimică. În cazul armelor nucleare miniaturizate, identificarea agresiunii este și mai simplă. Arma biologică adaptată, poate fi identificată prin detectarea de (micro)organisme concentrate în anumite regiuni și care nu au nicio explicație naturală din perspectiva biocenozei. Armele ce conțin explozivi brizanți utilizați pentru intervenții asupra factorilor de mediu, se pot lesne identifica din cauza acțiunii lor caracteristice. Arma cu transport aeroelectronic (care emite, focalizează, transportă direcționat și descarcă la țintă, fascicule polarizate de ioni și electroni, formând în final un glob de plasmă) poate fi identificată pe timpul

funcționării după interacțiunea termică pe care o are cu mediul ambient, cât și după amprenta spectrală (în regimul ultraviolet). Arma sonică lucrează la nivel ultrasonor sau infrasonor, dar poate fi identificată de senzori speciali, utilizați de altfel și în mediul civil, în domeniul vulcanologiei și seismologiei; undele mecanice infra- sau ultrasonore emise de o armă acustică diferă prin *intensitate, focalizare/direcționare și regim de frecvență*, de orice altă sursă naturală sau artificială de sunete neaudibile. Arma electromagnetică destinată acțiunilor de amploare diferă de mijloacele electromagnetice obișnuite, prin elemente specifice – amploarea ariei afectate de radiație, puterea de emisie deosebit de mare (de ordinul gigawaților sau terawaaților, în impulsuri) și frecvența specifică, de domeniul frecvențelor ultraînalte sau ultrajoase. Contracararea efectelor acestor arme nu se poate face decât prin acțiunea de semn/sens contrar a unor mijloace de luptă similare, mijloacele clasice fiind incapabile să le influențeze.

În concluzie, este necesară crearea și dezvoltarea unor mijloace de luptă speciale, specifice intervenției asupra factorilor de mediu, pentru a fi în măsură să realizăm apărarea eficace împotriva agresiunilor geofizice.

NOTE:

1 Costică Țenu, Lucian Stăncilă, *Curs de artă operativă*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, pp. 5-7.

2 Grigore Alexandrescu, Nicolae Dolghin, Constantin Moștoflei, *Fizionomia acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, pp. 7-13.

3 Grigore Alexandrescu, *Perspective în lupta armată*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, pp. 14-41.

4 Constantin Moștoflei, Gheorghe Văduva, *Tendențe în lupta armată*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, pp. 19, 30-33.

5 Eugen Popescu, *Drept internațional umanitar. Dreptul conflictelor armate. Dreptul războiului*, Secțiunea a IV-a: *Războiul în viitor*, Editura Universul Juridic, București, 2011, pp. 22-24.

6 *Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniile politicii militare, securității naționale și apărării armate*, Editura Militară, 2000, p. 137, *factorii de mediu ar reprezenta totalitatea componentelor mediului natural: aer, apă, sol, vegetație, faună, iar mediul reprezintă acel ansamblu de condiții și elemente naturale ale Terrei – apa, aerul, solul și subsolul, materiile organice și anorganice, ființele, sistemele naturale în interacțiune* (p. 183). Astfel, un „factor” reprezintă un element, condiție, împrejurare care determină apariția unui proces, a unei acțiuni, a unui fenomen (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, în

Dicționarul explicativ al limbii române, ediția 1998) dar, totodată, sub aspect matematic, este *acel element din cadrul geosistemului, ce determină apariția unui fenomen sau proces în cadrul acestui sistem, dar este totodată și o mărime care prin multiplicare are proprietatea de a intra într-o relație caracteristică sistemului geofizic*. Prin *factor de mediu* se va înțelege, *așadar, un element material capabil de a produce o acțiune directă sau indirectă asupra altor elemente materiale, provocând reacții corespunzătoare*.

7 *Dicționarul explicativ al limbii române* (1998) definește *armament(e)* ca „totalitatea mijloacelor tehnice de luptă”; în cazul de față, potrivit acestei definiții, ar fi „totalitatea mijloacelor tehnice de luptă geofizică”.

8 *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția 1998.

9 *Legea 117/2011*, Monitorul Oficial nr. 814 din 17 noiembrie 2011.

10 *Glosar NATO de termeni și definiții AAP-6*, Agenția NATO de standardizare, editat în lb română de SMG, 2007.

11 Ionel Cloșcă, Ioan Pohonțu, Ion Stanca, *Dicționar juridic pentru militari*, Editura militară, București, 1975, pp. 30-31.

12 *Ibidem*, pp. 18-19.

13 Ionel Cloșcă, Ioan Pohonțu, Ion Stanca, *Dicționar juridic pentru militari*, Editura Militară, București, 1975, p. 31.

14 *Ansamblu de elemente aflate într-o relație structurală, de interdependență și interacțiune reciprocă, formând un tot organizat*, după Marele Dicționar de Neologisme, ediția 2000.

15 *Totalitatea construcțiilor, mașinilor etc., montate împreună pentru a executa anumite lucrări, operații etc.* - potrivit Dicționarului de Neologisme, ediția 1986.

16 *Ansamblu de piese sau organe, legate între ele și dispuse în așa fel încât să poată îndeplini o anumită funcție într-un sistem tehnic*, potrivit Noului Dicționar Explicativ al Limbii Române, ediția 2002.

17 Grigore Alexandrescu și Gheorghe Văduva, în lucrarea *Infrastructuri critice. pericole, amenințări la adresa acestora. sisteme de protecție*, Editura UNAp „Carol I”, 2006, p. 6.

18 INOE – Măgurele dispune de stații LIDAR fixe și mobile, precum și de aparatură de prelucrare a datelor.

BIBLIOGRAFIE

Resolution RC/Res.6 I Adopted at the 13th plenary meeting, on 11 June 2010, by consensus RC/Res.6
The crime of aggression.

Concepția de înzestrare cu sisteme și echipamente majore a Armatei României în perioada 2006-2025”, Ministerul Apărării Naționale, București, 2006.

OUG nr. 1 din 21.01.1999 publicată în MOF nr. 22/21.01.1999 privind regimul stării de asediu și al stării de urgență.

Alexandrescu Grigore, Dolghin Nicolae, Moștoflei Constantin, *Fizionomia acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Alexandrescu Grigore, *Perspective în lupta armată*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

Levine Susan, *The Active Denial System, a Revolutionary, non-lethal weapon for today's battlefield*, National Defense University, 2009.

Mcaulay D. Alastair, *Military laser technology for defense – technology for revolutionizing 21st Century Warfare*, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2011.

Moștofleu Constantin, Văduva Gheorghe, *Tendențe în lupta armată*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

Țenu Costică, Lucian Stăncilă, *Curs de artă operativă*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

ABORDAREA CONCEPTUALĂ DIN PERSPECTIVĂ SISTEMICĂ ȘI PROCESUAL-ORGANICĂ A CRIZEI, CONFLICTULUI ȘI SECURITĂȚII

CONCEPTUAL APPROACH FROM THE SISTEMIC AND PROCESUAL-ORGANIC PERSPECTIVE OF CRISES, CONFLICT AND SECURITY

Col.conf.univ.dr. Filofteia REPEZ*

Teoria sistemică și teoria procesual-organică pot oferi un cadru de cercetare, care realizează o tentativă de armonizare sau de unificare a cunoașterii în domeniul studiilor de securitate sau al managementului crizelor și conflictelor contemporane. Folosind aceste teorii pot fi analizate nuanțat scenariile desfășurate și conexiunile dintre ele. Situațiile de criză sau de conflict, dar și alte situații insecurizante pot fi evitate dacă se dispune de interpretarea satisfăcătoare a existenței sociale.

Prin acest articol doresc să subliniez importanța teoriei sistemice și a teoriei procesual-organică în existența oamenilor, în înțelegerea proceselor sociale insecurizante și în proiectarea modalităților de intervenție în social care pot genera și întreține starea de securitate.

The systems theory and the processual-organic theory can provide a research framework, which attempts to harmonize or unify knowledge in the field of security studies or of crisis management and contemporary conflict. Using those theories, the developing scenarios and the connections between them can be analysed in a nuanced manner. The situations of crisis or conflict, but also other unsecured situations can be avoided if a satisfying interpretation of the social existence is at our disposal.

Through this article we aim to emphasis the importance of the systems theory and of the processual-organic theory in the existence of humans, in the understanding of the unsecured social processes and in projecting the proceeding of intervention in the social field that can generate and maintain the state of security.

Cuvinte-cheie: criză; conflict; securitate; sistem; teoria sistemică; teoria procesual-organică.

Keywords: crisis; conflict; security; system; systemic theory; procedural-organic theory.

„Nimeni nu realizează cu adevărat ceva de unul singur. Pentru aproape orice realizare în viață, este esențial să stabilești legături cu alți oameni”.

Eleanor Roosevelt¹

Despre teoria sistemică și teoria procesual-organică

Noțiunea de sistem este parte a vocabularului de bază a oricărei limbi moderne. Sisteme politice, sisteme mecanice, sisteme de educație, sisteme economice, sisteme sociale, sisteme de gândire, sisteme regionale sau subsisteme, sistemul internațional etc. sunt câteva exemple.

Toate sistemele au ca element comun alcătuirea din mai multe elemente care interacționează atât

între ele, cât și cu mediul înconjurător în vederea realizării unui obiectiv. Orice sistem are următoarea compunere: intrările sistemului, structura (caracteristica) sistemului și ieșirile sistemului; de asemenea, orice sistem este delimitat de granițe identificabile care reprezintă interfața dintre sistem și mediu.

Savantul-biolog austriac Ludwig von Bertalanffy definește, în anul 1956, sistemul ca fiind „un complex de elemente aflate în interacțiune” și le categorisește în „sisteme închise (cele care nu primesc sau cedează substanță, se admite un posibil schimb energetic) și sisteme deschise, când prin ele intră și ies continuu substanță și energie”.²

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: filofteiarepez@gmail.com

Peter Checkland susține că noțiunea de sistem este folosită pentru orice entitate complexă din lumea reală și conține mai multe părți relaționate.³

Potrivit altei definiții, sistemul este „un ansamblu ordonat de elemente caracterizate prin interconexiune și interacțiune, capabil să realizeze, sub acțiunea a diverși stimulenți, un anumit obiectiv, cu anumite performanțe”⁴.

Cercetarea sistemică, potrivit lui Bela Banathy, include trei domenii interconectate: teoria sistemelor, filosofia sistemică și metodologia sistemelor.⁵

Teoria sistemelor constituie un ansamblu de concepte și principii aplicabile tuturor sistemelor, peste granițele unei științe sau discipline specifice și integrează elemente multiple și diverse din discipline ale cercetării umane. Obiectivul acestei teorii îl reprezintă preluarea din fiecare domeniu de cercetare specifică de elemente generale ale cunoașterii, ce pot fi adoptate și aplicate pe o arie transdisciplinară largă.

Potrivit filosofiei sistemice, lumea este privită și analizată prin prisma factorilor și evenimentelor într-un context al întregului, al ansamblurilor, care sunt înțelese ca seturi integrate și așezate în relații sistemice în funcție de atingerea unor obiective.

Metodologia sistemelor are două domenii de investigare: primul îl reprezintă studiul metodelor prin care se analizează sistemele și produce cunoașterea sistemică; al doilea îl constituie identificarea și descrierea metodelor și instrumentelor care țin de aplicarea teoriei și gândirii sistemice în analiza, proiectarea și dezvoltarea sistemelor complexe, prin parcurgerea următoarelor două etape: a) identificarea, caracterizarea și clasificarea sistemului investigat, a ansamblului de elemente înglobate în sistem; b) selectarea, identificarea și caracterizarea strategiilor specifice, a metodelor și instrumentelor adecvate sistemului luat spre analiză.

Pentru o cercetare sistemică este nevoie de o gândire sistemică, adică de un set de judecăți care vizează înțelegerea modului în care lucrurile se derulează și are ca obiectiv principal să pătrundă dincolo de evenimente, să caute modele de comportament, să identifice relațiile din cadrul sistemului care sunt responsabile pentru procesele care se produc în sistem.⁶

Adept al teoriei procesual-organice, profesorul universitar Lucian Culda susține că interpretarea satisfăcătoare a omului se poate obține numai prin

corelarea a două tipuri de studii: filogenetice și ontogenetice, și în cadrul fiecăruia dintre acestea apelând la patru genuri de investigații: ontologice, istoriografice, viitorologice și praxiologice. Aceste interogări „pot ajuta oamenii să se localizeze corect în procesualitatea socială, să aprecieze corect situațiile în care se află și să adopte decizii astfel încât existența lor socială să devină una realmente favorabilă lor, securizantă”⁷.

Profesorul Culda susține că omul nu trăiește izolat, el ființează în interiorul a două mega-organizări – bio-organizare și procesualitatea socială, care stau la originea dramatismului condiției umane. „Bio-organizarea este o complexitate (se află, inevitabil, în stări aproape de echilibru), organizarea socială este o procesualitate (se află inevitabil în stări departe de echilibru)”⁸.

Ființarea este procesualitate, și se manifestă ca expresie și produs al conexiunilor posibile între procesări informaționale și procese energetice; de asemenea își modifică stările în modalitățile condiționate de procesările informaționale.⁹

Pentru satisfacerea necesităților, între oameni au loc interacțiuni, prin exercitarea unor presiuni organizate sau dezorganizate asupra organizărilor biotice, proceselor socializante și organizării sociale.

Efectele interacțiunilor dintre oameni pot fi pozitive, în măsura în care sunt favorabile în același timp oamenilor și omenirii, și negative, atunci când sunt efectuate în următoarele trei genuri de situații: în condiții informaționale nesatisfăcătoare, când oamenii nu sunt în măsură să realizeze buna înțelegere a necesităților, a modalității în care pot fi bine satisfăcute și a consecințelor pe care interacțiunile, efectuate neadecvat, le produc; când sunt concepute sau scopul obținerii unor avantaje în detrimentul altor oameni, indiferent de căile alese; când sunt concepute în modalități care ignoră consecințele lor asupra organizărilor în care oamenii ființează, de la cele biotice la cele sociale.¹⁰

Lucian Culda susține rolul deosebit pe care cercetările teoretice care produc explicații satisfăcătoare ale existenței sociale și studiile care sunt centrate pe problematica insecurității sociale, le dețin în promovarea securității globale.

Sistemic și procesual-organic în analiza crizei, conflictului și securității

În abordarea problematicii crizei, conflictului și securității, cercetătorii, decidenții politici etc.

pot renunța în diversele analize la perspectiva unilaterală, care se referă la aspecte disparate, și adopta perspectiva analizelor cuprinzătoare, care se pronunță mult mai bine asupra situației oamenilor. În analizele cuprinzătoare își pot face loc teoria sistemică și teoria procesual-organică.

Obiectivul abordării sistemice în management, anume „înțelegerea și controlul structurilor complexe și evolutive”¹¹, încercăm să îl aplicăm și în înțelegerea conceptelor de criză, conflict și securitate.

Oricare ar fi criteriul de clasificare, sistemele au nevoie de un climat optim de funcționare, de stabilitate și de siguranță pentru desfășurarea activităților și dezvoltarea dorită. Securitatea este un drept esențial al ființei umane. În calitate de element de bază al grupului, comunității, societății etc., omul acționează ca un sistem care intră în relații cu alte sisteme și cu mediul din care face parte.

Pentru abordarea sistemică a crizei, conflictului și securității consider că ar trebui să se aibă în vedere următoarele: între componentele sistemului există anumite legături; aceste componente nu pot fi înțelese corespunzător dacă nu sunt privite ca făcând parte din sistem, dintr-un întreg; efectele negative sau pozitive la adresa siguranței, stabilității, activității și dezvoltării unui sistem au efecte domino.

Pentru a exemplifica efectul de domino, am ales două exemple.

Primul este un exemplu local, din India, unde criza de apă are trei rădăcini: insuficiența resursei de apă potabilă ca urmare a creșterii populației, calitatea proastă a apei care rezultă din investiții insuficiente și întârziate în instalațiile de tratare a apei urbane; scăderea proviziei de apă subterană din cauza supraextracției fermierilor¹². Reacția în lanț sau efectul de domino nu a întârziat să apară și este foarte grav: peste 21% din bolile înregistrate în țară sunt legate de apă, copiii din 100 de milioane de case din India nu dispun de apă¹³; igiena personală, a comunității și a localității este foarte grav afectată; vegetația și fauna, care depind fundamental de apă, sunt foarte afectate.

Al doilea este un exemplu din mediul internațional. Studiul intitulat „Nature Conservancy”, dat publicității în anul 2012, a scos în evidență o serie de aspecte alarmante pentru omenire legate de criza de apă: în contextul

creșterii urbane actuale, până la mijlocul secolului aproximativ 993 de milioane de locuitori de la orașe vor trăi cu mai puțin de 100 de litri de apă pe zi, adică o cantitate de apă care umple o cadă de baie; peste un miliard de oameni din zonele urbane se vor confrunta cu crize serioase de apă până în anul 2050 pe măsură ce schimbările climatice agravează efectele urbanizării; distrugerea ecosistemelor¹⁴.

Concurența pentru apă într-o lume suprapopulată reprezintă o amenințare majoră la adresa stabilității internaționale.

Crizele și conflictele au loc într-un sistem, fie că privim individul, grupul, comunitatea, statul, regiunea sau întreaga planetă ca un sistem. Sunt intrări, procese, rezultate. Indiferent de natura acestora, efectele generate de crize și conflicte sunt negative în cele mai multe situații.

Școala de la Copenhaga susține ideea soluțiilor globale pentru crizele globale din sistemul internațional; este nevoie, susțin reprezentanții acestei școli de „priorizare în abordarea problemelor lumii cu resurse limitate”¹⁵ și „aducerea informațiilor academice în atenția opiniei publice ca o bună contribuție în luarea deciziilor democratice”¹⁶.

Abordarea sistemică în cazul crizelor, conflictelor și securității este susținută și de către Norbert Ropers, director al Rețelei de Resurse pentru Transformare și studiul conflictelor din Sri Lanka și director al Fundației Berghof de Sprijinire a Păcii, care afirmă că unul dintre principalele avantaje ale abordării sistemice este că „oferă un instrument practic pentru a înțelege (...) evoluții nelineare și schimbările sociale și politice complexe”¹⁷. Cu ajutorul abordării sistemice, continuă Ropers, se poate explica modul în care conflictele prelungite devin greu de rezolvat în timp prin intermediul unui set de bucle întărite; pe lângă aceasta, metodologiile sistematice pot ajuta în clarificarea următoare: de ce procesele de pace au o tendință integrată de a fi fragile și ambivalente. O abordare sistemică a transformării conflictului ar trebui înțeleasă ca un proces care rareori duce la un punct de referință stabil, ci mai degrabă la un culoar cu diferite tipuri de atenuare, soluționare și reescaladare.

Pentru Giorgio Gallo (profesor, Universitatea din Pisa), conflictul este un tip special de sistem a cărui complexitate provine din elemente diferite și care nu au uneori legătură unele cu altele; pe de o parte sunt părțile implicate în conflict, care pot fi

două sau mai multe; existența obiectivelor multiple și diverse – unele ascunse, altele deduse, altele evoluează în timp; fiecare conflict se desfășoară într-un context local, regional sau internațional, care se poate schimba în timp și care are efecte neprevăzute asupra structurii și părților implicate în conflict.¹⁸ Este foarte important, din punctul de vedere al lui profesorului Gallo, să existe un cadru sistemic și holistic, pentru a nu stabili decizii care să agraveze conflictul, să producă suferință prelungită populației implicate.

„Abordarea sistemică în soluționarea conflictelor este un tip nou de abordare pentru conflicte legate de resursele de apă, care s-au amplificat odată cu dezvoltarea industrială și creșterea economică”, susțin Nandalal, K. D. W. și S. P. Simonovic¹⁹.

Apa dulce este elementul cel mai important al vieții pe Terra și sursă vitală a progresului și a dezvoltării umane. Criza resurselor de apă potabilă a devenit tot mai evidentă dacă ținem cont că, deși 72% din suprafața Terrei este acoperită de apă, mai mult de 97% este apă sărată. De asemenea, mai mult de o treime din populația globului, trăiește în țări în care apa dulce constituie o adevărată problemă, iar curba ascendentă a necesităților și consumului de apă o constituie progresul tehnic.

Problemele legate de apă afectează aproximativ jumătate din omenire și un număr mare de ecosisteme din lume. Apa a devenit un instrument al conflictelor, un obiectiv politic și militar. Este un adevăr subliniat și de către Dr. Peter H. Gleick în studiul intitulat „Water Conflict Chronology”²⁰, care include conflicte pe o lungă perioadă de timp (din 3000 BC până în anul 2008).

Raportul dat publicității în anul 2012 de Consiliul National de Informații al Statelor Unite ale Americii, intitulat „Global Trends 2030”, atrage atenția asupra următoarelor aspecte: în următorii 15-20 de ani, creșterea populației va genera conflicte pentru apă și alimente; aproape jumătate din populația lumii va locui în zone care vor avea probleme severe cu apă; Africa și Orientul Mijlociu se vor confrunta cu cele mai mari riscuri de a suferi de lipsuri de alimente și apă.²¹

Abordarea sistemică a securității naționale trebuie să aibă în atenție faptul că statele, indiferent de nivelul de dezvoltare economică, putere militară, teritoriu, populație etc. nu pot să rezolve singure toate problemele de securitate, fiind necesară cooperarea cu alte statele vecine, cu alte state, organizații regionale sau internaționale. Securitatea este o

stare de echilibru, de optim funcțional a unui sistem (individ, societate, stat). Analizând din perspectivă sistemică, securitatea națională este înțeleasă ca un ansamblu de acțiuni și rezultanta acestora pentru „menținerea funcționalității unei entități naționale în anumite limite care nu-i periclitează nici starea, nici poziția în raport cu alte structuri”²².

Tot ca o reacție în lanț, schimbările economice, politice, sociale etc. aduse de globalizare au declanșat atât transformări de natură diferită în cadrul statelor, cât și repercusiuni în mediul regional și internațional. Dintre acestea, cele mai semnificative rămân, în continuare, sfârșitul ordinii bipolare, apariția a noi actori pe scena internațională (de exemplu: China, India) și pierderea de către state a monopolului asupra utilizării forței. Alessandro Gobbicchi afirmă că „ordinea globală creată de aceste transformări reprezintă o amenințare la actualul model de ordine internațională, puternic bazat pe balanța de putere dintre state”²³.

Surse diferite, printre care urbanizarea, lipsa corespunzătoare de apă, utilizării tehnologiei industriale îmbătrânite, creșterea înregistrată de sistemele de transport, modelele de consum nesustenabile au generat poluarea, o amenințare în creștere la adresa securității omului și sistemului său.

Globalizarea poate influența și izbucnirea conflictelor și a crizelor; în același timp, multiplicând și extinzând efectele lor nefavorabile. Costurile conflictelor armate care afectează populația pe plan global nu sunt strict limitate la folosirea armelor, cât, mai mult, în bolile diverse, migrație, crime, tulburări sociale, daune aduse mediului înconjurător.

Tot în spiritul abordării sistemice, constelația de securitate propusă de către Barry Buzan și Ole Wæver este concepută pentru a lega toate nivelurile și sectoarele în care apar securizări și care servește la evitarea unei imagini a unei securizări izolate, lipsite de legături cu identități sociale și procese politice derulate.

În orizontul procesual-organic ocupă un loc prioritar investigarea proceselor informaționale din existență. Starea de securitate, dezvoltarea socială durabilă, evitarea unor crize și conflicte presupun, potrivit profesorului Lucian Culda, depășirea socializărilor care întrețin duplicitatea și reprezentările care favorizează atitudinile agresive sau subversive și oameni care promovează considerație și respect pentru semeni.²⁴

Menținerea stării de securitate se realizează cu concursul voluntar al oamenilor și presupune ca oamenii să beneficieze de socializare care îi face apti să se manifeste ca ființe sociale responsabile și competente, să își asume în mod corect rolurile sociale care fac posibilă întreținerea stării de securitate și evitarea unor crize, conflicte sau alte situații insecurizante.

Existența omului presupune și o identitate, care este o dimensiune inseparabilă a existenței (de a fi) și se constituie în raport cu diferențele.²⁵

Conflictele sau alte tensiuni sociale între oameni apar din cauza obiectivelor, cererilor sau motivelor incompatibile. Interpretarea corectă a situațiilor sociale, a situațiilor oamenilor, a surselor provocatoare de insecuritate se poate realiza prin atitudini constructive și conlucrare spre binele tuturor.

Problematica promovării stării de securitate este mult prea complicată, pentru a fi clarificată doar de o singură teorie. Un ajutor însemnat vine și din partea celor două teorii – teoria sistemelor și teoria procesual-organică, care pot deveni cadrul adecvat de orientare a cercetării științifice interdisciplinară în analiza crizei, conflictului și securității.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” - Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Eleanor Roosevelt, *Viața te învață*, Editura Meteor Press, București, 2012, p. 103.

2 Bonis Ioji, *Sistem-informație*, în *Sisteme în Științele Naturii*, pp. 153-167, Editura Academiei, București, 1979, apud. <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2010Ianuarie/Iacomir%20Mihail%20-%20Modelarea%20structurala%20a%20geosistemelor%20aplicatii%20in%20evaluarea%20impactului%20antropic%20din%20industria%20deseurilor/Microsoft%20Word%20-%20rezumat.pdf>, accesat la 11 august 2014.

3 Marin Fotache, *Despre sistemică și cibernetică*, p. 1, http://doctorat.feaa.uaic.ro/studii/Documents/02%20Dinamica%20sistemelor%20complexe/01_01_Sistemică_Cibernetica.pdf, accesat la 11 august 2014.

4 C. Bărbulescu, C. Băgu, *Managementul producției*, Editura Tribuna Economică, București, 2001, apud. Carolina Teaci, *Conceptul abordarea sistemică a întreprinderii*

producătoare, p.129, articol publicat în *Premisele dezvoltării economiei naționale în contextul crizei economice*, 28 – 29 mai 2010, Presa Universitară Bălțeană, Bălți, 2010.

5 Marin Fotache, *op.cit.*, p. 4.

6 *Ibidem*, p. 3.

7 Lucian Culda, *Devenirea oamenilor în procesualitatea socială*, Editura Licorna, București, 1997, p. 9.

8 *Ibidem*, p. 15.

9 Lucian Culda, *Procesualitate socială*, Editura Licorna, București, 1994, p. 13.

10 Lucian Culda, *Promovarea securității globale. Repere teoretice*, Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice SRL, 2006, p. 13.

11 Vadim Dumitrașcu, *Abordarea sistemică – instrument al managementului complexității*, p. 77, <http://store.ectap.ro/articole/41.pdf>, accesat la 15 august 2014.

12 Sonia Luthra, Amrita Kundu, *India's Water Crisis: Causes and Cures*, <http://www.nbr.org/research/activity.aspx?id=356>, accesat la 17 august 2014.

13 Shannyn Snyder, *Water in crisis – india*, <http://thewaterproject.org/water-in-crisis-india>, accesat la 17 august 2014.

14 *Un miliard de oameni afectați de criza apei până în 2050*, <http://managementul-apelor.afacereamea.ro/utilizari/colectare-ape-precipitatii/un-miliard-de-oameni-afectati-de-criza-apei-pana-in-2050/>, accesat la 17 august 2014.

15 Bjorn Lomborg, *Global crises, global solutions*, Cambridge University Press, 2004, p. 1, http://books.google.ro/books?id=KQ2_zplu8mUC&printsec=frontcover&dq=crises&hl=ro&sa=X&ei=wqHsU-2eEOn4yQOwtoCACA&ved=0CBsQ6AEwADgK#v=onepage&q=crises&f=false, accesat la 17 august 2014.

16 *Ibidem*, p. 8.

17 Daniela Körppen, Beatrix Schmelzle, Oliver Wils, *A Systemic Approach to Conflict Transformation Exploring Strengths and Weaknesses*, Dialogue Series Issue No. 6, 2009, p. 9,

http://www.berghof-handbook.net/documents/publications/dialogue6_systapp_complete-1.pdf, accesat la 16 august 2014.

18 Giorgio Gallo, *Conflict Theory, Complexity and Systems Approach*, <http://www.di.unipi.it/~gallo/Papers/Conflicts&Systems.pdf>, accesat la 18 august 2014.

19 Nandalal, K. D. W. și S. P. Simonovic, *Resolving conflicts in water sharing: A systemic approach*, <http://www.slobodansimonovic.com/CEE9564/Article2.pdf>, accesat la 18 august 2014.

20 https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Security_Council/conflictchronology.pdf.

21 *Raport: Posibile conflicte pentru apa și alimente în 15-20 de ani*, <http://www.energyworld.ro/2012/12/10/raport-posibile-conflicte-pentru-apa-si-alimente-in-15-20-de-ani/>, accesat la 19 august 2014.

22 Simion Boncu, *Securitatea europeană în schimbare. Provocări și soluții*, Editura Amco Press, București, 1995, p. 13, apud. Lucian Culda, coordonator, *Situația națiunilor. Surse de insecuritate*, Editura Licorna, București, 1999, p. 225.

23 Alessandro Gobbicchi, *Globalization, armed conflict and security*, Centro Militare di Studi Strategici, Roma, 2004, p. 17,

<http://books.google.ro/books?id=3lxOG1hXt8cC&printsec=fro-ntcover&dq=conflicts&hl=ro&sa=X&ei=f5LsU6blGuHmyQPjyYGABA&ved=0CDkQ6AEwBDiCAQ#v=onepage&q=conflicts&f=false>, accesat la 15 august 2014.

24 Lucian, Culda, *Promovarea securității globale. Repere teoretice*, Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice SRL, 2006, p. 104.

25 David Campbell, *Writing security. United State Foreign Policy and the Politics of Identity*, Editura Bell and Bain Ltd, 1992, p. 8, http://www.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=q_A2HJA0jmgC&oi=fnd&pg=PR5&dq=procedural+organic+theory+in+security&ots=M5JZIlmW8k&sig=C8f4rj2yb-RETA9LeIzjMsDoPNk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, accesat la 24 august 2014.

BIBLIOGRAFIE

Culda Lucian, *Procesualitate socială*, Editura Licorna, București, 1994.

Culda Lucian, *Devenirea oamenilor în procesualitatea socială*, Editura Licorna, București, 1997.

Culda Lucian, coordonator, *Situația națiunilor. Surse de insecuritate*, Editura Licorna, București, 1999.

Culda Lucian, *Promovarea securității globale. Repere teoretice*, Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice SRL, 2006.

Premisele dezvoltării economiei naționale în contextul crizei economice, 28–29 mai 2010, Bălți, Presa Universitară Bălțeană, 2010.

<http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2010Ianuarie/Iacomir%20Mihail%20-%20Modelarea%20structurala%20a%20geosistemelor%20aplicatii%20in%20evaluarea%20impactului%20antropic%20din%20industria%20deseurilor/Microsoft%20Word%20>

[-%20rezumat.pdf](#)

http://doctorat.feaa.uaic.ro/studii/Documents/02%20Dinamica%20sistemelor%20complexe/01_01_Sistematica_Cibernetica.pdf

<http://store.ectap.ro/articole/41.pdf>

<http://www.nbr.org/research/activity.aspx?id=356>

<http://thewaterproject.org/water-in-crisis-india>

<http://managementul-apelor.afacereamea.ro/utilizari/colectare-ape-precipitatii/un-miliard-de-oameni-afectati-de-criza-apei-pana-in-2050/>

http://books.google.ro/books?id=KQ2_zplu8mUC&printsec=frontcover&dq=crises&hl=ro&sa=X&ei=wqHsU-2eEOn4yQOwtoCACA&ved=0CBsQ6AEwADgK#v=onepage&q=crises&f=false

http://www.berghof-handbook.net/documents/publications/dialogue6_systapp_complete-1.pdf

<http://www.di.unipi.it/~gallo/Papers/Conflicts&Systems.pdf>

<http://www.slobodansimonovic.com/CEE9564/Article2.pdf>

https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/Security_Council/conflictchronology.pdf

<http://www.energyworld.ro/2012/12/10/raport-posibile-conflicte-pentru-apa-si-alimente-in-15-20-de-ani>

<http://books.google.ro/books?id=3lxOG1hXt8cC&printsec=frontcover&dq=conflicts&hl=ro&sa=X&ei=f5LsU6blGuHmyQPjyYGABA&ved=0CDkQ6AEwBDiCAQ#v=onepage&q=conflicts&f=false>

http://www.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=q_A2HJA0jmgC&oi=fnd&pg=PR5&dq=procedural+organic+theory+in+security&ots=M5JZIlmW8k&sig=C8f4rj2yb-RETA9LeIzjMsDoPNk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

ABORDĂRI ALE FUNCȚIILOR MANAGEMENTULUI ACTIVITĂȚII DE EVALUARE OPERAȚIONALĂ CREVAL

APPROACH TO CREVAL MANAGEMENT FUNCTIONS

Lt.col.drd. Jan-Florin GANEA*

Evaluarea operațională CREVAL este un concept nou introdus de către NATO pentru evaluarea forțelor terestre ale statelor alianței. Conceptul, care stabilește un standard unic de criterii, este în curs de asimilare la nivelul structurilor militare aliate. În materialul de față îmi propun abordarea funcțiilor managementului acestui nou sistem, pe baza experienței dobândite în cadrul structurii de comandă a NATO.

The combat readiness evaluation (CREVAL) is a newly introduced concept, designed for the evaluation of land forces of allied militaries. The concept, that sets up a common set of criteria, is about to be embedded in the allied military structures. In this paper I would like to present a number of considerations regarding the management functions of this new system, based on the experience acquired in the NATO command structure.

Cuvinte-cheie: CREVAL, management, evaluare operațională, funcții manageriale, NRF.

Keywords: CREVAL, management, combat readiness, management functions, NRF

Esența managementului, așa cum a fost definită de către Henry Fayol, o reprezintă funcțiile sale. Înțelegerea acestora constituie temelia înțelegerii conținutului pragmatic al managementului pentru folosirea eficientă a metodelor, tehnicilor și procedurilor proprii.¹ Henry Fayol a identificat cinci funcții principale în cadrul proceselor de management: previziunea, organizarea, comanda, coordonarea și controlul. Ulterior, așa cum remarca Ovidiu Nicolescu², Longenecker și Pringle delimitează patru funcții: planificarea și luarea deciziilor, organizarea pentru performanțe eficiente, dirijarea și motivarea, și în ultimul rând, controlul rezultatelor.

Conform școlii românești de management, reprezentată de Verboncu și Nicolescu, procesul de management se poate partaja în cinci funcții: previziune, organizare, coordonare, antrenare și evaluare-control. Conform școlii militare de management logistic³, funcțiile managementului sunt următoarele: previziunea, decizia, organizarea, comanda, coordonarea, controlul și evaluarea obiectivelor.

În această lucrare voi trata managementul, prin asimilare, sub cinci aspecte pe care le-am

considerat că îmbină școala tradițională cu cea militar-logistică și cea combatant-operațională. Am considerat astfel următoarele funcții:

1. Planificarea și programarea sunt privite ca dezvoltări succesive ale previziunii. Dar spre deosebire de aceasta, care are o componentă pasivă, contemplativ-analitică, am considerat funcția de planificare și programare ca rezultanta acțională ulterioară activității de estimare intelectuală a dezvoltării pe un anumit termen. În acest mod am integrat intrinsec elementele funcției de planificare și programare, considerând că finalitatea o reprezintă concretizarea și modelarea viitoare a acțiunii manageriale.

2. Decizia și procesul decizional reprezintă intriga prozei manageriale, momentul care declanșează acțiunea organizației către un anumit scop, direcție și obiectiv. Conform quasimajorității reprezentanților școlii tradiționaliste, decizia este punctul comun în toate abordările manageriale.

3. Comanda este punctul culminant, urmând analogia beletristică. Prin comandă, managerul acțiunii transmite decizia adoptată către structurile subordonate și începe, în cascadă, procesul implicării colaboratorilor în sensul îndeplinirii cuantificate a hotărârii luate.

4. Coordonarea, de asemenea un element comun al școlilor manageriale, reprezintă ansamblul proceselor interne prin care se armonizează

*Centrul de Instruire pentru Tancuri și Auto,
Pitești
e-mail: jganea@yahoo.com

deciziile și acțiunile personalului organizației și ale sistemelor subordonate ale sale, în formatul planificat, programat și decis anterior.

5. Controlul-evaluarea reprezintă procesul prin care se verifică performanțele realizate de către structurile implicate, comparativ cu obiectivele prevăzute, în scopul intervenției prompte în cadrul procesului în circumstanța în care apar anomalii sau evenimente neprevăzute.

În continuare vor fi tratate funcțiile manageriale menționate prin prisma activității de evaluare operațională CREVAL.

1. Planificarea și programarea

Această funcție răspunde la întrebările „ce este necesar și ce este posibil să fie realizat în procesul de evaluare operațională CREVAL?” În acest sens, țintele stabilite trebuie să reflecte elementele specifice ale organizației, să poată fi măsurate și să fie clar realiste. În domeniul eficienței evaluării militare, aceste caracteristici se raportează la două coordonate: dotarea materială la un moment dat, și capacitatea acțională de a o folosi. Sub aspectul evaluării operaționale CREVAL, și din perspectiva funcției previzionare de planificare și programare, ne referim la capacitatea organismului militar analizat de a-și croi propriile planuri de instruire și acționale, pe un număr de scenarii considerate conforme cu specialitatea unității, dar și cu criteriile generale acționale stabilite la nivel național și de asemenea care derivă din angajamente internaționale. De exemplu, un batalion de geniu din Buzău (un caz ipotetic) poate avea ca misiune principală sprijinul

acțiunilor ofensive sau defensive ale brigăzii dislocate la Focșani, în cazul în care aceasta este implicată în apărarea teritoriului național împotriva unei agresiuni ce amenință granița sud-estică. Însă același batalion poate avea sarcini de sprijin a populației civile în cazul în care râul Buzău, depășind cotele de alarmă, distruge podul de la Mărăcineni și incapacitează principala cale de acces către nordul Moldovei. Cazul ipotetic s-a petrecut cu adevărat (referitor la distrugerea podului de la Mărăcineni), dovedind importanța planurilor de contingență pentru batalioanele din forțele terestre.

Rezultatele previzionării (care în mediul militar este cel mai adesea denumită estimare) se împart, conform profesorului Ovidiu Nicolescu⁴, în trei categorii principale. Primele sunt *prognozele*, care acoperă un orizont larg de așteptări. Acestea au un caracter general, nefiind obligatorii, însă reunind caracteristici de ciclicitate bazate pe studii de specialitate și care conțin un set de indicii referitoare la ansamblul organizației militare la care se referă studiul respectiv. A doua categorie o constituie *planurile*, care reprezintă încununarea proceselor de prognoză și planificare, și acoperă, de regulă, perioade cuprinse între o lună și cinci ani. Nivelul de detaliere a acestora variază invers proporțional cu orizontul, și au, de regulă, caracter obligatoriu, constituind baza activităților încorporate. A treia categorie de previzionare o constituie *programele*. Acestea le este specific un orizont redus, de la o săptămână până la maxim șase luni. Programele sunt foarte detaliate, elementele componente fiind obligatorii și fundamentate pe certitudini.

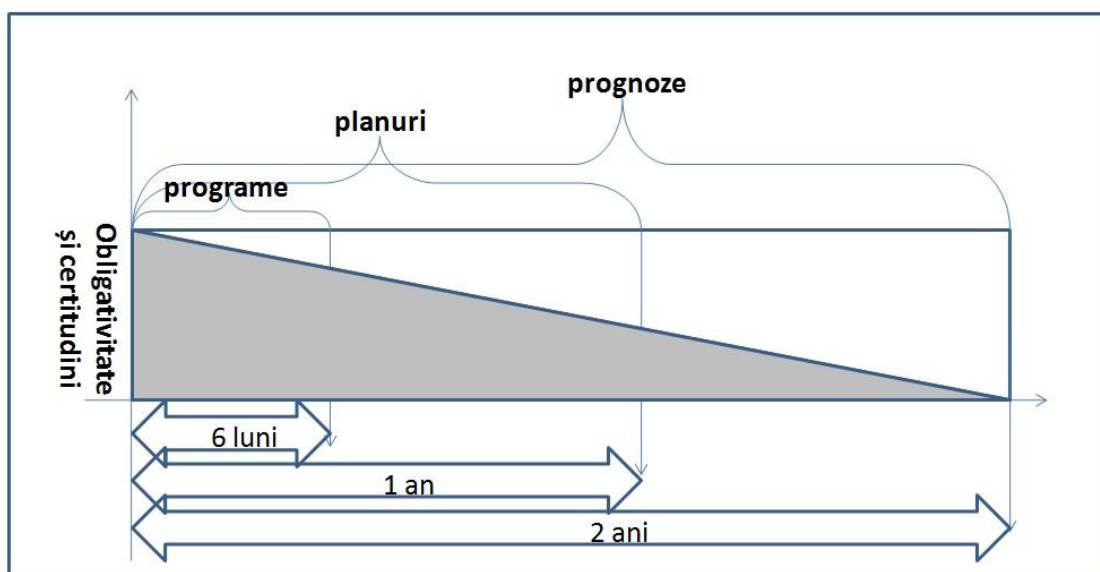

Fig. 1. Relația dintre categoriile de previzionare și nivelul de certitudine în cadrul procesului de planificare a evaluărilor CREVAL

Mecanismul NATO de desfășurare a procesului evaluării operaționale CREVAL presupune o succesiune de activități care sunt programate în conformitate cu reglementările alianței. Din punctul nostru de vedere, având la bază activitățile practice desfășurate în perioada 2008-2012, putem realiza o clasificare a elementelor previziunii, în analogie cu fenomenul previzionării descris în normele generale de management. În procesul evaluării CREVAL, la sfârșitul fiecărui an, în cadrul Conferinței anuale de evaluare ce se desfășoară la Mons, Belgia, delegațiile naționale anunță *prognostica*, respectiv situația cu forțele ce pot fi oferite Alianței pentru perioada de peste doi ani. *Planul*, în această circumstanță, este reprezentat de proiecția realizată la nivelul SHAPE⁵, pentru anul succesiv celui curent. La aceeași conferință sunt stabilite cert forțele ce vor fi evaluate în anul următor, fără a avea însă un orizont precis de timp. Aceasta se realizează prin *programele* care sunt realizate pentru intervalul de șase luni înainte de desfășurarea evaluării, și care au cel mai ridicat nivel de obligativitate și certitudine, așa cum se observă în figura 1.

Din punct de vedere al evaluărilor CREVAL, unitățile care urmează a fi verificate trebuie să prezinte planurile adaptate pentru variantele de acțiune conforme cu specificul și apartenența acestora, planuri care se actualizează anual și care cuprind toate datele necesare dislocării unității în teatrul de operații militare, componența de personal, tehnică de luptă și sprijin logistic. Asupra acestor componente, procesul evaluării urmărește conformarea cu standardele generale ale NATO și cuantifică modul în care unitatea își poate îndeplini misiunea principală.

2. Decizia și procesul decizional

Așa cum am arătat anterior, planificarea și programarea trebuie duse la îndeplinire. Materializarea acestora se realizează prin luarea deciziei, de către managerii (denumiți, în mediul militar, comandanți sau șefi) îndrituiți legal să hotărască asupra organizației militare pe care o comandă sau conduc. Decizia este precedată de activitatea de analiză a situației, care ia în calcul factorii momentului, cadrul legal, direcțiile prestabilite prin planuri și prefigurează un număr de opțiuni (numite și cursuri de acțiune, când se referă la acțiunea forțelor militare) care sunt prezentate comandantului. În cazul particular al

evaluării CREVAL, intenția legiuitorului a fost de a limita cât mai mult posibil spațiul de inițiativă a liderului, respectiv a șefului echipei de evaluare. Însă procesul de luare a deciziei există și în acest caz, și se manifestă la o scară diferită de scenariul clasic al analizei de stat major. Pe timpul desfășurării evaluării, la sfârșitul fiecărei zile, se desfășoară briefingul de prezentare a rezultatelor, ocazie cu care fiecare evaluator își expune activitatea desfășurată, evidențiind situațiile deosebite întâlnite, de natură pozitivă sau negativă. Întrucât, la fel ca în Biblia după Ioan unde se spune că „Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi”⁶, evaluatorii compară realitatea întâlnită în unitatea evaluată cu prevederile manualului de evaluare. Însă în lumea reală pot apărea situații când conducătorul echipei de evaluare să solicite aplicarea unor circumstanțe, de asemenea legale, pentru a se convinge de soliditatea argumentelor prezentate în sprijinul unui anumit calificativ. Acțiunea colectivă desfășurată pe arii largi de spațiu și timp sunt dificil de monitorizat și cuantificat. O analogie în acest sens o poate constitui pilda celor trei orbi care pipăie un elefant: cel care atinge trompa consideră că animalul este un șarpe, cel care pipăie piciorul consideră că este un arbore, iar cel care pipăie abdomenul consideră că este vorba despre o stâncă. În mod similar, procesul decizional în cazul unei evaluări complexe urmărește, ca în cazul binoculului, focalizarea până la momentul când se obține cea mai bună claritate.

Procesul decizional implică un consum de timp variabil, în funcție de complexitatea situației asupra căreia se decide. Procesul poate dura de la câteva ore la câteva zile sau chiar mai mult, în cazul eșaloanelor de nivel mare (comandamente de brigăzi, de divizii sau de corpuri de armată). Pe timpul procesului decizional se stabilesc contacte profesionale, sunt consultați specialiști și factori decizionali subordonați pentru clarificarea situației și fundamentarea deciziei. Prin urmare, procesul de elaborare a deciziei⁷ implică trei faze specifice: pregătirea deciziei, adoptarea deciziei și aplicarea deciziei.

Pregătirea deciziei presupune identificarea și definirea problemei asupra căreia se aplică procesul de analiză, luând în considerare obiectivele ce trebuie realizate, riscurile cu grad ridicat de probabilitate, nivelul de implicare a factorilor responsabili, selectarea și prelucrarea informațiilor necesare, elaborarea cursurilor de acțiune și a proiectelor planurilor sau programelor operaționale.

Aplicarea deciziei implică o succesiune de activități de natură organizatorică, din care menționez următoarele: transmiterea deciziei factorilor responsabili prin explicarea și argumentarea ei pentru crearea climatului motivațional, organizarea desfășurării imediate a acțiunii practice, controlul deciziei și reconfigurarea acțiunii atunci când apar abateri motivate de la traiectul stabilit inițial, evaluarea rezultatelor finale. Din acest punct de vedere interesează nivelul eșalonului cu care relaționează efectul deciziei. Evaluarea CREVAL este destinată forțelor ce sunt destinate NRF⁸, în concluzie, evaluarea este dispusă și coordonată de către ACO⁹, for ce destină și ofițerii care monitorizează procesul de evaluare. Echipa de evaluare este națională, pentru unitățile care nu sunt multinaționale, și de regulă sunt formate din ofițeri ai Statului Major al Forțelor Terestre (SMFT), Statul Major General delegând un ofițer de legătură pe durata evenimentului. În concluzie, rezultatele sunt anunțate unității și eșaloanelor naționale ale acesteia, până la nivelul Ministerului Apărării Naționale, care poate face comentarii în documentul oficial de evaluare, pe baza observațiilor ofițerului de legătură destinat. Aceste comentarii, însă, nu pot schimba calificativul atribuit de șeful comisiei de evaluare și autentificat de reprezentantul NATO (monitorul NATO). Avem, astfel, o situație complexă de elaborare a deciziei referitoare la rezultatul evaluării, în care eșaloanele se află într-o situație de interconectare, fiind parte a aceluiași fenomen desfășurat transparent și onest.

Referitor la managementul riscului, de asemenea există un număr considerabil de teorii privind modul în care probabilitatea de risc trebuie implicată în actul managerial. În special în domeniul militar, riscul este o componentă permanent prezentă, și spre deosebire de majoritatea sistemelor manageriale de tip economic, în domeniul militar riscul se referă în primul rând la probabilitatea pierderilor de vieți omenești din rândul forțelor proprii. Conform prevederilor regulamentelor, viața personalului militar reprezintă bunul cel mai de preț al comandanților de la toate nivelurile, de aceea acțiunea militară trebuie în așa fel organizată încât să vizeze opțiunea „zero pierderi”. Impactul pierderilor de vieți omenești este un important vector al susținerii publice a acțiunilor militare, de aceea decidentul politic insistă întotdeauna asupra considerării factorilor acționali astfel încât să se

evite pierderea de vieți ale militarilor participanți la acțiuni. Totuși, orice analiză a condițiilor de participare a forței armate într-o operație militară trebuie să ia în calcul probabilitatea unor pierderi de personal, pe lângă pierderile în tehnică și mijloace de luptă. Privită din altă perspectivă, cea a eficienței și eficacității, trebuie menționat că obținerea succesului implică un anumit nivel de acțiune. Forțele militare sunt puse în situația de a controla starea de fapt prin acțiuni, mai des decât prin reacțiuni sau inacțiuni. De aceea actul decizional este cel care stabilește cât de mult înclină balanța în favoarea atitudinii proactive (și susceptibile de a implica pierderi în personal) pentru atingerea succesului în luptă. Desigur, acestea sunt coordonate schițate sumar, procesul de decizie ține cont de mult mai mulți factori, din care cel mai important este dezideratul de urmărit. Istoria ne oferă exemple memorabile, de exemplu, debarcarea aliaților în Normandia. Deși era evident că nivelul de risc era foarte ridicat, prioritatea ocupării capului de pod pe țărmul francez a fost atât de mare încât a admis pierderi¹⁰ ipotetice de 10% din forțele aliate implicate. Acest procent a fost depășit în mare măsură în primele zile, când s-a realizat ocuparea primelor sute de metri de plajă, unde se găsea cea mai puternică apărare, mai precis din primele companii folosite procentul de pierderi a depășit 90% în prima zi, însă la nivelul întregii operații, care a implicat 2.052.299 de militari, nivelul pierderilor a fost de 209.672 de militari, adică aproximativ 10% din total. Conform unor surse neconfirmate¹¹, președintele SUA autorizase pierderi de maxim 20% pentru această operație, iar procentul obținut a fost considerat corespunzător pentru dezvoltarea ulterioară a războiului și ulterior înfrângerea decisivă a Germaniei. Este posibil ca cifra să nu pară atât de mare, însă reprezintă aproximativ jumătatea din numărul bărbaților în capacitate de muncă din București, sau totalitatea bărbaților în capacitate de muncă din Constanța, Cluj și Craiova (conform cifrelor Institutului Național de Statistică pentru anul 2002¹²).

Ca o concluzie, am menționat exemplul de mai sus pentru a aminti finalitatea și importanța evaluării. Încă din perioada celui de-al Doilea Război Mondial, forțele erau antrenate și apoi evaluate asupra capacității de a-și îndeplini misiunea, iar aceasta constituie esența evaluării operaționale CREVAL de astăzi.

3. Comanda

Conducerea unei organizații se realizează prin sistemul ei de comandă. Acesta are rolul de a integra părțile componente ale organizației, în funcție de obiective și de nivelul de prioritate al acestora. Pe de altă parte, vorbind despre sistemul de conducere, este necesar să integrăm componentele acesteia, respectiv subsistemele decizional, operațional și informațional. Subsistemul decizional își exercită acțiunea asupra celui operațional prin intermediul deciziilor al căror ansamblu formează esența procesului de conducere care formează latura funcțională a acestuia¹³.

În cadrul comenzii din procesul evaluării se deosebesc două aspecte: comanda echipei de evaluare și comanda unității evaluate. Cele două sisteme se află în interdependență pe durata evaluării, în sensul că deși structura evaluată nu este subordonată ierarhic echipei de evaluare, pentru atingerea scopurilor evaluării, pe întreaga durată a desfășurării acesteia, unitatea se află sub comanda operațională a echipei de evaluare. Caracterul temporar și tranzitoriu al acestei situații cu caracter excepțional este stabilit prin documentele de evaluare și precizat unității de către eșaloanele sale superioare. Tot prin directive ale eșaloanelor superioare sunt stabilite și limitele în care echipa de evaluare are dreptul să dispună asupra activităților unității evaluate, prin stabilirea algoritmului de activități specifice, care au fost descrise în subcapitolul anterior. De asemenea, echipa de evaluare, pentru a-și realiza scopul operațional, poate dispune repetarea unei etape din cadrul evaluării, în eventualitatea în care acțiunea executată a fost apreciată ca fiind sub standardele prescrise, din motive neimputabile acestora sau în circumstanțe pe care șeful echipei de evaluare le consideră aplicabile unei acțiuni corective. Pe de altă parte, acest transfer de autoritate temporar constituie un exercițiu util pentru unitatea evaluată, care pe durata perioadei de așteptare (stand-by) se va afla sub comandă supranațională, prin derogare de la regula generală a comenzii naționale. Această autoritate, denumită oficial TACOM¹⁴ sau TACON¹⁵ se materializează pe timpul intervenției propriuzise, dar cadrul legal este creat și pus în funcțiune imediat înainte ca unitatea să devină parte a NRF.

Motivarea membrilor echipei de evaluare este realizată de către șeful echipei de evaluare. Acesta trebuie să dețină autoritatea profesională și morală pentru întregul act al evaluării, dar totodată să

dețină pârghiile prin care să poată dispune măsuri coercitive sau compensatorii. Recompensa pentru prestația superioară pe timpul evaluării poate include recunoașterea individuală, mesajul de apreciere adresat comandantului unității de origine a evaluatorului sau trimiterea de scrisori de mulțumire din partea factorilor decizionali ai Statului Major al Forțelor Terestre (SMFT), în cazul unor contribuții deosebite din partea anumitor evaluatori.

Conducătorul (șeful) echipei de evaluare influențează acțiunile membrilor echipei de evaluare atât prin situația concretă în care se găsește, cât și prin trăsăturile sale de caracter, prin experiența pe care o are și prin gradul de cunoaștere a membrilor echipei de evaluare¹⁶.

În comanda echipei de evaluare CREVAL se impune ca ordinele să fie simple, directe și clare, să nu depășească limitele competenței evaluatorilor, să promoveze disciplina în executarea sarcinilor funcționale și să stimuleze răspunderea îndeplinirii sarcinilor rezultate conform fișelor de evaluare. Echipa de evaluare este grupată pe cele cinci arii funcționale, având câte un ofițer responsabil pentru fiecare arie. Domeniul operațiilor și cel logistic este necesar să fie dublat de încă un specialist, iar pentru problemele de specialitate CBRN, medical, comunicații și resurse umane este de asemenea nevoie de câte un specialist. Membrii echipei de evaluare își dobândesc și perfecționează abilitățile fie prin instrucție instituționalizată (cursuri de specialitate), seminarii de perfecționare sau desfășurarea practică de evaluări sub supravegherea celor care au nivelul de instrucție și experiența necesară.

Motivarea membrilor echipei de evaluare reprezintă modalitatea prin care se integrează satisfacerea obiectivelor evaluării, prin realizarea obiectivelor prescrise de manualul de evaluare și în ultimă instanță, elaborarea raportului de evaluare. Raportul de evaluare se întocmește în cel puțin două exemplare, unul pentru șeful echipei de evaluare și unul pentru monitorul senior. Exemplarul șefului echipei de evaluare se trimite ierarhic eșaloanelor superioare ale unității evaluate, iar de la nivelul comenzii forțelor terestre naționale acesta va ajunge la comandamentul NATO corespondent¹⁷ în a cărui arie de responsabilitate se găsește națiunea în cauză, iar de aici raportul este direcționat, prin comandamentul NATO întrunit, către SHAPE. Comandamentul suprem NATO pentru operații este structura care are întreaga imagine asupra

generării, instruirii și utilizării NRF în cadrul NATO, și la acest nivel se transmit toate rapoartele asupra evaluărilor unităților componente NRF. Raportul de evaluare mai are o rubrică destinată comentariilor autorităților naționale și de asemenea comandamentului întrunit în a cărei arie geografică se găsește unitatea evaluată. Aceste comentarii pot detalia anumite circumstanțe constatate pe timpul evaluării, ca de exemplu o lipsă temporară a unui anumit echipament, pe care autoritatea națională urmează să îl achiziționeze până la începerea perioadei de așteptare, dar după momentul evaluării CREVAL.

4. Coordonarea unei activități de evaluare operațională de tip CREVAL

Coordonarea evaluării constă în desfășurarea acelor activități care îi permit șefului echipei de evaluare, dar și autorităților ierarhice implicate în destinarea NRF, să intervină activ și continuu asupra componentelor procesului evaluării. Funcția de coordonare este specifică ofițerilor responsabili de arii funcționale, a celor specialiști, a ofițerului coordonator al echipei, precum și monitorilor NATO care participă la evaluare.

Acțiunea de coordonare are scopul de a asigura adaptarea procesului de evaluare la condițiile existente în cadrul fiecărei etape, începând cu

Tabelul 1

Momentele procesului evaluării CREVAL

<i>Nr. crt.</i>	<i>Detalii</i>	<i>Observații</i>
1	Nominalizarea unităților destinate NRF, în luna noiembrie pentru anul care urmează	
2	Planificarea evaluării, la nivel național și la nivelul comandamentului terestru NATO	
3	Stabilirea detaliilor evaluării între structura de evaluare NATO și autoritatea națională (SMFT)	
4	Transmiterea ordinului de activare, în conformitate cu categoria de disponibilitate (RC ¹⁸), conform Anexei nr. 1	
5	Transmiterea mesajului de coordonare a monitorilor cu echipa de evaluare și unitatea evaluată, cu 6 săptămâni înainte de evaluare	
6	Brifingul de prezentare a echipei de evaluare și a monitorilor	
7	Declararea începerii evaluării	
8	Desfășurarea evaluării statice (în cazarmă)	
9	Desfășurarea evaluării acționale (exercițiu tactic)	
10	Briefingurile zilnice de coordonare a echipei de evaluare și a monitorilor	
11	Declararea sfârșitului evaluării (ENDEX ¹⁹)	
12	Informarea autorităților naționale, a comandamentului NATO terestru, a comandamentului NATO întrunit și a SHAPE referitor la rezultatul evaluării	
13	Includerea, de către comandamentul terestru NATO, a rezultatului în cadrul raportului anual de evaluare, care se prezintă în luna decembrie pentru anul în curs, moment când de asemenea se anunță evaluările ce vor avea loc în anul următor	

procesul de planificare și terminând cu transmiterea raportului de evaluare. În cadrul procesului de pregătire a evaluării se identifică momente prezentate în Tabelul nr. 1.

În acțiunile de coordonare sunt implicate structurile care gestionează forțele, de la nivelul ACO până la nivelul Comandamentului Terestru NATO de nivel tactic (în prezent, acesta se găsește la Izmir, Turcia), iar pe plan național, în cadrul fiecărei armate NATO există o structură destinată în cadrul Statului Major General, care coordonează structurile de instrucție a forțelor din cadrul statelor majore ale categoriilor de forțe.

Prin coordonare, conform punctului 5 din tabelul 1, echipa de monitori schimbă informațiile necesare cu structura care destină echipa de evaluare națională, pentru identificarea locației, itinerarului, detaliilor logistice și tehnice necesare de considerat pe timpul evaluării.

Coordonarea activității de evaluare operațională impune, în primul rând, stabilirea punctelor de contact la fiecare nivel funcțional, puncte de contact care să îndeplinească un nivel rezonabil de abilități de comunicare. Abilitățile de comunicare le definim sub aspect intrinsec, respectiv capacitatea de analiză și sinteză a informației, în limba română și engleză, în mod egal, dar și sub aspect extrinsec, respectiv autoritatea de a transmite informații, acces la mijloace de comunicare (telefon, poștă electronică neclasificată, sistem electronic clasificat) și respectarea standardelor de politețe în comunicare conform normelor interne.

5. Controlul-evaluarea în cadrul procesului de evaluare CREVAL

Controlul, în cadrul activității de evaluare CREVAL, reprezintă acea funcție managerială prin care se verifică performanțele realizate de către toate entitățile implicate în procesul evaluării, comparativ cu obiectivele prevăzute anterior. Controlul, care este în strânsă corelație cu decizia, are rolul de a preveni și a remedia, prin intervenție promptă, anomaliile care pot apărea pe timpul desfășurării procesului de evaluare. Tot prin funcția de control se realizează măsurarea realizărilor fișelor de evaluare, și surprinderea elementelor pozitive și negative ale unității evaluate.

Necesitatea controlului rezultă din complexitatea activității de evaluare, care este strict încadrată în timp. Pe durata evaluării, în etapa statică, programul de lucru al unității se poate desfășura în parametri

normali (8 ore), însă prin derogare, atunci când nu au fost atinse toate punctele necesare, activitatea se poate prelungi până la atingerea tuturor obiectivelor, deoarece perioada de evaluare trebuie respectată așa cum a fost planificată și anunțată unității din timp. În situația în care anumite documente nu au fost verificate în etapa statică, va fi mult mai dificil de recuperat aceasta ulterior, deoarece în etapa acțională unitatea se dislocă în zone aflate la distanță de locația de la pace, iar documentele clasificate rămân în cazarmă, fiind supuse regulilor specifice de protecție.

Controlul este necesar să aibă un caracter preventiv, în sensul că atribuțiile specifice ale evaluatorilor sunt anunțate acestora din timp, și fiecare evaluator trebuie să își „împropăteze” cunoștințele înainte de integrarea în echipă. Aceasta presupune revederea manualului de evaluare și a detaliilor specifice ale unității. Detaliile actualizate sunt comunicate echipei de evaluare la începutul activității, de regulă de către comandantul unității, iar membrii echipei de evaluare au posibilitatea de a se familiariza cu toate detaliile particulare ale unității ce va fi evaluată.

Cea mai importantă caracteristică a controlului este cea că permite sesizarea permanentă a performanțelor atinse de către evaluatori, oferind oportunitatea șefului echipei de evaluare sau ofițerului coordonator de a restabili standardul necesar, corectând erorile constatate. Aceasta se realizează permanent pe timpul evaluării, iar la finalul fiecărei zile echipa de evaluare și monitorii participă la briefingul de închidere, unde se prezintă stadiul atins pe fiecare arie funcțională, deficiențe constatate, modalități de rezolvare și planul pentru următoarea zi. În cadrul acestui briefing sunt exprimate opinii referitoare la prestația profesională a unității, dar și detalii logistice, care vor fi tratate pe larg în capitolul următor.

Evaluarea echipei de evaluatori se realizează de către șeful echipei de evaluare, sprijinit de către ofițerul coordonator. Comanda echipei de evaluare este formată din șeful echipei de evaluare, ofițerul coordonator (șeful de stat major al echipei) și subofițerul de stat major. Monitorii au rolul de a supraveghea respectarea cadrului normativ NATO, deoarece monitorul senior menționează separat în raportul de evaluare propriile concluzii referitoare la modul de desfășurare a evaluării. În virtutea acestui aspect, monitorii, în calitate de reprezentanți ai comenzii superioare a NATO, pot, de asemenea,

să prezinte concluzii asupra prestației evaluatorilor și pot corecta atitudinile neconforme constatate pe timpul evaluării. În conformitate cu prevederile NATO, punctele de vedere sunt schimbate oficial doar între monitorul senior și șeful echipei de evaluare.

În concluzie, activității de evaluare CREVAL i se aplică toate caracteristicile manageriale ale unui proces complex, de sine-stătător, pluridisciplinar și specific organizat. Sistematizarea și standardizarea acestuia, realizată la nivelul NATO prin prestația ofițerilor de stat major din structurile de comandă ale alianței, au avut ca finalitate elaborarea manualului de evaluare a forțelor terestre, care este circumscris cadrului general de orientare a actului de comandă militară pe baze de eficiență, ergonomie și folosire judicioasă a resurselor. Scopul primordial al alianței îl constituie asigurarea securității statelor membre, inclusiv prin acțiuni de ripostă militară, atunci când mijloacele diplomatice nu mai au rezultate, și pentru aceasta este în funcțiune un mecanism precis de intervenție graduală cu forțe, adaptat nivelului de risc anticipat.

Funcțiile manageriale ale activității de evaluare CREVAL au fost tratate plurivalent, deoarece au fost analizate aspecte ale unității evaluate, ale echipei de evaluare și ale echipei de monitorizare. În cadrul funcțiilor de planificare, decizie, comandă, coordonare și control, au fost evidențiate acele aspecte specifice cu care se confruntă decidenții din cadrul comenzii SMFT, care gestionează atât unitatea evaluată, cât și echipa de evaluatori.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” - Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 O. Nicolescu, I. Verboncu, *Fundamentele managementului organizației*, Editura Universitară, București, 2008, p. 23.

2 *Ibidem*, p. 23.

3 Gh. Minculete, *Management logistic*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, pp. 14-24.

4 O. Nicolescu, *op.cit.*, pp. 23-24.

5 *Supreme Headquarters Allied Powers Europe*, Comandamentul Suprem Aliat cu sediul la Mons, Belgia (n.a.).

6 *Sfânta Evanghelie după Ioan*, capitolul 8, versetul 32.

7 Gh. Minculete, *op.cit.*, pp. 16-17.

8 *NATO Response Force, forța de răspuns a NATO*, conform AAP-006 din 2009.

9 *Allied Command Operations*, Comandamentul Aliat pentru Operații, dispus la Mons, Belgia.

10 Michael Tamelander, Niklas Zetterling, *Determining the Decisive Moments: The Invasion of Normandy*, Stockholm 2009, Norstedts Press, pp. 122-124.

11 Ken Ford, Steven J. Zaloga, *Overlord: The D-Day Landings*, New York, 2010, Osprey Publishing House, pp. 78-83.

12 [http://www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/vol2/tabele/t7\(288-292\).pdf](http://www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/vol2/tabele/t7(288-292).pdf), accesat la 16 aprilie 2014.

13 Corneliu Russu, *Management*, Editura Expert, București, 1996, pp. 109-113.

14 *TACOM – tactical command*, comanda tactică, limba engleză.

15 *TACON – tactical control*, control tactic, limba engleză.

16 Ca o exemplificare, în perioada anilor 2008-2010 am monitorizat 14 evaluări CREVAL, iar în 2011 și 2012 am fost evaluator la 14 evaluări CREVAL desfășurate în unități ale SMFT (n.a.).

17 În urma reorganizării sistemului de comandă NATO desfășurat în anul 2010, forțele terestre se subordonează comandamentului terestru de la Izmir (Component Command Land – CCL).

BIBLIOGRAFIE

Ford Ken; Zaloga Steven J. *Overlord: The D-Day Landings*, Osprey Publishing House, New York, 2010.

Minculete Gheorghe, *Management logistic*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

Nicolescu Ovidiu, Verboncu Ioan, *Fundamentele managementului organizației*, Editura Universitară, București, 2008.

Russu Corneliu, *Management*, Editura Expert, București, 1996.

Tamelander Michael; Zetterling Niklas, *Determining the Decisive Moments: The Invasion of Normandy*, Norstedts Press, Stockholm, 2009.

Tomescu Cătălin, *Considerații privind instruirea Forțelor Terestre în contextul participării acestora la gestionarea conflictelor militare la nivel național și global*, teză de doctorat, UNAp „Carol I”, București.

AAP-06, NATO Glossary of Terms, NATO Standardization Agency 2009.

Allied Command Operations Forces Standards, Volume VII, edition 2009.

PERCEPȚIA ȘI RESPONSABILITATEA FAȚĂ DE RISC ÎN ORGANIZAȚIA MILITARĂ

THE PERCEPTION AND RESPONSIBILITY TO RISK IN THE MILITARY ORGANIZATION

Lt.col.ing.drd. Marian Ștefan ZAHARIA*

Organizația militară este un tip de organizație aparte în orice sistem, datorită, în primul rând, misiunii care exprimă rațiunea de a fi. Terminarea Războiului Rece a adus o serie de schimbări și în această organizație, cum ar fi trecerea la armata de profesioniști, cu scopul îmbunătățirii capacității acestei organizații de îndeplinire a misiunii, de întărire a disciplinei membrilor săi și de asumare a responsabilităților pentru acțiunile întreprinse. Schimbările din organizația militară, precum profesionalizarea, dar și îndeplinirea obiectivelor au fost și sunt însoțite de asumarea unor riscuri. Percepția și responsabilitatea față de risc în organizația militară este un aspect pe care managerii nu trebuie să-l neglijeze. La fel și percepția pe care societatea o are față de această organizație.

The military organization is a special type of organisation in any system, primarily because of the mission which expresses its reason for being. The end of the Cold War brought a series of changes in this organisation, too; for example: the transition to the professional military in order to improve the capacity of the military organisation to accomplish the mission, to strengthen the discipline of its members and the assumption of responsibilities for actions. The changes in the military organisation, such as the professionalisation, and the achievement of objectives have been accompanied by some risks. In the military organisation, the perception of risk and responsibility is an important aspect managers should not neglect. So, is the perception that society has for this kind of organisation.

Cuvinte-cheie: risc; organizația militară; percepție; responsabilitate; profesionalizare; factor uman; management; manager; performanță.

Keywords: risk; military organisation; perception; responsibility; professionalism; human factors; management; manager; performance.

„Este adevărat că munca multă nu a omorât pe nimeni.
Dar m-am gândit: de ce să-mi asum riscul?”

Ronald Reagan

Managerii organizației militare profesionalizate

Orice organizație are o misiune, care este, de fapt, rațiunea de a fi a acesteia în raport cu partenerii, cu sistemul etc.

Prin misiunea sa fundamentală, organizația militară este individualizată și personalizată față de celelalte organizații. De asemenea, organizația militară, adică armata, are un sistem propriu de organizare, conducere și ierarhizare, a cărei activitate se desfășoară în conformitate cu prevederile legilor statului, cu prevederile regulamentelor militare,

a ordinelor și a dispozițiilor comandanților și șefilor.

Misiunea fundamentală a organizației militare constă în îndeplinirea necondiționată a misiunilor constituționale și a misiunilor ce decurg din calitatea statului respectiv de membru al unei alianțe politico-militare. Practic, această misiune definește rolul și statutul organizației militare în statul de drept.

Organizația militară din multe state, cu deosebire după anul 1990, a cunoscut un proces de profesionalizare, care a avut un rol dublu: redefinirea rolului militar și restructurarea forțelor, și orientarea spre o organizație mai puțin

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: zahariamstefan@yahoo.com

politizată care să servească mai bine *de-facto* structura statală¹. Sunt state care au renunțat la armata de masă înainte de anul 1990: SUA, în anul 1973; Anglia, în anul 1976; Belgia, Danemarca și Olanda, în anul 1975².

În multe state, profesionalizarea organizației militare a fost o necesitate datorată tranzițiilor și a noilor amenințări la adresa securității naționale și internaționale³.

Pentru România, profesionalizarea organizației militare a reprezentat „o necesitate obiectivă stringentă” datorată unor motive obiective, precum: îndeplinirea cerințelor unor tratate și convenții internaționale la care țara noastră era parte, reforma, criteriile de admitere în Alianța Nord-Atlantică, caracteristicile și tendințele de evoluție a mediului de securitate contemporan, democratizarea societății românești, eficiența și eficacitatea în acțiunile militare⁴.

Desfășurată pe mai multe dimensiuni (cantitativă, calitativă, normativă, structurală și psihosocială⁵), profesionalizarea, ca proces integrat, a urmărit o serie de aspecte, precum: o organizație militară mai puternică, care să opereze mai eficace și să devină eficientă în utilizarea resurselor; o organizație militară mai unificată și mai puțin vulnerabilă la amenințările externe; aplicarea în cadrul acestei organizații a noilor tehnologii militare; eliminarea punctelor vulnerabile interne ale organizației.

Profesionalizarea în organizația militară nu a însemnat renunțarea la manageri.

Având drept criteriu trăsăturile generale ale responsabilităților, managerii organizației militare pot fi categorisiți astfel⁶: manageri superiori (comandanți de mari unități, comandanți de unități); manageri mijlocii (locuitori, șefi de stat major, șefi de microstructuri); manageri de primă linie (comandanți de companii, comandanți de plutoane, comandanți de grupe).

Pentru îndeplinirea atribuțiilor, oricărui manager îi sunt necesare aptitudini conceptuale, aptitudini umane și aptitudini profesionale. Aceste trei categorii de aptitudini au importanță diferită de la un nivel ierarhic la altul, în funcție de specificul responsabilităților. Încă nu s-a descoperit o rețetă general valabilă pentru a fi un manager de succes; în schimb s-au formulat pentru manageri o serie de pași spre succes.⁷

Succesul pentru managerii din organizația militară este datorat în mare măsură creării unei

rețele profesionale alături de care să coordoneze organizația militară per total sau în parte, în funcție de responsabilități.

Managerii organizației militare profesionalizate trebuie să dea dovadă de inovare – instrument specific la inițiativei, să dovedească flexibilitate și adaptabilitate acolo unde se impune, să țină cont de evoluțiile societății din care face parte. Comportamentul managerului față de subordonați, indiferent că sunt soldați, gradați, personal contractual civil, subofițeri, maiștrii militari, ofițeri, se dovedește un factor motivator. Toți subordonații trebuie tratați de manager în modul în care doresc și le place să fie ei înșiși tratați. Rezultatele profesionale vor fi cu siguranță cele preconizate, dacă comportamentul organizațional are la bază respectul demnității și al sentimentelor subordonaților.

Complexitatea, diversitatea și amploarea activităților, precum și condițiile în care acestea se desfășoară (la pace, în situații de criză, la război etc.) generează o organizare procesuală specifică și un management specific. Modul de desfășurare a activităților specifice organizației militare este influențat în mod direct de o serie de factori, cum ar fi: calitatea factorului uman, starea sistemului social, flexibilitatea și creativitatea membrilor organizației, adaptarea la schimbările survenite.

Managementul aplicat în organizația militară depinde nu numai de practicile aplicate de manageri, de resursele disponibile sau prestația organizației, cât și de luarea în considerare a percepției societății față de managerii organizației, față de rolul⁸ sau modalitatea de îndeplinire a activităților, față de responsabilitatea personalului organizației militare față de risc.

Percepția societății față de managementul organizației militare

Percepția oamenilor față de organizația militară este un subiect de interes pentru managerii acestei organizații, instituțiile de cercetare și de învățământ, politicieni, mass-media. Percepția poate avea conotație pozitivă sau negativă și este datorată unor factori, cum ar fi: calitatea serviciilor, comportamentul membrilor organizației, factori socio-demografici etc.⁹

Potrivit Indexului Încrăderii realizat de divizia de cercetare a Grupului GfK, românii au avut încredere, în anul 2010, în proporție de 88% în profesia de cadru militar.¹⁰ Percepția pozitivă față

de organizația militară s-a menținut și anul următor 2011.¹¹ Sondajul INSCOP realizat în martie 2014 a evidențiat faptul că organizația militară rămâne în topul ierarhiei de încredere a românilor în instituțiile executive ale statului, cu un procent de 65%¹².

Percepție favorabilă din partea cetățenilor o are și organizația militară din Republica Moldova; de exemplu, sondajul dat publicității în februarie 2014 arată că nivelul de încredere a populației în armată este de 43%.¹³

Organizația militară este în SUA cea mai admirată. Încrederea manifestată de populație se menține la un nivel ridicat; de pildă, în anul 2011, nivelul de încredere a fost 78%¹⁴.

Factorul uman – cheia performanței în organizația militară

Factorul uman, potrivit multor lucrări de specialitate, este cheia realizărilor și a performanței în organizația militară.

Pentru menținerea sau creșterea nivelului de performanță, este util ca managerii din organizația militară, indiferent de nivel, să aibă în vedere o serie de aspecte: adaptarea permanentă la schimbările contemporane antrenează alte strategii de management al performanței, cum ar fi: lucrul în echipă, învățarea continuă; cunoașterea modului în care anumite abilități personale se pot îmbina pentru a obține rezultatele preconizate; performanța înseamnă motivare, cunoștințe/abilități, oportunități, comportament adaptat/proactiv; aplicarea unui sistem de selecție și dezvoltare profesională care să genereze un sistem structurat, eficient de diagnoză a potențialului și a progreselor în carieră, cu efecte conștientizate pe o lungă perioadă de timp; analiza psihologică a variabilelor care pot influența performanța – motivația, personalitatea, relațiile interpersonale; designul organizațional să fie realizat într-o manieră controlată științific și să influențeze performanțele personalului organizației; relaționarea performanței individuale cu performanța organizațională; succesul organizației militare este legat și de modelele culturale (participarea, implicarea, clasificarea scopurilor etc.).¹⁵

Dezvoltarea profesională constituie o obligație și un drept al fiecărui membru al organizației militare. Autodezvoltarea, o parte importantă a procesului de îmbunătățirea a performanțelor, se realizează prin luarea inițiativei și implică un cadru organizațional care să încurajeze dezvoltarea profesională.

Consider că dezvoltarea și autodezvoltarea fac din factorul uman cheia atingerii tuturor obiectivelor și a atingerii performanței în organizația militară.

Rapoartele Institutul Britanic de Management au subliniat importanța educației, trainingului și a dezvoltării abilităților de manager; în același timp au fost lansate o serie de recomandări, care pot fi aplicate cu succes și în mediul militar, și anume¹⁶: obținerea unei diplome care să ateste educația de nivel superior; aplicarea metodelor rezonabile de evaluare a performanței personalului; stabilirea unui plan de viitor flexibil; aplicarea unor metode de motivare a personalului; îmbunătățirea comunicării de-a lungul organizației; recrutarea și menținerea personalului care îndeplinește cerințele organizației; dezvoltarea managerială să devină un proces continuu; cooperarea dintre personalul organizației militare cu alte organizații din mediul social și cu instituțiile statului.

Percepție și responsabilitate față de risc în contextul dinamicii mediului de securitate al începutului de secol XXI

Mediul de securitate al începutului de secol XXI se caracterizează prin dinamism și complexitate și se confruntă cu noi și diverse riscuri și amenințări. Schimbările datorate noilor provocări au generat schimbări structurale și schimbări în definirea noilor tipuri de misiuni ce revin organizației militare, a impus combinarea forțelor militare și punerea în comun a resurselor pentru menținerea capacității operaționale (forțe multinaționale permanente sau temporare).

Parte a sistemului social, organizația militară, în desfășurarea activităților sale specifice, se confruntă cu o serie de riscuri de natură diferită. Succesul activităților și operațiilor militare necesită ca obiectivele militare și obiectivele politice să fie bine determinate și realizabile.

Riscul se manifestă în permanență și se amplifică în momente cruciale¹⁷; de pildă, în operațiile militare, riscul este o constantă și dacă nu sunt luate măsurile specifice se amplifică.

Percepția și responsabilitatea față de risc manifestată de factorul uman în organizația militară poate fi diferită, ca urmare a unor factori.

Se apreciază starea de sănătate ca fiind factorul primordial al unei percepții realiste față de activități și de asumarea unor riscuri în desfășurarea activităților și operațiilor militare în orice situație (pace, criză, conflict, război). Menținerea unei stări de sănătate

optime împreună cu reducerea stresului profesional sunt aspecte de care managerii organizației militare trebuie să le aibă în atenție permanent. Categoriile de stresori din mediul militar sunt diverse: munca repetitivă, necesitatea de a avea o vigilență ridicată, volumul de muncă, ritmul de muncă, desfășurarea activităților sub presiunea timpului, programul de lucru prelungit, lipsa suportului social, problemele emoționale, conflictele interpersonale, oboseala, responsabilitatea pentru oameni etc. Din această enumerare mă voi opri la responsabilitatea pentru oameni, un factor de stres legat de rolul individului într-un context dat. În diverse situații (cum ar fi, misiunile executate în afara țării), militarii pot manifesta o stare de extenuare emoțională, sentimente de depersonalizare, care conduc la reducerea performanțelor individuale. În astfel de situații, asumarea unor riscuri legate de îndeplinirea misiunii sau percepția față de activitate sau organizație pot fi ușor deformate. Pentru subordonați, comandantul/șeful trebuie să rămână un model de urmat. Situațiile enumerate reclamă aplicarea a unor strategii de management al stresului profesional, cum ar fi: pregătirea pentru preîntâmpinarea situațiilor stresante prin diverse modalități: construirea unei echipe unite, încurajarea participării, acordarea de recompense, analizarea rolurilor și stabilirea clară a obiectivelor, sprijin social, consiliere emoțională prin interesul manifestat față de persoana aflată în dificultate, suport direct acordat, prin ajutorul practic.

Alt factor important, legat cel aminti anterior, este menținerea unui moral bun al membrilor organizației. Moralul scăzut al personalului organizației militare sau existența unor sentimente de alienare sau de frustrare impun măsuri urgente pentru înlăturarea lor. Moralul și atitudinile membrilor organizației față de performanța în muncă și relațiile interpersonale sunt influențate de climatul general al organizației militare. Atitudinea pozitivă, toleranța și respectul contribuie în mare măsură la menținerea unui climat organizațional optim pentru desfășurarea activităților. Potrivit unor specialiști în domeniu „indiferent de compania sau industria unde activează – o revoluție mentală radicală din partea acestor oameni (este vorba despre orice membru al organizației) în ceea ce privește munca lor, colegii lor și angajatorii lor este necesară”¹⁸.

Educația și autoeducația sunt factori pe care îi considerăm importanți în modul în care factorul

uman percepe riscul și manifestă responsabilitate față de risc. Atât educația, cât și autoeducația au un rol important în formarea mentalității individuale, și alături de exercitarea unor statusuri și roluri de complexități diferite, ajută la dobândirea experienței sociale și la completarea competenței acționale.

Comunicarea deține un rol important dacă avem în atenție că valențele riscului se schimbă de la un nivel la altul sau de la etapă la etapă. Asumarea unui risc înseamnă cunoștință de cauză și consens.¹⁹

Experiența, atitudinea pozitivă, așteptările personale (de exemplu, siguranța financiară, apartenența la comunitate), curajul, cultura militară etc. se pot număra printre factorii ce influențează membrii organizației militare în percepția riscului și în responsabilitatea față de risc. Diferențele culturale pot avea impact asupra actului decizional și asupra relațiilor interumane, dar pot avea impact și asupra percepției riscului – pentru unii percepția poate avea conotație pozitivă, de beneficiu sau câștig, iar pentru alții negativă, de pierdere.

Consider că pasul prioritar în percepția și în responsabilitatea față de risc îl constituie gestionarea riscurilor, activitate care trebuie realizată la orice nivel unde există indicii care pot apărea consecințe negative asupra atingerii obiectivelor și pot fi stabilite măsuri specifice pentru soluționarea problemelor generate de respectivele riscuri.

Personalul cu funcții de conducere, indiferent de nivelul ierarhic, trebuie să posede abilitățile necesare gestionării eficiente a riscurilor. La rândul lor, și ceilalți membri ai organizației militare trebuie să conștientizeze importanța gestionării riscurilor în atingerea obiectivelor organizației.

Concluzii

Percepția riscului este veche de când lumea, termenul cunoscând accepțiuni diferite în lucrări economice și tehnice, în literatură sau drept, sau în viața cotidiană, de cele mai multe ori conotația fiind negativă (sunt și cazuri cu conotații pozitive). Riscul este o trăsătură centrală a vieții de zi cu zi; în multe situații nu apreciem amploarea riscului despre care vorbim, în alte situații supraestimăm riscul întâlnit.²⁰

În organizația militară, percepția și responsabilitatea față de risc contribuie în mare măsură la îndeplinirea obiectivelor. Pentru aceasta, managerii organizației militare, dar și ceilalți membri ai organizației trebuie să

realizeze permanent un echilibru între cunoștințele și abilitățile profesionale și cele personale, să conștientizeze nevoia permanentă de îmbunătățire, de dezvoltare a capacităților profesionale, astfel încât efortul comun constructiv să se constituie într-un proces coordonat și coerent pentru gestionarea riscurilor și atingerea obiectivelor.

Concluzionez că a cunoaște un risc cu toate aspectele care îl descriu presupune experiență personală și profesională, timp, resurse, echipă, responsabilitate, decizie. Gestionarea riscurilor trebuie întotdeauna subordonată obiectivelor organizației militare care împreună alcătuiesc sistemul integrat și coerent către obiectivul general, astfel încât nivelele de activitate să se sprijine și să se susțină reciproc și în percepția, și în responsabilitatea față de risc.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Ioan Manci, *Aspecte europene și nordatlantice în managementul resurselor umane ale apărării*, Editura C.A.Publishing, Cluj-Napoca, 2011, p. 75.

2 *Ibidem*, p. 77.

3 *Ibidem*, p. 71.

4 Petre Duțu, Constantin Moștoflei, Alexandra Sarchinschi, *Profesionalizarea Armatei României în condițiile integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2003, p. 7.

5 Ioan Manci, *op.cit.*, p. 83.

6 *Ibidem*, p. 146.

7 De exemplu: Rosabeth Moss Kanter, *Frontierele managementului*, Editura Meteor Press, București, 2006; Georgeta Pânișoară, *ntegrarea în organizații: pași spre un management de succes*, Editura Polirom, Iași, 2006.

8 Din punct de vedere psihosocial, prin rolul organizației militare se înțelege totalitatea așteptărilor pe care populația unui stat, societatea în general și celelalte instituțiile ale statului le are față de aceasta. Petre Duțu, Cristian Băhnăreanu, *Dinamica misiunilor Armatei României*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004, p. 7

9 Ioan Hosu, Mihai Deac, Marius Moșoreanu, *Relația dintre autoritățile locale și cetățenii. Interacțiuni și percepție*, pp. 75-76, http://www.trust.democracycenter.ro/linked/rtsa-30-2012-5hosu_deac_mosoreanu.pdf, accesat la 9 iulie 2014.

10 Studiu GfK: *Romanii au încredere în armata, biserica și publicitate*, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-7402075-studiu-gfk-romanii-incredere-armata-biserica-publicitate.htm>, accesat la 10 iulie 2014.

11 Ioan Hosu, Mihai Deac, Marius Moșoreanu, *op.cit.*, p. 77.

12 *Încrederea romanilor în instituții, în scădere. Cine se bucură, totuși, de simpatie*, sondaj INSCOP, <http://www.ziare.com/articole/incredere+biserica+armata>, accesat la 10 iulie 2014.

13 Sondaj: *Moldovenii au cea mai mare încredere în biserică, presă și armată*, <http://www.moldova.org/sondaj-moldovenii-au-cea-mai-mare-incredere-biserica-presa-si-armata/>, accesat la 10 iulie 2014.

14 *U.S. Military Most Trusted Of All American Institutions*, <http://www.kpbs.org/news/2011/jun/23/us-military-most-trusted-all-american-institutions/>, accesat la 10 iulie 2014.

15 A.V.Ciurea, V.Gh.Ciubotaru, E.Avrăm, *Management modern în organizațiile sănătății – perspective în serviciile de neurochirurgie*, Editura Medicală, București, 2009, p. 77.

16 *Ibidem*, pp. 99-100.

17 Denisia Dumitrașcu, *Riscul în afacerile comerciale ale firmelor și componentele sale manageriale. Localizare și aplicații în firmele cu activitate comercială din Brașov*, rezumatul tezei de doctorat, p. 9, http://doctorate.ulbsibiu.ro/obj/documents/Rezumat_lb.rom-dumitrascu.pdf, accesat la 10 iulie 2014.

18 Gary Hamel, Bill Breen, *Viitorul managementului. Noul ghid pentru managerii secolului XXI*, Editura Publica, București, 2010, p. 36.

19 Gheorghe Ilie, *Acceptanța – concept și metodă de analiză*, p. 137, articol publicat în Revista *Univers Strategic* nr. 4 din 2010.

20 Rose McDermott, *Risk taking in international politics*, p. 1, http://www.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=MOBdwHpRvC0C&oi=fnd&pg=PR9&dq=perception+risk+in+military+actions&ots=wPzD0z9fC_&sig=MBHrKDGkQbd72iwui1Unw24Y_Jo&redir_esc=y#v=onepage&q=perception%20risk%20in%20military%20actions&f=false, accesat la data de 11 iunie 2014.

BIBLIOGRAFIE

Ciurea A.V., V. Ciubotaru Gh., Avram E., *Management modern în organizațiile sănătății – perspective în serviciile de neurochirurgie*, Editura Medicală, București, 2009.

Duțu Petre, Băhnăreanu Cristian, *Dinamica misiunilor Armatei României*, Editura Universității Naționale de Apărare Carol I, București, 2004.

Duțu Petre, Moștoflei Constantin, Sarchinschi Alexandra, *Profesionalizarea Armatei României în condițiile integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2003.

Hamel Gary, Breen Bill, *Viitorul managementului. Noul ghid pentru managerii secolului XXI*, Editura Publica, București, 2010.

- Manci Ioan, *Aspecte europene și nordatlantice în managementul resurselor umane ale apărării*, Editura C.A. Publishing, Cluj-Napoca, 2011.
- MossKanterRosabeth, *Frontierele managementului*, Editura Meteor Press, București, 2006.
- Pânișoară Georgeta, *Integrarea în organizații: pași spre un management de succes*, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Zulean Marian, *Diferențe culturale dintre armată și societatea românească*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- Revista *Univers Strategic* nr.4 din 2010
http://www.trust.democracycenter.ro/linked/rtsa-30-2012-5hosu__deac__mosoreanu.pdf;
- <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-7402075-studiu-gfk-romanii-incredere-armata-biserica-publicitate.htm>;
- <http://www.ziare.com/articole/incredere+biserica+armata>;
- <http://www.moldova.org/sondaj-moldovenii-au-cea-mai-mare-incredere-biserica-presa-si-armata/>;
- <http://www.kpbs.org/news/2011/jun/23/us-military-most-trusted-all-american-institutions/>;
- http://doctorate.ulbsibiu.ro/obj/documents/Rezumat_lb.rom-dumitrascu.pdf;
- http://www.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=MOBdwHpRvC0C&oi=fnd&pg=PR9&dq=perception+risk+in+military+actions&ots=wPzD0z9fC_&sig=MBHrKDGkQbd72iwui1Unw24Y_Jo&redir_esc=y#v=onepage&q=perception%20risk%20in%20military%20actions&f=false;
- <http://www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2003/ABORDARI3.pdf> umane ale apărării, Editura C.A.Publishing, Cluj-Napoca, 2011;
- http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/Documente_Suport/Studii/6_Studii_PODCA/1_Reguli_generale_Identificarea_riscurilor.pdf;
- <http://www.jstor.org/discover/10.2307/20025337?uid=3738920&uid=2&uid=4&sid=21104299349057>;
- <http://www.apdpmoldova.ro/wp-content/uploads/2010/09/Impactul-diferitelor-culturi-asupra-perceperii-riscului.pdf>.

ROLUL FORTELOR NAVALE ROMÂNE ÎN ASIGURAREA PROTECȚIEI INFRASTRUCTURILOR CRITICE DIN ZONA DE COASTĂ A MĂRII NEGRE ȘI DIN ZONA ECONOMICĂ EXCLUSIVĂ A ROMÂNIEI

THE ROMANIAN NAVAL FORCES' ROLE IN ENSURING THE PROTECTION OF THE CRITICAL INFRASTRUCTURES LOCATED ON THE COAST OF THE BLACK SEA AND IN ROMANIA'S EXCLUSIVE ECONOMIC ZONE

Drd. Silvia-Alexandra MATACHE-ZAHARIA *

Rolul României ca actor geopolitic regional și internațional este inextricabil legat de importanța geostrategică a Dunării și a Mării Negre pentru Uniunea Europeană și pentru NATO. Odată cu aderarea României și Bulgariei la NATO și UE, Marea Neagră s-a transformat într-o frontieră a celor două organizații, situație ce a contribuit la sporirea rolului său geostrategic în plan regional și global. În calitate de membru al NATO și UE, România trebuie să dezvolte un nou concept strategic naval, capabil să racordeze interesele României la Marea Neagră cu capacitățile deținute și să contracareze amenințările și riscurile de securitate existente menținând, în același timp, un raport pozitiv al costurilor de dezvoltare implicate. Dincolo de considerentele de securitate și apărare națională, consolidarea capacităților navale ale României ar contribui la asigurarea protecției infrastructurilor critice naționale.

Romania's role as a regional and international actor in the global arena is inextricably linked to the geostrategic importance of the Danube and the Black Sea for the European Union and NATO. With Romania's and Bulgaria's accession to NATO and the EU, the Black Sea became a natural border area of the two organizations, thus increasing its geostrategic importance. As a EU and NATO Member State, Romania is obliged to develop a new naval strategy, that would be capable of balancing our country's geopolitical and economic interests in the Black Sea Area with the existing naval capabilities. Thus, it should also counter the existing threats to national and regional security while maintaining a positive balance between an efficient Navy and the costs implied for its maintenance. Apart from the national security and defence purposes, the consolidation of Romania's naval capabilities would contribute to ensuring the protection of critical infrastructures.

Cuvinte-cheie: infrastructuri critice; securitate; Zona Economică Exclusivă; Forțele Navale Române.

Keywords: critical infrastructure; security; Exclusive Economic Zone; Romanian Naval Forces.

Importanța geostrategică regională a României este determinată, în mare măsură, de ieșirea țării noastre la Marea Neagră și de existența pe teritoriul național a unei importante căi navigabile, a doua ca importanță din Uniunea Europeană, reprezentată de fluviul Dunărea.

Din punct de vedere naval, țara noastră se bucură atât de accesul la un port de importanță europeană (portul Constanța), conectat la cea mai lungă rețea de trafic fluvial din Europa (coridorul de transport european VII – fluviul Dunărea), cât și de o Zonă Economică Exclusivă bogată în hidrocarburi,

a căror exploatare va contribui la dezvoltarea economică a României. Interesele maritime ale României sunt legate atât de proiecte care vizează securitatea energetică și libera navigație, precum și de proiectele de apărare militară.

România ca actor geopolitic regional în zona Mării Negre

Cu toate că, de-a lungul istoriei moderne, Marea Neagră a fost considerată o „mare închisă”, o serie de factori ai contextului geopolitic actual au sporit considerabil importanța geostrategică și geopolitică a acesteia. Potrivit unor autori¹, acești factori ar putea fi rezumați după cum urmează:

- apariția unei linii de demarcație între conflictele existente sau potențiale din

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: silviaalex.zaharia@yahoo.com

jurul bazinului Mării Negre (Balcani, Transnistria, Crimeea, Nordul Caucazului), precum și a unor noi situații conflictuale în estul Ucrainei, generatoare de instabilitate în regiune;

- activitatea navală în Marea Neagră s-a intensificat, atât datorită programelor de modernizare a forțelor navale derulate de Federația Rusă și Turcia, cât și datorită sporirii contactelor flotelor română și bulgară cu flotele SUA și ale altor state membre NATO;
- bazinul pontic s-a transformat într-un centru de integrare economică, potențialul economic reprezentat de statele membre OCEMN stârnind interesul unor state nonriverane precum Austria, Germania sau Israel;
- nu în ultimul rând, potențialul energetic al Mării Negre i-a conferit acesteia un rol geostrategic semnificativ pentru Uniunea Europeană atât datorită rezervelor de hidrocarburi, cât și datorită faptului că, pentru a putea fi valorificate eficient pe piața europeană, rezervele de petrol și gaze naturale din regiunea Mării Caspice ar trebui să tranziteze bazinul Mării Negre.

Din perspectiva partenerilor strategici ai țării noastre, „nivelul de stabilitate al statelor riverane Mării Negre influențează, la rândul său, securitatea întregii Europe, motiv pentru care regiunea Mării Negre este tot mai mult privită ca unul dintre elementele fundamentale ale arhitecturii de securitate euroatlantică prezentă și viitoare”².

Importanța regiunii Mării Negre s-a reflectat în mai multe politici și instrumente ale Uniunii Europene pentru vecinătatea estică, dintre care merită menționată Sinergia Mării Negre, al cărei obiectiv principal este „consolidarea cooperării în regiunea Mării Negre cu implicarea benefică a UE”³. Scopul acestui instrument de politică regională este acela de a propune proiecte realiste de cooperare între statele din regiunea extinsă a Mării Negre și Uniunea Europeană pentru consolidarea democrației, promovarea drepturilor omului, buna guvernare, managementul integrat al frontierelor, soluționarea conflictelor înghețate, dar și pentru sectoare de activitate compuse din infrastructuri critice precum energia, transporturile, protecția mediului, educație și cercetare etc.

România a promovat sistematic importanța geostrategică a Mării Negre, principalele obiective

ale țării noastre vizând consolidarea unei zone stabile atât economic, cât și din punct de vedere al securității în proximitatea estică a Uniunii Europene, precum și deschiderea zonei extinse a Mării Negre la valorile și procesele de integrare euroatlantice. În conformitate cu aceste obiective, țara noastră a adoptat o politică de pace, cooperare și bună înțelegere la Marea Neagră, inițiind sau participând activ la o serie de acțiuni politico-militare regionale, precum Organizația pentru Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN), Conferința pentru Securitate Regională la Marea Neagră, Grupul de Cooperare Navală la Marea Neagră, Brigada Sud-Est Europeană, Forța Multinațională de Pace din Europa de Sud-Est sau Inițiativa pentru apărarea granițelor.

În ceea ce privește cooperarea militară la Marea Neagră, aceasta se axează pe prevenirea și combaterea riscurilor cu potențial de generare a unor situații de criză, ce ar avea efecte nocive asupra stabilității și securității în regiune. Principalul obiectiv al cooperării militare este acela de a „sprijini dezvoltarea potențialului operațional al comandamentelor marilor unități, operaționalizarea și generarea/regenerarea forțelor în vederea participării la apărarea teritoriului național în zona de responsabilitate, precum și pentru îndeplinirea angajamentelor asumate față de NATO, UE și partenerii regionali”⁴. Cooperarea militară la Marea Neagră vizează asigurarea libertății de navigației, prevenirea și combaterea unor amenințări de natură teroristă, precum și menținerea stabilității și descurajarea unor potențiale acțiuni militare agresive în regiune a unor state non-UE și non-NATO, precum Federația Rusă, cu toate că acest ultim deziderat pare a fi subminat de realitatea dură a recentelor evoluții ale situației de securitate din Ucraina.

Potrivit unor autori, strategia navală a României ar trebui să articuleze o viziune exhaustivă asupra intereselor maritime ale țării noastre, să definească aceste interese, să întocmească tipologia riscurilor și amenințărilor ce vor trebui descurajate și combătute, să identifice resursele și mijloacele necesare descurajării și contracarării acestora, ariile de cooperare cu forțele terestre și aeriene în cazul acțiunilor întrunite precum și mijloacele de cooperare cu aliații și partenerii strategici⁵. Trebuie menționat că, pentru a putea apăra în mod eficace sectorul românesc al Mării Negre și a asigura în bune condiții stabilitatea regională, o strategie navală

eficientă ar presupune cooperarea forțelor navale cu celelalte categorii de forțe militare și nu numai, în scopul asigurării securității zonelor costiere, a mării teritoriale și a obiectivelor de infrastructură strategică din Zona Economică Exclusivă. De asemenea, ar fi necesară sporirea capacităților de patrulare și supraveghere, a capacității de comandă și control, precum și îmbunătățirea performanțelor sistemelor de protecție a infrastructurii critice portuare și navigabile.

În contextul internațional actual, cooperarea în domeniul securității maritime la Marea Neagră este un interes strategic al tuturor statelor riverane, inclusiv al României. Întrucât transportul maritim, porturile de la Marea Neagră și infrastructurile critice care le deservește reprezintă puncte vitale pentru dezvoltarea socio-economică a statelor, s-a impus necesitatea creării unor formate extinse de cooperare la nivel național și internațional.

Astfel, la nivel internațional, instituțiile care acționează în Marea Neagră pentru asigurarea securității maritime sunt reprezentate de Biroul Maritim Internațional (IMB în cadrul IMO, sub egida ONU) și Agenția Europeană privind Siguranța Maritimă (EMSA). La nivel regional, organismele responsabile în domeniul securității maritime sunt Comisia Mării Negre (BSC), Centrul Maritim Regional de Coordonare (MRCC), BLACKSEAFOR, OSCE. La nivel național, securitatea maritimă în apele teritoriale este asigurată prin implicarea unor instituții ale statului precum Forțele Navale Române, Poliția de Frontieră, Serviciul Român de Informații (SRI) și Autoritatea Navală Română (ANR). Această ultimă instituție are în componență Centrul Maritim de Coordonare, Serviciul SAR-poluare și Serviciul de supraveghere (VTS). Trebuie menționat că, pe lângă instituțiile de stat cu responsabilități în domeniul securității maritime, acționează și operatori civili, cu interese directe în zonele din Marea Neagră aflate sub jurisdicția statului român.

Nu în ultimul rând, este necesar a se preciza că structurile cu atribuții în Zona Economică Exclusivă a României sunt Ministerul Administrației și Internelor prin Poliția de Frontieră (Garda de Coastă), Ministerul Apărării Naționale prin Statul Major al Forțelor Navale (SMFN), Ministerul Transporturilor și Infrastructurii prin Autoritatea Navală Română (ANR), Ministerul Mediului și Pădurilor, Ministerul Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri, precum și operatori privați și/

sau agenți economici care se ocupă sub o formă sau alta cu paza și protecția anumitor instalații critice dispuse în Zona Economică Exclusivă (ZEE), precum platformele românești de foraj marin.

Dintre instituțiile cu responsabilități de securitate la nivel național, Forțele Navale Române reprezintă principala structură abilitată pentru asigurarea securității maritime în apele teritoriale și în Zona Economică Exclusivă a României. În acord cu prevederile Strategiei Naționale de Securitate, Forțele Navale pot întreprinde misiuni pentru: monitorizarea spațiului maritim, protecția comunicațiilor și asigurarea libertății de navigație, apărarea porturilor maritime și a instalațiilor portuare, participarea la reducerea și combaterea amenințărilor teroriste, intervenția la dezastre și calamități naturale, participarea la acțiuni de apărare colectivă, misiuni internaționale sau operații multinaționale.

Strategia Maritimă a NATO și influența ei asupra securității infrastructurilor critice din zona maritimă

În ultimii ani, pe fondul modificărilor survenite în climatul de securitate internațional au fost întreprinse o serie de acțiuni concrete la nivel regional pentru prevenirea și contracararea amenințărilor asimetrice. La nivelul NATO, aceste măsuri au constat în elaborarea de politici și strategii de securitate coerente, derularea unor programe de modernizare a capacităților militare deținute, precum și organizarea și desfășurarea unor operațiuni de combatere a terorismului. De asemenea, noile provocări de securitate au condus la reorientarea și adaptarea eforturilor NATO și către alte domenii decât cele tradiționale.

Un exemplu în acest sens este elaborarea Strategiei Maritime a NATO. Aceasta analizează principalele caracteristici ale mediului de securitate maritim existent, precum și infrastructura critică specifică acestuia: rute comerciale, porturi și facilități portuare, conductele submarine de petrol și gaz, platformele de foraj marin, cablurile de comunicații submarine. Analiza efectuată apreciază că „întregul comerț mondial se bazează pe transportul maritim securizat utilizat de către rețelele de distribuție”⁶, iar orice întrerupere, fie și minoră, poate crea perturbări și poate aduce atingere intereselor statelor membre ale Alianței. În mod similar, putem afirma că aceeași situație este întâlnită și în domeniul pescuitului maritim, a problematicei de mediu și în sectorul energetic.

Trebuie precizat că, la nivelul forurilor decizionale ale NATO, conceptul de securitate este interpretat ca o sumă a altor patru concepte: descurajarea și apărarea colectivă, gestionarea crizelor, securitatea prin cooperare și securitatea maritimă. Acestea reprezintă obiective ale Alianței, iar „asumarea de către NATO a acestor obiective implică creșterea eficienței și a eficacității NATO, a capacității de interacțiune în mod flexibil cu comunitatea maritimă, incluzând, în conformitate cu Comprehensive Approach Action Plan, interacțiunea și colaborarea cu organizațiile internaționale și regionale, organizațiile nonguvernamentale, cu organizațiile de aplicare a legii în domeniul maritim, precum și cu națiuni partenere și nonpartenere, cunoscut fiind faptul că nici o organizație politico-militară nu-și poate realiza obiectivele de securitate și apărare în condiții de izolare, ci numai prin abordarea conceptului de securitate prin cooperare”⁷.

Pentru realizarea celor patru obiective enumerate, forțele navale ale statelor membre NATO trebuie să dispună de capacități maritime care să le confere interoperabilitate, flexibilitate și reacție rapidă. În acest mod, acestea pot juca un rol important în apărarea securității colective și, implicit în protecția infrastructurilor critice fie în operații militare comune, fie prin oferirea de asistență umanitară în caz de dezastre naturale. Totodată, activitățile forțelor maritime ale Alianței pot aduce o contribuție importantă parteneriatelor NATO prin efectuarea de exerciții și misiuni comune.

Nu în ultimul rând, acestea pot avea un impact benefic asupra securității maritime prin derularea de misiuni de supraveghere și patrulare în zone cu amenințări sporite și trafic naval intens, susținerea capacităților militare ale forțelor navale ale statelor membre NATO pentru ca acestea să poată efectua, în caz de necesitate, misiuni de interdicție navală, dar și pentru a contribui în bune condiții la securitatea energetică, protecția infrastructurii energetice critice, a liniilor de comunicații și a rutelor comerciale importante.

Rolul Forțelor Navale Române în asigurarea protecției infrastructurilor critice din zona de coastă a Mării Negre și din Zona Economică exclusivă a României

Forțele Navale Române joacă un rol important în protecția infrastructurilor critice din zona de coastă, marea teritorială și din Zona Economică a

României, acestea participând activ la „realizarea obiectivelor generale ale apărării naționale pe mare, fluviu, litoral și în teatre de operații alături de aliați”⁸. Potrivit unor autori⁹, securitatea infrastructurilor critice din zona maritimă are la bază conceptele de securitate maritimă și de folosire a puterii maritime, concepte cuprinse în strategia de apărare a NATO alături de stăpânirea mării, controlul mării, interzicerea mării și proiecția puterii maritime.

În mod concret, Forțele Navale contribuie la protecția infrastructurilor critice prin participarea la apărarea construcțiilor hidrotehnice din zona de coastă (diguri, cheuri, alte amenajări portuare), a traseelor de alimentare cu hidrocarburi (conducte și terminale), a platformelor de foraj marin și a platformei de rafinare Petromidia.

Acțiunile Forțelor Navale pentru asigurarea securității elementelor de infrastructură vitală națională sau europeană pot fi clasificate astfel¹⁰:

- colectare de date și informații privind riscurile și amenințările existente sau potențiale la adresa infrastructurilor critice, inclusiv prin efectuarea abordajului navelor suspecte;
- evacuarea personalului de pe platformele de foraj marin în situații de urgență, calamități sau dezastre naturale;
- apărarea căilor de comunicații și a instalațiilor de radiolocație și radionavigație;
- controlul nedistructiv al componentelor de infrastructură critică imerse (conducte submarine, platforme de foraj, ecluze);
- ranfluarea navelor care blochează șenalul navigabil la mare.

Conform legislației românești în vigoare, combaterea unui potențial atac terorist la adresa platformelor de foraj marin situate în Zona Economică Exclusivă poate fi efectuată de către MApN cu aprobarea CSAT. Mai precis, intervenția contrateroristă poate fi efectuată de către unități ale Forțelor Navale și ale Forțelor Aeriene, structurile MApN capabile să execute misiuni de prevenire și combatere a terorismului¹¹ fiind Detașamentul de Intervenție Rapidă (DIR), Batalionul 1 Operații Speciale „Vulturii” (B1OpSp) și Grupul Naval al Forțelor pentru Operații Speciale (GNFOS).

În prezent, contribuția Forțelor Navale la asigurarea protecției platformelor de foraj marin este realizată prin prezența în Marea Neagră a fregatelor deținute de acestea, precum și prin operarea, în comun, cu alte instituții din domeniul siguranței statului, a unor sisteme de monitorizare

și supraveghere moderne, precum SCOMAR. Cu toate acestea, există opinii care susțin că abilitatea Forțelor Navale Române de a îndeplini în mod eficient misiunea de protejare a infrastructurilor critice din zona maritimă și de a contribui activ la asigurarea securității maritime în contextul augmentării rolului geostrategic al Mării Negre pentru Uniunea Europeană și pentru NATO ar putea fi sporită de dezvoltarea unor capacități de luptă submarine.

Potrivit unor autori¹², necesitatea achiziționării unor submarine de către Forțele Navele Române poate fi justificată prin faptul că modul și condițiile de propagare a undelor hidroacustice în Marea Neagră, ar favoriza categoric submarinul ca mijloc de detecție și apărare în ceea ce privește distanța de descoperire a unor potențiale amenințări reprezentate de nave sau dispozitive inamice, comparativ cu navele de suprafață care folosesc dispozitive cu baza de relevare pe corp sau în chilă, indiferent de performanțele acestor echipamente. Din această perspectivă, la nivelul Forțelor Navale, submarinul ar constitui „un multiplicator de forță, avantajele pe care le-ar oferi acest mijloc de luptă din punct de vedere tactic și operativ presupunând cheltuieli mai mici de mentenanță și operare comparativ cu costurile presupuse de implicarea unor forțe convenționale (de suprafață) dimensionate de așa manieră încât „să conducă la aceleași efecte scontate”¹³.

Apreciez că dezvoltarea unor capacități submarine ale Forțelor Navale ar putea avea un impact asupra securității platformelor de foraj marin din Zona Economică Exclusivă a României prin sporirea, în primul rând, a capacității de descurajare a unor potențiale atacuri teroriste. În ceea ce privește alte amenințări la adresa acestor infrastructuri critice, de exemplu, amenințări generate de condițiile de mediu, considerăm că existența unor capacități submarine nu ar contribui în mod decisiv la fortificarea mecanismelor de protecție, acestea fiind deja asigurate în mod eficient de navele de suprafață aflate deja în dotarea Forțelor Navale Române, ce pot reacționa rapid pentru evacuarea personalului și securizarea perimetrului în cazul unor dezastre sau cataclisme naturale.

O altă forță specializată din cadrul Forțelor Navale care poate contribui în mod decisiv la asigurarea protecției infrastructurilor critice din Zona Economică Exclusivă a României este

reprezentată de scafandrii de luptă. Aceștia pot participa la întreg arealul de misiuni și operații întreprinse de Forțele Navale în zona de litoral, apele teritoriale și Zona Economică Exclusivă. În funcție de obiectivele urmărite, acțiunile scafandrilor de luptă pot fi clasificate astfel¹⁴:

- culegere de informații privind riscurile și amenințările la adresa infrastructurilor critice din zona de responsabilitate;
- prevenire sau respingere a unor atacuri teroriste la adresa infrastructurilor critice din arealul de responsabilitate;
- apărare a căilor de comunicații și de navigație;
- neutralizarea dispozitivelor explozive improvizate (DEI);
- participarea la controlul, întreținerea și reparația structurilor imerse, inclusiv a platformelor de foraj marin.

Luând în considerare cele de mai sus, se poate afirma că responsabilitatea Forțelor Navale române pentru securitatea platformelor de foraj marin derivă din calitatea de infrastructuri critice energetice a acestora din urmă. Fiind componente ale unei infrastructuri critice naționale esențiale pentru exercitarea în condiții optime a capacității de apărare a statului român, protecția platformelor de foraj marin românești capătă o importanță vitală pentru securitatea națională. Atribuțiile Forțelor Navale ale țării noastre în asigurarea protecției acestor infrastructuri critice sunt concepute în conformitate cu viziunea Strategiei Maritime a NATO, consemnând importanța jucată de această armă în asigurarea securității maritime.

Concluzii

Infrastructurile critice din zona maritimă pot fi expuse unei serii de riscuri și amenințări, al căror spectru variază de la evenimente naturale, erori umane sau tehnice până la acțiuni și atacuri teroriste, ce pot provoca pagube semnificative, afectând siguranța națională și dezvoltarea socio-economică a României.

Așa cum am menționat anterior, infrastructurile critice din zona economică exclusivă a României, reprezentate în special de platformele de foraj marin, sunt parte a infrastructurii critice naționale, contribuind la atingerea obiectivelor strategice ale securității energetice a țării noastre. Protecția acestor elemente vitale de infrastructură trebuie înțeleasă în contextul mai larg al efortului de a

asigura protejarea elementelor esențiale pentru economie, populație, guvernământ și securitatea națională.

O strategie eficientă pentru protecția infrastructurilor critice energetice românești din Marea Neagră nu poate fi concepută fără implicarea activă a Forțelor Navale Române. O astfel de strategie necesită comunicare intersectorială, o viziune asupra obiectivelor, precum și implementarea unor sisteme integrate de monitorizare, comandă și control. Mai mult decât atât, pentru a putea face față provocărilor contemporane, cadrul organizațional de protecție a infrastructurilor critice energetice necesită o clarificare și o delimitare strictă a atribuțiilor și a responsabilităților pentru fiecare nivel administrativ implicat.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Marius Hanganu, Gigi-Cristinel Uce, *Terorismul naval și implicarea forțelor navale române în combaterea lui*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012, p. 56.

2 Gheorghe Calopăreanu, *Implicații de securitate ale extinderii NATO și UE la Marea Neagră* în „Impact Strategic”, nr 1(38)/2011, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011, p. 65.

3 Conform datelor regăsite pe site-ul Ministerului Afacerilor Externe, <http://www.mae.ro/node/1502>, accesat la 20 aprilie 2014.

4 Gheorghe Petria, *Activitățile de cooperare militară internațională ale forțelor navale Române*, în „Gândirea Militară Românească”, nr. 1, București, Editată de Statul Major al Armatei Române, 2008, p. 95.

5 *Ibidem*.

6 *Allied Maritime Strategy*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_7515.htm, accesat la 12.04. 2014.

7 Ion-Alexandru Groșeanu, „Strategia Maritimă a NATO. Studiu de caz: Operația „Active Endeavour”, București, 2013, p. 11, <https://www.academia.edu/StrategiaMaritimaNATOSTudiuOperatiaActiveEndeav>, accesat la 12.01.2014.

8 Georgică Slămnioiu, *Model teoretic funcțional de sistem integrat de securitate pentru o platformă marină de foraj și extracție românească* în „Perspective ale securității și apărării în Europa”, Sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională, 19-20 noiembrie 2009, București, vol. 5, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p. 59.

9 Marius Hanganu, Ion Chiorcea; Cornel Marinescu, *Studiu privind perspectivele politicii navale a României în cadrul noilor valențe ale puterii maritime, create prin integrarea în structurile europene și euroatlantice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, pp. 28-34.

10 Marius Hanganu, *op.cit.*, p. 62

11 Marius Hanganu, Georgică Slămnioiu, *op.cit.*, p. 64.

12 Aurel Puichiliță, *Considerații privind necesitatea revitalizării submarinului, ca gen de forță în cadrul Forțelor Navale* în „Perspective ale securității și apărării în Europa”, Sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională, 19-20 noiembrie 2009, București, vol. 5, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p. 457.

13 *Ibidem*, p. 457.

14 Viorel Stanciu, *Particularitățile acțiunii scafandrilor de luptă pentru apărarea obiectivelor de la litoral și din Zona Economică Exclusivă* în „Perspective ale securității și apărării în Europa”, Sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională, 19-20 noiembrie 2009, București, vol. 5, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, p. 498.

BIBLIOGRAFIE

Allied Maritime Strategy, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_7515.htm, accesat la 12.04. 2014.

Calopăreanu Gheorghe, *Implicații de securitate ale extinderii NATO și UE la Marea Neagră* în Impact Strategic, nr 1(38)/2011, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011.

Groșeanu Ion-Alexandru, *Strategia Maritimă a NATO. Studiu de caz: Operația „Active Endeavour”*, București, 2013, <https://www.academia.edu/>

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor-șef: Laura MÎNDRICAN
Corector: Mariana ROȘCA
Tehnoredactare: Gabriela CHIRCORIAN
Grafica: Elena PLEȘANU

ISSN (on line) 2065 - 8281

Lucrarea conține 160 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: *buletinul@unap.ro*
Tel. 319.48.80/0215; 0453